Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

No 2 1838

Digitized by Google

Digitized by Google

d Haag
Kon Bibl.

Digitized by Google

Digitized by Google

J. KOELMAN,

HET AMBT

EN DE

PLIGTEN

DER

OUDERLINGEN

EN

DIAKENEN.

J. KOELMAN,

HET AMBT

EN DE

PLIGTEN

DER

OUDERLINGEN

EN

DIAKENEN.

Google

Digitized by Google

HET AMBT EN DE PLIGTEN

DER

OUDERLINGEN EN DIAKENEN.

Digitized by Google

Digitized by Google

940 F. 62

HET AMBT EN DE PLIGTEN

DER

OUDERLINGEN EN DIAKENEN,

BESCHREVEN DOOR

JACOBUS KOELMAN,
DIENAAR DES HEILIGEN EVANGELIES.

NIEUWE UITGAVE MET EENE VOORREDEN,

DOOR

S. VAN VELZEN,
BEDIENAAR DES GODDELIJKEN WOORDS.

Eerste Stuk.

TE 'S GRAVENHAGE, BIJ
J. VAN GOLVERDINGE.
Papestraat.
1837.

Digitized by Google

Uitgegeven op last der Provinciale Kerkvergadering van Vriesland, en met de vereischte kerkelijke goedkeuring.

Soo seijt de HEERE; staat op de wegen, ende siet toe, ende vraget nae de oude paden, waar doch de goede wegh zij, en wandelt daar in, so sult gij ruste vinden voor uwe ziele.

JEREMIA 6 : 16.

Digitized by Google

AAN

DE CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE GEMEENTE

ONDER HET KRUIS

IN

NEDERLAND.

Geliefden in den Heere Jesus Christus! wiens genade en Geest ik u van ganscher harte toebidde.

Wanneer de dichter van den 87sten psalm de Gemeente des Heeren in den geest beschouwt, en daarbij acht slaat op de voorregten welke zij bezit, dan getuigt zijne taal van de verrukking die hem bij dat gezigt overmeestert; en terwijl zooveel schoons te gelijk zich aan zijn oog voordoet, zegt hij: *Seer heerlicke dingen worden van u gesproken o stadt Godes, Sela!* Gij denkt welligt, ja! daar ginds, wanneer wij van dit ligchaam der zonde en van alle onze vijanden verlost, ongestoord den Heere zullen dienen, in dat Jerusalem dat boven is, dáár zal eene heerlijkheid geopenbaard worden die alle verstand te boven gaat, en wie daarvan deelgenoot wordt, die mag wel gelukzalig genoemd worden. O gewis! Tegen die heerlijkheid is het lijden dezes tegenwoordigen tijds niet te waarderen. Doch thans wordt niet zoo zeer de zegepralende Gemeente in den hemel bedoeld, veel eer wordt in den genoem-

Digitized by Google

den Psalm van de Gemeente Gods gesproken die hier op aarde is, van dat volk hetwelk wel bij de wereld veracht, verdrukt en vervolgd wordt; maar nogtans eene stad Godes in de taal des Heiligen Geests genoemd wordt. In deze Gemeente zag de dichter zooveel schoons. En wanneer wij slechts niet naar wereldsche schoonheid zoeken, maar de waarachtige, de geestelijke voorregten der gemeente Gods beschouwen, dan zullen wij mede van ganscher harte zeggen: Zeer heerlijke dingen worden van u gesproken o stad Godes, Sela!

De groote menigte die slechts zoekt naar aardsche dingen, slechts jaagt naar zinnelijk genot en alleen zichzelve bedoelt, alle onbekeerden zien geene heerlijkheid in deze Gemeente. En hoe zouden zij ook? Zij begrijpen niet de dingen die des Geests Gods zijn. Zij hebben slechts een vleeschelijk gezigt, een natuurlijk verstand. Dat verstand is duisternis. Daarom zagen zij in Gods zoon zelven, toen Hij geopenbaard in het vleesch, zijne ziele tot een schuldoffer stelde om zijn volk te verlossen, geene gedaante noch heerlijkheid. Toen, in hunne rampzalige blindheid hebben zij den Heere der heerlijkheid gekruist. En zouden zij nu de Gemeente des Gekruisten liefhebben? Dat kunnen zij niet. In onze dagen is alle betoog van hunne blindheid en vijandschap overbodig. De beroovingen, de gevangenissen en de bajonnetten der magtigen, de scheldnamen, de vervloekingen en de steenen der geringeren getuigen luider van hun bestaan dan dat wij zulks nog behoeven te zeggen. En hoewel zij de verdraagzaamheid roemden, zoo lang het alleen de leugenleer en de verleiders gold, die de waarheid en de godvreezenden zoeken uit te roeijen, wie zal ons waarborgen dat zij niet weder, zoo de Almagtige het niet verhindert, tot

Digitized by Google

verbanning en moord den toevlugt zullen nemen om hun rijk staande te houden, en het rijk van Christus te verwoesten? Menige opruijing, menige aanhitsing tot verdrukking, menige kreet van vervolgzucht en bloeddorst werd reeds uit allerlei soort van menschen vernomen. En het was alleen hunne magteloosheid waardoor zij verhinderd zijn hunne oogmerken te volvoeren. Evenwel zij weten niet wat zij doen. Indien hunne vaders het geweten hadden, zij zouden den Heere der heerlijkheid niet gekruist hebben, en nog worden zij van dezelfde blindheid bevangen, anders zouden zij de gemeente van den levenden God niet vervolgen.

Deze Gemeente wordt van God zelve zijne stad genoemd. De Almagtige is daarvan de bouwmeester. De Heere heeft Sion gegrond opdat de bedrukten zijns volks eene toevlugt daarin zouden hebben. Van deze stad is Christus het fondament, Hij is de rots waarop zijne Gemeente gebouwd is, daarom zullen geene raadslagen der vijanden en geene listen des Satans daartegen vermogen, de poorten der helle zullen dezelve niet overweldigen. Allen die daar buiten zijn, liggen onder den vloek en den toorn des Almagtigen; deze zijn knechten der zonde en des Satans en hebben niet anders dan eeuwige ellende en pijn te wachten, och! het kort genot der zonde zal hun eeuwige wanhoop baren. Doch wie tot de stad Gods behooren, die zijn vrijgemaakt van vloek en zonde, ontbonden van de strikken des Satans, verlost van den toorn en erfgenamen van het eeuwige leven. Voor hen is de zoon van God zelf een vloek geworden, in hunne plaats heeft Hij den toorn zijns Vaders gedragen, met zijn bloed heeft Hij hen tot zijn eigendom gekocht, door zijnen Geest worden zij bestierd, door zijne genade worden zij beheerscht

Digitized by Google

en in zijne kracht worden zij bewaard tot de eeuwige zaligheid. Vele menschen beelden zich in, zonder in de stad Gods te zijn ingebragt, dat zij ook van de eeuwige straffen zullen bevrijd blijven; doch dit is ook niet anders als eene inbeelding waarmede zij verloren gaan. Zoolang iemand in den toestand blijft waarin wij allen van nature zijn, al is het schoon dat hij boven velen uitmunt in eenen zedigen wandel, in de ijverige behartiging zijner bezigheden, of in eene uitgebreide kennis van godsdienstige zaken, buiten de stad Gods wacht hem slechts de verdoemenis. Wij allen toch zijn van nature kinderen des toorns, de geheele wereld ligt in het booze, en God die gesproken heeft: *vervloekt is een iegelijk die niet en blijft in al hetgene geschreven is in het boek der wet, om dat te doen*, God is getrouw en regtvaardig.

Ook de ingang in deze stad wordt niet door verdiensten of eigen kracht verkregen. De weg daar henen is naauw en de poort is eng, weinigen zijn er die dezelve vinden, maar de poort is wijd en de weg is breed die tot het verderf leidt, velen zijn er die door dezelve ingaan. Wanneer de dienst van God met de dienst der wereld konde gepaard gaan, dan zouden er vele vromen zijn. Wanneer onze zwakke pogingen konden vereenigd worden met de hulp van God om den hemel te openen, dan zouden velen binnen komen. En wanneer onze tekortkomingen aangevuld konden worden met de verdiensten van Christus om in het gerigte Gods te voldoen, dan nog zouden er vele regtvaardigen gevonden worden. Maar nu de mensch niet slechts zwak maar geheel magteloos is, niet slechts te kort komt, maar van zijne onnoemelijke schulden niets, niet het minste kan afdoen, en daarom alleen uit genade zonder

Digitized by Google

de werken om de verdiensten van Christus kan zalig worden; nu niemand in het koningrijk Gods kan ingaan, ten zij dat hij wederom geboren wordt, nu de Heere zonder toegevendheid eischt dat wij alles, geld en eer, grootschheid en aanzien, man, vrouw en kinderen, ja zelfs ons eigen leven zullen verlaten om zijnentwille, nu zijn er slechts weinigen die in de stad Gods binnenkomen.

Wie niet ingaat door de deur of poort maar van elders inklimt, zegt de Heere, die is een dief en een moordenaar. Ook door dit woord wordt de hoop van velen beschaamd. Het zal toch niet baten wanneer iemand zich al voegt bij de Gemeente des Heeren of zich laat vinden in de bijeenkomsten der godvreezenden, en daardoor meent deel te krijgen aan de erve der heiligen. Het zal niet baten al meent iemand dat God barmhartig is, en daarom hoopt dat zijne zonden niet gestraft behoeven te worden. Het zal niet baten wanneer iemand al somwijlen klaagt over zijne zonden, erkent dat hij de straffe verdiend heeft, of zegt dat hij geheel verdorven is en daarom meent het eeuwige leven te zullen verwerven. Neen! onze God is een verteerend vuur. Alleen in Christus was God de wereld met zichzelven verzoenende en hare zonden haar niet toerekenende. Wie buiten Christus is, wie niet in den waren wijnstok is ingeënt, wie het ligchaam des Heeren niet heeft gegeten en zijn bloed niet heeft gedronken, wie met Hem niet is vereenigd in het geloof, die ligt nog onder den vloek en onder den toorn, dien wacht nog de dood en de verdoemenis, die is buiten de stad Gods.

De ware inwoners der stad Gods zijn niet uit den bloede, noch uit den wille des vleesch, noch uit den wille des mans, maar uit God geboren. In hen is de Geest des levens uitgestort, die van den Vader uitgaat,

Digitized by Google

waarmede de Zoon gezalfd is, en van Hem op alle de zijnen afdaalt. Door dien Geest zijn zij bekommerd wegens hunne zonden, en verootmoedigd wegens hunne nietigheid en de hoogheid Gods. Die Geest heeft in hunne harten eene brandende begeerte ontstoken naar Jesus Christus. Hij is hun boven alles dierbaar. Och! Hem te hebben, in Hem gevonden te worden, in zijne nabijheid te wezen, dat is hunne zaligheid. Geheel hebben zij zich aan Hem overgegeven met ligchaam en ziel voor tijd en eeuwigheid. Geheel begeeren zij Hem te hebben als hunnen leeraar, priester en koning. Dit is verkwikking, dit is versterking voor hunne zielen, wanneer Hij zich slechts aan hun openbaart. Alle dingen achten zij als schade om de uitnemendheid der kennisse Christi Jesu. De wet der zonde heeft hare heerschappij over hen verloren. Zij worden niet langer door de lusten des vleesches en de begeerlijkheden der zonde beheerscht, maar strijden daar tegen, en hebben een vermaak in de wet Gods naar den inwendigen mensch. En voor hen is geen vloek of verdoemenis meer, want zij zijn medeërfgenamen Christi en inwoners der stad Gods.

In deze stad mogt wel aanhoudend de lof des Heeren vermeld en de dankpsalmen gehoord worden. Daarom zegt ook de Geest door de pen van Paulus: *Verblijdt u in den Heere allen tijd; wederom zeg ik, verblijdt u.* En toch wordt juist hier het meeste gezucht, geklaagd en geweend. Sommigen gevoelen zich bezwaard wegens de zonden waardoor zij overvallen worden. Hoewel zij het goede willen, zien zij dat het kwade hun bijligt. Het goede dat zij willen doen zij niet, maar het kwade dat zij niet willen doen zij. Zonden die hun ten gruwel zijn nemen de overhand over hen eer zij daarop be-

Digitized by Google

dacht zijn, of rijzen hunns ondanks in hen op. Daarom klagen zij: ik ellendig mensch, wie zal mij verlossen van het ligchaam dezes doods! Anderen worden door ongeloof, vrees en twijfelingen geslingerd, en vragen, of er wel genade voor hen zoude wezen. Nog anderen worden door de aanvechtingen des Satans gekweld. en terwijl zij zelve daarvoor terugbeven, komen allerlei gruwelijke lasteringen en God onteerende gedachten in hen op. Wederom anderen wandelen in duisternis, zij zoeken naar licht en vinden niet. Wanneer tot hen gesproken wordt van de groote liefde des Vaders en de ontfermingen van den medelijdenden Hoogepriester, het is voor hen alsof de woorden geene beteekenis hebben. Zij gevoelen de kracht daarvan niet. Zij zouden wel willen maar kunnen niet doordringen tot den troon der genade. En ook die wil is flaauw. De daden des Heeren, hetgene Hij vroeger aan hunne ziele gedaan heeft, pogen zij zich wel te herinneren, maar ook daarin vinden zij geen troost. En de eene dag gaat na den anderen in twijfelmoedigheid voorbij. Daarenboven zijn de tegenspoeden des regtvaardigen vele. Hier wordt een oog uitgetrokken, ginds eene hand afgekapt. Deze wordt door grievende rampen bezocht. Gene wordt van zijne kinderen beroofd, en het is hem alsof met zijne kinderen al zijn genoegen begraven werd. Anderen weder zien met grievende smart de zonen die hun geboren of de dochters die zij gebaard hebben, hardnekkig voortwandelen in de paden der goddeloozen. Deze ziet den man dien zij meende tot leidsman en verzorger in dit leven te zullen hebben, vooruitgaan, en zij moet achter blijven. Gene moet zijne vrouw verlaten. De dierbare reisgenoote door de woestijn des levens, die hem hier eene hulpe als tegen over hem was, die in alle

Digitized by Google

zijne moeite en zorgen deelde, hem troostte en verligtte wordt van zijne zijde weggenomen. Alleen moet hij rondzwerven in het land der vreemdelingschap. Alleen in dit Mesech wonen. Maar neen! niet alleen. O! wie slechts tot de stad Gods behoort, hetzij dan dat hij in licht of in duisternis, in blijdschap of droefheid, in verzekering of twijfelmoedigheid, in voorspoed of in tegenspoed wandelt, nogtans hij is niet alleen. Ik zal u niet begeven, ik zal u niet verlaten, zegt de Heere tot al zijn volk. Daarom is er ook geene behoefte, kwaal, gebrek of nood, of daar is raad en hulp voor. Wordt er dan nog geklaagd over de zonde en de onreinheid? Ook daarvoor is raad en uitkomst in de stad Gods, want daar is de geopende fontein voor het huis Davids en de inwoners van Jerusalem. Dat water wascht ook de vuilste zonden af. En hoewel wij gedurig ons zelven hebben te beschuldigen wegens onze afkeerigheden, struikelingen, zonden en ontrouw, de fontein wordt nogtans niet gesloten. Zij is en blijft geopend. Jesus Christus is gisteren en heden dezelfde en in alle eeuwigheid. Zijn bloed reinigt van alle zonden. Wij hebben gewis niets om ons die reiniging waardig te maken. Integendeel, dagelijks verbeuren, dagelijks verzondigen wij dezelve. Indien wij door eenen Godebehagelijken wandel, of door een ootmoedig, vernederd bestaan, of door boetvaardigheid, of waarmede anders ook, ons zelven die reiniging moesten waardig maken, o niemand zoude ooit gereinigd worden. Maar binnen de stad Gods wordt niet van ons geëischt dat wij zelven iets zouden aanbrengen om dezelve te verdienen. Dáár heet het: o alle gij dorstigen komt tot de wateren, en gij die geen geld hebt, komt koopt en eet, ja komt koopt zonder geld en zonder prijs, wijn en melk. En

Digitized by Google

opdat niemand meer zoude twijfelen, opdat niemand om het gevoel zijner ellende, onmagt of laauwheid zoude vreezen of deze zaligheid wel voor hem bestemd is, daarom zendt de koning zijne dienstknechten uit om de armen te dwingen tot hem in te komen, en om alle die treurigen, alle die hongerigen te bidden, ja van Christus wege te bidden: laat u met God verzoenen. Want dien die geene zonde gekend heeft, heeft hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden regtvaardigheid Gods in Hem.

Gelijk alzoo de inwoners van deze stad verlost zijn van de zonde, zoo ook worden zij bewaard en zijn zij beveiligd tegen alle hunne vijanden. De vorst der duisternis en de kinderen der wereld spannen wel hunne pogingen in om de stad Gods te overwinnen, maar deze is omgeven van eenen onoverwinnelijken muur. Want de engel des Heeren legert zich rondom degenen die Hem vreezen. Daarom worden alle hunne aanvallen verijdeld. Daarenboven is de Zoon Gods van zijnen Vader gezalfd tot Koning over Zion. Hij bewaakt zijne stad dag en nacht. En nu moesten de vijanden door list of geweld magtiger zijn dan den Almagtigen, zij zouden Zijne waakzaamheid, ijver en trouw moeten beschamen, indien zij de stad Gods waarlijk nadeel konden toebrengen. O de Heere is onze wetgever, de Heere is onze rigter, de Heere is onze koning, Hij zal ons behouden. Is het dan schoon dat de Vorsten beraadslagen tegen den Heere en tegen zijnen Gezalfden, de eeuwige Koning van Zion, die in den hemel troont en doet wat hem behaagt, lacht en spot met het woeden, het magtelooze woeden der vijanden. Nu nog plagen zij de gemeente des Heeren op velerlei wijze, want de Heere verbergt zijne heerlijkheid. Maar wanneer Gods lank-

Digitized by Google

moedigheid ten einde loopt, dan zal Hij opstaan en alle zijne vijanden verpletteren met eenen ijzeren scepter. Nu nog gaat de Satan om als een brullende leeuw, maar ook deze zal haast onder onze voeten verpletterd worden. En ofschoon eenigen in den bangen strijd soms zwaar verschrikt worden, ook dit moet dienen opdat wij te meer tot den Heere vlugten en bij Hem schuilen. Daar vinden wij verkwikking en rust.

De Heere is Koning over Zion, en daarom zullen ook de zijnen door alle vijanden, gevaren en strijd veilig henen gevoerd worden. Niettegenstaande onze vrees zal de uitkomst toch niet falen. Zelfs in het donkere dal der schaduwe des doods zal hij niet verlaten degenen die Hem liefhebben. Want bij den Heere Heere zijn uitkomsten ook tegen den dood. Menigeen die zwaar opzag tegen den laatsten bangen doodstrijd heeft ook ondervonden dat God getrouw en genadig is. En toen de gevreesde vijand naderde bleek de dood een bode der overwinning te wezen; zoodat de geest, hoorende het halleluja der gezaligden, in het eeuwige huis des Vaders binnenkwam. En hoewel dan hier nog menige bittere tegenspoed, menige hartverscheurende droefheid ons treft, waartoe wedervaart ons dat alles? Waartoe anders dan opdat wij niet op de reize zouden dralen, maar het oog zouden gevestigd houden op dat Jerusalem dat boven is; en opdat Jesus Christus onze eenige lust, onze eenige blijdschap, onze eenige troost en verkwikking zij. Bij elk verlies dat ons hier wedervaart, worden de banden losser die ons aan de aarde en aan de zonde kluisteren. Daarvan wil de Heere zijn volk vrijmaken. Daarom moeten wij of geld, of geluk, of man, of vrouw, of kinderen, of wat het ook zijn moge, verliezen, daarom wordt ons dit alles ontnomen, opdat

Digitized by Google

wij in den Heere alles zouden wedervinden. Hij toch is niet alleen van zijne stad het fondament en de muur, de fontein en de Koning, maar ook Hij woont in het midden zijner Gemeente. Naar zijne Godheid, genade, majesteit en geest wijkt Hij daarvan nimmermeer. De Heere heeft Zion verkoren, Hij heeft het begeerd tot zijne woonplaats, zeggende: dit is mijne rust tot in eeuwigheid, hier zal ik wonen, want ik heb ze begeerd. Waar dan, o Israël, waar is een volk u gelijk? gij zijt een volk verlost door den Heere, het schild uwer hulpe, en die een zwaard is uwer hoogheid: daarom zullen zich uwe vijanden u geveinsdelijk onderwerpen, en gij zult op hare hoogten treden. Anderen roemen dan in hunne eigene verdiensten, dat anderen zich verblijden in hunne hoogheid, dat anderen zich verlustigen in de dingen dezer wereld. Och! dat alles gaat haast voorbij. En dan wordt eeuwige jammer en ellende hun deel. Maar wij, o inwoners van Zion! laat ons alleen roemen in den Heere; in Hem die ons van God tot wijsheid, regtvaardigheid, heiligmaking en verlossing geworden is, in Hem die ons een God van heil en van volkomene zaligheid is. En daar God zelf onze rots en onze sterkte is, daar de Almagtige zelf woont onder zijn volk; wie zal dan tegen ons zijn? wie zal beschuldiging tegen ons inbrengen? wie of wat zal ons scheiden van de liefde Gods, welke is in Christo Jesu onzen Heere?

Wanneer wij op deze zalige voorregten het oog vestigen, wie zoude dan niet wenschen dat velen daarvan deelgenooten waren. Doch neen! daar zijn wel velen geroepen maar weinige uitverkoren. De meeste menschen hebben zelfs eenen afkeer van de geestelijke voorregten die de Heere aan zijne stad schenkt, en toonen

Digitized by Google

daar tegen hunne vijandschap met woorden en daden. Anderen leven volstrekt in vleeschelijke zorgeloosheid voort, en vragen slechts naar de dingen de weldra zullen vergaan. Terwijl nog anderen uit vreeze voor de vijanden of omdat zij ook nog aan vleeschelijke bekommernissen en wereldsche begeerlijkheden toegeven, de weldaden, veiligheid en bescherming, die de Heere aan zijne stad beloofd heeft, veronachtzamen en verwerpen. Zij voegen zich niet bij de Gemeente des Heeren, maar houden zich op zichzelven. Evenwel al vertoont zich ook deze Gemeente, de stad Gods als een hutken in den wijngaard, als een nachthutken in den komkommerhof, als eene belegerde stad, nogtans is de Heere in het midden derzelve. En zeker, zij zullen komen die dagen zwanger van de heerlijkste beloften voor Gods kerk, die dagen, wanneer men zeggen zal: die en die is daarin geboren. Wanneer de volheid der Heidenen zal ingaan en gansch Israël zalig worden. Dan zal men nergens leed doen, noch verderven op den ganschen berg van Gods heiligheid: want de aarde zal vol kennisse des Heeren zijn, gelijk de wateren den bodem der zee bedekken. Dan zegt de Heere, zullen koningen uwe voedsterheeren zijn, hare vorstinnen uwe zoogvrouwen; zij zullen zich voor u buigen met het aangezigte ter aarde, en zij zullen het stof uwer voeten lekken en gij zult weten dat ik de Heere ben, dat ze niet beschaamd zullen worden die mij verwachten. Jesaia XLIX: 23.

Wanneer wij acht geven op den tegenwoordigen toestand der kerk en op den toestand der wereld, dan schijnen zeker deze en dergelijke beloften die de Heere in groote menigte gegeven heeft, als eenen droom of aangename verbeelding waaraan allen grond ontbreekt,

Digitized by Google

of die ten minste eene zeer overdrevene voorstelling bevatten. Doch neen! Zoo waarachtig als de Heere God is, zoo zeker, zoo onfeilbaar zijn ook zijne beloften. Geen jota, noch tittel zal aan derzelver vervulling ontbreken. Maar dan ook geliefde broeders en zusters! bedroefden om der bijeenkomsten wille! die mede om de belijdenis van onzen eeuwigen Koning verdrukt wordt, hoe dwaas! hoe jammerlijk! hoe ongeloovig! handelen wij wanneer wij moedeloos nederzitten en de handen slap laten hangen. Och! laat ons met lijdzaamheid, maar ook met vertrouwen op den Heere den loopbaan loopen die ons is voorgesteld, ziende op onzen oversten leidsman Jesus Christus. Het is voorzeker om onze zonden dat ons al dit kwaad wedervaart. En hoewel onze vijanden die ons verdrukken goddelooslijk handelen, en de wraak van God daardoor op zich uitdagen; wij echter hebben dit alles verdiend. Maar de Heere zal niet altoos den toorn behouden. En daarom de tijd zal komen dat wij zullen zeggen: ik dank u Heere! dat Gij toornig op mij geweest zijt maar uwe toorn is afgekeerd en gij troost mij.

Intusschen hebben wij nu reeds eene schoone, heerlijke roeping. Terwijl overal de volkeren meer en meer tegen God opstaan, en rondsom ontrouw en afval openbaar worden, zijn wij geroepen om de deugden des Heeren te verkondigen. Dit doen wij wanneer wij met mond en daden betoonen geene gemeenschap te hebben aan de onvruchtbare werken der duisternis, maar den Heere te erkennen als onzen leeraar, priester en koning. Dit doen wij, wanneer wij in nederigheid, in eensgezindheid, in liefde en in de vreeze Gods volstandig voor zijn aangezigt wandelen. Opdat dit doel mogt worden bereikt en de stichting en uitbreiding der

Digitized by Google

Kerke Christi mogt worden bevorderd, heb ik ook eene nieuwe uitgave van dit werk van den godzaligen en wegens zijne getrouwheid ook reeds in zijne dagen vervolgden Koelman, bezorgd. Alleen om den naam van dien getrouwen Godsgezant mogt ik verwachten dat zijne woorden, waardoor hij nog na zijnen dood spreekt, zullen gelezen worden. Doch het is vooral wegens het hoog belang van het daarin behandelde onderwerp, dat ik een iegelijk die waarlijk belang stelt in het welzijn der kerk, daarop opmerkzaam maak en uitnoodig om hetzelve met aandacht te lezen.

Voor u evenwel inzonderheid, geliefde broeders, Ouderlingen en Diakenen! is dit werk van het hoogste gewigt. Wie eenige kennis heeft van de uitgestrekte verpligting die op u rust, en van de groote gaven die gij noodig hebt, die zal weldra erkennen hoezeer gij de kracht, de wijsheid en den Geest Gods behoeft. Gij zijt mede gesteld tot wachters in de stad Gods. De Gemeente van God uitverkoren, gekocht door het bloed des Zoons, geheiligd door den Geest tot zijnen tempel, die Gemeente te bestieren, te weiden en te regeren, is aan den Ouderlingen opgedragen. Maar hoe groot is dan ook de verpligting die op u rust! Welke zware beschuldiging zoudt gij op u laden, wanneer uwe burgerlijke betrekking of kostwinning u meerder woog dan de belangen der Gemeente! En welke vreesselijke verwachting blijft er voor u over wanneer gij in deze gewigtige zaak ontrouw bevonden wordt! Er zijn wel menschen die meenen, of althans handelen als die meenen, dat de regering der kerk alleen aan de leeraars behoort. Maar neen! Even zoo wel als de leeraars verpligt zijn benevens de prediking, getrouw te wezen in de regering der kerk, zoo ook zijn de Ouderlingen tot

Digitized by Google

die regering verpligt, en wie ook van beide die regering verwaarloost of ontrouw waarneemt, die daagt den toorn Gods over zich en de Gemeente uit. De Ouderling die slechts den leeraar laat regeren, of slechts den leeraar volgt en toestemt wat deze doet, zonder zelf overeenkomstig des Heeren Woord de magt en het gezag hetwelk hem van God geschonken is te gebruiken, zonder zelf de zaken te onderzoeken, te handelen en alles mede uit te voeren wat tot de regering der Gemeente behoort, die Ouderling maakt zich schuldig aan ontrouw en meineed tegen God en de Gemeente.

Welligt zegt iemand, maar wie is daartoe bekwaam? Van zichzelven zeker niemand. Maar daardoor zijn wij niet verontschuldigd. De Heere vordert bekwame mannen, en Hij wil ook de bekwaamheid schenken. Daarom staat er geschreven: indien iemand van u wijsheid ontbreekt, dat hij ze van God begeere, die een iegelijk mildelijk geeft en niet verwijt: en zij zal hem gegeven worden. Jacob I:5. Ook het onderhavige geschrift van den ervarenen en ijverigen Koelman, zal daartoe dienstbaar zijn, indien gij hetzelve alzoo biddende onderzoekt. Waarom ik u vermane, niet slechts om hetzelve in te zien of vlugtig door te bladeren, maar om hetzelve gedurig te onderzoeken en naauwkeurig te overwegen, terwijl ik acht dat het zeer nuttig zal zijn, wanneer zoo wel de Ouderlingen en Diakenen elk in het bijzonder, als ook de kerkeraad gezamenlijk hetzelve in de voorvallende zaken raadplegen.

Alleen de leerregels der Synode van Dordrecht, en het besluit derzelve, die Koelman in zijn werkje had ingelascht, zijn hier uitgelaten, opdat alzoo dit geschrift minder uitgebreid en minder kostbaar zoude wezen;

Digitized by Google

terwijl toch de genoemde leerregels reeds door twee leeraars in onze kerk in druk zijn bezorgd; en ik het ook wenschelijk acht, dat zij benevens onze overige formulieren van eenigheid uit naam en op last der geheele kerk in ons land uitgegeven worden.

Wanneer gij dit werk leest, zult gij daarin veel vinden hetwelk gegrond op Gods Woord, u noodig is tot uwer onderrigting, vermaning en bestiering. De verkeerdheden die reeds in vroegere dagen in de Kerk waren binnen gedrongen, worden ook daarin getrouw tot onzer waarschuwing voorgesteld. Zoodat gij hierin vindt wat gij te betrachten, maar ook waarvoor gij u te wachten hebt. Terwijl het tevens tot een gids kan dienen om de oude en beproefde paden der godvreezende voorvaders te bewandelen. En hierbij vooral, geliefde medeärbeiders in den wijngaard des Heeren en opzieners over de Gemeente, die met mij gesteld zijt, om naarstig wacht te houden over ons zelven en over de geheele kudde! Hierbij vooral moet ik u opmerkzaam maken op dien geest van omkeering en losbandigheid die de wereld rondgaat, die de volkeren aanport en weldra overal bandeloosheid en opstand dreigt te bewerken. Die geest uit den boozen zal ook zoeken in de gemeente des Heeren ingang te vinden. Verschillen, verdeeldheid, twist, verlating van de oude beproefde wegen en dergelijken zijn het zaad dat hij strooit, dat weldra indien de wachters slapen, en God het niet verhoedt, welig tiert en ook eene geheele verwoesting ten gevolge zoude hebben. Daarom dierbare broeders! bidde ik u, in den naam van onzen Heere Jesus Christus die ons heeft lief gehad en zichzelven voor zijne Gemeente aan den kruisdood heeft overgegeven, laat ons op malkanderen en de geheele kudde acht hebben, dat

Digitized by Google

geene twistingen, geene verdeeldheden onder ons bespeurd worden. Niemand zoeke de eerste te wezen, maar de een achte den anderen uitnemender dan zich zelven. Bovenal tracht niet naar nieuwigheden, maar onderzoekt welke de wille Gods zij, en merkt op hoe onze godzalige voorvaders gehandeld hebben. Wij staan gewis in groot gevaar zoowel om ter regter als ter linker zijde af te dwalen. Wanneer de Heere door de kracht des Geests eene Reformatie werkt, dan zoekt ook de Satan ons te verleiden, om naar onzen zin of meening te reformeeren, waardoor allerlei zaken zouden worden ingevoerd, die niet de vereeniging, niet de stichting, maar verscheuring ten gevolge zouden hebben. Daarenboven, wij zijn naauwelijks uit de valsche kerk uitgegaan. Over het algemeen wordt er veel onkunde bespeurd. Ook zijn er slechts eenige weinige jonge leeraars aan de Gemeente toegevoegd. En hoewel dit geene reden is voor onze tegenstanders om het werk te lasteren dat de Heere gewrocht heeft, voor ons moet het eene reden wezen om met te meerdere voorzigtigheid en in afhankelijkheid van den Heere te wandelen.

Koelman geeft in dit geschrift vele duidelijke aanwijzingen hoedanig de Kerkeraden, de Classen en Synoden moeten gehouden worden, alsmede kunt gij daarin lezen over de Kerkeördening; daarop maak ik u vooral opmerkzaam, opdat ook in deze zaken het verkeerde tegengegaan en het kwade, zooveel het reeds bestaat, weggenomen worde. En dat alles eerlijk en met orde, tot bevordering der eenigheid van de geheele kerk in ons land bestierd worde.

De post dien wij bekleeden als regeerders der Kerk, is hoogstgewigtig. Veel hangt daarvan af voor de ge-

Digitized by Google

heele Gemeente, hoe dezelve waargenomen wordt, terwijl de Heere zeker niet onverschillig is maar naauwkeurig toeziet of alles naar zijn bevel gedaan wordt. Daarom broeders! bidde ik u bij de eere des Heeren, die koning is over Sion, bij het heil der Gemeente en bij de bevordering van uwe eigene zaligheid, om in de vreeze des Heeren met volstandigheid maar ook met bedachtzaamheid te wandelen. Haast, haast is ons leven op aarde voorbij. O dat gij dan bij het einde moogt hooren: *kom gij goede en getrouwe dienstknecht over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal ik u zetten.* Nu nog worden wij gesmaad. Hier hebben wij vele rampen en tegenheden, maar wie aldus van den Heere ontvangen wordt, die zal ingaan in de vreugde des Heeren. Dan zullen wij aanzitten met Abraham, Isaac en Jacob aan de bruiloft des Lams. Dan ook zullen wij de vromen met wien wij hier vereenigd waren, en die nu reeds zijn voorgegaan, wedervinden. Zonder scheiding en zonder rouw, zonder moeite en zonder zonde zullen wij Hem, den Eenigen zien van aangezigt tot aangezigt, en kennen gelijk wij gekend zijn. De Heere schenke ons dit uit genade en make ons getrouw tot den dood. Amen.

S. VAN VELZEN,
v. d. m.

In de Schrans bij Huizum,
den 5den September 1837.

Digitized by Google

OPDRAGT EN AANSPRAAK

AAN DE NEDERLANDSCHE

OUDERLINGEN EN DIAKENEN.

Geliefde Broeders!

Hier kom ik ulieden eene vrucht van mijnen arbeid met genegenheid opdragen, welke ik zeer gewillig heb opgenomen, om ulieden eene nuttige dienst te doen, en om het welvaren van de Kerk te bevorderen; en te gelijk neem ik de gelegenheid waar, om als een Dienaar des Euangeliums Jesu Christi, eene korte aanspraak tot ulieden te doen ter opwekking. Gijlieden hebt beide eene heerlijke bediening en een goddelijk beroep, hetwelk de Heere Jesus ulieden in zijne voorzienigheid heeft opgelegd; indien gij het wel uitvoert, zoo zult gij er door zijne genade veel troost en zegen op ontvangen, en de Gemeente zal daardoor te beter bloeijen en gebouwd worden; doch dewijl gijlieden elk in het zijne, bestieringen en hulpmiddelen van nooden hebt; zoo heb ik die alhier gaarne tot stichting te zamen gebragt, nogtans bijzonderlijk de Ouderlingen beoogende, opdat die eens door een beknopt geschrift voor oogen mogten gesteld zien, al wat in dezen tot hunner onderrigting dienende is.

Niemand van ulieden kome het vreemd voor, noch zij misnoegd, dat dit werk van zulk eene algemeene nuttigheid voor Ouderlingen en Diakenen, en van geene mindere noodzakelijkheid, juist door mij is ondernomen en uitgewerkt,

Digitized by Google

daar zoo vele oude en in Kerkelijke handelingen beproefde Leeraars in Nederland zijn; want ik had er den tijd en een harte toe, en de dringende nood riep, dat men het niet langer zoude uitstellen. Wat nu andere Leeraars opgehouden heeft of nog ophoudt, dat zij zulk een geschrift tot behulp der Ouderlingen niet opgesteld hebben, moogt gijlieden uit hun zelven onderzoeken. Bij mij is dit zeker, dat velen geen hart of zin daar toe hebben, willende liever, dat alles blijve in eenen staat, waarin het is, dan dat er met de vlijtiger uitvoering van de Ouderlings-pligten eene verandering en verwakkering in de Gemeente veroorzaakt worde; vele andere Leeraars hebben geene bekwaamheid tot zulk werk, en hadden eerder van nooden, dat hun de Kerkelijke Regering van den grond op voorgesteld wierd, als hebbende zich nog nooit in hunne studiën daarop toegelegd. Maar die de bekwaamheid hebben, ontbreekt het veel aan tijd, of ook wel aan geloof en kloekmoedigheid, te vreesachtig voor tegenstand en smaad, en wanhopende omtrent den goeden uitslag van zulk eene onderneming, niet kunnende te gemoet zien of verwachten, dat de orde van de Ouderlingen zich op het gebruik van zulk een middel zonderling zoude willen verkloeken, om eene gevestigde en grondige kennis te zoeken en te nemen, van al hetgeen de Kerkelijke Regering in Kerkeraden, Classen en Synoden belangt; en wel bijzonder, om de veelvuldige private en openbare pligten te gaan aanvaarden, welke ten meesten deele nagelaten zijnde, hun tot vervulling van hun ambt te betrachten staan. Doch dewijl de Koning Jesus leeft en heerscht, zelfs in het midden zijner vijanden, en hij den welstand van zijne Kerk en Koningrijk oneindiglijk behartigt, magtig zijnde, om goede pogingen tot verbetering en verwakkering voorspoedig te maken, zoo ben ik niet zonder verwachting van zegen; noch zonder vertrouwen, dat hij ook willig en genegen is, om eenige zijner Dienaren, in het Ouderlings-ambt, door zulk een ge-

Digitized by Google

ring middel als dit is, tot uitvoering van hunne gewigtige bediening bekwamer en volvaardiger te maken.

Bijaldien eenige Leeraars (gelijk hunne ellende mij bekend en wel beproefd is) uit nijd, haat, twist of eerzucht, dezen mijnen arbeid zullen zoeken onnut en vruchteloos te maken, uit aanmerking en door inboezeming, van dat ik door de Hooge Magten ben verstooten, en ook de Synoden van Nederland mij verhinderen, in het openbaar te prediken, zoo zal ik ditmaal den Ouderlingen, alleen deze twee dingen te gemoet voeren. Eerst. *Dat de twee zaken, te weten, het verwerpen van de feestdag-houding en formulier-lezing (over welke mij die onderdrukking, tegen wil en smeeking van mijnen Kerkeraad, tot* Sluis *in* Vlaanderen, *en van de Classis van* Walcheren, *mijn competente Regter, door de Staten-Generaal, en die van Zeeland, is overkomen) geen aanstootelijke inbreuk doen, in de Kerkelijke regering, of Kerkeörde: want de feestdagen zijn weleer in de jaren* 1578 *en* 1581 *tegen het hart en den wil van de Nationale Synoden, en tegen hunne voorgaande cassering en uitwerping van dezelve in den jare* 1574, *weder in gebruik genomen door drang der Overheden; en het formulier-lezen is maar door een vrijwillig enkel menschelijke en veranderlijke order, wegens de zwakheid der Leeraren opgelegd, gelijk vele andere canones in de Kerkeördening zijn gesteld, die van sommigen onderhouden, en van anderen nagelaten worden, zonder eenige straffe, gelijk de Broeders dit nu zelfs met hunne eigene oogen in dit geschrift zullen zien.* Ten anderen, *ik heb mij in het voorschrijven van de regelen en bestieringen voor Ouderlingen en Diakenen zoodanig doorgaans in dit boek uitgedrukt, dat elk zal moeten bekennen, dat ik niet anders dringe, dan hetgeen de Kerkeördening, en de Synodale Resolutiën, en de gevoelens van de voornaamste godgeleerden al lang voor mij hebben vastgesteld, en hetgeen door de H. Schrift en reden klaar te bewijzen is, of bewezen wordt.*

Digitized by Google

Ik wenschte wel, dat ik in deze mijne aanspraak alleen te doen had met zulke Ouderlingen, die hunne zwakheid, onkunde en gebrek tot hunne smarte gevoelende, een geopend oor hebben, om naar goeden raad en heilzame bestiering te luisteren; maar wel wetende, dat er een groot deel, ja verre het grootste gedeelte der openbare regeer-ouderlingen onwetende zijn van velen hunner pligten, en tevens onwillig, om dezelve, al worden ze hun nog zoo duidelijk en bewegelijk voor oogen gesteld, na te komen; zoo heb ik geraden gevonden (nademaal ik dit geschrift voor kwaadwilligen, zoo wel als voor goedwilligen heb geschreven) in deze Opdragt eene particuliere aanspraak te rigten tot beide, beginnende van de laatste.

Broeders, *gij die het Ouderlings-ambt aanvaard hebt, en misschien nu al meermalen hetzelve naar den sleur bediend hebt, niet regt wetende, wat er al toe behoort, en toch ongenegen, ja afkeerig en walgende, te vernemen naar hetgeen getrouwe Leeraars u zouden aantoonen, vereischt te worden tot de getrouwe uitvoering van het Ouderlingschap; laat immers deze mijne weinige reden tot ulieder ooren en harten ingaan. Nademaal gijlieden het ambt opgenomen hebt, en openlijk voor het aangezigte Gods en der Gemeente beloofd, en statelijk u verbonden hebt, hetzelve in alle opregtheid en getrouwheid te zullen trachten naar den wille Gods uit te voeren en te bekleeden; zoo is het door zich blijkelijk en onwedersprekelijk, dat wanneer gij in dit ambt trouweloos handelt, en moedwillig daarin verzuimig en nalatig zijt, deze zonde zoowel als eenige andere, die gij niet wilt verlaten, u zal verdoemen, en doen verloren gaan. En het zal u in den dag des oordeels niet kunnen ter verschooning dienen, dat de groote menigte der Ouderlingen dit ambt zoo slap en flaauwelijk bedient, en dat het van hen in eenige weinige uiterlijke sleurdaden gesteld wordt, te weten, in het gewoon verschijnen en adviseeren in de Kerkeraads Vergadering; en*

Digitized by Google

in nevens den Leeraar ter loops de bezoeking somtijds te doen voor het Avondmaal: want niet de gewoonte, trant en praktijk van de menigte, maar des Heeren Woord is de regel, waarnaar over uw doen zal geoordeeld worden; ja verzekert u daar benevens, dat alle de zondige en verderfelijke gevolgen van uwe nalatigheid en verzuim van vereischte pligten omtrent Gemeente en Leeraars enz., als zware schulden in den dag des eeuwigen oordeels ook op uwe rekening zullen gevonden worden; en uwe onwetendheid en verzuim, naar dat u het licht hetzij mondeling, hetzij schriftelijk is aangeboden, en de pligten dezes ambts u uit des Heeren Woord naaktelijk zijn voorgehouden en bewezen, zullen bij den Heere geene verschooning maken, maar eene booze moedwillige onwetendheid en hardnekkig opzettelijk verzuim geschat worden. Bedenkt ook, dat God tegen de Kerk van Nederland toornig is wegens de zonden der belijders, en wel bijzonder en voornamelijk, wegens de verouderde, stoute en langdurige nalatigheden, verzuimenissen en ergerlijkheden van Leeraars, Ouderlingen en Diakenen; en dat hij door zijne oordeelen en verdere bedreigingen sterk roept tot spoedige verbetering van die gebreken. Indien gij dan weigerig zijt en blijft, daar gij onder de Opzieners en Voorgangers der Kerke gesteld zijt, uwe eigene en der Gemeenten gebreken te herstellen, zoo zult gij des Heeren grimmigheid te meer tegen u en de gansche Kerke verwekken, en nederhalen; en hoewel gij ligtelijk denken mogt, dat hier maar een weinig tot uwen laste kan ingebragt worden, zoo moet ik u hier zeggen, dat uwe onlust en onwilligheid, om in opzigt van uw Ouderlings-ambt des Heeren eisch te weten en na te komen, voortspruiten uit andere booze wortels en grondoorzaken, die de ellende en rampzaligheid van uwe ziel te kennen geven (wat ook uw bedriegelijk hart u mag wijs maken) namelijk, zij komt daaruit voort, dewijl gij niet hartelijk noch gansch en geheel overgegeven zijt ten dienste des Heeren, en gij

Digitized by Google

maar op eene huichelachtige wijs eene stukewijze gehoorzaamheid wilt geven; waar het u behaagt, en zoo verre als het u behaagt, zoekt gij zijn wille te doen; in andere dingen volgt gij enkel uwen zin, lust en gemak, en werpt zijn Woord achter uwen rug. En al heeft de H. Geest ulieden door eene uiterlijke roeping tot Voorgangers en Opzieners over de kudde gesteld, zoo hebt gij toch geene hartelijke liefde tot de schapen, of tot de zielen, over welke u de wacht is aanbevolen, als zullende rekenschap daar voor geven. Ook is het blijkelijk, ja tastelijk genoeg uit uwen onlust en weerzin, van u naar des Heeren voorschrift te kwijten in dit opgenomen ambt, dat gij niet treurt over de tergende zonden der belijders der waarheid, en over de teekenen van Gods verbolgenheid daartegen; maar dat gij er ongevoelig van zijt, en zorgeloos gerust leeft onder alle Gods plagen en dreigementen, tegen welk slag van menschen het bitterste wee *gedreigd wordt? Alsmede dat gij aan 's werelds eer en gunst, en het profijt, en uw vleeschelijk gemak geenszins verloochend zijt, als wel kunnende zien, dat de getrouwe en vlijtige betrachting van de Ouderlings-pligten, te veel verloochening in dezen vereischt; waarom gij wel begeert de eere van menschen, en de achting, die men voor u heeft wegens het ambt, en het zitten op eene aanzienlijke plaats in het midden der Gemeente, maar tot de betrachting van Godsdienst, en de bevordering van Gods eer, en der zielen welstand in het oefenen en nakomen van de private en openbare pligten, welke aan dit ambt verbonden zijn, hebt gij noch zin noch hart.*

Daarom bid en vermaan ik ulieden trouwhartelijk, terwijl het nog heden genaamd wordt, dat gij u niet en onttrekt, van te ontvangen eene volkomene onderrigting en overtuiging van de pligten uwes ambts, en van conscientieuselijk de bestieringen, aangaande de uitvoering uwer pligten waar te nemen. Ziet ik breng u dezelve als een dienaar, aan uwe

Digitized by Google

door, ja ik zet ze als op uwe tafel; en ben wel verzekerd, dat gij de voorgeschrevene pligten met geene reden zult kunnen tegenspreken; maar gij zult bevinden, zoo gij ze leest, dat zij van mij niet zijn verzonnen, maar dat geheele Synoden en Classen die volgens Gods Woord hebben vastgesteld, en dat niet alleen Nederlandsche, maar ook Schotsche en Engelsche Godgeleerden hunne toestemming, als een zegel daaraan gehangen hebben. Maar zoo gij evenwel zult willen voortgaan in uwe sleurachtige stukswijze bediening van dit ambt, en het schriftuurlijk licht en bestuur versmaadt en verwerpt; zoo zeg ik u, dat even dit zelve ambt u in toorn is opgelegd, en dat het u, volhardende in uw moedwillig verzuim, tot eenen vloek zal zijn; welke al zeer blijkelijk in vele Ouderlingen der Kerke bespeurd wordt, voor degenen, die oogen hebben om te zien; en bestaat die vloek daarin, dat hoewel zij geen blijk geven, van wedergeboorte of dadelijke vernieuwing des Geests en des levens deelachtig te zijn, en zij niet meer hebben dan ten hoogsten eene burgerlijke geregtigheid en eene uitwendige godsdienstigheid, zij nogtans zeer vol zijn van ongegronden waan, en laatdunkende inbeelding van geestelijken welstand, en van rijk te zijn, en verrijkt, en geens dings gebrek te hebben om zalig te worden; daar zij toch arm en blind en naakt en jammerlijk zijn, den naam maar hebbende dat zij leven, daar zij dood zijn; en dat zij onder al de prediking en bediening der Sacramenten zittende, meer en meer verhard, verblind, en zorgeloozer worden, zijnde door geene dreigementen uit hunnen droom van eenen goeden staat te drijven, of te verzetten, en dat bijzonder op grond, dat zij in de Gemeente zulk een ambt bekleeden, en meermalen daartoe verkozen worden, als of dat niet konde missen, of Ouderlingen zouden gewis zalig worden; dat is de vloek, die op het trouweloos bedienen van het Ouderlingschap volgt; hetwelk indien het uw lot wordt, gelijk het te vreezen is,

Digitized by Google

zoo zal de tijd komen, in welken gij den dag vervloeken zult, op welken men u dat Opzieners ambt over de Gemeente heeft opgedragen, en gij het hebt aangenomen zonder bekwaamheid, en zonder hartelijk willig te zijn, tot nakoming van hetzelve naar het rigtsnoer van Gods Woord.

Nu wend ik mij tot de eerste, *zulke Ouderlingen, die hunne onbekwaamheid en gebrek gewaar worden, om dat ambt tot hunnen troost en tot veel stichting der Gemeente uit te voeren, en wel genegen zijn, om bestiering en hulp te ontvangen; gij hebt hier,* waarde Broeders, *eene redelijk volkomene aanwijzing van hetgeen tot de bekleeding en nuttige verrigting van dit ambt dient geweten en betracht te worden: want hier ziet gij tot eenen grond gelegd en opgeklaard de goddelijkheid van uw beroep, en de hoedanigheden vereischt in de personen en den wandel der Ouderlingen, en de pligten, private en openlijke, beknoptelijk beschreven door verscheidene godgeleerden; de gansche Kerkeördening staat u hier voorgehouden, zoo als die in de Dordrechtsche Synode is bevestigd, met aanwijzing van het verschil derzelve van de Kerkeördening der andere Nationale Synoden. Hier hebt gij eene onderscheidene beschrijving van de natuur, kracht en verbindtenis van die* Canones; *welke onveranderlijk en noodzakelijk, welke veranderlijk en middelmatig zijn; hier hebt gij de Formulieren van eenigheid aangewezen, en wie dezelve moeten onderschrijven, en in welken vorm; gij vindt daar, niet alleen hoe de Kerkeraden hunne zaken te behandelen, en hun werk te verrigten hebben, maar ook hoe de Classen en Synoden gehouden worden en welk hun werk zij; Gij hebt hier de voornaamste resolutiën van de Provinciale Synoden van Nederland, dewelke noodig zijn gekend en gebruikt te worden in de Regering van de Kerk, alsmede de beschrijving van onze Nederlandsche algemeene Synoden, en bijzonder van de laatste, van Dordrecht, gehouden in de jaren* 1618 *en*

Digitized by Google

1619. *Uit dezelve worden ulieden ter hand gesteld de voornaamste resolutiën, het heerlijk besluit aangaande de Catechisatiën, en wel bijzonder hebt gij hier volledig de nahandelingen van die Synode, doch de deelen daarvan elk op zijne plaats ingevoegd, waar zij te pas komen. Hier wordt u klaar opengelegd waarin de Overheden de magt der Kerke zich hebben aangematigd of nog aanmatigen, met den tegenstand en getuigenissen der Leeraars daartegen. Ook hebt gij hier eene breede aanwijzing, hoe en waarin de Kerkelijke Censure is te gebruiken; en dewijl er vele fouten in de Gemeenten, in Kerkeraden en Classen, in Leeraars en Ouderlingen, en Diakenen zijn ingebroken, zoo hebt gij hier een veelvuldig opstel van Kerkelijken. van de punten van Reformatie in dezen. Met een woord, gij zult hier vinden eene korte en naakte beschrijving van de gansche Kerkelijke Politie of Regering, en van hare gronden; zoodat er niets in Kerkelijke Vergaderingen zal voorvallen, welks behoorlijke behandeling en verrigting hier niet aangetoond wordt uit Gods Woord, en naar het oordeel en de praktijk der voorname godgeleerden en Kerkelijke Vergaderingen.*

Het komt er dan alleen op aan, mijne Broeders, *dat gij u beide als regtschapene Christenen, en opregte wel beproefde Ouderlingen vertoont. Ziet uw werk is u voorgeschreven, en als voorgesneden; menigten van Leeraars spreken hier als uit eenen mond, en door eenen geest, en naar denzelfden regel. Zet u dan tot dit groote en heerlijke werk met uw gansche harte, in de mogendheid des Heeren; zoo zult gij en uwe eigene zaligheid, in vreeze en beven uitwerken, en anderer zaligheid helpen bevorderen, en Christi Koningrijk voortzetten in uwe standplaats, en zoo door des Heeren genade volgens zijne belofte eenen breeden ingang in de heerlijkheid verkrijgen. Gijlieden hebt boven de gemeene belijders eene heerlijke bediening in Gods huis, het werk en ambt van een Regeerder en Opziener, van een Voorganger en*

Digitized by Google

Voorstander van de Kerk, hetwelk zoo gij opregtelijk en getrouwelijk nakomt, zoo zult gij in uw leven eer en achting hebben bij Gods volk, en in uwen dood een troostelijk getuigenis van eene goede conscientie, uit de bewijzen van uw geloof en liefde, en yver voor God in de eenvoudige uitvoering van dit beroep.

En gij, broeders Diakenen, *ontvangt dit geschrift, als zoo wel voor ulieden, als voor de Ouderlingen geschreven en opgesteld: want behalven dat gijlieden mede (volgens de Kerkeördening) in kleinere Gemeenten uwe zitplaats in den Kerkeraad hebt, en aldaar over alle voorkomende zaken nevens de Ouderlingen adviseeren moet; zoo zijt gij ook gewoonlijk degenen, uit welker getal de Ouderlingen plagten verkozen te worden, zoodat gijlieden deze gemeenzame, klare en grondige onderrigting omtrent al wat tot de Kerkregering behoort, ten uitersten van nooden hebt. Hier kunt gij dezelve met weinig moeite en op uw gemak meermalen overlezen en overdenken, en in uw geheugen inprenten, t'uwer tijd in praktijk stellen onder den zegen des Heeren, daar gij anders in vele jaren, en met veel naspeuren zulk eene grondige kennis van de Kerkelijke zaken en handelingen niet zoudt kunnen bekomen. Aangaande het Diaken-ambt, vindt gij hier zoo veel beschreven door twee onderscheidene Leeraars, als gij zoudt kunnen wenschen of begeeren, beknoptelijk daarvan te lezen. En in de beantwoording van twintig vragen over dit ambt, en deszelfs uitvoering, vertrouw ik, dat zoo veel stof en opklaring vervat is, als gij niet ligt elders vinden zult.*

Ik had in het eerste besloten, ook aan de jongere Predikanten *dit boekje toe te eigenen, dewijl ik voor hen ook gearbeid heb, te zamen brengende, hetgeen zij in ettelijke jaren van hunne bediening, wegens andere studiën, en veelvuldige bezigheden niet eens hebben kunnen naspeuren. Doch dewijl ik uit Kerkeraden en Classen verschoven ben, en zij*

Digitized by Google

daar in verschijnen, en de praktijk dezer dingen eenigzins kunnen voor oogen zien, zoo was mijne nagedachte, dat ligtelijk die opdragt en aanspraak door trotschheid mogt onaangenaam zijn, ja versmaad worden. Ondertusschen is het waarschijnlijk, dat zij, dit boek lezende, zich heimelijk zullen verblijden, en gelukkig achten, dat zij hier alles, wat de Kerkelijke Regering aangaat, zoo klaar, gemakkelijk en kortbondig bijeen vinden, en grondig opengelegd zien, met aanhaling van Kerkeörde, Synodale Resolutiën, Classikale voorschriften van verbetering, getuigeniseen van godgeleerden, en de praktijk der Kerk. Waarvan ik gaarne die vrucht zoude verwachten, door des Heeren zegen, dat nu bij de bevestiging der Ouderlingen en Diakenen, hunne pligten en hulpmiddelen, particulierder, dan wel plagt te geschieden, door de Leeraars mogten aangedrongen, en door hunne private zamenspraak of gemeenzame handeling in een Collegie, of in den Kerkeraad voor aankomende Ouderlingen en Diakenen opengelegd worden; en bijaldien vele nalatigheden in die pligten ondervonden werden, dat dan de Leeraars eerst heimelijk, daarna in den Kerkeraad, en ook op den predikstoel de verzuimenissen met behoorlijken ernst mogen aanwijzen; welks nalating niet weinig toegebragt heeft, tot de zorgelooze gerustheid en laatdunkendheid der Ouderlingen en Diakenen, in de zeer gebrekkige halve bediening van hun ambt; doch dewijl op de Predikanten ook dikwijls veel te zeggen valt, zoo omtrent hun verzuim en verkeerde betrachting van hunne bediening, als omtrent hunnen aanstootelijken wandel of huisregering; hetwelk den Ouderlingen bijzonder betaamt, hun aan te wijzen en tegen te gaan; zoo is het wel te gelooven, dat dit de monden der Leeraars in dezen veel gestopt heeft; doch het is hier geene plaats, om van de gebreken der Leeraars te spreken; ik heb daartoe andere gelegenheden waargenomen.

Ik zal dan besluiten, met een ernstig verzoek en bede aan

Digitized by Google

UL. broeders Ouderlingen en Diakenen, *die dit boek in handen krijgt. dat gij ulieden niet stoot aan de moeite en verdrukking, die mij in de uitvoering van mijne dienst overgekomen is door de Politieken, om te min dieshalven te behartigen en na te komen, hetgeen ulieden hier voorgehouden wordt, nopens uw ambt; maar dat gij veel eer te vlijtiger en kloekmoediger in uw werk verkeert, uit aanmerking aan de eene zijde, dat in eenen boozen tijd, niemand een openbaar Kerkelijk beroep conscientieuselijk kan bedienen, zonder tegenstand en onderdrukking te ontvangen van politieken en Kerkelijken, en aan de andere zijde, dat God eenen, die in zijne opregtheid voor zijnen Naam uitkomt, en wegens zijne getrouwheid smaad en kruis lijdt, meerdere stoffe van blijdschap geeft in leven en sterven, dan aan allen, die uit vreeze van verdrukking, hunne conscientie overdwarsen, en in slaap wiegen, nalatende, hetgeen zij anders wel gemerkt hadden, dat de Heere van hen eischte. Nu de Heere zegene ulieder personen, diensten en huizen, en Hij zegene ulieden het gebruik van dit werkje, u toegebragt door hem, die is, en blijft*

Ulieder genegene Mededienstknecht

JACOBUS KOELMAN.

Tot Utrecht den

$\frac{2}{12}$ Mei 1694.

Digitized by Google

HET

OUDERLINGS AMBT EN DE PLIGTEN

DERZELVE AANGEWEZEN.

KAPITTEL I.

Bewijs, dat het Ambt der Regeer-Ouderlingen van goddelijk regt en instelling is.

De naam van Ouderlingen ziet in de eerste beteekenis in alle talen op ouderdom; Ouderlingen zijn oud van jaren, welke men door de wet der natuur en door het schriftuurlijk bevel achting en eerbied moet geven; oorspronkelijk zijn oude mannen geacht de bekwaamste om te regeren, en vóór anderen zijn zij daartoe geroepen. Daarom is in het Oude Testament de naam van Ouderlingen op diegenen gepast, die in politie of Kerk de regering hadden, 2 Kon. X: 1. Deut. XXI: 2, 3, 6. Inzonderheid zijn de Regeerders van de Kerk gestadig Ouderlingen genoemd, Marc. XI: 27, Matth. XVI: 21. In het Nieuwe Testament wordt het woord πρεσβύτερος, *Presbyteros*, oude of Ouderling, driezins genomen. 1. Voor lieden van den ouden tijd, die nu niet leven en zijn gesteld tegen degenen die nu nog leven, Matth. XV: 2. De overleveringen van de ouden, Matth. V: 21. tot den ouden is gezegd. 2. Voor oud in jaren, nu levende; en zoo is het gesteld tegen jonge, 1 Tim. V: 1. Eenen ouden man en bestraft niet hardelijk, 1 Petr. V: 5. gij jonge, zijt de oude onderdanig. 3. Voor Ouderlingen in bediening of ambt, al zijn ze niet oud van jaren, en dat in tegenstelling van bijzondere personen, die in geen ambt zijn,

Digitized by Google

hetzij omdat ze plagten uit de oudste soort der menschen verkozen te worden, Jes. III: 2. Hand. XIV: 23. hetzij omdat ze zulke rijpe kennis, wijsheid, gaven, deftigheid, godzaligheid enz. hadden of moesten hebben, als de oude. De 70 Overzetters hebben het Grieksche woord in de Overzetting van het Oude Testament gebruikt, Rigt. VIII: 14. Ruth IV: 2. 2 Sam. V: 3. 1 Chron. XI: 3. voor politieke heerschers, oudsten in de poorte.

In de Christen Kerk zijn diegenen Ouderlingen genoemd, die de regering derzelve in handen hadden; zoo waren de Apostelen, ambtshalve, als uitvoerders van Christi autoriteit in de Kerk, Ouderlingen, gelijk wij zien, dat zij zich zoo noemden, 1 Petr. V: 1. 2 Joh. I. 3 Joh. I. En voorts zijn alle de Opzieners van de Christelijke Kerk Ouderlingen genoemd, als blijkt uit Hand. XI: 30. Hand. XIV: 23. Hand. XV: 6, 22. Hand. XX: 17, 28. Hand. XXI: 18. 1 Tim. V: 17, overmits degenen, die het Huis Gods regeren, moeten aangedaan en begaafd zijn met die kennis en gaven, ervarenheid, voorzigtigheid en deftigheid, welke men plagt meest in oude lieden te vinden.

Nu, wij bevinden, dat er zijn tweederlei Kerkbedienden en Opzieners, die Ouderlingen genaamd worden; sommigen die te gelijk predikende en regerende Ouderlingen zijn; anderen, die alleenlijk regeer-ouderlingen zijn, en welken het niet toekomt, het Woord te prediken, en de Sacramenten te bedienen, maar wien het opgelegd is, met en nevens de Leeraars de Kerk vlijtig te regeren en goed opzigt daar op te hebben. Doch overmits deze orde van Kerkregeerders ten eenemale strijdig is tegen de Pauselijke Monarchie en Antichristische heerschappij en tirannij, zoo hebben de Papisten, die dezelve in hunne Kerk van ouds verstooten hadden, zich in de eerste Reformatie stijf daar tegen gekant; gelijk mede diegenen onder de Gereformeerden, bij welke de Bisschoppelijke Regering (een enkel zuurdeessem, en boos overblijfsel van 't Pausdom) nog was overgebleven, namelijk in Engeland. In Duitschland heeft ERASTUS (de groote bestrijder van de Kerkelijke magt) de goddelijkheid der instelling dezer regeer-ouderlingen tegengestaan. In Nederland hebben de Remonstranten, in navolging van hunnen patroon, (a) HUGO GROTIUS, dezelve orde verworpen en bestreden;

(a) Pietas Ordinum. Votum Pacis. De jure Potest.

Digitized by Google

zij schrijven aldus in hunne Apologie. (*b*) « Met regt heeft » die vermaardste man (GROTIUS) dit onderscheid tusschen » leerende Ouderlingen, en alleen regerende Ouderlingen, » een nieuwe vond genoemd. Daar is in het Nieuwe Tes- » tament niet met al, hetwelk genoegzaam is, om dat » onderscheid staande te houden; de geheele praktijk van » de oudheid strijdt er tegen, en daar zijn niet weinig re- » denen, waarom zij met regt moet tegengesproken wor- » den, ten ware de nood vereischte die te oefenen. » De voornoemde GROTIUS had nogtans zooveel licht, dat wanneer hij had gedisputeerd tegen de goddelijke instelling van die orde, hij evenwel daarna heeft bevestigd, en met vele redenen staande gehouden, (*c*) dat het zeer noodig was, dat er in iedere Kerk zulke bijgevoegde Regeerders zouden zijn, hetzij door de Magistraten gesteld of door het volk verkozen.

Doch in onze dagen, in welke vele schadelijke nieuwigheden en dwalingen door de nieuwsdrijvers in Nederland zijn opgebragt, hebben ook eenige Professoren niet duister te kennen gegeven, dat zij de goddelijkheid der instelling dezer orde niet erkenden; zoo is het dat HEIDANUS, over den Sabbath en 's Heeren dag schrijvende, zich heeft laten ontvallen, dat de regeer-ouderlingen van God niet waren geordonneerd, hetwelk de Professor HOORNBEEK in hem als eene merkelijke dwaling aanwees. Maar daarna heeft BURMAN, (die de gevoelens van ERASTUS omtrent de Kerkelijke Regering had omhelsd) dit openlijk geleerd en geschreven, (*d*) « dat de Ouderlingen » in de Apostolische Kerk zoowel om te leeren als om te » regeren waren ingesteld; en dat men met regt mag twij- » felen, of die Ouderlingen van de Apostolische Kerk, » die in het Woord niet arbeidden, eene bijzondere orde » in de Kerk hebben uitgemaakt; doch dat het blijkt, dat » dit Ouderlingschap van de Leeken (zoo als men het » noemt), » zegt hij, « de Kerk nuttig is, en dat de Leek- » ouderlingen te zamen met de Herders den Raad der Kerke » uitmaken. » Dus heeft hij, gelijk in verscheidene andere stellingen, zoo in deze, de Nederlandsche Geloofsbelijdenis (die hij nevens anderen onderteekend had) wedersproken, dewelke het Ouderlingschap als een onderscheiden ambt stelt, art. 30, gelijk mede ons Formulier van Bevestiging

(*b*) Apol. cap. 21 fol. 230. (*c*) De Jure potest. Cap. (*d*) Synops. lib. 8. cap. 7. § 7, 42, 43.

Digitized by Google

der Ouderlingen twee soorten van Ouderlingen in de Apostolische Kerk erkent.

Daarom is het hoog noodig, dat wij het gevoelen onzer Kerk omtrent de regeer-ouderlingen, klaar en grondig bewijzen: want de goddelijkheid van de instelling dezes ambts geloochend en weggenomen zijnde, zoo vervallen te gelijk niet alleen de grond, waarop de pligten uit Gods naam op de Ouderlingen zouden aangedrongen worden, maar ook de voornaamste troost, die zij in en uit de uitvoering van dat ambt in hunne conscientie zouden hebben.

Eer ik kome tot bewijs van de waarheid in deze, zal ik deze vijf dingen als een grondslag vooruitstellen, die op de H. Schrift gefondeerd staan.

Voor eerst. Daar is in de Kerk een werk en pligt van te regeren, onderscheiden van het werk en de pligt, van de Kerk herderlijk te weiden, door de prediking van het Woord en de bediening der Sacramenten; want de Kerk is eene Geestelijk-Politieke Societeit, waarin moet zijn eene regering en tucht, met alle bediening van censuren, in de oefening van eene geestelijke magt, die in de Kerk inwendig inkleeft. Dat er waarlijk zulk eene regering in de Christelijke Kerk is, blijkt uit deze teksten, Hand. XX: 28. Rom. XII: 8. 1 Cor. XII: 28. 1 Tim. III: 5. 1 Tim. V: 17. Hebr. XIII: 7, 17. Openb. II: 3.

Ten anderen. Daar worden onderscheidene gaven vereischt tot de uitvoering van die onderscheidene werken en pligten; alle pligten en werken vereischen bekwaamheden daartoe, Eph. IV: 7. 1 Cor. XII: 4, 7, 8, 9, 10. Rom. XII: 6, 7. 1 Petr. IV: 10. De waarheid hiervan blijkt genoeg uit het licht van de reden, en uit de verscheidene natuur van ieder werk. Ook leert ons de ondervinding, dat sommigen wel begaafd zijn, om op eene herderlijke wijze het Woord en de leere te bedienen, die maar weinig bekwaamheid hebben tot het werk der Regering; en in tegendeel, sommigen zijn bekwaam tot de Regering, die geene gaven hebben tot de uitvoering van het Herderswerk in het prediken. Het werk der Regering, als onderscheiden van het Leerambt, bestaat in het gemeen, in te waken over den wandel der ledematen van de Kerk, en dat met autoriteit en gezag, opwekkende, vertroostende, vermanende, bestraffende, aanmoedigende en bestierende dezelve naar eisch van

Digitized by Google

gelegenheid; en de gaven, daartoe noodig, zijn naarstigheid, wijsheid, kloekmoedigheid en deftigheid; maar het Herderswerk bestaat voornamelijk, in den ganschen raad Gods te openbaren, het Woord Gods regt te snijden, en te arbeiden in het Woord en de leere, en dat te gelijk in de gemeene bedeeling en in de particuliere toepassing van hetzelve, in alle tijden en bij alle gelegenheden; hiertoe nu worden vereischt geestelijke wijsheid, kennis, gezond oordeel, ervarenheid en uitspraak, welke gaven nog moeten toenemen, door gedurig te bidden, en het Woord te bestuderen; doch die verscheidenheid van gaven, tot die verscheidene werken vereischt, maakt door zich geene verscheidene ambten, omdat dezelve personen wel van beide bekwamelijk kunnen voorzien zijn.

Ten derden. Wij bevinden in het Woord, dat hoewel sommigen voorzien waren met gaven, om het Woord te bedienen, om de Kerk te regeren, en de bezorging der armen waar te nemen, het evenwel den H. Geest goedgedacht heeft, verscheidene ambten in de Kerk te maken van de verscheidene werken en pligten, dewijl eene soort van die werken gewoonlijk genoegzaam was voor een ambt, dat is, zoo veel als een persoon met dat eene ambt doen konde. Dus is het Christi instelling geworden, de armen van de Kerk te bezorgen en te bedeelen, opdat zij van de tijdelijke nooddruft voorzien mogten worden, Hand. VI: 2, 3, 4. De Apostelen waren wel boven anderen voorzien met gaven en wijsheid, tot de uitvoering van die bediening, maar dewijl een ander en hooger deel hun werk en pligt was, hetwelk van grooter noodzakelijkheid was tot voortzetting van het Evangelium en stichting der Kerke, namelijk, de vlijtige waarneming en volharding in den gebede, en in de bediening des Woords; zoo heeft het de wijsheid des H. Geests bekwaam geoordeeld, een nieuw ambt in de Kerk op te rigten, tot uitvoering van dat deel van het werk der bediening; zonder nogtans dat de Leeraars daardoor verloren hun regt en last, van ook hunnen pligt te oefenen omtrent de verzorging der armen, zooveel als hun ander werk hun dat toeliet, Gal. II: 9, 10. Zoo droeg Paulus veel zorg omtrent de collecten voor de armen in alle Kerken.

Ten vierden. Het werk der bediening, in 't prediken en bidden, of in het arbeiden in het Woord en de leer, (waaraan de bediening van de zegelen des Verbonds ver-

Digitized by Google

knocht is) met alle de pligten, die tot de bijzondere toepassing derzelve op de kudde behooren, zijn gewoonlijk genoegzaam, om een mensch geheel bezig te houden; allen die tot het Herdersambt in de kerk geroepen zijn, vinden daar werks genoeg voor alle hunne bekwaamheden, tijd en sterkte; want het is zoo groot en voortreffelijk, dat de Apostel zelf uitroept: wie is tot deze dingen bekwaam! 2 Cor. II: 16. Groote inspanning des gemoeds moet er bij dat ambt zijn, in de oefening van geloof, liefde, ijver, medelijden en naarstige achtneming op den staat der kudde, om er bekwaam geestelijk voedsel voor te bezorgen, en op de vruchten van het Woord in de conscientiën en levens der menschen, gelijk blijkt, 1 Tim. IV: 12—16.

Ten vijfden. Het heeft den H. Geest goed gedacht, (opdat de werken van leeren en regeren gestadiglijk wel waargenomen zouden worden) dat er in elke Kerk veel Ouderlingen zouden gesteld worden, immers meer dan een: want zoo is het gestadig geweest in alle de eerste Kerken, die van de Apostelen gesticht zijn, gelijk wij kunnen zien, Hand. XI: 30. Hand. XIV: 23. Hand. XV: 2, 4, 6 en 22. Hand. XVI: 4. Hand. XX: 17, enz. 1 Tim. V: 17. Philipp. I: 1. Tit. I: 5. 1 Pet. V: 1. Nu dat voorbeeld van de eerste Kerken zijn wij gehouden na te volgen als onzen regel.

Hierop is nu de vraag, en het staat te onderzoeken, of de H. Geest dit ambt van Ouderlingen niet heeft onderscheiden in twee soorten, namelijk, in die, dewelke beide tot leeren en tot regeren geroepen zijn, en in die, welke alleenlijk geroepen zijn, om te regeren? Wij zeggen van ja; en bevestigen onze stelling met deze navolgende redenen.

Voor eerst, om dat er aldus uitdrukkelijk staat, 1 Tim. V: 17, *dat de Ouderlingen, die wel regeren, dubbeler eere waardig geacht worden, voornamelijk die arbeiden in 't Woord en de leere.* Hier wordt van Kerkendienaars of ambtenaars gesproken, onder den naam van Ouderlingen, en daarvan worden twee soorten gesteld, te weten: 1. die de regerende magt in de Kerk hebben, en niet meer dan regeren; en 2, anderen, die magt om te regeren hebben, doch ook daarenboven arbeiden in het Woord en in de leere; beide worden zij geprezen, als zij wel regeren, en de H. Geest verklaart ze dubbeler eere waardig, doch bijzonder die ook in het Woord arbeiden.

Digitized by Google

Het woord in de grondtaal *προεςῶτες*, proëstootes, die regeren, beteekent (*e*) boven of over een ander te staan, en zoo wordt het doorgaans in de Schrift genomen. Rom. XII: 8, *ὁ προιςάμενος*, ho proistamenos, die een Voorstander is, of die regeert, 1 Thess. V: 12, *προιςαμένες ὑμῶν*, proistaménous humoón, die over u zijn, uwe Voorstanders; 1 Tim. III: 4, 5, 12, wordt dat woord op de huisregering gepast; en Tit. III: 8, 14 past het de Apostel toe op de zorg en vlijt omtrent goede werken. De oude Grieksche Schrijvers hebben het zoo genomen voor regeren met gezag.

Hier is een geslacht van Regeerders, en twee soorten van dat geslacht; het geslacht is Ouderlingen, de twee soorten zijn: 1. Die wel regeren. 2. Die ook arbeiden in het Woord en in de leere.

Het onderscheidend woordje tusschen die twee is: *μάλιςα*, malista, voornamelijk, inzonderheid; dit geeft blijkelijk te kennen, dat de een van den anderen onderscheiden is, gelijk altijd dat woord in de Schrift genomen wordt, hetzij op zaken, hetzij op personen gepast. Gal. VI: 10. Hand. XX: 38. Philipp. IV: 22. 1 Thess. V: 8. 2 Tim. IV: 13. 2 Petr. II: 9, 10. Hand. XXVI: 3. Zoo wordt het woord ook bij de Grieksche Schrijvers genomen. † Herodianus schreef: *φιλέορθοι δε φύσει σύροι, μάλιςα δὲ τὴν Αντιοικείαν κατοικοῦντες*, phileorthoi de phusei suroi, malista de teen Antioikeian katoikountes; de Syriërs zijn van nature liefhebbers van Feestdagen, inzonderheid die te Antiochiën wonen, te kennen gevende, dat er twee soorten van Syriërs waren, zulke die alleen Syriërs waren, en dan zulke, die Syriërs zijnde, te Antiochiën woonden, hetwelk de hoofdstad van het land was, gelijk zoo iemand onder ons zeide, alle de Hollanders zijn vlijtig gezet op winst, inzonderheid de Amsterdammers, die zoude te kennen geven, dat de Amsterdammers Hollanders waren, en hij zoude hen onderscheiden van de anderen van die Provincie. Zoo is het ook hier. De Apostel geeft wel te kennen, dat alle, die in het Woord arbeiden, Ouderlingen zijn: maar niet, dat alle, die Ouderlingen zijn, in het Woord arbeiden, of arbeiden moeten; zij regeren wel, en zoo zijn ze der-

(*e*) *προΐςημι* of *προίςαμαη*, praesum, praesideo. Tertullianus zeide, praesident probati Seniores; Justinus noemde een Opziener, *ὁ προεςῶς*.
† Lib. 2.

Digitized by Google

halve dubbeler eere waardig, maar zij arbeiden niet alle in het Woord; anderen doen het beide; zij regeren wel, en zij arbeiden in het Woord, en zoo zijn zij voornamelijk de dubbeler eere waardig.

Deze woorden zijn zoo klaar, dat geen redelijk mensch, die zonder vooroordeel tot het Woord komt, daaruit iets anders begrijpen kan, als dat er tweederlei Ouderlingen zijn; sommigen die ook in het Woord en in de leere arbeiden, en andere, die niet in het Woord arbeiden, maar alleen regeren, doch beiden als zij wel regeren, zijn dubbeler eere waardig, beide zijn ze door goddelijk regt Ouderlingen en Kerkregeerders.

Ons bewijs stellen wij uit den tekst in dezen vorm voor. Predikende Ouderlingen, al regeren zij wel, zijn geene dubbele eere waardig, tenzij zij arbeiden in het Woord en in de leere. Maar daar zijn Ouderlingen die wel regeren, die dubbele eere waardig zijn, al arbeiden zij niet in het Woord en in de leere. Dus zijn er Ouderlingen, die wel regeren, die niet zijn leerende en predikende Ouderlingen, dat is, die alleen regeerouderlingen zijn.

De eerste voorstelling blijkt door haar eigen licht, uit de woorden zelve: want prediken is arbeiden in het Woord en in de leere; predikende of leerende Ouderlingen, die niet arbeiden in het Woord en de leere, zijn predikende of leerende Ouderlingen, die niet prediken of leeren; nu het ware ongerijmd en onredelijk, te zeggen, dat predikers, welker ambt en pligt het is te prediken, dubbeler eere waardig zijn, op grond van hun prediken, al prediken zij niet; het strijdt tegen de Schrift, en het licht der natuur, en het bevat tegenspraak, dat iemand, wiens ambt het is te prediken en te leeren, dubbeler eere waardig gerekend zoude worden, op grond van zijn ambt, die niet als een ambtenaar leert of predikt.

De tweede voorstelling of opneming staat genoegzaam in de woorden zelve van den Apostel: want diegene, die zegt (de Ouderlingen, die wel regeren, zijn dubbeler eere waardig, voornamelijk, die arbeiden in het Woord en de leere) dezelve zegt inderdaad, daar zijn, of daar kunnen zijn Ouderlingen, die wel regeren, die niet arbeiden in het Woord en de leere, dat is, die niet verbonden zijn zoo te doen.

Of men kan deze bewijsreden ook aldus formeeren. Alle Kerkendienaars, die naar den woorde Christi, Ouderlingen

Digitized by Google

genoemd worden, en verklaard worden te hebben regering in de Kerk, en die ook wegens, en in deze hunne regering van God goedgekeurd worden, en nogtans onderscheiden zijn van alle die Ouderlingen, die in het Woord en de leere arbeiden, dezelve zijn waarlijk regeerouderlingen, en dat door goddelijk regt. Maar de kerkendienaars (waarvan in dezen tekst, 1 Timoth. V: 17 staat) worden volgens het woord Christi Ouderlingen genoemd, zij worden verklaard, regering te hebben in de Kerk, zij worden van God goedgekeurd in hunne regering, en nogtans zijn zij onderscheiden van alle diegenen, dewelke in het Woord en de leere arbeiden. Dus zijn er in de Kerk regeerouderlingen, door goddelijk regt.

De eerste voorstelling is klaar en ontwijfelbaar; want indien er eene zekere soort van Kerkbedienaars is, die Christus in zijn Woord noemt Ouderlingen, die Hij verklaart te hebben regering in de Kerk, die hij in deze hunne regering goedkeurt, en die Hij onderscheidt van degenen, die in het Woord en de leere arbeiden, zoo zijn er gewis regeerouderlingen door goddelijk regt. Zulk eene goddelijke goedkeuring van dit ambt, betuigd in de Schrift, bevat niet minder dan eene goddelijke instelling van hetzelve. De tweede voorstelling staat in alle hare deelen in den tekst.

Drie voorname uitvlugten hebben de Bisschopsgezinden hiertegen bijgebragt. De eerste is, dat door die beide soorten van Ouderlingen niet anders dan Predikanten te verstaan zijn; doch dat de laatsten zijn zulken, die zeer vlijtig arbeiden, ten uiterste van hunne krachten, en tot vermoeijens toe, boven de andere; tot bewijs brengen zij, dat het Grieksche woord, dat overgezet is, arbeiden, κοπιᾶν, kopian, van zulk eenen vlijtigen arbeid te verstaan is. Doch wij antwoorden, dat degenen, die niet vlijtig in hun beroep arbeiden, verzuimig zijn in hun ambt, en zoo zijn ze in plaats van dubbeler eer, eene scherpe berisping waardig. En wat het grondwoord belangt, wij bevinden, dat hetzelve in het gemeen zonder onderscheid gepast wordt op allen, die in de dienst Gods zijn, en werk doen, hetzij Regeerders, hetzij ook Leeraars, hetzij Ledematen, gelijk dat te zien is in deze teksten, 1 Thess. V: 12. Joh. IV: 38. Rom. XVI: 6, 12. 1 Cor. III: 8, 9. 2 Cor. X: 15. 1 Cor. XVI: 15, 16. Matth. IX: 38.

De tweede uitvlugt is, dat door die regeer-ouderlingen

Digitized by Google

de Diakenen konden verstaan worden; doch wij zeggen, dat is buiten grond van de Schrift; want in het geheele Nieuwe Testament worden de Diakenen geen Ouderlingen genoemd; ja zij worden onderscheiden van Ouderlingen, beide de leerende en de regerende, Rom. XII: 8. 1 Cor. XII: 28, vergelijkt 1 Tim. III: 2 met Tit. I: 5, 6 enz. met 1 Tim. III: 8 enz. En daar wordt in de Schrift den Diakenen ook geene regering toegeschreven, ten ware in hun eigen huisgezin, 1 Tim. III: 12; in de gemeente dienen zij de tafelen, Hand. VI: 2, 3, zij deelen uit, Rom. XII: 8, zij zijn behulpsels, 1 Cor. XII: 28.

De derde uitvlugt is, indien hier twee soorten van Ouderlingen zijn, zoo moesten dan ook de regeer-ouderlingen traktementen ontvangen voor hunne dienst, dewijl de Apostel vs. 18 toont, dat hij zulks verstaat door dubbeler eere waardig. Wij antwoorden, het is zoo, men was het hun schuldig te geven, die wel regeren, indien de Kerk het hun geven konde, en indien zij 't volstrekt van doen hadden, en indien hun werk hunnen geheelen of meesten tijd wegnam; buiten dat zouden ook somtijds zelfs de Leeraars het traktement mogen missen. Het ambt bestaat, al was er dat bijvoegsel van een traktement niet bij.

KAPITTEL II.

Verder bewijs en bescherming, dat het ambt der Regeer-Ouderlingen is van goddelijk regt en instelling.

Onze tweede bewijsreden voor het goddelijk regt van de regeer-ouderlingen bouwen wij op 1 Cor. XII: 28. *Ende God heeft er sommige in de gemeente gesteld, ten eersten Apostelen, ten tweeden Profeten, ten derden Leeraars, daarna krachten, daarna gaven der gezondmakingen, behulpsels, regeringen, menigerlei talen.*

Om den zamenhang van den tekst en het oogmerk des Kapittels op te klaren, dient aangemerkt, dat God in het eerste stichten van het Christendom en van de eerste Kerken vele uitmuntende gaven gaf aan verscheidene Chris-

Digitized by Google

tenen; de Kerk van Corinthen stak bijzonder uit in deze gaven, gelijk te zien is 1 Cor. I: 5, 7; daardoor wierden die begaafde leden geestelijk hovaardig, en verachtten hunne broederen; om nu dat misbruik der gaven te verbeteren, en om hen te bestieren tot het regt gebruik van dezelve tot gemeenen nutte, is de Apostel voornamelijk bezig in dit twaalfde Kapittel; vs. 7 zegt hij, een iegelijk wordt de openbaring des Geests gegeven tot hetgene dat oorbaar is; en hij brengt drie hoofdredenen. Eerst. Dewijl alle hunne gaven van een en dezelve fontein, den Geest Gods, vloeiden, zoo moesten zij dan ten gemeenen nutte van allen aangelegd worden; te meer dewijl niemand alle de gaven heeft, maar verscheidene mannen hebben verscheidene gaven, opdat ze allen aan malkanderen gehouden zouden zijn, vs. 8—11. Ten anderen, dewijl de geheele Kerke Christi, de geheele wereld door, maar een ligchaam is, en dat ligchaam heeft verscheidene leden tot verscheiden gebruik, als oogen, handen enz. en de geringste leden zijn in dat ligchaam nuttig en noodig voor de edelste, daarom moeten alle de leden in eene zoete harmonie zonder twist en verdeeldheid hunne gaven aanleggen, ten goede van het geheele ligchaam, vs. 12, 13—27. Ten derden. Dewijl alle de verscheidene ambtenaars, betzij buitengewone, hetzij gewone, hoewel met verscheidene gaven en bedieningen voorzien, van eenen en denzelven God gesteld zijn in eene en dezelve algemeene gemeente, daarom behooren zij alle het nut van de geheele Kerk te beoogen, zonder eerzucht, twist enz. vs. 28 tot den einde toe.

Nu argumenteeren wij aldus uit dezen tekst, 1 Cor. XII: 28. Alle de ambtenaars, die God zelf nu onder het Nieuwe Testament in de Kerk gesteld heeft, als Regeerders in dezelve, onderscheiden van alle andere Kerkregeerders, hetzij buitengewone of gewone, die zijn regeer-ouderlingen door goddelijk regt. Nu, de Regeringen, hier genoemd, zijn ambtenaars, die God zelf nu onder het Nieuwe Testament gesteld heeft in de Kerk, als Regeerders in dezelve, onderscheiden van alle andere Kerk-regeerders, hetzij buitengewone of gewone. Ergo deze regeringen (hier genoemd) zijn regeer-ouderlingen, door goddelijk regt. De eerste voorstelling is zoo klaar en blijkelijk door zich zelve, dat er tot bewijs niet behoeft bijgedaan te worden. De tweede voorstelling is geheel gegrond op den tekst, en is er klaarlijk in vervat.

Digitized by Google

Opdat alles klaarder blijke, zal ik deze drie dingen aanmerken. Eerst, dat hier is eene optelling van de verscheidene soorten van Kerk-ambtenaars, eenige buitengewone, die voor een tijd zouden duren, zoolang het Euangelium Christi in het eerst voortgezet, en de Christen Kerken geplant wierden, en deze waren vijf, Apostelen, Profeten, krachten, gaven der gezondmakingen, menigerlei talen: eenige derzelve zijn gewoon, namelijk drie, Leeraars, (dit zijn predikende Ouderlingen) Behulpsels (dat zijn de Diakenen die de armen en verdrukten helpen en verkwikken), Regeringen (dit zijn de Regeerouderlingen). Deze ambtenaars worden opgeteld, eerst, als onderscheiden van elkander, ten anderen, als onderscheiden van alle de andere deelen van het verborgen ligchaam Christi; het eerste blijkt, dewijl de Apostel dien vorm van optellen gebruikt, *ten eersten*, *ten tweeden*, *ten derden*, *daarna*, en *dan*, het tweede blijkt door zijne wederoptelling, *zijn ze alle Apostelen? zijn ze alle Profeten?* enz. vs. 29, 30, hij wil zeggen, niet alle, maar alleen eenige leden van het ligchaam zijn afgezonderd van God, om die ambten in de Kerk te hebben.

Ten tweeden. De benaming, *Regeringen*, in de grondtaal κυβερνήσεις, kuberneeseis, geeft te kennen, dat het regerende ambtenaars, in de Kerk zijn; het woord is genomen van loodsen en stuurlieden, die hun schip door hun kompas en roer regeren, Jac. III: 4. Hand. XXVII: 11. Openb. XVIII: 17, alwaar de stuurman van het schip κυβερνήτης, kuberneetees, gouverneur, regeerder genaamd wordt. Het beteekent dan hier zulke ambtenaars, die aan het roer van het schip der Kerke zitten, om het in het geestelijke te regeren, en te besturen naar den wil en zin Christi. Regeringen in het afgetrokkene wordt gesteld voor regeerders in het zamengegroeide, gelijk behulpsels voor helpers, gaven van gezondmaking, voor personen die deze gaven hebben.

Ten derden. De Apostel zegt, dat deze Regeringen zijn van God zelf in de gemeente gesteld; en dat alzoo wel als hij Apostelen en Leeraars daarin gesteld heeft; want dat stellen heeft even zeer zijn opzigt op alle die opgetelde soorten van ambtenaars. Nu het is ontwijfelbaar een ambtenaar in Gods kerk door goddelijk regt, die God zelf door zijn eigen daad en autoriteit daarin stelt.

Drie voorname uitvlugten hebben de Bisschoppelijken

Digitized by Google

tegen dit argument: vooreerst; zij zeggen, dat het geene goede wijze van argumenteeren is, dat men van het algemeene redeneert tot het particuliere en bijzondere, bevestigender wijze, hetwelk men in de scholen zegt, argumentari à genere ad speciem affirmativè; doch dat wij hier zulk een gevolg maken: de Apostel zegt hier dat er regeringen waren in de eerste kerk, zoo waren er dan regeerouderlingen. Wij antwoorden; het is niet waar, dat wij, bewijzende uit dezen tekst de regeerouderlingen, dan redeneren van het geslacht tot eene bijzondere soort, bevestigender wijze, als of wij zeiden, daar zijn regeringen in de kerk, ergo zijn er regeerouderlingen; maar wij argumenteeren aldus: deze regeringen, waarvan hier 1 Cor. XII: 28 gewaagd wordt, zijn eene bijzondere soort van regerende ambtlieden, van God nu in de gemeente Christi onder het Nieuwe Testament gesteld, en onderscheiden van alle andere Kerkregeerders, hetzij buitengewone, hetzij gewone, en derhalven zijn er regeerouderlingen, door goddelijk regt; zoo dat wij argumenteeren ab enumeratione specierum affirmative, van de optelling van verscheidene soorten van Kerkelijke ambtenaars bevestigender wijze; wij zeggen dan, hier is eene catalogus of optelling van verscheidene soorten van Kerkelijke ambtenaars van goddelijk regt; nu, Regeringen zijn eene soort van die rolle, onderscheiden van de andere; derhalven zijn de Regeringen van een goddelijk regt; en bijgevolg zijn de Regeerouderlingen zoodanig. Want het zijn die alleen, die nevens de Leeraars, die ook in den tekst genoemd zijn, kunnen Regeringen in de kerk zijn.

De tweede uitvlugt is; door Regeringen mogen de Magistraatspersonen, of Bisschoppen of Aartsbisschoppen verstaan worden. Wij antwoorden, wat aangaat de Bisschoppen, wij behoeven van die niet te spreken, dewijl het bij ons, in Engeland en in Schotland genoeg bekend en breed bewezen is, dat dezelve zijn een menschelijke vond, die daarom in Gods Kerk zoo weinig als den Paus met zijne kardinalen te erkennen zijn; maar dat ook de Christelijke Magistraten hier niet door te verstaan zijn, blijkt. 1. Het is buiten het oogmerk van dit kapittel, waar alleen van geestelijke zaken van de Kerk, van geestelijke gaven, ten nutte van de Kerk, en van de Kerk als een ligchaam, bestaande uit verscheidene leden, en van ambtlieden van God gesteld in dat ligchaam, gesproken wordt,

Digitized by Google

dat daar van de politieke Regenten zoude gesproken worden. 2. De Overigheden als zoodanig zijn niet van God gesteld in de Kerk als Kerkregeerders, gelijk ik dat (f) voor weinige jaren eens breed en klaar, en zoo ik vertrouw bondig en onwederleggelijk bewezen heb tegen de Erastianen van onzen tijd, en al worden, of zijn de Overheden Christenen, dat doet niets tot de autoriteit van hun Magistraatschap, dewijl de christelijkheid alleen een privilegie is van hun persoon, maar niet van hun ambt. 3. De Apostel schreef aan de Corinthiërs van zulke Regeringen, die te dier tijd al waren in de Kerk; God had er die al ingesteld, zoowel als Leeraars; doch toen ter tijd, ja ook honderden jaren na dien tijd, waren er geene Christelijke Overheden.

De derde uitvlugt is; dat hier behulpsels geplaatst worden vóór Regeringen, en derhalven dat het niet waarschijnlijk is, dat door Regeringen, Ouderlingen verstaan worden, want dat anders behulpsels, dat is Diakenen, die een lager ambt hebben, zouden geacht zijn boven regeerouderlingen. Wij antwoorden. Het is altijd geen bewijs van meerdere waardigheid of autoriteit, dat iemand eerder in orde genoemd wordt; de Schrift houdt niet altijd die nette orde, dat ze dat eerst zoude stellen, hetwelk het voortreffelijkste is; Priscilla wordt voor Aquila genoemd, die niet alleen een man, maar ook haar man was, Hand. XVIII: 18. Rom. XVI: 3. 1 Tim. IV: 16. eene vrouw is nogtans niet te stellen boven eenen man, het wijf boven haren man; Aquila wordt elders voor Priscilla gesteld, Hand. XVIII: 2 en 26. 1 Cor. XVI: 19, om ons te toonen, dat de H. Geest onverschillig de hoogere en lagere noemt in orde voor elkander; zoo wordt somtijds de Herder voor den Leeraar, en weder de Leeraar voor den Herder in orde gesteld, Eph. IV: 11. Rom. XII: 7 en 8. Wij verwerpen met regt het bewijs der Papisten; Petrus wordt eerst genoemd, ergo is hij de Prins en het hoofd der Apostelen, Matth. X: 2. Hand. I: 13.

Onze derde bewijsreden trekken wij uit Rom. XII: 6, 7 en 8. *Hebbende nu verscheidene gaven naar de genade, die ons gegeven is; zoo laat ons die gaven besteden, hetzij profetie na de mate des geloofs, hetzij bedieninge in het bedienen; hetzij die leert, in 't leeren,*

(f) Ziet mijne Wederlegging van J. C. van Bleijswijcks boekje, genaamd Mozes als een God. Anno 1689.

Digitized by Google

hetzij die vermaant in het vermanen; die uitdeelt in eenvoudigheid, die een voorstander is in naarstigheid; die barmhartigheid doet in blijmoedigheid. Hier zal ik vooruitstellen den zamenhang en het oogmerk van het kapittel, op dat ons argumenteeren daaruit te klaarder worde. Het geheele kapittel is eene opwekking tot verscheidene pligten, of algemeenere of meer bijzondere; de algemeene zijn deze twee, 1. Dat wij ons zelven geheel en al aan de dienst Gods zouden toewijden, vs. 1; 2. Dat wij ons de wereld niet zouden gelijkvormig stellen, vs. 2. De bijzondere opwekkingen zijn tot twee soorten van pligten, namelijk, 1. Zulke die belangen de Kerkendienaars als zoodanig, vs. 3—8. 2. Zulke die alle Christenen als Christenen belangen, zoo tegen malkanderen, als zelfs omtrent hunne vijanden, vs. 9, tot het einde des kapittels. Belangende de Kerkendienaars, des Apostels oogmerk is klaarblijkelijk om aan te dringen, om niet trotsch te zijn op hunne geestelijke gaven, maar om met zelfsverloochening gering van zich zelven te denken, en alle hunne gaven wel te gebruiken; en dat dringt hij aan uit twee gronden, 1. uit de natuur van de Kerk, die als een ligchaam is, 't welk vele leden heeft, die verscheidene ambten hebben, ten goede van het geheele ligchaam; zoo zijn er vele leden van Christus ligchaam, en die hebben hunne verscheidene gaven en ambten ten goede van het geheel, vs. 3, 4 en 5. 2. Wegens de verdeeling of optelling van de verscheidene soorten van gewone Kerkendienaars, die elk bijzonder opgewekt worden, om de pligten te doen, die van hen bijzonderlijk vereischt worden in hunne verscheidene bedieningen, vs. 6, 7 en 8. Die ambten worden eerst tot twee algemeene hoofden gebragt, namelijk, Profeten (verstaat, niet de buitengewone gave van toekomende dingen te voorzeggen, maar de gewone, in de Schrift regt te verstaan en te verklaren) en bediening. Daarna worden die algemeene onderdeeld in de bijzondere ambten, daaronder bevat, en de bijzondere pligt van iederen Kerkendienaar wordt onderscheidenlijk aangedrongen; onder profetie zijn begrepen: 1. Die leert, dat is de Leeraar. 2. Die vermaant, dat is de Herder, vs. 7 en 8. Onder de bediening zijn begrepen: 1. Die uitdeelt, en barmhartigheid doet; dat is de Diaken. 2. Die een voorstander is, dat is de Regeerouderling.

Onze bewijsreden uit dezen tekst ligt aldus. Daar is in

Digitized by Google

de Kerk een die regeert, of die een voorstander is; ὁ προϊςάμενος, beteekenende, gelijk wij boven hoorden, een die over anderen gesteld is met gezag en autoriteit; tot uitvoering van hun ambt is er eene verscheidene gave, χάρισμα διάφορον, charisma diaphoron, aan sommigen gegeven; en de bijzondere wijze tot uitvoering van dit bijzonder ambt uit kracht van die bijzondere gave wordt voorgeschreven in het woord, εν ςπουδῆ, en spoudee, het moet geschieden met bijzondere naarstigheid. En deze regeerder of voorstander wordt onderscheiden van hem, die vermaant, en van hem die leert, met wiens bijzonder werk als zoodanig, hij niets te doen heeft; gelijk hij ook onderscheiden wordt van dien die uitdeelt, en barmhartigheid doet. Dat is genoegzaam gezegd, daar is een Ouderling, die een ambt heeft in de Kerk, wiens werk en pligt het is, te regeren, niet bedienenderwijze te vermanen of te leeren, hetwelk is onze regeer-ouderling.

Nu formeeren wij ons bewijs aldus: Alle de leden van Christi zigtbare Kerk als een ligchaam, welken een gewoon ambt van God gegeven is, om in de Kerk te regeren, onderscheiden van alle andere gewone Kerkendienaars, en die te gelijk bestiering van God ontvangen hebben, hoe zij moeten regeren, die zijn regeer-ouderlingen, en dat door goddelijk regt. Maar nu, hij die een Voorstander is, of die regeert, ὁ προϊςάμενος (waarvan staat Rom. XII: 8) is een lid van dat ligchaam Christi, hebbende een ordinaar ambt van regering in de Kerk, hem van God gegeven, onderscheiden van alle andere Kerkendienaars, en tegelijk bestiering, hoe hij moet regeren. Derhalve is die Voorstander of Regeerder de Regeer-ouderling, en dat door goddelijk regt.

De partijen brengen hier tegen in, de twee bovengenoemde tegenwerpingen. 1. Dat wij hier argumenteren van het generale tot het bijzondere, bevestigenderwijze. 2. Dat dan de Diaken boven den Ouderling zoude staan, als eerst genoemd; wij hebben hierop geantwoord, en gaan het nu voorbij, zullende drie andere uitvlugten noemen en oplossen.

De eerste uitvlugt is: Daar zijn er meer, die den naam van Regeerders en Voorstanders οἱ προϊςάμενοι dragen, namelijk Herders en Leeraars; die kunnen daar gemeend zijn, of zoo niet, zoo zal volgen, dat de Regeer-ouderlingen alleen regeren, en alleen Voorstanders zijn. Wij antwoorden. 1. De Apostel spreekt hier niet van een

Digitized by Google

iegelijk die regeert; want hij spreekt in het enkel getal, die regeert, of een Voorstander is, als van eene soort van Kerkendienaars, niet in het getal van vele, alsof hij in het algemeen alle de regerende Dienaars had gemeend. 2. Hoewel die naam van Voorstander of Regeerder, ὁ προιστάμενος, gemeen zij aan allen die de Kerk regeren, nogtans wijst ze hier alleenlijk aan een enkel regerend Ouderling; want de Apostel telt denzelven hier op met andere Kerkendienaars, als onderscheiden van dezelve. Herders en Leeraars zijn ook Voorstanders en Regeerders, behalven dat zij in het Woord arbeiden, 1 Thess. V: 12. Hebr. XIII: 7—17; maar hier wordt de Voorstander onderscheiden van hem die leert en vermaant, zoo moet dan alleen de regeer-ouderling hier verstaan worden. 3. Al wordt hier de regeer-ouderling genoemd de Voorstander of Regeerder, zoo sluit dat evenwel den Herder niet uit, van een Regeerder of Voorstander te zijn, alzoo weinig als de Apostelen en Evangelisten worden uitgesloten van te leeren en te weiden, hoewel de gewone Predikanten worden genoemd Herders en Leeraars, Eph. IV: 11, 12. 1 Cor. XII: 28. Deze Ouderling wordt genoemd een Voorstander of Regeerder, niet omdat hij het alleen is die regeert, maar omdat hij niet anders doet dan regeren; anderen regeren en prediken ook te gelijk; hoewel het regeren niet is hun voorname werk.

De tweede uitvlugt is: Indien de Ouderlingen hier gemeend worden, zoo zijn ze dan de Kerk alzoo noodig als de Herders; waar dan geene Ouderlingen zijn, is geene Kerk. Wij antwoorden: 1. Zoo mogt men ook van de Diakenen zeggen, dat ze alzoo noodig zijn als Herders of Ouderlingen, en dat er zonder de Diakenen geene Kerk zoude zijn, want zij worden te zamen opgeteld, Rom. XII: 7, 8. 1 Cor. XII: 28. 2. Al behooren beide Herders en regeerouderlingen tot de Kerk door goddelijk regt, zoo volgt nogtans niet, dat ze beide even noodig zijn; want de regeer-ouderling regeert alleenlijk, maar de Herder regeert en predikt, en daarom is hij de Kerk noodiger. Sommige dingen zijn de Kerk noodig tot haar wezen, gelijk belijdenis des geloofs en gehoorzaamheid aan Christus, volgens het Euangelium, andere dingen zijn noodig tot het welwezen van de Kerk, gelijk Herders, Ouderlingen en Diakenen, hoewel de eerste nog noodiger dan de andere.

Digitized by Google

De derde uitvlugt is: De Apostel spreekt van verscheidenheid van gaven, en niet van verscheidene ambten, vs. 6, 7, want anders zouden die ambten niet in een en dezelve te zamen kunnen zijn. Wij antwoorden: 1. Hier wordt wel van gaven gesproken, maar het is niet opzigt op ambten en bedieningen; want de gaven worden medegedeeld aan de ambtenaars tot uitvoering van de ambten, vs. 6, 7. Eph. IV: 7, 8, 9, 11, 12. Want hier worden driederlei pligten aan de Kerk voorgeschreven, eerst, algemeene, die allen en een iegelijk volstrekt raken, vs. 1, 2, daarna bijzondere aan sommigen, uit kracht van die bijzondere plaats, die zij in de Kerk hebben, vs. 3—8, dit kan niet anders zijn dan een ambt; eindelijk, die generaal of gemeen zijn met opzigt op occasiën, van vs. 9 tot het einde des kapittels. 2. Al zijn de ambten en ambtenaars hier onderscheiden, zoo zijn toch de lagere ambten altijd begrepen in het hoogere, en zij kunnen door de hoogere verrigt worden; Ouderlingen kunnen uitdeelen, zoowel als de Diakenen, en nog daarenboven regeren; Herders kunnen uitdeelen en regeren, zoowel als Diakenen en Ouderlingen, en nog daarenboven prediken, de Sacramenten bedienen en Leeraars bevestigen; de Apostelen konden dat alles doen, en nog vele buitengewone dingen daarenboven. 3. Dat de Apostel niet alleen van verscheidene gaven, maar van verscheidene Kerkbedienden spreekt, blijkt, dewijl hij de gelijkenis gebruikt van een natuurlijk ligchaam, hebbende verscheidene leden en verscheidene ambten, vs. 4, gelijk wij in een ligchaam, zegt hij, vele leden hebben, en de leden allen niet dezelfde werking hebben; en in de toepassing spreekt hij niet alleen van gaven, die hij χαρισματα, charismata noemt, maar ook van ambten, die hij genade noemt, vs. 6, vergeleken met vs. 3, en die genade verdeelt hij in profetie en bediening, in het afgetrokkene, wij hebben die, zegt hij; niet de geheele Kerk, maar de bedienaars der Kerke in het bijzonder, die hij dan uitdrukt, die leert, ὁ διδάσκων; die vermaant, ὁ παρακαλῶν, die uitdeelt, ὁ μεταδιδοὺς, die regeert, of die een voorstander is, ὁ προϊστάμενος.

Dit zijn drie voorname Schriftmurlijke bewijsredenen voor het Regeer-onderlingschap; de andere zal ik korter en met den vinger aanwijzen; namelijk:

De vierde bewijsreden is: Omdat Christus gewild heeft en de Apostelen het ook zoo ingesteld hebben in de Chris-

Digitized by Google

telijke Kerken, dat er in iedere Kerk tot de regering en wering van de ergernissen, en tot straffe der ergerlijken, zoude wezen een Collegie van vele voorgangers, die de Gemeente zouden vertoonen, en tot welke men, als tot de representerende Gemeente, de hardnekkigen zoude brengen, om geoordeeld of te regt gebragt te worden. Zoo veel heeft Christus te kennen gegeven, Matth. XVIII: 17, 18. *En indien hij dezelve (twee of drie getuigen) geen gehoor en geeft, zoo zegt het der Gemeente; en indien hij ook der Gemeente geen gehoor en geeft, zoo zij hij u, als den Heiden en den Tollenaar: Voorwaar zegge ik u, al wat gij op der aarde binden zult, zul in den Hemel gebonden wezen, en al wat gij op der aarde ontbinden zult, zal in den Hemel ontbonden wezen.* Hier ziet men, dat Christus het weren van alle ergernissen uit de Kerk wil laten geschieden door degenen, welke de Kerk als Opzieners en Regeerders vervangen, niet een Leeraar, maar een Collegie van Regeerders, eene vergadering, representerende de Gemeente; en die regel Christi moest gevolgd worden te allen tijde, en in alle plaatsen, waar eene Kerk is, al is er maar één Leeraar, alzoowel als waar twee of drie of meerdere Leeraars zijn. En dat de Apostelen het zoo in de Kerken ingesteld en belast hebben, blijkt uit 1 Cor. V: 3, 4, 5, vergeleken met 2 Cor. II: 6, 8, want daar geeft de Apostel te kennen, dat de tucht tegen den bloedschender moest geoefend worden, en geoefend wierd door velen, die de Gemeente vertoonden, dewelke in Jesu Christi naam zamenvergaderd zijnde dat werk deden en moesten doen; doch men kan niet met eenigen grond zeggen, dat die velen enkel en alleen Leeraars of leerende Ouderlingen, en geene regerende zijn geweest; want iedere Gemeente heeft zoo vele Leeraars niet.

De vijfde bewijsreden is: omdat de Handelingen der Apostelen ons klaar leeren, dat de Apostelen, van het begin aan, dat de Kerke Gods toenam, eenige deftige mannen, Ouderlingen genaamd, nevens hen hebben gebruikt, om in de Kerk te regeren, en over voorkomende zaken te beraden, en orde te stellen, welke men niet kan zeggen, dat allen arbeidden in het Woord en in de leere; van deze wordt allereerst gewaagd Hand XI: 30, *zij zonden het tot de Ouderlingen door de hand Barnabe en Sauli*, hier wordt van dezelve gesproken als van diegenen, die wel bekend waren, en die nu eenigen

Digitized by Google

tijd in de Kerk geweest waren; daarna worden zij steeds genoemd zamen met de Apostelen, en in onderscheiding van de Gemeente zelve, Hand. XV: 2, 4, 6 en 22. Eenigen zouden opgaan tot de Apostelen en Ouderlingen, naar Jerusalem over deze vrage. En te Jerusalem gekomen zijnde, wierden zij ontvangen van de Gemeente, ende de Apostelen, ende de Ouderlingen; ende de Apostelen ende de Ouderlingen vergaderden te zamen, om op deze zake te letten. Doe heeft het de Apostelen en den Ouderlingen, met de geheele Gemeente, goed gedacht, eenige mannen uit haar te verkiezen. Hand. XVI: 4. Zij gaven haar de ordonnantien over, die van de Apostelen en de Ouderlingen te Jerusalem goed gevonden waren, om die te onderhouden. Hand. XXI: 18. Den volgenden dag ging Paulus met ons in tot Jacobum, ende alle de Ouderlingen waren daar gekomen. Nu de Apostelen zelve waren leerende Ouderlingen, dat is zulke, wien het werk toebetrouwd was, beide van te leeren en te regeren. 1 Pet. V: 1. 2 Joh. I. En deze Ouderlingen waren gestadig van die onderscheiden, hetwelk het baarblijkelijk maakt, dat zij niet waren leerende Ouderlingen; en daarom alwaar van hen gewag gemaakt wordt, wordt hun het werk van leeren of prediken nooit toegeschreven, hetwelk de Apostelen te Jerusalem voor zich zelven behielden, Hand. VI: 2 en 3; maar overal worden zij ingebragt, als zich voegende met de Apostelen in de regering van de Kerk, en dat in onderscheiding van de Gemeente zelve, of van de broederen derzelve; ja het is ten eenemaal onwaarschijnlijk, dat terwijl de Apostelen te Jerusalem waren, zich geheel overgevende aan het Woord en gebed, zij in dezelve Kerk nog meerdere leerende Ouderlingen zouden gesteld hebben, hoewel het klaar is dat die genoemde Ouderlingen vele waren.

En de oorsprong van die orde, van dat er Regeerouderlingen van de Apostelen gesteld waren, is deze geweest. De Apostelen hadden in zich zelven alle Kerkelijke magt en ambt, met autoriteit, om alle de daden derzelve overal bij alle gelegenheden te oefenen; maar alzoo zij de natuur van de Kerk, en de natuur van de Regering, van den Heere Christus daarin of daarover geordineerd, aanmerkten, zoo hebben zij gewoonlijk hunne magt niet bij zich zelven of in hun eigen persoon alleen geoefend noch willen oefenen; en daarom, als de eerste

Digitized by Google

Kerk uit een klein getal bestond, deden de Apostelen alles in dezelve met toestemming van de geheele menigte of broederschap, gelijk blijkt uit Hand. I: 15, 16, 24 en 26. En wanneer het getal der geloovigen groeide, zoodat de Apostelen zelve niet konden in hun eigen persoon alle de pligten waarnemen, die zij omtrent de Gemeente ambtshalve moesten verrigten, zoo deden zij door bestiering van den H. Geest het ambt der Diakenen daarbij, tot bijzondere uitvoering van de pligt, die de Gemeente aan hare arme ledematen schuldig is. Overmits het dan blijkbaar is, dat de Apostelen alzoo weinig als zij het bezorgen der armen alleen konden waarnemen, ook niet meer in persoon alles konden betrachten hetgeen tot de Regering der Kerke behoort, zonder te bekorten dien arbeid in het Woord en in het gebed, welke op hunne schouderen lag; zoo hebben zij dan Ouderlingen gesteld, om hen in dat deel van het werk huns ambts te helpen, en bij te staan, gelijk de Diakenen hen bijstonden in het andere deel.

De zesde bewijsreden nemen wij uit het natuurlijke regt en de reden, namelijk eerst voorondersteld zijnde het goddelijke regt; omdat zulke regeer-ouderlingen uit het ligchaam der Kerke genomen, veelzins nuttig zijn, eerst om den last der Regering met de Leeraars te helpen dragen, gelijk de Heere in de Kerkelijke Regering van het Oude Testament de Leviten had gesteld, die als behulpsels in de bediening des Tabernakels waren bij de Priesters gevoegd, 2 Chron. XIX: 8, zoo komt het gevoegelijk, dat in de Kerk van het Nieuwe Testament ook Ouderlingen uit den volke bij de Predikanten gesteld worden, tot behulp in het opzigt en de bezorging der zielen, en regering van de Kerk. Ten anderen; zij zijn dienstig om de heerschappij en tirannij der Leeraars voor te komen: want Christus heeft gewild, dat uit de regering van zijne Kerk zouden geweerd worden alle overheersching en alleenheersching; en dat bij Hem alleen zoude de heerschende Regering blijven, zonder eenigen Heer meer daarin te erkennen, dan Hem zelven, gelijk te zien is, Luc. XXII: 25 en 26. 1 Cor. III: 5. 1 Cor. VIII: 6. 2 Cor. I: 4. 1 Pet. V: 3. Matth. XXIII: 10 en 11. Ten derden; Door deze Ouderlingen uit het ligchaam des volks, en met hunne stemmen verkozen, of immers niet zonder hen gesteld, wordt het regt des volks bewaard, hetwelk van alle bewustheid en bekendmaking met Ker-

Digitized by Google

kelijke zaken niet kan, noch mag uitgesloten worden, gelijk dat blijkt in de verkiezing van Leeraars, Ouderlingen en Diakenen, en in het doen van de rekening der Diakenen, en in de afsnijding. Nu die Ouderlingen als midden tusschen de Leeraars en het volk, en als minst verdacht, en meer onpartijdig, kunnen het bekwaamst en ligtst voorkomen, dat de eene partij van de andere niet worde verongelijkt noch onderdrukt; zij als middelaars zijn in staat om scheuringen, vervreemdingen en verdeeldheden met goeden raad en besturing voor te komen, en de ergernissen tegen te gaan.

Tot eene zevende bewijsreden kunnen dienen de getuigenissen van oude en nieuwe schrijvers, (die van groote achting in GodsKerk zijn, die spreken voor deze regeer-ouderlingen in de Kerke Christi, als van ouds gebruikt, en na de Reformatie wederom in de Kerke Gods, als door goddelijke ordinantie, billijk ingenomen. Daar is eene uitlegging over den eersten brief aan Timotheus, die onder den naam gaat van Ambrosius (welke leefde in het jaar 365, na Christus) doch zij konde wel ouder zijn, waarin een vermaard getuigenis is, hetwelk klaar en krachtig het goddelijk gezag van de regeerouderlingen erkent, en de afschaffing derzelve als eene bijzondere vlek aanteekent (*g*); zoo staat er; « van wegen de eerwaardigheid van den ou» derdom, wordt een ouder persoon, tot een goed werk » met zachtmoedigheid aangezet, om te ligter vermaning » aan te nemen: want hij die vermaand wordt, kan vree» zen, dat hij daarna bestraft worde, hetwelk schandelijk » is voor eenen ouden; want onder alle volkeren is de ou» derdom eerwaardig; waardoor ook de Synagoge, en daar» na NB. de Kerke Ouderlingen heeft gehad, zonder wel» ker raad niet gedaan werd in de Kerk; hetwelk door » wat verzuim in onbruik zij gekomen weet ik niet, » ten ware misschien door de luiheid der Leeraars, of » liever door hunnen hoogmoed, dewijl zij alleen wilden » wat geacht zijn. » Daar is een oud (*h*) gedenkschrift, waar Baronius van gewaagt in zijne jaarboeken, op het jaar 103, waarin wij deze woorden lezen; « De Bisschop» pen, de Predikers (*Presbyteri* staat er) de Diakenen, » en de Ouderlingen (*Seniores*); » hier worden de Ouderlingen onderscheiden van Bisschoppen, Predikanten en Diakenen; ook volgt er, « neemt er bij de medeklerken,

(*g*) Ambrosii Comment. in 1 Tim. V: 1. (*h*) Gesta Purgationis Caeciliani et Felicis.

Digitized by Google

» en de Ouderlingen des volks, kerkelijke mannen, en » laat hen naarstig onderzoeken, welke deze oneenigheden zijn; » wederom in andere brieven staat, « aan de Clergie » en de Ouderlingen, » aan de Klerken en de Ouderlingen. Maximus zeide, « ik spreek in den naam der Ouderlin- » gen van het Christenvolk van de algemeene wet » (*i*). Tertullianus, die leefde in het jaar 203, na Christus, zeide, als hij spreekt van Kerkvergaderingen, en van Kerkregering in die dagen: « als Regeerders zitten alle de » goedgekeurde Ouderlingen, niet hebbende die eere gekre- » gen door geld, maar door getuigenis: want geene zaak » van God onder ons op prijs geschat wordt » (*k*). Origenes, die leefde omtrent het jaar 226, na Christus, heeft deze woorden. « Sommige Regeerders zijn er gesteld, die on- » derzoeken mogen aangaande den wandel, en de zeden » der genen die toegelaten worden, opdat zij zulken, die » vuiligheid bedrijven, mogten uitsluiten » (*l*). Rivet, dit getuigenis aanhalende, verstaat het van de regeer-ouderlingen; Augustinus, dewelke leefde in het jaar 420, na Christus, spreekt dikwijls van de regeer-ouderlingen, ook in zijnen tijd (*m*). « De Predikant (Presbyter) Pere- » grinus » (zegt hij) « en de Ouderlingen van de Kerk van » het Mustikaansche kwartier. » En schrijvende aan zijne eigene gemeente te Hippo, adresseerde hij zijnen brief (*n*), » aan de zeer geliefde broederen de Klerken, de Ouder- » lingen, en al het volk der gemeente te Hippo. » Zoo mede Isidorus Hispalensis, die in het jaar 596, na Christus leefde, toonende welke voorzigtigheid de Herders moeten oefenen in hun prediken van het Woord, geeft onder anderen deze bestiering (*o*); « de Ouderlingen des volks » moeten eerst geleerd worden, opdat de genen die onder » hen geplaatst zijn, door hen te ligter mogen onderwezen » worden. » Gregorius Magnus die omtrent denzelven tijd te Rome leefde, schreef aldus in eenen brief (*p*): « Indien er » van eenig Clericus u iets ter ooren zij gekomen, dat u » met regt mogt aanstooten, gelooft het niet ligtelijk: maar » de waarheid moet in tegenwoordigheid van de Ouderlin- » gen uwer Kerke naarstig nagespeurd worden, en indien » het dan de hoedanigheid der zaak vereischt, zoo laat de » straf naar de Canones op den misdadigen komen. »

(*i*) Apolog. adversus gentes, cap. 39. (*k*) Contra Censum, lib. 3. (*l*) Cathol. Orthod. Tract. 2. qu. 22, sect. 4. (*m*) Contra Crescon, lib. 3. cap. 56. (*n*) Epist. 136. (*o*) Sent., lib. 3. cap: 43. (*p*) Lib. 2. Epist. 19. Epist.

Digitized by Google

Met de eerste Reformatie is met de zuiverder leer ook deze orde der Ouderlingen hersteld bij de (q) Waldensen en Bohemers; en onze Gereformeerde Kerken hebben die orde van Ouderlingen tot volkomenheid van de Kerkelijke Regering noodig geoordeeld; en zoo worden die gevonden in de Fransche, Schotsche en Nederlandsche Kerken, in Oostvriesland, het Graafschap van Nassau, het Hertogdom van Gulik, Kleef, van der Mark, het Graafschap van Meurs, Steinfurt enz. De Nederlandsche, Fransche en Schotsche belijdenissen, en Kerkelijke ordeningen spreken er van; De Presbijterianen en Independenten in Engeland en Nieuw Engeland zijn van hetzelve gevoelen en praktijk. En waar die regeerouderlingen nog in de Kerkregering wegens de Overheden niet zijn toegelaten, als in Zwitserland, Duitschland, Hongaryë, Transylvaniën en Engeland, daar hebben evenwel de Leeraars dikwijls voor die orde getuigenis gegeven; namelijk Zwinglius, Oecolampadius, Martyr, Zanchius, Bullingerus, Qualterus, Aretius, Bucerus, Cartwrighius, Whithakerus, Fenner en anderen, bij (r) Voetius aangehaald.

KAPITTEL III.

Bevattende de oplossing der gewone tegenwerpingen, tegen het goddelijk regt des Regeer-ouderlingschaps.

Nadat ik dus breed de goddelijke instelling van het ambt der regeer-ouderlingen bewezen heb, zoo zal het noodig zijn, dat ik de gewone tegenwerpingen daartegen oplosse, welke deze zijn.

1. Tegenwerping. Die Ouderlingen zijn maar Leeken. Wij antwoorden. 1. Verstaan zij door Leeken private personen, zoo loochenen wij, dat zij zoodanig zijn; dewijl hun door eene wettige verkiezing naar Gods orde, het Kerkelijk ambt is opgelegd en toevertrouwd. 2. Verstaan zij degenen, die uit het Christenvolk, of uit de Ledematen der Kerke zijn aangenomen of verkozen; zoo bekennen wij, dat zij Leeken zijn; doch zoodanigen zijn bij ons alle de Leeraars. 3. Verstaan zij door Leeken

(q) Perrin. part. 3. lib. 2. cap. 4. (r) Polit. Eccles. part. 2. lib. 2. tract. 3. cap. 4. pag. 457. etc.

Digitized by Google

degenen, die van hunne jonkheid af in de hooge scholen en studiën niet zijn opgevoed; wij bekennen dan, dat vele of de meeste Ouderlingen zoodanig zijn, maar dat vernietigt hun ambt niet. Bij de Waldensen en Bohemers waren zoodanige Leeken Predikanten, en in de eerste Reformatie in Nederland waren de eerste Leeraars zoodanig; nogtans heeft de Paapsche Geestelijkheid wel gevoeld, dat hunne bediening zeer heilig en krachtig was; dewijl op hunne prediking de Satan als een bliksem uit den Hemel viel.

2. Tegenwerping. Zij zijn maar voor een of twee jaren Ouderlingen. Wij antwoorden. 1. De onzen belijden, dat zij wel wilden, dat er overal mannen waren te vinden, die dit ambt gedurig zouden waarnemen; in de eerste Reformatie heeft men dat niet wel zoo kunnen krijgen. 2. Rivet antwoordde op die tegenwerping van Grotius aldus: (s) « Wat belangt die Ouderlingen, die uit de broederschap verkozen worden om op de zeden des volks » acht te nemen, het is niet noodig, dat ze gedurig zijn, » en daar zijn geene Apostolische regelen, die dat voor» schrijven; en het kan ook niet wel bekwamelijk geschie» den, waar zoodanige gesteltenis der Kerken is, dat er » geene middelen zijn, om zoo vele behulpsels te onder» houden. Zoo kan het dan niet met regt berispt worden, » bijaldien er gekozen worden uit het getal der vromen, » die met een goed getuigenis versierd, die dingen voor » eenen tijd om niet bezorgen, en dat daarna andere dier» gelijke in hunne plaats komen, opdat zij niet te veel » bezwaard worden.»

3. Tegenwerping. De Ouderlingen zijn een deel ongeleerde, eenvoudige menschen, weetnieten, Idioten. Wij antwoorden. 1. Het is te beklagen, dat het veel zoo gevonden wordt; ook zijn er veel Predikanten, die te weinig weten, om hun ambt regt te bekleeden. Doch men handelt hier niet van deze of die personen, maar van het ambt der Ouderlingen, of dat van goddelijk regt zij. 2. Het is valsch, dat allen zoodanig zijn; daar zijn ook vele Ouderlingen, die geletterd, geleerd, en in allerlei wetenschappen geoefend zijn. 3. Al hebben de meesten geene schoolgeleerheid, het is genoeg, zoo zij in de H. Schrift en de verborgenheden des geloofs wel geoefend zijn, en grondige kennis van de Regering der Kerke hebben.

(s) Apolog. contra Grotii Votum. pag. 220.

Digitized by Google

4. De schuld ligt veel bij de verkiezers, de Leeraars en anderen, die de bekwaamste niet uitzoeken, hebbende in het verkiezen vleeschelijke inzigten en beweegredenen, en niet beoogende Gods eer en den welstand van zijne Kerk. 5. Ook zijn de Leeraars nalatig om de Ouderlingen regt te onderwijzen.

4. Tegenwerping. De Ouderlingen zijn dikwijls de geringsten van het volk, van het slechtste slag, kleermakers, enz. Wij antwoorden. 1. Dat er somtijds geene grooten, geene edelen, geene geleerden verkozen worden, maar handwerkslieden, huislieden, enz.; daarvan is dit de oorzaak, omdat er onder de eerste soort geene stof is van lieden, die de waarheid belijdende, de gemeene lieden evengelijk zijn in geestelijke kennis, voorbeeldige vromigheid en ijver, volgens Pauli woord, 1 Cor. I: 26, 27. Gij ziet uwe roeping, broeders, niet vele magtige, enz. 2. Nog ziet men wel in vele plaatsen, dat er deftige en aanzienlijke mannen tot Ouderlingen verkozen worden, alzoo zeer als die politieke ambten krijgen. 3. De Apostelen en de 70 Discipelen waren maar van het geringste slag; doch daarom was hun ambt niet verachtelijk.

5. Tegenwerping. De regeer-ouderlingen zijn onnut, dewijl toch de Leeraars alles doen, of doen kunnen. Wij antwoorden. De Heere heeft ze niet onnut geoordeeld, en de ervarenheid leert het tegendeel. Voetius zeide: (*t*) « Ja » zij zijn zeer nuttig, en tot de volkomenheid van de Kerkelijke regering, en bij gevolg tot het welwezen van de » Kerk noodzakelijk. Gewis, ik zie niet, hoedanige Nederlandsche of Fransche Kerken wij zonder hen weleer » zouden gehad hebben, of ook nog zouden hebben, onder » het kruis of in ballingschap, of in buitenlandsche streken. Dat weten diegenen best, die den staat en de Regering der Kerken onder het kruis, of in de ballingschap kennen. Ik sta wel toe, dat zij voor niemand » onnutter schijnen, dan die weinig zorg dragen voor de » volkomenheid der Kerke, of die wat nieuws in den zin » hebben, of die ongeregeld van leven zijn, of die met » Diotrephes de eerste willen zijn. Maar alle vrome Predikanten, alle Kerken, alle Magistraten (bij welke deze » orde van Ouderlingen in gebruik is) erkennen gaarne » den goddelijken zegen, die op deze regering overvloedig is uitgestort. »

(*t*) Polit. Eccles. part. 2. lib. 2. Tract. 3. cap. 4. pag. 469.

Digitized by Google

6. Tegenwerping. De Ouderlingen staan naar overheersching, en meesterschap, zelfs over de Leeraars, en dat is onverdragelijk. Wij antwoorden. 1. Goede Ouderlingen doen dat niet; en goede Predikanten vreezen daar niet voor, zoo zij maar zelf het geloof en eene goede conscientie zoeken te behouden. 2. Al kwam er somtijds dit misbruik van, dat stoot de orde niet omverre, alzoo weinig als de Regering van Leeraars en van Overheden te verwerpen is, omdat sommigen hunne magt zeer misbruikt hebben. 3. Integendeel, de Ouderlingen dienen, als het bekwaamste middel, om te hinderen en te stuiten de pogingen van die Leeraars, die de eerste willen zijn, en tirannij in de Kerk willen oefenen. (v) « Ik heb tot nog toe, » zegt Voetius, « niet » kunnen zien, hoe zonder deze orde van Ouderlingen, » op eene andere wijze de heerschappijvoering en tirannij » kan voorgekomen worden. Want van dien tijd af dat die » Ouderlingen hebben opgehouden te zijn, heeft het alles » in vlam gestaan door enkele twistingen en ondermijnin- » gen, om den hoogsten stoel te bezitten, door jaloezijën » en eigenzinnigheden van Bisschoppen en Leeraren, en » zoo eindelijk door ongeregeldheden en nieuwigheden in » het geloof, de zeden en tucht. »

7. Tegenwerping. Daardoor zal de Kerkelijke Regering populair worden, en zoo zal er enkele verwarring en ongeregeldheid, en geene regering wezen. Antw. Op het bewijs komt het aan; wij gelooven en ondervinden anders. Laat de ouden en welbeproefden man Gods, Gisb. Voetius, gehoord worden: (x) « Het is er zooverre van daan, » zegt hij, « dat er verwarring en verbreking van alle re- » gering door komt, dat in tegendeel nergens meer de » zuiverheid der leere, de opregtigheid des levens en der » zeden, de oefening der tucht, de voortzetting van het » Euangelium, de vergadering en toeneming van de Kerk » in zwang gaat; nergens meer zijn ware Herders, die » op het Woord, op zich zelven en op de Gemeente acht » nemen, dan waar de orde en autoriteit der Ouderlingen » meest ongeschonden gehouden wordt. Ik doe er bij, dat » ook nergens mindere nieuwigheden, veranderingen, op- » schuddingen, onregtzinnigheden, scheuringen, twisten » en ergernissen zijn. Ik zoude durven zeggen, dat in de » Nederlandsche Kerken nooit eenige beroerten, nieuws-

(v) Ibid supra pag. 449. (x) Ibid supra pag. 470, 471.

Digitized by Google

» drijvingen, ongeregeldheden, factiën of verdeeldheden » zijn ontstaan, dan nadat de wettige autoriteit van de » Ouderlingen en Kerkeraad kleingeacht, of verminderd, » of weggenomen was. Laat iemand lezen de beroer- » ten en veranderingen, die een weinig na de Refor- » matie ontstaan zijn in de Kerken van Utrecht, Leyden, » Gouda, en inzonderheid van Alkmaar, door Adolphus » Venator; en de Remonstrantsche beroerten doorgaans, » te Haarlem, Leyden, Delft, Hoorn, enz. Zoolang als » Arminius te Amsterdam was, wierd hij door de Voor- » zienigheid en het gezag van den Kerkeraad zoo binnen » de palen gehouden, dat zijne nieuwigheden niet openlijk » uitbraken, of immers niet zoo in zwang gingen. Is de » regering door Ouderlingen eene factie, eene volks- » tirannij, eene monstreuse geen-regering, enkele onge- » regeldheid, hoe heeft ze dan zoo lang bestaan? want » ieder Koningrijk tegen zich zelven verdeeld kan niet » bestaan. Ik zal nu geene andere Kerken (om den nijd » te ontwijken) aanwijzen, dan die van Geneve, Embden » en Wezel, dewelke onder de Gereformeerde Gemeenten » de vermaardste en oudste zijnde, onder zoo vele lagen » en strijden der vijanden, die buiten zijn, tot op dezen » dag bloeijen en groeijen in welgeregeldheid, eendragt, » oude nederigheid en eenvoudigheid, onderlinge gevoeg- » zaamheid, voortreffelijkheid van Leeraars, gehoorzaam- » heid en groot getal van volk, zuiverheid en standvas- » tigheid in de eens aangenomene leere en tucht, en in » de bekeering of beschaamdmaking van degenen, die » vreemd van het geloof waren, zoodat de uitnemende » Godgeleerden Pezelius en Cruciger, de gemeente van » Embden eens bezoekende en doorziende, uitriepen, dat » zij aldaar eerst het levendige beeld van de Apostolische » Kerk hadden gezien, gelijk Lubbertus tegen Grotius » verhaalt. »

8. Tegenwerping. Ettelijke eeuwen herwaarts, tot aan den tijd der Reformatie is er in geene Kerk van de wereld eenig voetstap gebleven van dat Ouderlingschap; nogtans hoe verdorven de Kerk ook is geweest, zoo zijn toch in alle Kerken van de wereld de Opzieners, Leerouderlingen en Diakenen gebleven, als van Christus en de Apostelen ingesteld. Wij antwoorden. 1. Na den uitgang der Apostelen, of na de Apostolische Kerk, is de Kerk niet lang maagd gebleven, dat is, vasthoudende aan de eerste zuiverheid in Kerkgewoonten, Regering

Digitized by Google

en leerstukken. 2. Het volgt niet, dat daarom het Ouderlingschap niet was van goddelijke instelling, om dat het vele eeuwen lang uit de Kerk verschoven is geweest. 3. Hoe groot de verdorvenheid der Kerke ook geweest is, men bevindt nogtans, dat er voetstappen van het Ouderlingschap zijn gebleven, alzoo er in de Synoden eenigen verschenen, die geene Bisschoppen of Predikers waren.

9. Tegenwerping. I Tim. III. gaat de Apostel van de beschrijving van de Opzieners en Dienaars des Woords, onmiddelijk over tot eene beschrijving van de Diakenen, en hij gaat die Ouderlingen voorbij, die anderzins de middelste zijn tusschen Predikanten en Diakenen; daar was nogtans de gelegenheid, om daarvan te spreken. Wij antwoorden. 1. Het gevolg deugt niet; dat indien de Ouderlingen niet worden I Tim. III. beschreven of voorgeschreven, zij ook in de Schrift niet voorgeschreven worden. 2. Het is stoutigheid, den Heiligen Israels zoo te bepalen, als of dit of dat bij deze gelegenheid moest geschreven staan in het Woord, als of men Gods raadsman was. 3. Wij hebben de beschrijving dezer Ouderlingen gevonden, I Tim. V: 17. Rom. XII: 6, 7, 8. I Cor. XII: 28, en zelfs I Timoth. III mogten wij met Beza onder dien gemeenen naam van Opziener bevatten Herders, Leeraars en Ouderlingen.

10. Tegenwerping. Den Ouderlingen wordt Hand. XX: 17, 28 geboden, de Gemeente te weiden, zoo moeten het dan alle leerende Ouderlingen en Herders zijn; en alle de Oudvaders en Conciliën, als zij van de Ouderlingen spreken, stellen hen tusschen de Opzieners en de Diakenen. Wij antwoorden. 1. Het gevolg is niet goed: want weiden en opzigt hebben is algemeen, en wordt tot alle de daden van de bediening uitgestrekt; en zoo weiden ook de Ouderlingen op hunne wijze, ook door te leeren en te onderrigten, hoewel zij openlijk niet prediken. 2. Men kan wel in het gemeen zeggen, dat Collegiën, die uit Bedienaars des Woords en Ouderlingen bestaan, de Kerk leeren of onderwijzen, hoewel naauw gezegde Ouderlingen niet leeren, gelijk die dingen in het gemeen aan de stamme Levi wel worden toegeschreven, van welke eenige nogtans den priesteren eigen waren. Deut. X: 8. Deut. XXXIII: 8 en 10. 2 Chron. XXIX: 4, 5 en 11. 3. Al komt de naam van Herder en Opziener meer bijzonderlijk toe aan de leer-ouderlin-

Digitized by Google

gen, die openlijk en gewoonlijk prediken; zoo komt dezelve toch den regeerouderlingen eenigzins toe. Hand. XIV: 23. 4. Wij hebben al getoond, dat bij de ouden uitdrukkelijk de regeer-ouderlingen erkend worden, als onderscheiden van de Leeraars en Diakenen; derhalve is ook dit krachteloos.

11. Tegenwerping. Het is waar, dat er wel in de eerste Kerk zulke Ouderlingen waren, die met gemeenen raad, nevens de Herders of Predikers, de Kerken regeerden, zoolang en alwaar de Overigheid niet Christelijk was; maar als de Overigheid nu Christen is geworden, zoo vervullen en dragen de Politieke Ouderlingen, de plaats van die regeerouderlingen. Wij antwoorden: dit Erastiaansch gevoelen heeft geen fondament in de Schrift; laat ons Voetius hiertegen hooren. (ÿ) « Waarlijk, » zegt hij, « een aardige vond van menschen, zoo zij waarheid » zeiden; vanwaar zullen zij toch bewijzen, dat er in de » Regering van de Kerk zulk eene plaatsvervanging en » vervreemding is? is het genoeg dat zij het enkel zoo » bevestigen? zoo dikwijls als de Magistraat Christen » wordt, of de Religie en Kerk begunstigt, zal men moe» ten zeggen tegen de regeer-ouderlingen en leer-ouder» lingen, *Veteres migrate Coloni*, gij oude huislieden » verhuist, geeft de sleutelen van het Koningrijk der » Hemelen aan de Magistraat, en brengt de Kerkelijke » Regering tot hen over: maar zoo ras als dezelve Ma» gistraat afvallig wordt van de Religie en van de Kerk, » of voor dezelve geene zorg wil dragen; neemt gijlieden » de sleutelen weder over, en oefent de Regering en be» sturing van de Kerk, en dat door goddelijk regt, daar » nogtans in de tafelen van het goddelijk regt niet een » tijtel van staat. »

(ÿ) Ibid supra cap. 6 pag. 479.

Digitized by Google

KAPITTEL IV.

Ettelijke vragen beantwoord, nopens der Ouderlingen verkiezing, bevestiging, autoriteit, getal, tijd van bediening, enz.

Eer wij nu komen tot de beschrijving van het Regeerouderlingschap, en van de pligten daarin vereischt, zullen wij vooraf eenige vragen beantwoorden, belangende derzelver verkiezing, bevestiging, enz. namelijk:

Eerst, de vraag is, wien komt het toe, de verkiezing van de Ouderlingen te doen? Wij antwoorden: dezelven wien het toekomt, de verkiezing van Leeraars te maken; nu dat komt door goddelijk regt den Voorgangeren, de Leeraars en Ouderlingen toe, of zijn er die niet, zoo komt het de Leeraars van de Classis toe. De Independenten in Engeland meenden, dat de verkiezing der Leeraars en Ouderlingen, geheel en alleen aan het meerder deel van de bijzondere gemeente hing; maar het tegendeel blijkt 2 Tim. II: 2. Tit. I: 5. Hand. XIII: 1, 2, 3 en 4. Hand. XIV: 23, en de reden leert het ook, dewijl de Leeraars en Ouderlingen eerst beproefd moeten worden, of zij bekwaam zijn tot zoo grooten ambt: want men moet niet schielijk, ligtvaardig en onbedachtzaam, alles niet wel overwogen en onderzocht hebbende, iemand de handen opleggen. 1 Tim. V: 22, en men moet zelfs de Diakenen beproeven, eer zij het ambt krijgen, gelijk er staat 1 Tim. III: 10. *En dat deze ook eerst beproefd worden, en dat zij daarna dienen, zoo zij onbestraffelijk zijn; deze ook*, dat is, zoowel als de Opzieners. Nu in vele Gemeenten is het meerderdeel gansch niet bekwaam om te oordeelen van de bekwaamheden, vereischt in Leeraars en regeerouderlingen; en somtijds is het meeste deel goddeloos, natuurlijk en onvroom; zoo dat zij geene bekwame zouden kunnen of willen verkiezen tot die bedieningen.

Zij werpen tegen, vooreerst, dat er staat, dat de *Ouderlingen zijn verkozen met opsteking der handen, in elke Gemeente*, Hand. XIV: 23; hetwelk zij verstaan van de toestemming der Gemeente, gevende hare stemmen met opsteking der handen. Wij antwoorden. 1. Het woordt in den grondtekst, χειροτονήσαντες, cheirotonee-

Digitized by Google

zantes, dat is, *hebbende met opsteking der handen verkozen*, past daar alleen op Paulus en Barnabas, en niet op het volk: in vijf verzen worden zij gemeend, namelijk vers 21. *Als zij het Euangelium verkondigd hadden*, vs. 21, 22, *zij keerden weder naar Lystren, versterkende de zielen der Discipelen, en vermanende*, vs. 23, *en als zij verkoren hadden, en gebeden, bevalen zij ze den Heere*, vs. 24, *en Pisidiën doorgereisd hebbende, kwamen zij in Pamphyliën;* zoodat blijkt, dat Paulus en Barnabas de personen waren, die de verkiezing deden. 2. Het Grieksche woord (*a*) (gelijk de geleerden toonen) beteekent menigmaal, te stellen, te verkiezen, en te ordineren, zonder het gebruik van de ceremonie van de opheffing der handen; zoo moet het noodzakelijk genomen worden, Hand. X: 41, waar het van God alleen gezegd wordt, dat *de getuigen van Hem te voren verkoren waren*, προκεχειροτονημένοις, *prokecheirotoneemenois*, (*b*) Grotius zegt, dat het woord χειροτονεῖν plagt genomen te worden voor allerlei verkiezing, ook die van eenen, of van weinigen geschiedt, en (*c*) Henr. Stephanus zegt, dat dit woord niet beteekent eene stem geven, maar maken en ordineren, wanneer het een beschuldigend geval (accusativus) regeert; gelijk het hier doet. 3. Het woord beteekent eigenlijk de handen opheffen of uitsteken; nu de Apostelen hieven niet anderer, maar hunne eigene handen op (*d*).

Nog werpen zij, ten tweeden, tegen, dat de Diakenen verkozen zijn door het volk, Hand. VI: 3. Wij antwoorden: 1. Het volk heeft niet de geheele verkiezing der Diakenen alleen gehad, maar zij zijn daarin bestierd en bepaald door de Apostelen; want zij bepaalden zich tot het getal van zeven, en tot het gezelschap, waaruit die zeven te kiezen waren, en tot zekere hoedanigheden, welke in die zeven moesten wezen; *ziet om, broeders, naar zeven mannen uit u, die goed getuigenis hebben, vol des H. Geests en der wijsheid, welke wij mogen stellen over deze noodige zaak*, vs. 2. Indien de broederen in eene van deze bijzonderheden hadden gefeild, wij vertrouwen, dat de Apostelen geweigerd zouden hebben hen de handen op te leggen; zoodat het niet blijkt, dat de geheele magt van de verkiezing in de handen van

(a) Seldenus de Synedriis. (b) In locum. (c) In Thesau. Linguae Graecae. (d) Ziet onze Annotatien over den tekst, en Brom adversus Velthus. pag. 158, 159, en Jus Divinum Ministerii Euangelici pag. 129, 130.

Digitized by Google

het volk alleen stond. 2. Ook volgt het niet, dat, indien het volk de keuze van de Diakenen had, hetzelve dan ook deszelfs Leeraars en Ouderlingen konde kiezen; want het is een zekere regel in de scholen, Argumentum a minori ad majus non valet affirmativè, het is geene goede redenering, te zeggen; omdat een mensch bekwaam is om het mindere te doen, dat hij dan ook bekwaam is om het grootere te doen; nu het ambt van eenen Diaken is lager dan dat van eenen Ouderling; al konde nu het volk zonder raad en bestiering van anderen, mannen kiezen, om het geld te vergaderen en uit te deelen aan de armen, zoo volgt niet, dat hetzelve zijne Leeraars en Kerkregeerders kan verkiezen.

Eindelijk werpen zij tegen, dat Matthias tot het Apostelschap is verkozen door de 120 Discipelen. Hand. I: 23 en 26. Wij antwoorden 1. Die woorden, *Ende zij stelden er twee, Joseph genaamd Barsabas, ende Matthias*, vs. 23, hebben in alle waarschijnlijkheid hun opzigt niet op de Discipelen; maar op de Apostelen, *zij stelden er twee*, dat is, de voornoemde Apostelen stelden er twee in de verkiezing; en indien men wel let op het verhaal, zoo blijkt het, dat de 120 Discipelen maar genoemd worden in eene tusschenstelling, en dat Petrus in zijn geheel gesprek inzonderheid, indien niet alleen op zijne mede Apostelen ziet; vs. 17 staat: *Hij was met ons gerekend*, dat is met de Apostelen, niet met de Discipelen, vs. 21. *Die met ons omgegaan hebben*, dat is met de Apostelen, vs. 22, *een derzelve moet met ons getuige worden*, enz. dat is, met ons Apostelen, en dan volgt er, *en zij stelden er twee*, dat is de Apostelen en niet de 120 Discipelen. 2. En genomen, dat zij door de 120 Discipelen gesteld werden, zoo werden zij toch evenwel in hunne keuze bestuurd en geleid door de elf Apostelen, want Petrus zegt hun uitdrukkelijk, *van de mannen die met ons*, enz. 3. En nog kan men niet zeggen, dat zij Matthias meer dan Barsabas verkozen: want zij stelden er twee: maar God zelf deed alleen de keuze; daarom staat er vs. 24. *Gij Heere, gij kenner der harten van allen, wijst van deze twee eenen aan dien gij uitverkoren hebt.* 4. Daarna staat er wel vs. 26. *Hij wierd met gemeene toestemming tot de elf Apostelen gekoren;* doch toen koos het volk niet; want God had hem alleen verkozen, maar zij gaven hunne algemeene toestemming en approbatie, zoo de Apostelen, als de andere;

Digitized by Google

het grondwoord συγκατεψηφίστη, syncatepseephisthee, beteekent eigenlijk met steenen verkiezen, communibus calculis eligere; maar de verkiezing was hier met het lot geschied, door God alleen; maar zij hebben hem alleen erkend te zijn een van de Apostelen. Dit heb ik zoo breed moeten opklaren, op dat niet iemand vervalle in het gevoelen der Independenten, hetwelk door de Presbyterianen altijd is tegengesproken.

De tweede vraag is, wie, en hoedanige moeten verkozen worden? zouden het voornamelijk moeten zijn de rijkste, de edelste, de geleerdste, en die magt hebben in den Staat? Wij antwoorden. De verkiezing moet vallen op degenen, die in godzaligheid, voorzigtigheid en deftigheid in de Kerk meest uitstekende zijn, die de beste kennis hebben van de H. Schrift en geestelijke zaken, en voorbeeldigst zijn in godvruchtigheid en ijver; want zelfs in de verkiezing van de Diakenen moet men vallen op degenen, die de meeste mate van den H. Geest hebben, die de verborgenheid des geloofs in eene reine conscientie houden, en onstraffelijk zijn; doch wanneer de geestelijke hoedanigheden even gelijk zijn, zoo zoude men niet kwalijk doen, indien men de ervarenste in het burgerlijke, en de geletterde, en de voornaamste in de wereld verkoos boven ambachtslieden en geringe werklieden. Doch het wordt meest altijd bevonden, dat onder de groote, de rijke, de geleerde, de edele en bekwame politieken weinige vromen te vinden zijn. 1 Cor. I: 26, 27.

De derde vraag is. Of de benoemde en verkozene Ouderlingen moeten beproefd worden, en hoedanig? Wij antwoorden, gelijk Leeraars moeten beproefd worden, eer zij bevestigd worden, ja zelfs de Diakenen, 1 Tim. III: 10, zoo is het zeker, dat ook de Ouderlingen eene beproeving moeten doorstaan; welke daarin bestaat, dat men zoude vernemen en onderzoeken, of zij waarlijk de vereischte hoedanigheden tot het Regeer-ouderlingschap hebben, zoo in opzigt van hunnen wandel, als in opzigt van hunne kennis, voorzigtigheid en bekwaamheden tot die regering; te dien einde geschieden de openlijke aankondigingen, opdat en de Kerkeraad en de leden der Kerke zouden vernemen, en bekend maken, zoo hun bekend mogt zijn, of bekend gemaakt wordt, dat eenige van die benoemden de vereischte hoedanigheden niet bezitten; hetwelk bevonden zijnde zouden zij uitge-

Digitized by Google

schrapt, en anderen in hunne plaats verkozen moeten worden. Anderzins als er geene klagten inkomen, zoude men als op gemeene toestemming en goedkeuring de verkozenen bevestigen.

De vierde vraag is. Hoedaniger wijze de openlijke bevestiging der verkozene Ouderlingen moet geschieden? Wij antwoorden, dat de openlijke bevestiging, (dat is, plegtige toelating en inbrenging van de regeer-ouderlingen, om hunne bediening regt waar te nemen) moet geschieden, door eenen Leeraar, met eene predikatie uit het Woord Gods, daar toe gerigt, aangaande hunnen pligt en beroep, met afvordering van hunne verklaring en verbindtenis voor den Heere en de Gemeente, dat zij in dat ambt zullen trachten getrouw en vlijtig te wezen, en met vermaning aan de Gemeente, om hen nevens de andere Opzieners onderworpen te zijn, en te achten om huns werks wille; alles achtervolgd en bekrachtigd met vurige gebeden. In onze Kerken is de gewoonte, dat na eene predikatie ter gelegenheid dienende (doch die bij vele Leeraars en Kerken tot groote schade der zielen wordt nagelaten) de bevestiging geschiedt met een Formulier, hetwelk achter het Psalmboek staat, hetwelk de Gemeente en bijzonder den Ouderlingen voorgelezen wordt, waarin eerst getoond wordt, dat het Regeer-ouderlingschap een ambt is van God in de Christelijke Kerk ingesteld, en waarin het bestaat, en daarna worden er drie dingen als bijwege van verbindtenis afgevraagd, en afgevorderd, 1. of zij in hunne herten gevoelen, dat zij wettelijk van Gods Gemeente en mitsdien van God zelf tot die heilige dienst beroepen zijn? 2. Of zij de Schriften des O. en N. Testaments voor het eenige Woord Gods en de volkomene leere der zaligheid houden, en alle leeringen, die daar tegen strijden verwerpen? 3. Of zij belooven hun ambt, gelijk het in het Formulier voorgeschreven is, volgens dezelve leere getrouw, naar hun vermogen, in de Kerke-regering nevens de Dienaren des Woords te bedienen, en zich in alle godzaligheid te dragen, mits zich onderwerpende de Kerkelijke vermaningen, indien zij zich kwamen te misgaan? waarop als zij, ja wij, geantwoord hebben, de Leeraar deze woorden zegt: De Almogende God en Vader geve ulieden zijne genade, dat gij in deze uwe dienst getrouw en vruchtbaar moogt verkeeren. Amen. En dan volgt er eene korte vermaning, eerst aan de bevestigde Ouderlingen,

Digitized by Google

en dan aan de Gemeente, en wordt alles besloten met een formulier-gebed, hetwelk daar achter staat.

Ik zal hier niet betwisten, of zulk een gebruik van een formulier Gode behagelijk, en der Gemeente stichtelijk zij; overmits het hier de plaats niet is; dit is zeker, dat er door de Kerk eene openbare schriftelijke afmaling mag opgesteld worden van de wijze, hoe de Ouderlingen te bevestigen zijn; als de welke kan dienen tot een berigt voor Leeraars, Ouderlingen en Gemeente; maar dat men een Leeraar verbindt aan het gebruik van eenig formulier, hetzij van onderrigting, hetzij van gebeden, daar tegen heb ik elders, over twintig jaren, mijne redenen in druk gegeven, en ik ben gereed en van voornemen, dezelve breeder aan Nederland te vertoonen.

De vijfde vraag is. Of het noodig is, dat men de bevestiging der Ouderlingen doet met vasten en bidden? dan of het genoeg is, dat men daartoe, zonder vasten, maar een kort formulier-gebed gebruikt? Ik antwoord. Het moet geschieden met vasten en bidden; dat is, met uitgebreide en vermenigvuldigde ernstige gebeden, met vasten en verootmoediging gepaard; want dit leert ons de praktijk der Apostelen en Apostolische Kerk. Zoo werd er gedaan met Paulus en Barnabas, van welke de H. Geest zeide, *zondert ze mij af tot het werk, waartoe ik ze geroepen hebbe; doe vasteden en baden zij* (staat er) *en haar de handen opgelegd hebbende lieten zij ze gaan.* Hand. XIII: 1, 2 en 3; zoo deden ook Paulus en Barnabas, zij verkozen in elke Gemeente Ouderlingen, gebeden hebbende met vasten, Hand. XIV: 23. In onze Kerk wordt dit nagelaten, gelijk mede het doen van de verkiezing na voorgaand vasten en bidden, hetwelk in (*e*) de Kerke-ordening, overeenkomstig met Gods Woord, allen Kerkeraden gelast wordt; doch de redelijkheid en noodzakelijkheid hier van blijkt, omdat het werk groot, en de bekwaamheden klein zijn, en de moedbenemingen in dit werk van Kerkregeren (indien men het getrouw wil verrigten) door den Satan en de goddeloozen veel zijn; en dewijl ook al de zegen van God afhangt. 1 Cor. III: 7. 1 Cor. II: 5.

De zesde vraag is. Of de bevestiging der Ouderlingen moet geschieden met oplegging der handen? Wij ant-

(*e*) Art. 4. Van de Nationale Synode van Middelburg 1581 en Dordrecht 1619.

Digitized by Google

woorden. Ja. Want 1. dat is geweest de gedurige praktijk der Apostelen; altijd hebben zij die ceremonie gebruikt, als zij ten dienste der Kerke iemand bevestigden, Hand. VI: 6. Hand. XIII: 3. 1 Tim. IV: 14, nu wij moeten de praktijk der Apostelen en der Apostolische Kerk altijd voor eenen regel houden in geoorloofde dingen, wanneer dezelve reden nu aandringt, die er toen was, inzonderheid in dingen, die de orde belangen, welke in de Kerk moet onderhouden worden. 2. De Apostel heeft het ook geboden, als hij zeide, 1 Tim. V: 22. *En legt niemand haastelijk de handen op;* alwaar hij voorschrijvende de wijze van eene daad ook de daad zelve gebiedt; en dewijl aldaar, gelijk mede in den tekst 1 Tim. IV: 14 de oplegging der handen gesteld wordt voor de geheele bevestiging, of toelating tot het Kerkelijk ambt, zoo wordt daar klaar genoeg mede te kennen gegeven, dat dit voor een bijzonder deel van de bevestiging moet gehouden worden. In onze Kerken is die bevestiging van Ouderlingen en Diakenen niet in gebruik; ja velen hebben geoordeeld, dat zelfs omtrent de bevestiging der Predikanten, die ceremonie niet noodig is, gelijk zij ook in vele Gereformeerde Kerken niet gebruikt wordt; doch ik kan niet zien, dat het ons vrij staat, het voorbeeld der Apostelen en hun bevel in deze voorbij te gaan; maar denk, dat het eene zonde is in onze Kerken, de Diakenen, en bij gevolg ook de Ouderlingen niet te bevestigen met oplegging der handen. De woorden van Calvijn en Walaeus zal ik hier bijbrengen, de eerste schreef hier aldus van (*f*). « Al» hoewel er niet is eenig zeker gebod van de oplegging » der handen; omdat wij nogtans zien, dat het in ge» durig gebruik is geweest bij de Apostelen, zoo moet » ons die zoo naauwkeurige onderhouding derzelve man» nen, in de plaats van een bevel zijn; en waarlijk het » is nuttig, dat door zulk een teeken aan de eene zijde » de waardigheid van de bediening den volke aangepre» zen wordt, en aan de andere zijde, dat degene die » bevestigd wordt, daardoor vermaand wordt, dat hij nu » zijn eigen zelfs niet en is, maar dat hij Gode en zijne » Kerk ten dienst is overgegeven; daarenboven zal het » geen ijdel teeken zijn, indien het hersteld zij tot zij» nen regten oorsprong; want indien de Geest Gods in

(*f*) Institut. 4de boek 3 kap. 16 afdeeling.

Digitized by Google

» in zijne Kerke niets te vergeefs instelt, zoo zullen wij » gevoelen, dat deze ceremonie, om dat zij van hem » voortgekomen is, niet onnut is, zoo zij maar niet tot » een bijgeloovig gebruik gekeerd wordt.» De tweede, namelijk Walaeus, zeide (g), «ik zie, dat die oplegging » der handen in alle de geloofsbelijdenissen van onze » Kerken, behalven een of twee, vereischt wordt. En » waarlijk nademaal de Apostelen die altijd gebruikten, » ja de Apostel dat bevel geeft aan Timotheus, 1 Tim. » V: 22, dat hij niet haastelijk iemand de handen op » zoude leggen, zoo oordeelen wij, dat men dit niet moet » nalaten: om dat in dat ontkennend gebod ook een be- » vestigend bevel opgesloten ligt, dat hij de waardige de » handen zoude opleggen; en alzoo het daar voor de ge- » heele verkiezing van eenen Herder genomen wordt door » eene spreekwijze van een deel voor het geheel, zoo » moet zij dan waarlijk voor eene wezenlijke ceremonie » of deel gehouden worden, anderzins konde zij niet ge- » nomen worden voor het geheel, of ten minste moet men » ze houden voor een eigenlijk bijvoegsel, en dat alle » roepingen gemeen is.»

En al is het, dat door de oplegging der handen, geene buitengewone gaven des H. Geests toegebragt worden, zoo is het toch niet te vergeefs dezelve te gebruiken: want het is reden genoeg, dat God het wil, de Apostel het gebiedt, 1 Tim. V: 22, en de Apostelen die gebruikt hebben, niet alleen bij een buitengewoon geval, maar in eenen gewonen weg, zonder den H. Geest te geven. Hand. XIII: 3, 1. Tim. IV: 14. Hand VI. Ook gebruiken wij die niet, als eene werkende ceremonie, maar als een zedelijk teeken, om openlijk daar mede te kennen te geven, wie de persoon is, die plegtig tot de Kerkelijke bediening afgezonderd wordt; en als eene ceremonie, waar door het ambt opgelegd wordt, 1 Tim. IV: 14, en waar door de persoon (gelijk Calvinus zeide) den Heere en zijne dienst toegewijd en opgeofferd wordt; gelijk te dien einde in het Oude Testament Levit. I: 4. Num. XXVII: 18, de handen opgelegd werden; men kan het ook aanzien en gebruiken als eene autoritative en bedienende zegening van dengenen die bevestigd wordt, gelijk Jacob het gebruikte in zijn vaderlijk zegenen van Ephraim en Manasse, Gen. XLVIII: 14, 20,

(g) De Pastoribus pag. 472.

Digitized by Google

en Christus, als hij de kinderkens zegende, en over hen bad, Matth. XIX: 15. Marc. X: 16. Daarom moest men dit voor geene middelmatige zaak, en voor iets toevalligs houden, hetwelk er kan bij of afwezen, gelijk het (*h*) vele Leeraars houden; ook (*i*) Voetius schijnt er geene noodzakelijkheid in te erkennen. Bijzonder omtrent Ouderlingen en Diakenen, dewelke nogtans alzoo wel Kerkelijke ambten hebben als de Leeraars; en van de Diakenen staat de praktijk der Apostelen klaar Hand. VI (*k*). Zanchius zeide, «dat in vele plaatsen de op»legging der handen zamen met andere ceremoniën is »uitgeworpen, heb ik nooit goedgekeurd, en kan het »niet goedkeuren.» Voetius verhaalt, dat ook de (*l*) Ouderlingen in de Nederlandsche Kerke, die buiten 's lands of in de verstrooijing zijn, met die ceremonie plagten bevestigd te worden; hetwelk hij zegt te blijken uit de Kerke-ordeningen van de Nederlandsche Kerk te Londen, door Micronius uitgegeven cap. 6 (*m*). Renesse, die van het Regeer-ouderlingschap geschreven heeft, zegt hier over; «alhoewel de oplegging der handen nu »bij ons geen plaats heeft,» (te weten in de Ouderlingen te bevestigen) «zoo heeft zij bij andere Kerken »plaats, en zij kan bij ons gebruikt worden, en zoude »ook alzoo wel in de bevestiging der Ouderlingen mo»gen gepleegd worden, als die in gebruik is geweest »in de eerste Kerk, in de bevestiging der Diakenen, »en nog gebruikt wordt in de bevestiging der aanko»mende Predikanten.» Maar het schijnt, dat de Kerken daarom de gewoonte niet hebben, van de Ouderlingen en Diakenen met oplegging der handen te bevestigen, om dat zij maar voor den tijd van één, twee of drie jaren, en niet voor hun leven geroepen worden, om dat ambt te bekleeden; daarom hebben zij hen waarschijnlijk zoo niet willen afzonderen, gelijk de Leeraars. Doch of dit met Gods wil en met de praktijk van de eerste Kerk overeen komt, staat nu te onderzoeken.

De zevende vraag is dan, of de Ouderlingen mogen gekozen worden voor een of twee jaren, en dat zij dan zouden afgaan, dan of zij gedurig Ouderlingen behooren te blijven, ten ware zij onbekwaam of onwaardig bevon-

(*h*) Piscator, Danaeus, Alting. (*i*) Polit. Eccles. part. lib. 2 pag. 461, 463, part. 2, lib. 2, pag. 466. (*k*) In quartum praecept. pag. 789. (*l*) Ibidem supra. (*m*) 2. Deel van het Regeer-ouderlingschap, pag 61.

Digitized by Google

den, of tot een hooger ambt bevorderd werden. Wij antwoorden, dat de praktijk der eerste Kerk niet was, iemand anders dan voor zijn leven, tot eene Kerkelijke bediening te roepen, ten ware hij tot een hooger ambt billijk verhoogd werd; nergens lezen wij dat iemand voor eenen tijd alleen tot een Kerkelijk ambt geroepen is, en dat hij daarna weder tot zijnen ouden staat gekomen is; en het past ons niet, in het Kerkelijke de Schrift voorbij te gaan, en ons eigen hoofd te volgen. Evenwel de onzen verschoonen en regtvaardigen dit doen; de Professor (*n*) Essenius zeide; « 't is waar, dat onze » Kerke-ordeningen niet vereischen Ouderlingen, die » gedurig zouden regeren, maar dat ambt twee jaren » waarnemen; nogtans omdat het tegendeel in de H. » Schrift niet bepaald is, zoo kan dit op de eene en de » andere wijze geschieden, en die zaak moet geacht wor» den, de Christelijke voorzigtigheid aanbevolen te zijn; » maar in onze Kerken schijnt die wijze de voorkeur te » moeten gegeven worden, eensdeels, opdat de Ouderlin» gen niet te veel bezwaard worden, indien gedurig de» zelve moesten regeren, en dat zonder traktement (ge» lijk de gewoonte is) anderdeels, opdat de Kerkelijke » magt niet schijne tot weinigen bepaald te worden, en » zoo allen schijn van de heersching van weinigen mogt » vermijd worden, zoo plagt dan jaarlijks de helft van » de regeer-ouderlingen veranderd te worden, en anderen » komen weder in de plaats van die afgaan van de be» diening (*o*). » De Professor Voetius sprak er aldus van. » In de Nederlandsche Kerk te Londen zijn de Ouder» lingen nog voor hun leven; ook in de hedendaagsche » Kerk van Groningen; voor dezen is dat in andere Ker» ken ook hier in Nederland beproefd, bij voorbeeld in » de Kerk van Leyden in het jaar 1579, waar de Magi» straat dat zelfs wilde. Maar waarlijk ik zie niet veel » reden, waarom wij, de gewoonte nu al ingevoerd zijn» de, ons veel zouden bekommeren om dezelve te ver» anderen; het zoude mij genoeg schijnen, indien de twee » jaren bediening (die den meesten bij ons wordt opgelegd) » in drie of vier of vijf jaren (waar zulks gemakkelijk » geschieden konde) wierden veranderd, naar de vrijheid » en het gemak der Kerken en Ouderlingen. » Op diergelijke wijze hebben wij den Professor Rivet pag. 25 bo-

(*n*) System. Theol. part. 3, tit. 20, pag. 569. (*o*) Polit. Ecclesiast. part. 2, lib. 2, pag. 466.

Digitized by Google

ven hooren antwoorden. In Schotland plagten de regeer-ouderlingen niet voor eenen tijd verkozen te worden, maar eens verkozen zijnde al den tijd huns levens dat ambt te bedienen, ten ware zij afgezet wierden, wegens ergernis, of dat zij niet bekwaam, noch met de hoedanigheden van den Apostel vereischt, voorzien bevonden werden; zoo zeggen zij in hunne oude Kerke-ordening, « dat de regeer ouderlingen eens wettig geroepen, » en met gaven voorzien, dat ambt niet mogen afleggen, » en derhalve dat zij gedurig en niet voor eenen tijd moeten Ouderlingen zijn; hoewel in sommige plaatsen eene andere gewoonte was; doch de oorzaak van dat kwaad schijnt geweest te zijn, en nog te zijn, om dat er niet gegeven wordt, waar van die Ouderlingen zouden leven, indien zij voor altijd tot dat ambt zouden afgezonderd zijn. De geleerde Calderwood zeide (*p*): « Dit is het on» geluk van deze tijden, dat de Ouderlingen niet overal » altijd blijvende zijn, hoewel het zoo is in de meeste » Gemeenten, onder ons; en waar zij altijd blijven, wor» den de goederen en inkomsten van de Kerk niet in de » publieke kas van de Kerk vergaderd, maar van de » Hovelingen, Overheden, en andere van lager orde ge» roofd. »

De achtste vraag. Of den regeer-ouderlingen ook traktementen behoorden gegeven te worden. Wij antwoorden. En de billijkheid en de wet Christi vereischen, dat zij een traktement zouden hebben; want *die wel regeren, zijn dubbeler eere waardig te rekenen*, dat is eene eere van onderhoud en eene eere van eerbiedigheid. 1 Tim. V: 17, 18, en de algemeene regel is, *den arbeider is zijn loon waardig, en die onderwezen wordt deele mede* enz. Gal. VI: 6. Doch dan moeten zij er zich ook geheel toe begeven, en alleen dat werk doen, daar zij het nu maar als een bijwerk doen, en voornamelijk werken, om hunne huisgezinnen voor te staan, en te bezorgen (*q*). Voetius sprak hier aldus van. « Het wordt » in onze Kerken niet verboden, aan den Ouderlingen » traktementen te geven; maar de Ouderlingen zelfs, » welken het aangaat, willen noch begeeren hetzelve; » en zij dragen die lasten maar voor eenen tijd; ook liet » dat de gelegenheid van onze Kerken in het begin der » Reformatie zoo niet toe. (want toen konden naauwelijks

(*p*) Altare Damascenum, pag. 927. (*q*) Polit. Ecclesiast. part. 2, pag. 442.

Digitized by Google

» aan den Predikanten traktementen gegeven worden.) » Eindelijk nademaal wij deze gewoonte, door het ge» bruik van zoo vele jaren bevestigd, bevinden zonder» ling nuttig te zijn tot stichting der Kerken, zoo is er » geene reden, waarom wij aan veranderingen zouden » denken; hoewel het zoude mogen veranderd worden, » waar dit volgens het oordeel van eenige Kerk noodzake» lijk, en tot meerdere stichting zal wezen.» Elders antwoordende op de vraag, of men den regeer-ouderlingen ook moest traktement geven? zegt hij (r), «Het zoude hun » niet kunnen geweigerd worden, indien zij zich geheel » aan dat ambt overgaven, en zij traktementen eischten, » uit 1 Tim. V: 17, hoewel de liefde en milddadigheid » onzer Ouderlingen onzen Kerken niet kwalijk komt, die » hunnen arbeid om niet doen. Anders ware het te vree» zen, dat menschen, die lediggangers, en geen voor» standers zijn in geloof en godzaligheid, schandelijk » zouden staan naar die regering, om de traktementen: » dewijl er niemand is, ook de onwetendste en vadsig» ste, die zich niet als bekwaam zou durven opdringen » tot eene regering, namelijk, indien eene belooning aan » het ambt verbonden is: want dan wordt dikwijls niet » het ambt, maar de belooning gezocht.» Ondertusschen dewijl Gods ordenantie noch in het stuk van traktement, noch in het stuk van gedurige verbondenheid aan dit ambt achtervolgd wordt, zoo bevindt men, dat weinige of geene Ouderlingen dit ambt zoo naar Gods voorschrift waarnemen, dat zij er troost, en de Kerk de behoorlijke stichting en nuttigheid van hebben, dewijl zeer weinigen daar toe bekwaam zijn, en behoorlijk toezigt over de Gemeente hebben, gelijk nog uit het volgende blijken zal.

De negende vraag is. Of alle de Ouderlingen als Ouderlingen even gelijk zijn? dan of de een meerder gezag en autoriteit boven den anderen heeft door goddelijk regt? Wij antwoorden. Alle Ouderlingen zijn even gelijk van autoriteit, al was de een rijker, edeler, en naar de wereld hooger in staat dan den anderen; de (s) Kerke-ordening van over 115 jaren, had dit laatste artikel, «geen Kerk zal over eene andere Kerk, geen Die» naar over eenen anderen Dienaar, geen Ouderling of » Diaken, over eenigen anderen Ouderling of Diaken, eeni-

(r) Xolit. Eccles. part. 1, lib. 4, pag. 815. (s) Van het Synodus van Dordrecht van het jaar 1578, Art. 101.

Digitized by Google

»ge heerschappij voeren, of overhand hebben; maar lie»ver zal zich een iegelijk van alle oorzaken en vermoe»den van dien wachten; en de Kerke-ordeningen van »de jaren 1586 en 1619 spreken daarvan aldus (*t*); «On»der de Dienaren des Woords zal gelijkheid gehouden »worden, aangaande de lasten hunner dienst, mitsga»ders ook in andere dingen, zoo veel mogelijk is, vol»gende het oordeel des Kerkeraads, en dies van nooden »zijnde, des Classis. Hetwelk ook in de Ouderlingen, »en de Diakenen te onderhouden is.» Ondertusschen blijft die hoogheid der leer-ouderlingen boven de regeer-ouderlingen, dat zij wegens hun leerambt voorzitten, en dat zij Leeraars en Ouderlingen met Diakenen bevestigen, de Sacramenten uitdeelen, enz.

De tiende vraag is. Of de Ouderlingen nevens de Predikanten met even gelijke autoriteit en getal van stemmen, kunnen Classen en Synoden maken, en houden, en al wat voorgesteld wordt, afdoen? Wij antwoorden ja, en zoo hebben het onze (*v*) Kerkelijke ordeningen (*x*); Voetius doet er bij, «en daar kan geen reden voor het »tegendeel bijgebragt worden; en wij meenen, dat dit »zeer veel helpt, om der Leeraren hoogmoed, heerschap»pij door weinige, eerstheid en tirannij (die de Kerken »voor dezen zoo deerlijk verdorven heeft) voor te ko»men, en verre af te weren.»

De elfde vraag is. Of den Ouderlingen ook toekomt beslissende stemmen, alzoo wel in de leere, als in de tucht? Wij antwoorden ja, volgens Hand. XV: 2, 4, 6, 22, 23. 1 Tim. V: 17. Hand. XVI: 4. Zoo houdt het onze Gereformeerde Kerk, als blijkt uit onzen Catechismus vr. 85, vergeleken met onze Kerke-ordening en Formulier van bevestiging der Ouderlingen. Zoo iemand met Grotius en de andere Remonstranten tegenwerpt, dat vele Ouderlingen zijn Leeken, Idioten en ongeleerden, ja ook boeren, met den mantel van Ouderlingen overdekt, welke men het oordeelen over zaken van zulk een groot gewigt niet zoude toevertrouwen; wij antwoorden hier op (*y*). 1. Hetzelve mogt men tegenwerpen tegen de meeste Magistraats personen, die in het stuk van Religie, kennis van de H. Schrift, en van de kracht der godzaligheid gewoonlijk weinig geoefend

(*t*) De Synode van den Haag Art. 15. De Synode van Dordrecht 1619, Art. 17. (*v*) Van het jaar 1619, Art. 37, 47, 50. (*x*) Polit. Eccles. part. 2, lib. 2, pag. 575. (*y*) Ibid. pag 472.

Digitized by Google

zijn, nogtans wilden de Remonstranten met Grotius de beslissing der verschillen in leer en tucht aan de Overheden geven. 2. Vele Regters zijn er op eenige dorpen en in kleine steden, die de zwaarste verschillen, zoo crimineele als burgerlijke beslissen (en dat wel zonder overlating van eenig appel op een hooger Hof) zoude men die, als zijnde maar Idioten en Dorpregters, hun regt ontnemen? En nog zal de geregtigheid geen geweld lijden: want dit is de voorzigtigheid van die regters, dat zij geen vonnis vellen, dan hebbende gehoord en ingenomen de oordeelen en advijsen van de geleerdste Regtsgeleerden, die hun het vonnis als voorschrijven. Zoo kunnen ook onze Ouderlingen doen, zoo velen als in de zwaarste verschillen niet zoo doorzigtig en geoefend zijn, de Theologanten kunnen hen behulpzaam zijn, en hun de oordeelen en vonnissen voorschrijven. De woorden van Voetius zal ik hier bij doen; hebbende deze tegenwerping voorgesteld; vele Ouderlingen, indien niet de meeste, zijn ongestudeerde, en bijgevolg komt hun geene stem toe in het verschil over de leer. Zoo antwoordt hij (z). «Eerst, in zware tijden, wanneer er » over de leer gehandeld wordt, dan kunnen de gestu- » deerde Ouderlingen verkozen worden boven de andere, » gelijk geschied is in de Synode van Dordrecht in het » jaar 1618. Ten anderen. Hoewel zij niet gestudeerd » hebben, zoo verhindert dat nogtans niet, of zij kun- » nen zeer wel ervaren zijn in de leere der Schrift en » der Kerken; dikwijls gaan zij ettelijke Predikanten te » boven in getrouwheid, ijver, en het pogen naar eene » goede conscientie; gelijk de ondervinding geleerd heeft, » ten tijde van de Remonstrantsche verschillen; wanneer » vele Ouderlingen standvastig bleven bij de regtzinnige » leere, en bij de Kerkelijke welgeregeldheid, terwijl » hunne Leeraars het leelijk lieten zitten, en schande- » lijk afvielen. Eindelijk, indien deze uitvlugt kracht » had, zoo zouden even ligt de meeste Regters of Sche- » penen in de Nederlandsche steden en dorpen mogen van » het regt van stemmen geweerd worden, om dat zij » ongestudeerden, en geene Regtsgeleerden zijn; maar hoe » ongerijmd zulks zoude zijn, kan een ieder wel zien.»

De twaalfde vraag is. Of men ook de bezoekers van de Kerken uit de orde van de Ouderlingen moet kiezen?

(z) Polit. Eccles part. 3, pag. 195, en Polit. part. 2, lib. 2, pag. 472.

Digitized by Google

Wij antwoorden met (a) Voetius. Ja. De redenen zijn. 1. Om dat de Ouderlingen de Kerkelijke regering in handen hebben, en als zij tot dat ambt geroepen worden, zoo worden zij gezegd gesteld te zijn tot Opzieners, ἐπίσκοποι, episcopoi, inspectores, hetwelk niet alleen verstaan moet worden van de leer-ouderlingen, maar ook van de regeer-ouderlingen. 2. Omdat de Ouderlingen regeren, en voorstanders zijn, 1 Tim. V: 17, derhalven hebben zij opzigt, επισκοπῆσι, episcopousi: en bijgevolg behooren ook tot hen επισκέψεις, episcepseis, de bezoeken of toezigtnemingen. 3. Om dat zij in Classen en Synoden alzoo wel hunne stemmen geven als de Leeraars; en in die Classen en Synoden verkiezen en stellen zij, elk zoo zeer als de Predikanten, met hunne stem de Visitatores, of inspectie-nemers. 4. Om dat ook in de particuliere bezoeking van de Gemeente bij de huizen, door eene gedurige gewoonte, de een bezoeker een Predikant en de ander een Ouderling is. 5. Om dat in de algemeene Synoden van de Gereformeerde Kerken (bij voorbeeld van Frankrijk) ook somtijds uit de Ouderlingen een tot Schrijver of Collecteerder van de handelingen gesteld wordt. Maar dat in onze Kerke-order Art. 44 alleen gewag gemaakt wordt, van dat de Dienaren des Woords door de Classen tot de visitatie zouden gekozen worden, « daar van meen ik (zegt Voetius) dat dit de oorzaak is, » om dat bijna alle of de meeste Ouderlingen door de » bijzondere affairen en bezigheden van hun beroep, zoo » lang niet kunnen van huis zijn, zonder merkelijke scha- » de van hunne zaken, zoo vele dagen aan malkander, » die nogtans geen traktement of loon bij ons voor hun » beroep genieten. Dit acht ik de eenige of voornaamste » oorzaak te zijn, dat daar de Kerke-order Art 47 voor- » schrijft, dat er twee Predikanten en twee Ouderlingen » van elke Classis naar de Synoden zouden afgevaardigd » worden, drie Leeraars en eenen Ouderling van de » meeste Classen gezonden worden; gelijk ook van vele » Kerken of Consistoriën een of meerdere Predikanten » naar de Classis gezonden worden, daar de Kerke-or- » der Art. 41 vereischt, dat er uit elke Kerk een Pre- » dikant en een Ouderling gezonden worde (b). » Elders stelt Voetius de vraag aldus voor. Of de Ouderlingen ook kunnen in Classen en Synoden de functiën waarne-

(a) Polit. Eccl. part. 3, pag. 97, 98. (b) Polit. Eccles. part. 2, lib. 2, pag. 473.

Digitized by Google

men van Kerke-bezoekers, toegevoegde en bijzittende raadgevers (Assessoren) actenschrijvers, afgevaardigden, en diergelijke voorvallende bedieningen? En hij antwoordt. « Waarom niet? Bijaldien zij alzoo bekwaam of » bekwamer zijn dan Predikanten, en zij zich tot dezelve » verledigen kunnen. Degenen die gezette ambten bedie- » nen in de Kerkelijke Regering, kunnen van die voor- » vallende functiën niet uitgesloten worden. Daar zouden » voorbeelden van kunnen aangewezen worden uit de » praktijk der Gereformeerde Kerken. Maar dat die las- » ten gemeenlijk bijna altijd den Predikanten opgelegd » worden, dat komt, om dat zij bekwamer zijn, of om » dat de Ouderlingen zich naauwelijks zonder ongemak » tot dezelve kunnen verledigen. Anderzins, indien het » gebeurde, dat den Ouderlingen ergens traktementen » werd toegestaan, of dat er onder hen waren, die zich » daar toe wilden verledigen, zoo zouden zij menigmaal » aan zulk werk moeten gezet worden, hetzij alleen en » afgezonderd, hetzij zamen met de Predikanten. Dus » zouden zich de Leeraars des te beter toeleggen op het » leeren en prediken. »

De dertiende vraag is. Of wanneer de Predikant gestorven is, waar er maar één is, de Ouderlingen evenwel een Kerkeraad maken, en eenige daden van regering en jurisdictie kunnen oefenen? Wij antwoorden, ja; dewijl de Kerkelijke magt den Leeraar alleen niet toekomt, noch van hem afdaalt; maar alle de Ouderlingen, hetzij enkel regerende, hetzij ook leerende. Matth. XVIII: 17. 2 Cor. II: 6. 1 Cor. V: 4. 1 Thess. V: 12. De regeer-ouderlingen mogen en moeten dan ook nog vergaderen en beraadslagen, en op de ergernissen acht nemen, en die tegengaan en bezorgen, dat er weder een ander Leeraar mogt beroepen worden, en dat zij, die intusschen komen preeken, mogen stichtelijk zijn, enz. Die anders oordeelen, vervallen tot het Pausdom, hetwelk al de regering en magt in eenen Bisschop stelt, waar tegen de (c) onzen breed geschreven hebben.

De veertiende vraag is. Hoe veel regeer-ouderlingen moeten er in elke Gemeente gekozen worden? Wij antwoorden, in sommige Gemeenten vele, in andere weinige, naar dat de Gemeente groot is; doch geene inge-

(c) Voetius in Desp. Causa Papatus lib. 2. Sect. 2, cap. 12, 16.

Digitized by Google

stelde Gemeente moet zonder Ouderlingen zijn. Doch wanneer er geen stof is te krijgen, zouden (*d*) de Leeraars van de Classis de pligt van Ouderlingen doen, tot der tijd, dat er in die Gemeente een Kerkeraad gesteld konde worden; doch wanneer er in eene Gemeente niet vele bekwame en onergerlijke Ouderlingen zijn te vinden, moet men liever weinige, dan geheel onbekwame en opsprakelijke lieden tot Ouderlingen verkiezen.

KAPITTEL V.

Bevattende eene korte aanwijzing van de pligten en betrachtingen van de regeer-ouderlingen, uit de beschrijvingen van Gisb. Voetius, en Lodewijk van Renesse.

Om nu te komen tot de beschrijving en aanwijzing van de bijzondere pligten en betrachtingen, die de regeer-ouderlingen in hunnen wandel, en in hun opzigt omtrent de Kerk hebben waar te nemen, zoo zal ik (om vooroordeelen tegen mijn schrijven te meer voor te komen) eene korte aanwijzing van hun personeel gedrag en van hunne betrachtingen als Ouderlingen en Opzieners der Kerke, doen, uit de Schriften, 1. van eenen Nederlander, 2. van eenen Schotschman, en 3. van eenen Engelschman, welke te zamen ons eene klare uitbeelding en beschrijving zullen uitleveren van der Ouderlingen vereischte betrachtingen; waarop wij dan verder zullen voortgaan.

De Professor (*e*) Gisbertus Voetius maakte aldus eene korte schets van het ambt eens Ouderlings; zeggende, « Hunne bediening wordt van de gemeene Liturgie en » Kerkelijke ordeningen in Nederland, met name in deze » Provincie (van Utrecht) aangenomen, en aldaar door de » publieke autoriteit der Doorluchtige Heeren Staten ge» arresteerd, omtrent in deze daden omschreven. Voor» eerst, dat zij elk hoofd voor hoofd acht nemen op de » kudde, dat is, opzigt en zorg dragen over allen en » een iegelijk lidmaat van de Kerk, zoowel in opzigt » van hun leven, als van hunne leere, waartoe als mid-

(*d*) Volgens Art. 39 van de Kerke-ordening. (*e*) Polit. Eccles. part. 2, lib. 2, pag. 437.

Digitized by Google

» delen behooren de bezoeken, de aanspraken, de be-
» straffingen, vermaningen, vertroostingen enz. Ten an-
» deren. Dat zij letten op de Bedienaren des Woords,
» als Ephori, toezieners ten goede des volks, opdat de
» Leeraars niet in zeden of leere buiten spoor gaan;
» maar dat zij zich behoorlijk gedragen omtrent God, om-
» trent malkander, omtrent hunne kudde, omtrent allen die
» binnen en buiten zijn, en dat zij alle de deelen van
» hunne predikdienst in het openbaar en in het bijzonder
» vervullen. Hetzelve willen wij naar gelijkvormigheid
» uitgestrekt hebben tot alle de aankomende Studenten
» in de Godgeleerdheid en Proponenten, indien er in die
» Gemeente eenige zoodanige leden en kweekelingen zijn.
» Ten derden. Dat zij gemeenlijk zamen met de bedie-
» naars des Woords den Kerkelijken Raad maken, en
» aldaar verrigten en uitvoeren de Kerkelijke verkiezin-
» gen of beroepingen, en losmakingen, de censuren en
» tucht, de afzendingen of deputatien (tot een of meer-
» dere van hunne leden, of tot andere Kerken, of Ker-
» kelijke zamenkomsten, of aan de Magistraat, of aan de
» tegenpartijders van de Religie) de gewone of buitenge-
» wone bezoeken van hunne kudde, de aannemingen,
» of loslatingen van de leden der Kerke, en besluiten en
» verrigten de bevestigingen van wetten en ordonnantien
» voor hunne Kerk, en andere daden van de Regering.
» Ten vierden. Dat zij voor de Predikanten de behoorlij-
» ke traktementen bezorgen (volgens Art. 11 van de Ker-
» ke-order) ten ware daarvan elders voor gezorgd zij;
» hetwelk wij ook willen verstaan hebben van die uitge-
» diend hebben, alsmede van de weduwen van de Pre-
» dikanten (volgens Art. 13.) Ten vijfden. Dat zij op
» buiten Predikanten alsmede op Proponenten acht nemen;
» te weten, opdat er geene onbekwame, of ergerlijke, of
» ongeregelde, zich de prediking des Woords, of bediening
» der Sacramenten in de Gemeente, aan hun toebetrouwd,
» aanmatigen (volgens Art. 15.) Ten zesden. Dat zij
» mede tegenwoordig zijn in de Synoden, en classicale
» vergaderingen, en dat zij dezelve zamen met de Die-
» naars des Woords uitmaken, en dat zij over allerlei
» voorgestelde zaken en gevallen, die de leere en zeden
» belangen, aldaar zamen besluiten maken, en elk tot
» zijne Gemeente overbrengen. »

Maar ik zal hier eene breedere beschrijving voort-
brengen van de dingen, die in en van eenen Ouderling

Digitized by Google

vereischt worden, welke een ander Professor en beproefd Predikant te Breda schriftelijk heeft nagelaten, die de eerste is geweest welke over dit stuk van de Ouderlingen in het Nederduitsch breed geschreven heeft, namelijk (*d*) Lodewijk van Renesse. Dezelve sprak aldus daar van.

» Voor de bevordering tot dit hoogwigtig en heilig » beroep moet men in acht nemen, *eerst*, hoedanig hun- » nen wandel is voor hunne personen, dat zij in de leere » der waarheid, die naar de godzaligheid is, zuiver zijn » en geoefend, en rekenschap huns geloofs geven, dat » zij in hunnen omgang en dagelijksch beroep, onberis- » pelijk en onstraffelijk zijn, en in beide uitstekende » boven de gemeene Ledematen, voorzigtig en niet eer- » gierig. En *ten anderen*, dat zich deze godsdienstigheid » in leer en leven, verspreide door hunne familiën; de » redenen zijn overvloedig in Gods Woord; overmits zij » naast bijkomen het ambt der Predikanten, en het ambt » der Diakenen overtreffen; en dienvolgens ook be- » gaafd moeten zijn met zoodanige hoedanigheden, als » de H. Schriftuur doorgaans vereischt in de Dienaren » Gods en in de Diakenen.

» Een Opziener, eer hij Opziener wordt, en te meer, » als hij Opziener is, moet onberispelijk zijn, wakker, » matig, eerbaar in zijne dragt en geheelen wandel, niet » doende als hetwelk wel betaamt, bekwaam om te lee- » ren, zoo veel zijn beroep medebrengt, niet genegen » tot den wijn, geen smijter, geen vuilgewin-zoeker, be- » scheiden, geen vechter, niet geldgierig, en hij moet » zelfs een goed getuigenis hebben van degenen, die bui- » ten zijn, ik laat staan, van die binnen zijn, met na- » me, van zijne andere mede ledematen; en ten opzigt » van zijn huisgezin zoodanig, die zijn eigen huis wel » regeert, zijne kinderen in onderdanigheid houdende, » zoo veel in hem is, met alle stemmigheid, deftigheid, » gestadigheid, zedigheid en eerbaarheid: want zoo iemand » zijn eigen huis niet weet te regeren, hoe zal hij voor » de Gemeente Gods zorg dragen; en onder dit zijn eigen » huis, moet men verstaan, zijne vrouw, kinderen en » dienstboden, 1 Tim, III: 1—7. Tit. I: 5—9.

» En op dat niemand denke, dat deze en meer an- » dere geëischte hoedanigheden, meer den Predikanten » dan den Ouderlingen aangaan, zoo laat ons hier beschrij-

(*d*) Van het regeer-ouderlingschap 2. deel, pag. 37 etc. 44, 74-80.

Digitized by Google

» ven, hetgeen Paulus zelfs in de Diakenen vereischt, » dewelke immers een minder ambt bekleeden, dan de Ou- » derlingen. *De Diakenen*, zegt de Apostel, *moeten insge- » lijks eerbaar zijn, niet tweetongig, niet die haar tot » veel wijns begeven, geen vuilgewin zoekers, houdende » de verborgenheid des geloofs in eene reine conscientie, » en dat zij ook eerst beproefd worden, en dat zij daarna » dienen, zoo zij onbestraffelijk zijn. De vrouwen insge- » lijks moeten eerbaar zijn, geene lasteressen, getrouw in » alles, die hare kinderen en hare eigene huizen wel » regeren.* Moeten dan deze deugden plaats hebben in de » Diakenen, hoe veel te meer in de Ouderlingen? moe- » ten zij aan dat Apostolisch voorschrift eerst beproefd » worden, eer zij dienen, zoo behoort dat ook te gelden » in de te verkiezene Ouderlingen, eer zij dienen. De Apos- » telen geboden, om te zien naar mannen, *die goed ge- » tuigenis hebben, vol des H. Geests, en der wijsheid.* » Hand. VI: 2, 3, enz. Zullen dan ook de behoeftige zie- » ken, de onwetende, de zwakke, de afgedwaalde, de » bedroefde, de twijfelachtige, aangevochtene conscien- » tiën in de Kerke Gods, niet moeten verzorgd worden » met mannen van goed getuigenis, vol des H. Geests, » der wijsheid en des geloofs? Is de zorg over de ge- » heele Gemeente niet meerder, dan over eenige armen in » die Gemeente? Ja de zorg en het opzigt zelfs over » Diakenen, ja Predikanten, dan de zorg alleen over » eenige weinige verarmde leden der Gemeente? Zoo » volgt dan, dat in regeer-ouderlingen, naast de leer-ou- » derlingen, behooren zamen te vloeijen op eene uitne- » mende wijze alle de hoedanigheden, dewelke of van de » Diakenen, of van de Predikanten vereischt worden, in » hetgeen de zuiverheid, onstraffelijkheid, en bekwaam- » heid der Kerkelijke regering aangaat, om wel te kun- » nen regeren:»

«Het is niet genoeg, dat men in het burgerlijke wijs » is, en den naam heeft, dat men Gods Woord hoort, » ten Avondmaal gaat, de Religie eenigzins verstaat; » dat men getuigen's heeft, van een goed burger, huis- » man, edelman te zijn: maar daar moet eene volheid zijn » van den H. Geest, eene volheid van goddelijke en he- » melsche wijsheid, eene volheid des geloofs in Jesum » Christum, en een heilig getuigenis der vromen, dat » deze en genen tot dat ambt te verkiezen, regt daar toe » bekwaam zijn. Daar behoort zeer veel tot deze wijsheid,

Digitized by Google

» en tot dit geloof; die kunnen niet bekomen worden,
» dan door gebeden, het lezen van Gods Woord, godza-
» lige opvoeding, kennis van de gemeene Formulieren
» van eenigheid, verstand van de natuur en den aard
» der geestelijke regering; en dit alles kan zich niet
» beter vertoonen, dan in den koers van hunne dagelijk-
» sche huishouding en beroep: toont mij uw geloof,
» en uwe bekwaamheid tot hoogere Kerkelijke bediening,
» uit uwe bijzondere dagelijksche werken des geloofs, en
» der godzaligheid; en dat zal een voorlooper zijn, dat
» de Geest Gods uwe dienst daarna zal zegenen.»

«Die dan in de leere onwetend zijn, en kwalijk re-
» kenschap van hun geloof kunnen geven, en van vele
» gemeene Ledematen worden overtroffen in de kennisse
» der waarheid die naar de godzaligheid is; die gansch
» geene geoefende zinnen hebben, tegen de dwalingen en
» dwaalgeesten, die op verscheidene plaatsen verscheide-
» lijk de Kerke bekruipen, of bestormen; die de gewoon-
» lijke Formulieren van de Nederlandsche belijdenis, van
» den Catechismus van Heidelberg, of van Geneve, noch
» de treffelijke Canones van de Synode van Dordrecht,
» noch de openbare Conferentiën met verscheidene scheur-
» makers, ketters, en onrustige menschen hier te lande
» gehouden, hebben, noch zoeken, noch behartigen;
» die geen werk maken van het Nederlandsch Martelaars-
» boek, die zelfs geenszins verstaan, waartoe de Kerke-
» lijke regering dient, wat de Kerke-ordening begrijpt,
» die meest allen in druk zijn, maar niet genoeg opgezocht
» worden; ja die al te met kwalijk eenen Bijbel in huis
» hebben; welke vrucht is van zulke mannen te verwach-
» ten, als zij Ouderlingen worden? Hoe kunnen zij met
» een blank gemoed, op de vragen die men van den Pre-
» dikstoel voorhoudt, Amen zeggen, daar hun geweten
» hen overtuigt van botte onwetendheid in het een en het
» ander. Ik wil niemand beschuldigen; maar beroep mij
» op ieders conscientie en ervarenheid in vele plaatsen.
» En het is niet genoeg, dat men met den gemeenen hoop
» der Gereformeerden kan door passeeren in eenige goede
» beginselen der hemelsche wijsheid: maar zij moeten
» wat meerder zijn, wat meerder doen. De eerste Kerke-
» ordeningen stellen hen mede onder het getal van (e)
» Profeten, en dat daarom, opdat zij geene kinderen zou-

(e) Acta Synodi tot Wesel A° 1568, Art. 19

Digitized by Google

» den zijn in verstand, maar kinderen in boosheid, en » in het verstand volwassen, 1 Cor. XIV: 20 Ook moes- » ten de aankomende Ouderlingen (*f*) onderteekenen de » Nederlandsche belijdenis in de eerste tijden der Refor- » matie, en die is geschreven en ingesteld met de bloed- » pen van onze zalige voorouders, en zoo eenvoudig en » deftig, dat men wel kan zien, dat de instellers meer » den naam van martelaars dan van belijders toekwam, » waarop ook den zegen Gods overvloedig gevolgd is, en » de Satan als een bliksem uit den hemel is gevallen, Luc. » X: 18, zoodat met regt in acht moeten genomen worden » de kennis en belijdenis van de zuivere Godsdienst, en » dat op eene uitstekende wijze in de ledematen, die tot » regeer-ouderlingen te verkiezen zijn. »

« Men moet ook tot Ouderlingen niet opzoeken, die » in hun leven ergerlijk en onstichtelijk zijn, of die zoo » bezwaard zijn met eigen huis-bezigheden, dat zij kwa- » lijk, en anders niet dan ter loops of in de Kerk of in » de Kerkeraden verschijnen; maar het is een werk, een » groot, een noodzakelijk, een heilig, een dagelijks werk; » De Kerkelijke welstand moet op hen rusten, en niet » in verwarring loopen; en daarom, of men moet dat » ambt niet aannemen, of daar van zijn werk maken voor » dien tijd, en verzekerd zijn, dat het God in andere » huiszaken te meer zegenen zal. En het is ook niet ge- » noeg, dat men ten tijde der regering wat meer inge- » togen leeft, dan wel voor dezen: maar daar moet eene » gewoonlijke koers zijn van deugd-oefening; en niet al- » leen onthouding van ergerlijke zonden, die den mensch » eerloos en strafbaar maken voor de wereld en de Over- » heden, en die zelfs in gemeene Ledematen niet, of » zelden plaats hebben: maar in de praktijk der godza- » ligheid moeten zij vrij verder en ingetogener gaan dan » de andere; en in het bijzonder wordt ook in hen lie- » den vereischt, bescheidenheid, επιείκεια, eene ware » deugd, dat iemand anderen kan wijken, en zijnen naas- » ten in redelijkheid verdragen, hetwelk vele zonden voor- » komt, afsnijdt en bedekt. »

« Men moet ook uit de huishouding, uit de geruch- » ten, uit den handel en wandel der vrouwen, der kin- » deren, der dienstboden vernemen, hoe zij zich aanstel- » len, die men op de nominatie stelt tot Ouderlingen.

(*f*) Acta Synodi tot Dordrecht A° 1578, Art. 53.

Digitized by Google

» Want als de vrouwen vreemd van de Religie zijn, als » er vreemde huishoudingen zijn, als de kinderen wild, » ongetemd, ongetoomd, dartel, hoovaardig, wereldsch, » onwetende worden opgevoed, als de kinderen en dienst- » boden niet worden gehouden in stilheid, en tot de Kerk » en Catechisatie, hoe zullen die Gods huis regeren, » die hunne eigene huizen niet kunnen regeren? Welke » hoop is er voor de groote Kerke, als onze huizen niet » eerst zijn als kleine Kerken? En met welk eene con- » scientie zullen zoodanigen het oog laten gaan buiten » hunne huizen in de Kerkeraden, in de Classen, en » in de Sijnoden, in de verzoekschriften aan Staten, Ma- » gistraten, en anderzins, tegen de ontheiliging der Sab- » batthen, en spotters, vloekers enz., als men zelf met » de beginselen van zulke zonden zwanger zoude gaan; » wij moeten dan wel in acht nemen de woorden Pauli, » Rom. II: 21, die dan een ander leert, enz. »

Al wat Renesse tot nog toe gezegd heeft, ziet op de persoonlijke gedraging van degenen, die Ouderlingen zouden worden of nu al zijn. Nu zullen wij uit hem voorhouden, wat hij van de regeer-ouderlingen vereischt, in de uitvoering van hun Ouderlingschap (*g*). Aldus spreekt hij. « De bevestigde Ouderlingen komen nu na de geda- » ne plegtige bevestiging in een ander aanzien, dan te » voren: want hetgeen zij als lidmaten deden tot dienste » van de Gemeente, wordt van hen nu gedaan als ge- » steld over de Gemeente, en uit kracht van hun bijzon- » der beroep; en hetgeen hun niet toekwam, maar Le- » dematen zijnde, en in zulken staat buiten hun bereik » was, daar toe hebben zij nu magt en gezag ontvangen » van God en zijne Gemeente; even gelijk het gaat met » de bevordering van deze en gene eerlijke burgers tot de » burgerlijke Regering, die alsdan terstond eenen anderen » luister bekomen van wegen deze bevordering. »

« Deze Ouderlingen dan moeten zich bezig houden, zoo » elk voor zich particulier in alle goede diensten omtrent » de menschen in het gemeen, als in hunne collegiale » vergadering; het eene moet van het andere niet afge- » zonderd worden. »

« Voor hun particulier, zoo veel en zoo verre zij iets » goeds kunnen uitwerken tot volmaking der Heiligen en » aanwas der Gemeente, en dat of omtrent alle die onder

(*g*) 2 Deel. van het Regeer ouderlingschap, pag. 85 - 96.

Digitized by Google

» hunne Parochiën zijn, of omtrent zoodanigen, die alree-
» de directelijk onder hun opzigt staan, en dat of als
» gedoopten in de Kerk, of ook als Avondmaalgangers. »

« Omtrent allen is hunne pligt, tot de Kerk zoo veel
» als in hen is, te trekken, die nog vreemd daar van
» zijn, en te maken hier of daar een begin van nieuwe
» Gemeenten en aanwas van dezelve: want God roept
» ook de Ouderlingen tot dienst van zijn geheel ligchaam,
» zij spreken met autoriteit, en zij brengen den vrede Gods
» toe in plaatsen, huizen, personen, gezelschappen, waar
» men nog vreemd is van de leere der waarheid; en God
» de Heere voegt daar dikwijls zijnen zegen bij, dat deze
» en gene ongeloovige, ongeletterde, of losse en met dwa-
» lende vooroordeelen ingenomene menschen, worden over-
» tuigd; immers doen zij geen voordeel, zij hebben het
» hunne gedaan. »

« Omtrent de Christenen van hunne Parochie, voorna-
» melijk, die door den doop Christi Gemeente wel
» ingelijfd, maar nog geene Avondmaalgangers zijn, heb-
» ben zij een ruimer veld, omtrent hunne personen, huis-
» gezinnen en huisgebeden; en alle hunne vermaningen
» steunen op hun ambt, dat zij conscienties wegen ge-
» houden zijn te bevorderen den welstand der gedoopte
» Christenen, en op de beloften bij den doop van de ou-
» ders en getuigen, en van sommige volwassenen zelve,
» voor of met het ontvangen van den Doop gedaan, aan
» te dringen, om die wel te beleven; zij moeten hen on-
» derwijzen, dat zij alreede leden zijn, en daarom part
» en deel hebben aan hetzelve voedsel, dat God geeft
» aan het geheele ligchaam. Zijn er dan onder deze ge-
» doopte naamgereformeerden die dat niet behartigen, die
» hunnen Doop met eenen tegenstrijdigen koers van leven
» bezoedelen, ziet de Ouderlingen hebben gelegenheid om
» hen te onderrigten, te bestraffen, en alzoo aanleiding
» te geven tot heilige overdenkingen van hun verbond
» met God gemaakt. »

« Omtrent de Avondmaalgangers is hunne pligt, dezelve
» voor hun particulier, doch in kwaliteit als Ouderlin-
» gen, voor en na het Avondmaal te bezoeken, en naar
» dat zij gesteld zijn, hen op te wekken tot standvastig-
» heid, lijdzaamheid, onderlinge liefde, te vertroosten,
» te bestraffen, en alles bij te brengen, wat zij kunnen
» tot hunner stichting. »

« Ja het is ook niet vreemd van de bediening der

Digitized by Google

»Ouderlingen, al te met de zieken te bezoeken; de »tekst Jac. 5: 14, gaat hun ook aan. *Is iemand krank »onder u? Dat hij tot hem roepe de Ouderlingen der »Gemeente, en dat zij over hem bidden.* Niet dat ik »hun het ambt van ziekentrooster wil opleggen; daar »komen vele gelegenheden, voornamelijk in plaatsen »waar geene ziekentroosters zijn, waar maar één Predi»kant is, en dezelve of van huis, of ziek, of dood is; »of de zieken zijn veel, of anderzins; en dan is de »aanspraak en het gebed der Ouderlingen noodzakelijk, »stichtelijk en troostelijk.

«Wat nu aangaat de pligten der Ouderlingen in de Ker»keraden, Classen en Synoden, die hun gezamenlijk »aangaan, die worden bij trappen geoefend in mindere »of meerdere vergaderingen, naar dat de zaken aangaan »bijzondere Kerken, of in het gemeen naburige, of »zamengevoegde Kerken, of de zaken van mindere ver»gaderingen, of ook van particuliere Ledematen gebragt »worden bij vorm van klagte, of appel, of queritur, of »anderzins aan hoogere vergaderingen. En in alle deze »bijeenkomsten kunnen de hoedanigheden van de beves»tigde Ouderlingen te meer blijken in raad, in beleid »en besluiten, gelijk men zegt, Magistratus ostendit vi»rum, zoo ook Presbyterium; het Magistraatschap en »Ouderlingschap toonen, welke gaven en bekwaamheden »men heeft.»

«Tot de Kerkeraden behooren de handelingen der »leere, de ceremoniën en de tucht; en het is met regt »geordonneerd en gebruikelijk, dat zij hunne gezette »wekelijksche vergaderingen hebben, en dat zij hun »trouwboek, hunne doopboeken, lidmaatboeken, attes»tatieboeken, ook van de afgestorvene Avondmaalgangers, »en met name, van hunne dagelijksche handelingen, acte»boeken hebben. Zoo behoort dan dat alles tot hunne »zorg. Daar benevens komt hun toe het opzigt over de »Scholen, dat de jeugd wel worde opgevoed en onder»wezen.»

«In het stuk van het huwelijk zijn meest overal ge»meene en bijzondere Reglementen, waar naar die zaak »wordt verhandeld.»

«Omtrent der Predikanten beroeping, verlating, on»derhoud, lasten der dienst, censuren enz., hebben »de Ouderlingen veel gezag.»

«Hun komt mede toe te letten, dat de corresponden-

Digitized by Google

» tiën me de respective Overheden, hare regte pa-
» len behouden, en dat eenige servituten, die men of de
» Kerk wil opdringen, of die zij reeds genoodzaakt
» is, om meerdere onlusten voor te komen, hier en daar
» toe te staan, op het allerminste de Kerke mogen druk-
» ken. De ervarenheid heeft geleerd, dat beleefde ver-
» zoekschriften, voorzigtige Predikatiën, vriendelijke
» onderhandelingen met Ambachts-Heeren, met Magi-
» straten, met hooge of ondergeschikte magten, altijd
» een groot gewigt en voordeel gehad hebben, en veel on-
» rusten voorkomen en afbreken. »

« Het geheele werk van de Diakonie, voornamelijk
» afgezonderd van het Aalmoezenierschap, behoort ook
» tot de Kerkeraden, of de Gemeente, gelijk uit Hand.
» VI aangewezen is, en voor hen moeten de Diakonie-
» rekeningen gedaan worden. »

« Het aannemen van iemand tot het gebruik des H.
» Avondmaals, het aanhooren van hunne belijdenis, het
» onderzoek van hunnen handel en wandel, en de getui-
» genissen van beide behoort mede tot de Kerkeraden. »

« Omtrent de bediening des Doops en des H. Avond-
» maals komt hun ook toe te zien, dat alles ordelijk, naar
» Gods woord en de goede Kerkeördening geschiede; en
» voor het houden des H. Avondmaals, dat zij mede
» omgaan, en opening doen, en hooren dan van andere
» medebroeders, hetgene dien aangaande voorkomt, of
» voorgekomen is, alles tot stichting. »

« In de oefening van de Kerkelijke tucht mogen zij ook
» geenszins worden uitgesloten: maar naar gelegenheid
» van heimelijke of openbare zonden, en van verschei-
» denheid der Ledematen van de minste tot de meeste,
» en naar de trappen, Matth. XVIII. voorgeschreven, zoo
» komt hun mede toe in den name Gods alles aan te
» leggen tot verbetering, verzoening, schorsing, afsnij-
» ding, wederopneming der Ledematen, en dat gezamen-
» lijk; niet alleen de Predikanten, niet alleen de Ouder-
» lingen, als uit Matth. XVIII. 1 Cor. V, en andere
» teksten blijkt. »

« In Casibus Conscientiæ, (gevallen van conscientie)
» die dikwijls voorkomen, in het stuk van den Doop,
» van het Avondmaal, van trouwen, van gemeene of
» bijzondere iemand drukkende zwarigheid, waaraan de
» rust van de Kerk, van huisgezinnen, van steden en
» landen gelegen is, als de zaken worden gemaakt Con-

Digitized by Google

» sistoriaal, Classikaal, Synodaal, daarin worden mede » vereischt hunne voorzigtigheid, wetenschap, mededoo- » genheid en heiligheid. »

« En gelijk zij over anderen gesteld zijn, zoo zijn ook » anderen over hen gesteld, daarom moeten de broeder- » lijke Censuren over en weder plaats hebben; en om een » einde te maken in hetgene voorkomt, zoo is billijk, » dat alle zaken met de meeste stemmen worden afge- » handeld, ten zij het mogt strijden met Gods Woord, » of de aangenomene Formulieren van eenigheid: want » anderzins zoude de Kerkeraad vervuld worden met » twisten, met eigenzinnigheden, en heerschappijzucht, » hetwelk niet moet wezen. »

« En gelijk zij hunne portie en deel hebben in de Con- » sistoriën, zoo kan men ook met regt hen niet sluiten » uit de Classen of Synoden, alzoo dezelve uit de bij- » zondere Kerken bestaan, en de magt, luister en auto- » riteit, die zij hebben, oorspronkelijk komt van de » particuliere Kerken en Kerkeraden. » Dusverre Renesse, wiens boekje door de Theologische Faculteit te Utrecht in den jare 1659 zeer geprezen is.

KAPITTEL VI.

Berattende eene beschrijving van het Ouderlingsambt, en van de vereischte hoedanigheden en pligten der Ouderlingen, uit een geschrift van een Schotsch Leeraar.

Hebbende dus eene beschrijving gezien van de pligten der Ouderlingen, zoo als die twee oude beproefde Nederlandsche Predikanten en Professoren in het kort hebben opgesteld, zal ik in de tweede plaats hier inbrengen eene andere beschrijving, zoo als die in het jaar 1652 door een zeer vermaard en uitnemend Leeraar in de Kerk van Schotland, genaamd Mr. James Guthry, is opgesteld, op het verzoek van verscheidene Predikanten en Ouderlingen, en bij commissie en aanbeveling van de algemeene Synode aldaar. Een zeer kort tractaatje heeft hij belangende de Ouderlingen (en een weinig aangaande de Diakenen) opgesteld, welks inhoud ik hier zal vertalen en ter nederstellen, vertrouwende, dat het den

Digitized by Google

opregten Presbyteriaanschen Leeraars en Ouderlingen in Nederland groot genoegen zal doen.

Hij heeft in zes afdeelingen de gansche zaak bevat, 1. Aangaande de instelling der regeer-ouderlingen. 2. Hunne roeping, verkiezing en bevestiging. 3. Hunne personeele hoedanigheden, en de pligten van hunnen wandel. 4. Hunne bijzondere pligten omtrent de Ledematen van de Kerk. 5. Hunne openbare pligten, die zij met anderen gezamenlijk te betrachten hebben. 6. Hunne pligten in het censureeren van de ergernissen en ergerlijken.

AFDEELING I.

Van de instelling van het regeer-ouderlingschap, met eenige gevolgen daaruit getrokken.

De instelling van het ambt van een regerend Ouderling is goddelijk, zij is (*a*) geene instelling van menschen, maar van God. De Heere Jezus, op wiens schouderen de regering is, en die getrouw is in zijn gansche huis, heeft in zijne eeuwige wijsheid goed gevonden, zoodanigen Dienaar in zijn huis te stellen, tot regte en ordelijke regering van hetzelve. Het is waar, dat deze Kerkedienaars, door de nalatigheid of liever hoogmoed der Leeraren, dewijl zij alleen wilden schijnen iets te zijn, en door des Satans loosheid en der Kerke achteloosheid, vele eeuwen aaneen buiten gebruik geweest zijn in de Christelijke Kerk; maar het is zeker dat beide, de Joodsche Synagogen en daarna de Christen Kerk, Ouderlingen of Oudsten gehad hebben, zonder welker raad niets in de Kerk geschiedde. Dat de Joodsche Kerk de zoodanigen had, blijkt uit 2 Chron. XIX: 8. Jerem. XXIX: 1. Matth. XVI: 21. Matth. XXVI: 3, 47, 57 en 59. Hand. IV: 5, en dat de Christen Kerk dezelve ook had in de eerste en zuiverste tijden, blijkt uit het getuigenis van (*b*) oude Schrijvers, gelijk diegenen kunnen zien, die de moeite willen doen, om naar deze dingen te zoeken.

(*a*) The 2 Book of Discipline Chap. 6, sect. 2. (*b*) Ambros. Comm. in 1 Tim. V: 1. Tertull. cap. XXIV. Apol. Basilius Mag. Comment in Jesa. III: 2. Hieron. in eundem locum. Augustinus Epist. 137. Orig. contra Cels. lib. 3. August. lib. 3. Crescent. cap. LVI.

Digitized by Google

Maar wij hebben een zekerder woord voor de goddelijke instelling van Ouderlingen in de Christen Kerk, dan eenig getuigenis van menschen, namelijk, het getuigenis Gods in de Schriften van het Nieuwe Testament. De eerste plaats der Schrift is, Rom. XII: 6, 7 en 8. *Hebbende nu verscheidene gaven, naar de genade die ons gegeven is, zoo laat ons die gaven besteden, hetzij Profetie, naar de mate des geloofs, hetzij bedieninge in het bedienen, hetzij die leert in het leeren; hetzij die vermaant in het vermanen, die uitdeelt in eenvoudigheid, die een voorstander is in naarstigheid, die barmhartigheid doet in blijmoedigheid.* In welken tekst de Apostel eerst alle de verscheidene soorten van gewone blijvende Dienaars in de Kerke Gods bevat onder twee algemeene hoofden, te weten, *Profetie*, waardoor verstaan wordt de gewone bekwaamheid van de Heilige Schrift regt te verstaan en te verklaren, en *bediening*, waaronder alle de andere Kerkedienaars en ambten begrepen zijn. Tot elk een van dezelve voegt de Apostel hunne algemeene pligten, te weten, dat hij *die profeteert*, het doen zoude naar de mate des geloofs, dat is naar de mate der kennisse van het woord des geloofs, die hij van God ontvangen heeft; en hij *die bedient*, laat hem passen op zijne bediening, dat is, laat hij het niet slof of verzuimig doen, maar getrouw en vlijtig. Dan maakt hij van die twee algemeene ambten eene onderdeeling in de bijzondere ambten, die daaronder begrepen zijn. Hij verdeelt hem die *profeteert*, in hem die *leert*, en hem die *vermaant*, dat is, in den Leeraar, tot wien behoort het woord der leering of onderwijzing, en in den Herder, wien het woord van vermanen toekomt. Onder hem die *bedient*, bevat hij, eerst hem *die uitdeelt*, waardoor de Diaken verstaan wordt, die geordineerd is, om de armen te verzorgen, ten anderen, hem die regeert of *voorstander* is, door wien geen ander kan gemeend worden, dan de regeer-ouderling, aangezien hier van den Apostel gesproken wordt van den gewoonlijk regerenden Kerkedienaar, dewelke verschilt en onderscheiden is van eenen Herder en Leeraar.

De tweede Schriftuurplaats, die het ambt der regeerouderlingen bewijst is 1 Cor. XII: 28. *Ende Godt heeft er sommige in de Gemeente gesteld, ten eersten Apostelen, ten tweeden Profeten, ten derden Leeraars, daarna krachten, daarna gaven der gezondmakingen,*

Digitized by Google

behulpsels, *regeringen*, *menigerlei talen*. Sommige der Bijbels van de laatste Engelsche overzetting lezen, behulpsels in de regeringen, maar strijdig tegen den tekst in de grondtaal, dewelke heeft, behulpsels, regeringen, als twee onderscheidene zaken, en daarom is dat in andere drukken van die overzetting verholpen. In dezen tekst telt de Apostel de verscheidene Kerke-dienaars op, eenige buitengewone, die maar voor eenen tijd zouden duren, zoodanige als *Apostelen*, *Profeten*, *krachten* of mirakelen, *gaven van gezondmaking*, *menigerlei talen;* eenige gewone, die in de Kerk, stonden te blijven tot het einde der wereld; en die zijn, *Leeraars*, of de gewone Dienaars der Gemeente die in het Woord bezig zijn; *behulpsels*, dat is, Diakenen, die gesteld zijn tot hulp en verkwikking van de armen; en *Regeringen*, dat is regerende Ouderlingen; want het blijkt klaar uit de woorden, dat de Apostel door Regeringen verstaat een Kerk-bedienaar, die God in zijne Gemeente gesteld heeft, om die te regeren en te bestieren; nu dat kan niemand anders van de Kerkedienaars wezen, want die heeft hij al daarnevens genoemd, en daarom blijft er over dat het de regeer-ouderling is.

De Derde Schriftuurplaats is 1 Tim. V: 17. *Dat de Ouderlingen die wel regeren, dubbeler eere waardig geacht worden; voornamelijk die arbeiden in 't Woord, en de leere.* Welke tekst twee soorten van Ouderlingen in de Kerk voorhoudt en onderscheidt, welken de Heere Jezus de magt van regeren heeft toebetrouwd; eene soort, bestaat uit hen, die ook arbeiden in het Woord en in de leere, te weten, Herders en Leeraars; eene andere soort zijn zij, die alleenlijk regeren, en dat wel doende dubbeler eere waardig gerekend worden, en dit zijn de regeer-ouderlingen, van welke wij spreken.

Uit dit bewijs, dat het ambt van eenen regeer-ouderling is van goddelijke instelling, trekken wij deze *besluiten*. (c) *Eerst*. Dat het geene vrijwillige en onverschillige zaak is voor die Ouderlingen, dat zij dien last waarnemen of niet, naar dat hun gevalt, of naar dat deszelfs uitvoering kan dienen voor hun zelven of voor hunne vrienden, 't welk nogtans de gewoonte is van vrij veel Ouderlingen, maar zij zijn in Conscien-

(c) 2. Book of Discip. c 3. sect. 13. 14. 15. 16. Assert. of Government of the Church of Scotland, part. 1. c. 2. pag. 11 en 17.

Digitized by Google

tie gehouden, vlijtig op de pligten van dat ambt te passen, en die na te komen, zoo als het betaamt, 't zij omtrent het houden van Kerke-raad of Classis, of andere Kerkelijke Vergaderingen, als zij daartoe geroepen en verzocht zijn.

Ten anderen. Dat de Ouderlingen hunnen pligt niet moeten doen naar de sleur, en huichelachtig, om welstaanswil alleen, maar opregt en eerlijk, als voor Gods oogen, door wien zij tot dit heilig beroep geroepen zijn, en aan wien zij rekenschap zullen moeten geven van de uitvoering van deze groote commissie.

Ten derden, Zij mogen hunne mede-broederen en Ouderlingen niet overheerschen, maar moeten zich ootmoedig en gedienstig gedragen als degenen die van den Heere Jezus zijn gesteld, tot de bediening en stichting van zijn ligchaam, de Kerk.

Ten vierden, Dat de Ouderlingen zich behooren te gedragen met die autoriteit, heiligheid, deftigheid en voorstandigheid, dewelke diegenen past, welke van God geroepen zijn, om in zijn Huis te regeren.

Ten vijfden, Dat de Ouderlingen, eens wettiglijk tot het ambt geroepen, en hebbende bekwame gaven van God, om hetzelve te oefenen (ten ware zij daar van afgezet wierden wegens misdragingen) steeds Ouderlingen zijn, hoewel misschien sommigen in de Gemeenten, daar vele kunnen gevonden worden, die met behoorlijke hoedanigheden voorzien zijn; (*d*) mogt toegelaten worden, voor eenen tijd op te houden van de oefening van de dienst, en anderen in hunne plaats gesteld worden, gelijk het was onder de Leviten onder de wet, in het dienen in den tempel bij beurten.

Ten zesden. Dat het volk aan die Ouderlingen, die hunne voorgangeren zijn, moeten gehoorzaam en onderdanig zijn: want zij waken voor hunne zielen, als die rekenschap geven zullen, opdat zij dat doen mogen met vreugde, en niet al zuchtende Heb. XIII: 17. Ja zij moeten deze Ouderlingen erkennen als degenen, die hunne voorstanders zijn in den Heere, en hen vermanen, en zij moeten ze zeer veel achten in liefde, om huns werks wil, 1 Thess. V: 12, 13.

(*d*) 2. Book of Discip. chap. 6. sect. 3.

Digitized by Google

AFDEELING II.

Van de roeping, verkiezing, beproeving en bevestiging van de regeer-ouderlingen.

Gelijk niemand zich mag indringen in een ambt (*e*) zonder eene wettige roeping, zoo moet elk mensch zich nog veel minder, zonder eene roeping indringen in een heilig ambt in het Huis Gods, Heb. V: 4. Daarom eer iemand op zich neemt te oefenen het ambt van regeer-ouderling, zoo behoort hij wettiglijk daar toe geroepen te wezen. Deze roeping is uitwendig en inwendig; de inwendige roeping is het getuigenis van eene goede conscientie, aangaande eenige mate van bekwaamheid en gaven tot het ambt, en eene opregte en eenvoudige geneigdheid en voornemen, om die gaven wel te gebruiken tot Gods eer, tot bevordering van het Koningrijk Jesu Christi, en ten goede der zielen.

De uitwendige roeping moet geschieden op dezelve wijze gelijk die van de andere Kerkedienaars, en zij bestaat in hunne verkiezing, in de beproeving van hun gedrag en gaven, en de bevestiging en toelating tot het ambt.

De verkiezing moet geschieden door de Gemeente, waarin zij het ambt zullen oefenen, Hand. VI: 3, 5, en Hand. XIV: 23. Opdat dit op eene ordelijke wijze geschiede, zoo is het nuttig, dat er eene nominatie gemaakt worde door den Leeraar en de Ouderlingen van de Gemeente, van de bekwaamste personen, en die best geschikt zijn tot de bediening, en dat de namen der personen, die door hen op de nominatie gesteld zijn, openlijk aan de Gemeente bekend gemaakt worden, en dat zij verzocht worden, bij geval zij niet wel vergenoegd zijn met die, als hebbende wat tegen hen in te brengen, of kennende anderen, die beter geschikt zijn, hen aan den Leeraar en het Ouderlingschap aan te wijzen. Indien er geene Ouderlingen in de Gemeente zijn, zoo kan eene nominatie gemaakt worden, of door de Classis, of door de verstandigste en godzaligste leden van de Gemeente, bijzonderlijk huisvaders, te zamen met den Leeraar, of een of meerdere Leeraars van de Classis, in geval dat de Gemeente nu geenen Leeraar heeft.

(*e*) 2 Book of Discip. Chap. 3. (*f*) 1 Book of Discip. 8 head, touching the elections of Elders and Deacons.

Digitized by Google

De (*g*) beproeving van de verkozene Ouderlingen moet geschieden door den Leeraar en het Ouderlingschap van de Gemeente, of in geval dat die ontbreken, door de Classis. En zij moeten beproefd worden, beide in opzigt van hunnen wandel, dat die onopsprakelijk en heilig zij, en ook in opzigt van hunne kennis en ervarenheid in de dingen Gods, en van de bezigheden van zijn Huis, en van hunne bekwaamheid en geschiktheid tot de regering.

Het is waar, dat de beproeving der Ouderlingen in de kennis en gaven, welke tot hun ambt vereischt worden, niet veel in gebruik is geweest in deze Kerk; dewijl het voor toegestaan werd opgenomen, dat er conscientie zoude gemaakt worden, van de verkiezing te maken van de zulken, die kennis hadden, en geschikt en begaafd waren; of dat indien er eenige onwetende of niet bekwame op de nominatie gesteld waren, eenigen van de Gemeente, op de bekendmaking hunner namen, tegen hen uitzondering zouden maken; maar hier door is het gebeurd, dat vele onwetenden en die niet wel geschikt en bekwaam waren, tot Ouderlingen, toegelaten zijn in vele Gemeenten, tot groot nadeel van de Godsdienst en tot geenen kleinen smaad van onze Kerk. De Apostel, sprekende van de Diakenen 1 Tim. III: 10, hetwelke de laagste rang is van de Kerkedienaars, vereischt, dat deze ook eerst beproefd worden, en dat zij daarna dienen, zoo zij onbestraffelijk zijn. En dezelfde redenen en gronden, dewelke de beproeving van eenen Leeraar vereischen, pleiten ook voor de beproeving van de Ouderlingen, op eene wijze, die gevoegelijk is naar de hoedanigheden, die in hen vereischt worden.

De (*h*) bevestiging of toelating der Ouderlingen moet geschieden door den Leeraar van de Gemeente, of iemand door de Classis gesteld, in de tegenwoordigheid van de geheele Gemeente, met de prediking des Woords aangaande hunne bediening, en met bidden en verootmoediging, ten einde over hen uitgegoten worde den Geest van hunne beroeping, en dat het welbehagen des Heeren voorspoedig mogt voortgaan in hunne handen. Op welken tijd zij zich plegtig voor den Heere moeten verbinden, van te zullen getrouw en vlijtig zijn, en wacht

(*g*) 1 Book of Discip 8 head. (*h*) See the manner of electing and admitting of Ministers and Elders Prefixed to the old ps. book.

Digitized by Google

wacht te houden over de kudde, die hunne zorg wordt toebetrouwd, en in alle de pligten van dit heilig en eerwaardig ambt; en het volk moet zich ook verbinden, hun gehoorzaam te zijn, en zich aan hun te onderwerpen in den Heere, hen te eeren en hoog te achten in de liefde, om huns werks wille.

AFDEELING III.

Van de personeele pligten van eenen regeer-ouderling, en zijnen wandel als een Christen.

De pligten van eenen regeer-ouderling zijn tweederlei, eenige zijn personeel, en hebben hun opzigt op zijnen wandel als een Christen, andere zijn ambtspligten, en zien op zijne regering als een ambtenaar in het huis Gods.

Zijne (*i*) personeele hoedanigheden, of de pligten van zijnen wandel, zijn dezelve met de genen, die de Apostel vereischt in den wandel van eenen Leeraar. 1 Tim. III: 2 — 7. 1 Tim. VI: 11. Tit. I: 6, 7, 8 en 9. In welke Schriftuur-plaatsen hij onder den naam van *επίσκοπος* een opziener, alle die ambtenaars begrijpt, welke het opzigt en de zorg over de zielen hebben, en (*k*) hij stelt daar voor, hoedanige personen hij wilde, dat zij zouden zijn in opzigt van hunnen wandel en gedrag. Ik zal van deze dingen spreken met toepassing op den regeer-ouderling.

Dat de regeer-ouderling behoort te zijn van eenen onbesproken en Christelijken wandel is buiten twijfel, maar opdat het te meer onderscheidelijk bekend worde, wat de Heilige Geest in dezulken vereischt, in opzigt van hunnen wandel, zoo zal ik uit deze Schriftuur-teksten toonen, eerst, wat de Apostel wil dat zij niet zullen zijn, ten anderen, wat hij wilde, dat zij zouden zijn.

De zaken van de eerste soort zijn deze. 1. Een regerend Ouderling moet niet genegen zijn tot den wijn, zij moeten geenen sterken drank liefhebben, noch nagaan, noch hunnen tijd verkwisten in kroegen en herbergen.

(*i*) 1. Book of Discip. 8. head. 2. Book of Dissiplin. Chap. 6. The manner of Electing Ministers and Elders. (*k*) Junius Eccles. lib. 2. chap. 2. etc. 3.

Digitized by Google

2. Hij moet geen smijter noch vechter zijn, noch genegen tot twist en gekijf. 3. Hij moet niet geldgierig noch begeerig zijn naar vuil gewin: want *de geldgierigheid is een wortel van alle kwaad, tot dewelke sommige lust hebbende, zijn afgedwaald van het geloove, en hebben haar zelven met vele smerten doorsteken*, 1 Tim. VI: 10. 4. Hij moet *geen nieuweling* zijn, of een die nieuwelings tot het geloof gekomen is, *opdat hij niet opgeblazen en worde; en in het oordeel des Duivels valle;* de geesten der nieuwelingen zijn nog niet wel geballast, noch laag genoeg gebragt door veelvuldige oefeningen van kruis; en zoo worden zij te ligter opgeblazen; daarom is het noodig, dat hij een geoefend soldaat van Jesus Christus zij, en een, die door ervarenheid geleerd heeft, de strikken des Duivels te kennen, en die bekwaam is ongemak te verdragen. 5. Hij moet niet eigenzinnig zijn, hardnekkig en zonder reden vasthoudende aan zijn eigen oordeel, en weigerende te luisteren naar het oordeel van zijne broederen, hoewel het gezond en heilzaam is. 6. Hij moet niet ras toornig, noch genegen zijn tot toornigheid, hetzij wegens dadelijke of ingebeelde oorzaken van terging.

De zaken van de tweede soort zijn deze: 1. Hij moet *onberispelijk* zijn, dat is, een die zonder aanstoot wandelt, omtrent God en de menschen. 2. Indien hij getrouwd is, *moet hij eener vrouwen man zijn*; zulk een die vermijdt alle ongeoorloofde begeerlijkheden, zich vergenoegende met, en zich houdende binnen de palen van de remedie, die van God bezorgd is. 3. Hij moet *wakker* zijn, wakende over zijne eigene ziel, dat hem geene verzoeking vervoere, wakende tot ieder goede pligt, en om waar te nemen elke goede gelegenheid om wel te doen. 4. Hij moet nuchter en matig zijn, van een gezond en ootmoedig hart, matigende zijne begeerten en genegenheden, en zich zelven vergenoegende met een matig gebruik der schepselen, en van de dingen dezer wereld. 5. Hij moet van een goed gedrag of eerbaar en zedig zijn, van een deftig, stemmig, doch ook van een vriendelijk en beleefd gedrag, niet ligtvaardig en ijdel, waar door hij zijn gezag zoude verliezen, en zich verachtelijk maken, niet stuursch en zelfbehagende, tot moedbeneming en afschrikking van de kudde, door zijne noodelooze terughouding en straffe barschheid. 6. Hij moet *gaarne herbergende* zijn, vaardig om

Digitized by Google

vreemdelingen in zijn huis te ontvangen, inzonderheid de arme, en degenen, die van het huisgezin des geloofs zijn. 7. Hij moet *bekwaam zijn om te leeren*? dat is, een man van kennis, en magtig, om anderen te onderwijzen, een, die een vaardig en willig gemoed heeft, om anderen te leeren; hetwelk zoo niet te verstaan is, als of in den regeer-ouderling vereischt werd, begaafd te zijn met zulk eene gave van vermaning en onderwijzing, die in eenen Herder en Leeraar wezen moet; of dat hij mag en behoort zich daarin bezig te houden; maar het is te verstaan van zulk eene begaafdheid en bekwaamheid om te leeren, die op zijn beroep passende is, welke hij moet vaardig en willig zijn zoo verre te oefenen, als daartoe behoort. 8. Hij moet *bescheiden* zijn, in de grondtaal επιεικης, gevoegelijk, niet scherp, noch afvorderende in zijne handelingen het hoogste, dat hij naar regt mag eischen, maar in zaken van zijn eigen bijzonder belang van eenen toegevenden en buigenden aard, wat latende vallen van zijn naauw regt. 9. Lijdzaam moet hij zijn, een die zonder vermoeidheid op zijnen pligt past, niettegenstaande eenige zwarigheden, en een die anderer uitstel, weerbarstigheid en ongelijk verdraagt.

10. Hij moet iemand zijn, die zijn eigen huis wel regeert, zijne kinderen in onderdanigheid houdende met alle deftigheid, waarbij de Apostel deze reden voegt, *want zoo iemand zijn eigen huis niet weet te regeren, hoe zal hij voor de Gemeente Gods zorg dragen.* 1 Tim. III: 5. Gods Gemeente is van eene breedere uitgebreidheid dan een huisgezin, en de pligten, die daarin te verrigten zijn, zijn van grootere uitmuntendheid en zwarigheid, en vereischen meer verstand, wijsheid en kloekmoedigheid, dan die, welke in een huisgezin te verrigten zijn. Het wel regeren van zijn eigen huis, begrijpt niet alleen eene bekwaamheid, dat te doen, maar ook dat hij conscientie make van, en verrigte dadelijk die pligten, die tot het regt, en wel regelen van een Christelijk huisgezin vereischt worden; namelijk, zijne kinderen en dienstboden te leeren en te onderwijzen in de kennisse Gods, zorg te dragen, dat zij des Heeren dag heiligen, dat zij toenemen in godzaligheid, dat zij God zoeken, en hunnen wandel regt rigten, de H. Schrift te lezen, Psalmen te zingen, in het huisgezin te bidden, te vermanen, op te wekken, te bestraffen en te troosten allen die van zijn huisgezin zijn, naar dat

Digitized by Google

hun staat vereischt: want indien deze pligten op alle vaders der huisgezinnen liggen, die het Euangelium belijden, zoo komen zij op eene bijzondere wijze den Ouderlingen toe, welke geordineerd zijn, om anderen op te wekken en voor te gaan in de verrigting van dezelve.

11. Een Ouderling moet wezen een *liefhebber van de goede*, iemand wiens ziele kleeft aan degenen, die God vreezen, hebbende eene hoogachting van dezelve boven alle anderen, die vriendelijk aanhoudende, en gemeenzaam met hen verkeerende is. 12. Hij moet *regtvaardig* zijn, een die opregt en zuiver is in alle zijne handelingen onder de menschen, niemand bedriegende, niemand wat onttrekkende, en aan geen mensch iets onthoudende, dat hem toekomt, maar gevende aan een iegelijk het zijne. 13. Hij moet *heilig* zijn, zorgvuldig om het leven van de Religie, en de kracht der godzaligheid uit te drukken in al zijnen wandel. 14. Hij moet iemand zijn, die het *getrouwe Woord*, dat hem geleerd is, vasthoudt; een die vast staat in het geloof, de waarheid Gods vasthoudende, zonder schudding, of ter zijde afkeering tot dwaling.

Eindelijk. 15. Hij moet iemand zijn, *die een goed gerucht of getuigenis heeft bij degenen die buiten zijn, op dat hij niet en valle in smaadheid, en in den strik des Duivels*, dat is, hij moet zulk een zijn, wiens onbestraffelijk gedrag, en gematigde en christelijke wandel een getuigenis afpersen, zelfs van degenen, die God niet kennen, en een die door weldoen de onwetendheid der dwaze menschen den mond stopt, opdat zoo iemand kwalijk van hem spreekt, als van een kwaaddoener, zij beschaamd mogen staan, die valschelijk spreken tegen zijnen goeden wandel in Christus. De Apostel bevat alle dingen beknoptelijk in twee vermaningen, 1 Tim. IV: 12, *zijt een voorbeeld der geloovigen, in den woorde, in wandel, in liefde, in den geest, in geloove, in reinigheid.* I Tim. VI: 11, *Maar gij o mensche Gods, vliedt deze dingen, en jaagt naar geregtigheid, godzaligheid, geloove, liefde, lijdzaamheid, zachtmoedigheid.*

Digitized by Google

AFDEELING IV.

Van de Ouderlingspligten, die meer bijzonder zijn omtrent de Gemeente.

De pligten van het beroep der Ouderlingen zijn die, (*l*) welke behooren tot hun waken over de kudde, en hun regeren van dezelve; en die zijn tweederlei; eenige die zij zelven alleen te verrigten hebben omtrent de leden, en zoo mogen genoemd worden (*m*), de meer bijzondere pligten; anderen, die zij zamen met de overige Opzieners van het huis Gods hebben te betrachten, en mogen genoemd worden de meer openbare pligten.

De pligten van hun beroep, die meer bijzonder zijn, zijn alle die, welke de bijzondere Christenen verbonden zijn door de wet der liefde, elk omtrent malkander te verrigten; en die zijn, vooreerst malkander te onderrigten, Joh. IV: 29. Hand. XVIII: 26. Ten tweeden, malkander te vermanen, op te wekken, en op te scherpen tot liefde en goede werken, Heb. X: 24. Ten derden, malkander te berispen en te bestraffen, Levit. XIX: 17, en dat eerst in het bijzonder en heimelijk, en indien zij niet willen luisteren, dan voor getuigen zulks te doen, en indien zij dan nog niet willen luisteren, dan het te zeggen aan de Gemeente; en indien zij naar de Gemeente niet willen hooren, laat ze voor ons zijn als Heidenen en Tollenaars, Matth. XVIII: 15, 16, 17. Ten vierden, te vertroosten de verdrukten, en te ondersteunen de zwakken. 1 Thess. V: 14. Ten vijfden, te regt te brengen degenen die gevallen zijn. Gal VI: 1. Ten zesden, te verzoenen degenen die in tweedragt zijn, Matth. V: 9. Ten zevende, te bidden voor malkander, Jud. vs. 20. Ten achtste, te bezoeken de zieken, en degenen die in banden en ellende zijn. Matth. XXV: 36.

Alle deze pligten moeten de Ouderlingen verrigten omtrent de verscheidene Ledematen van de Gemeente, uit kracht van hun beroep. De Schrift maakt uitdrukkelijk gewag van eenige derzelve, als hun opleggende, te weten, van te vermanen degenen, welker voorstanders zij zijn, 1 Thess. V: 12, van de zieken te bezoeken,

(*l*) 1. Book of Discip. 8. Head 2. Book of Discip. 6. chap. (*m*) Assert. of the Government of the Church of Schotland. 1. part. chap. 2. pag. 15. Junius Eccles. lib. 2. cap. 3. pag. 107.

Digitized by Google

en daarover te bidden, Jac. V: 14, van te weiden de kudde, door onderrigting, opwekking, bestraffing en vertroosting op zulk eene wijze, als met elks toestand overeenkomt. Hand. XX: 28. De overige pligten mogen wij met goeden grond besluiten door overeenkomst, gelijkvormigheid en evenredigheid uit de pligten van gemeene Ledematen: indien gemeene Christenen daartoe verbonden zijn, veel meer zijn de Christelijke Ouderlingen, die de zielzorge hebben, op eene bijzondere wijze daartoe verbonden.

Deze dingen zijn wel uitgedrukt in hetzelfde kapittel van het tweede boek der Tucht (der Schotsche Kerk) «gelijk de Herders en Leeraars (zeggen zij daar) behoo»ren naarstig te zijn in te leeren, en het zaad van het »woord te zaaijen, zoo behooren de Ouderlingen zorg»vuldig te zijn, in de vrucht van hetzelve bij het volk »te zoeken; het is hunne pligt de Herders bij te staan, »in het onderzoek dergenen, die tot des Heeren tafel »komen; insgelijks in de zieken te bezoeken; zij be»hooren de handelingen van de Synoden, zoo particulie»re, als algemeene zorgvuldig te doen in het werk stel»len; zij dienden vlijtig te zijn, in alle menschen van »hunnen pligt te vermanen, volgens den regel van het »Euangelium; en de zaken, die zij niet kunnen ver»beteren door vermaning, te brengen tot het Ouderling»schap.»

Uit hetgene aangaande deze pligten der regeer-ouderlingen gezegd is, volgen deze drie dingen: eerst, dat zij mannen behooren te zijn van zulke bekwaamheden, die eenigermate magtig zijn, om te onderrigten, op te wekken, te vermanen, te bestraffen, te vertroosten en te doen die evengemelde pligten. Ten anderen. Dat het voor hen noodig is, niet alleen te hebben eenige mate van bekwaamheid tot deze dingen, maar ook te hebben eenige mate van afgerigtheid, wijsheid, ervarenheid en teederheid in dezelve na te komen. Ten derden. Dat zij wel dienden goede kennis te hebben van den staat van de Gemeente, en van de leden derzelve, en derhalven moesten zorgvuldig zijn, in het opmerken van hun gedrag, en dikwijls de huisgezinnen te bezoeken, en onderzoek daarvan te nemen, opdat zij de onwetenden mogen onderrigten, de nalatigen opwekken, de tragen vermanen, die ongeregeld wandelen bestraffen, de verdrukten vertroosten, de wankelenden bevestigen, de zieken bezoeken, de ge-

Digitized by Google

zonden aanmoedigen en toezien dat vroomheid en godzaligheid in de huisgezinnen voortgezet worden, en dat elk den anderen stichte in liefde, wandelende in de vreeze des Heeren, en in de vertroostingen des Heiligen Geests.

AFDEELING V.

Van de pligten die meer openlijk zijn, en die de Ouderlingen gezamenlijk met anderen moeten verrigten.

De (*n*) pligten der Ouderlingen, die meer openlijk zijn, en die zij gezamenlijk met anderen moeten verrigten, zijn die, welke hen opgelegd zijn te doen in de Kerkelijke Vergaderingen, die uit predikende of leerende Ouderlingen, en regerende Ouderlingen bestaan.

Deze Vergaderingen zijn in onze Kerk vierderlei; of zij zijn van Ouderlingen van eene particuliere Gemeente, hetwelk is de Kerkeraad, of van Ouderlingen van meerdere Gemeenten dan een, zijnde nabij elkander gelegen, hetwelk is eene Provinciale Synode, of van Ouderlingen, die afgevaardigd zijn van alle de Classen en Synoden in den lande, hetwelk is de algemeene of nationale Vergadering; tot welke wij mogen bijdoen eene vijfde soort, te weten, die Synode, welke bestaat uit Ouderlingen van alle of verscheidene natiën, die het geloof in den Heere Jesus Christus belijden.

Terwijl wij van Ouderlingen spreken, die de Kerkelijke Vergaderingen uitmaken, zoo verstaan wij alle soorten van Ouderlingen, Predikanten, Leeraars en regeer-ouderlingen. Het is waar, dat in de vergaderingen onzer Kerke, wegens gebrek van onderhoud, weinige of geene Doctoren of Leeraars, of leerende Ouderlingen zijn, onderscheiden van Herders of Predikanten, dewelke beide de pligten van predikende en leerende Ouderlingen verrigten; alleen zijn er op de Hoogescholen zoodanige Doctoren of Professoren der godgeleerdheid

De (*o*) regeer-ouderlingen, zijnde op eene regte wijze geroepen tot alle de Kerkelijke Vergaderingen, hebben magt, om daarin te zitten, te schrijven, te verhandelen,

(*n*) 1 Book of Discip. 8 head 2 Book 6 chap. The office and duty of elders, prefixed to the Ps. (*o*) 2 Book of Discip. chap. 6. 7.

Digitized by Google

te stemmen en te besluiten in alle zaken die daarin gehandeld worden, Hand. XV: 2, 6, 22 en 23.

De (p) dingen, die in de Kerkelijke Vergaderingen gehandeld worden, zijn of zaken van geloof, of zaken van orde, of zaken van tucht, of hetgeen belangt het zenden van Kerkedienaars. Dienvolgens hebben zij eene vierderlei magt. Eerst, de magt die genoemd wordt Dogmatica, dat is, waardoor zij oordeelen van waarheid en dwaling in het stuk der leere, alleenlijk naar het Woord Gods. Ten tweeden, de magt, die genoemd wordt Diatactica, dat is, waardoor zij kennis nemen en oordeelen van de omstandigheden van die dingen die tot de godsdienst behooren, als tijden, plaatsen, personen en alle zulke bijzonderheden in Kerkelijke zaken, die in het Woord Gods niet bepaald zijn; en dat doen zij naar de algemeene regelen van het Woord, dat namelijk alles met orde, betamelijkheid en eerlijkheid moet geschieden, dat men ergernis moet vermijden, dat men alles moet doen tot Gods eer, en tot stichting van de Gemeente. Ten derden, de magt, die men noemt Critica vel correctiva, waardoor de Censuren geoefend worden, over de ergerlijken en hardnekkigen, en waardoor de boetvaardigen wederom tot de ingestelde middelen en gemeenschap der Kerke worden toegelaten. Ten vierden, de magt, die genoemd wordt Exousiastica, uit kracht van dewelke de Opzieners zenden, autoriseeren en magt geven den Kerkedienaars, om te dienen in Gods huis.

Alle deze vergaderingen moeten niet alle deze magten oefenen, maar zich binnen hare behoorlijke palen houden; de lagere, latende die dingen, die van meer gemeen belang zijn, aan de hoogere; maar in alle die magten hebben de regeer-ouderlingen een deel, en zij oefenen dezelve, en stellen ze te werk naar de mate, die de vergadering toekomt, waarvan zij leden zijn, Hand. XV: 6, 22, 23; hoewel de uitvoering van sommige besluiten van kerkelijke vergaderingen, den predikanten alleen toekomt, als namelijk, de oplegging der handen, het verkondigen van het vonnis van afsnijding, het wederopnemen der boetvaardigen, de bekendmaking van het verplaatsen van predikanten en dergelijke.

Nademaal deze zijn de pligten en magten van regeerouderlingen in de kerkelijke bijeenkomsten, zoo wordt

(p) 1 Book of Discip. chap. 7.

Digitized by Google

dan vereischt, dat zij met zulke bekwaamheden en hoedanigheden begaafd zijn, als noodig zijn tot de oefening van dezelve.

Maar omdat alle regeer-ouderlingen niet altijd geroepen worden tot alle die vergaderingen; (één van iederen kerkeraad genoeg zijnde voor de classis en Provinciale Synode, en weinige van iedere classis en van grootere Gemeenten in dezelve tot de algemeene vergadering, gelijk mede maar weinige van de geheele kerk door een geheel land, tot eene algemeenere vergadering) hoewel te wenschen en te pogen is, dat alle Ouderlingen behoorlijke hoedanigheden mogen hebben tot alle die dingen, en hoewel men over al bijzondere zorg moet dragen, dat men de meest begaafde en geschikte verkieze, zoo mogen nogtans in bijzondere gemeenten Ouderlingen verkozen worden, die zulk eene mate van alle die hoedanigheden niet hebben, als zij maar anderzins mannen zijn van eenen onbevlekten en christelijken wandel, en zulk eene mate van kennis en voorzigtigheid hebben, als bekwaam is, om die Gemeente te regeren, en te oordeelen van de zaken die in derzelver kerkeraad verhandeld worden, dewelke voor het meeste deel zijn zaken van ergernis, en het beproeven en toelaten van boetvaardigen.

Maar indien er eenigen zijn, die niet van eenen onberispelijken en christelijken wandel zijn, en niet eenige mate van die hoedanigheden hebben, die door het Woord Gods in een regerend Ouderling vereischt worden, zoo behoort geene Gemeente eenen zoodanigen te verkiezen, noch eenige kerkeraad of classis dezelve toe te laten tot de bediening: want het is niet betamelijk, dat de dienstknechten der verdorvenheid zouden gezag hebben, om in de kerke Gods te oordeelen; en indien er eenige zoodanige toegelaten zijn, zoo moeten zij pogen, dezelve allen af te zetten, indien zij niet willen gemeenschap hebben aan hunne zonden, en voor den Heere schuldig bevonden worden aan het bloed der zielen, dewelke noodzakelijk schade en nadeel zullen lijden door het verzuim of de kwade bestiering van zulke menschen.

Digitized by Google

AFDEELING VI.

Van de pligten der Ouderlingen, in het censureeren van ergerlijken, en het weder opnemen van boetvaardigen.

Dewijl de regering en pligt der Ouderlingen in de Gemeenten, meestendeels gelegen is in het censureeren van ergernissen, en ergerlijke menschen, en in het beproeven en weder toelaten van boetvaardigen, zoo zal het dan nuttig zijn, dat wij iets spreken van de regte wijze, hoe de Ouderlingen in deze hunnen pligt zullen nakomen.

Voor eerst: (*q*) Wat aangaat de personen omtrent welke censuren te oefenen zijn, die zijn alle de leden van de Gemeente onverschillig, en onpartijdig, zonder aanneming van personen, zoowel de rijke als de arme, zoowel de hooge als de lage, zoowel hunne vrienden, nabestaanden, bloedverwanten, geburen en gemeenzaam bekenden, als anderen. Jacobus Kap. II: 1 enz. bestraft scherpelijk de genen, die het geloove onzes Heeren Jesu Christi, des Heeren der heerlijkheid hadden met aanneminge des persoons, door de rijken te stellen boven de armen; en Salomo zegt, dat onderscheidene gewigten en onderscheidene maten den Heere een grouwel zijn; moet het dan niet bestraffenswaardig zijn, dat men de censuren van onzen Heere Jesus heeft met aanneminge des persoons, en de rijken en de armen, de hooge en de lage in verscheidene weegschalen weegt, door kennis te nemen van den eenen, en door den anderen voorbij te gaan?

Ten tweeden. Het is hun als een pligt opgelegd hunne magt te oefenen niet alleen over het volk van de Gemeente, (*r*) maar ook over die van hunne waardigheid, hunne medeouderlingen; gelijk alle Christenen, zoo ook zij op eene bijzondere wijze, die jokgenooten in het werk des Heeren zijn, behooren wel op malkander acht te nemen en te vermanen, en zoo iemand van hen bevonden wordt nalatig of onbekwaam te zijn, of zich ergens in te misdragen, tot eenen aanstoot van het Euangelium, en tot blaam van het Ouderlingschap, zoo moet hij gecensureerd worden door den Predikant of Predikanten, en de overige Ouderlingen,

(*q*) 1 Book of Discip. concerning persons subjected to disciplin. 2. Book of Discip. chap. 1 en 7. (*r*) 1. Book of Discip. 8 Head. The weekly assembly of Ministers, Elders and Deacons. Prefixed to the old Ps.

Digitized by Google

naar dat de trap van zijne misdaad vereischt; de Apostel Hand. XX: 28 belast alle de Ouderlingen, dat zij zouden acht nemen op zich zelven, zoowel als op de kudde over deweike de Heilige Geest hen tot Opzieners gesteld had.

Ten derden. Gelijk zij moeten acht nemen op allerlei ergerlijke menschen, hetzij in de Gemeente, hetzij onder hen zelven, zoo moeten zij hun oog hebben op alle soorten van ergernissen en aanstooten; de Apostel beveelt, 2 Thess. III: 6, dat zij zich zouden onttrekken van eenen iegelijken broeder die ongeregeld wandelt, en onder die ongeregelde wandelaars rekent hij, vs. 11, de ledīggangers, die gansch niet werken, maar bemoeiallen zijn, ons te kennen gevende, dat er door de Kerk kennis moet genomen worden van die ergernissen en ongeregeldheden, waarvan velen weinig kennis nemen, en die zij aanzien als geene fouten; opdat alle de leden mogen eerlijk wandelen, en zoo als het betaamt den Euangelio Jesu Christi. De handelingen van onze Kerk bevelen, dat wat het ook zij, hetgeen een vlek kan wezen voor de Christelijke Gemeente, de vermaning of censure daar tegen moet gebruikt worden; zoo staat er in de order van de kerkelijke tucht, van het jaar 1567. Daar zijn twee groote verzuimenissen, die door onwetendheid of gewoonte onder de Ouderlingen ingekropen zijn in vele Gemeenten. Eerst: dat zij niet zoowel kennis nemen van het nalaten van pligten, als van het bedrijf van fouten, als bij voorbeeld, indien er eenig lidmaat van de Gemeente zij, die lui en ledig leeft, en op zijn beroep niet past, die niet genegen is tot bidden, die geene liefde betoont aan de armen, die de openbare godsdiensten niet waarneemt; indien er een huisvader is, die in zijn huisgezin niet bidt, die zijne kinderen niet opbrengt in de leering en vermaning des Heeren. Ten tweeden, dat zij geene kennis nemen van het bedrijf van allerlei fouten en ergernissen, maar alleen van eenige weinige, zoodanig als is, hoererij, overspel en ontheiliging van des Heeren dag; en dat zij vele anderen zonder opmerking laten voorbijgaan, zoodanig als is, dronkenschap, vuile zamensprekingen, liegen, vloeken, zweren, onderdrukken, het smaden van vroomheid en godzaligheid, enz.

Ten vierden. (s) De Ouderlingen moeten toezien, dat

(s) 1 Book of Discip. chap. 7 sect. 6.

Digitized by Google

zij geene burgerlijke verschillen brengen voor de kerkelijke vergaderingen, en dat zij geene burgerlijke boete of straffe gebruiken of opleggen op personen, die van ergernis overtuigd zijn, alzoo die eigen zijn aan de burgerlijke Overheid; en het koningrijk Jesu Christi, en de straffen van hetzelve zijn geestelijk, en niet van deze wereld, Joh. XVIII: 36.

Ten vijfden. In het acht nemen op de ergernissen, moeten zij deze orde aanmerken en waarnemen; indien de aanstoot heimelijk zij, slechts aan weinigen bekend, zoo moeten zij in de eerste plaats den misdadigen in het geheim vermanen, en indien hij naar de vermaning hoort, en het kwaad verbetert, zoo behoeft men niet verder te gaan, noch het aan te brengen aan de Gemeente. Indien hij niet hoort, noch verbetert, zoo moet de Ouderling eenigen van zijne broederen met zich nemen, en den misdadigen bestraffen voor getuigen; en indien hij luistert, zoo behoeft er aan de Gemeente geene kennis van gegeven te worden; maar indien hij deze tweede vermaning versmaadt, zoo moet hij door den Ouderling aangebragt worden aan de Gemeente, opdat hij voor den kerkeraad geroepen en door dezelve overtuigd en gecensureerd worde; dat is de orde, die van Jesus Christus is geboden en voorgeschreven, Matth. XVIII: 15, 16, 17. (*t*) Indien de aanstoot publiek en openbaar zij, zoo moet de misdadige zonder zulk eene voorgaande vermaning aan den kerkeraad aangebragt worden, opdat naar den regel des Apostels, 1 Tim. V: 20, *die zondigen* (verstaande het openlijk) *bestraft worden in tegenwoordigheid van alle, opdat ook de anderen vreeze mogen hebben.*

Ten zesden. In dat aanbrengen aan den kerkeraad, moeten de Ouderlingen wel toezien, dat zij niet op ieder gerucht, jaloersheid of verdenking de menschen aanbrengen, om openlijk beschuldigd te worden, als die ergerlijk wandelen: maar zij moeten zorgvuldig zijn, dat zij vlijtig en voorzigtig onderzoek doen omtrent de waarheid van de zaak, en toezien, of het door getuigen kan bewezen worden, of dat de ergernis van dezelve gemeen, en alom bekend zij, of dat het vergezeld is met sterke waarschijnlijkheden en vermoedens van waarheid, eer zij het in het openbaar brengen, opdat het aldus aan de Gemeente en zelfs aan de partijen blijke, dat zij niet zonder oorzaak beschuldigd en onderzocht worden.

(*t*) 2de Book of Disciplin. chap. 6 sect. 12.

Digitized by Google

Ten zevenden. De Ouderlingen moeten in het stuk van aanbrenging en censure, in de vreeze Gods, en in de opregtheid en eenvoudigheid des harten, toezien, dat noch vrees, noch gunst, noch aanzoekingen of dreigingen, of giften of gaven hen de fout van iemand doen voorbijgaan en door de vingeren zien. En dat noch drift noch boosheid, of particuliere verschillen en twisten, hen de misdraging van iemand doen aanbrengen, of aan de wereld bekend maken of censureeren, en dat zij zich met alle teederheid, medelijden en gematigdheid gedragen omtrent den misdadigen, opdat zij zich aan zijne conscientie mogen openbaar maken, dat hen niets aanzet, om hem aan te brengen, en tegen hem te procederen, dan de conscientie van dat het hun pligt is, en eene begeerte, om zijne ziel te winnen, en om de Gemeente van ergernissen te zuiveren, Gal. VI: 1. 2 Cor. IV: 2. Het is in eenen Kerkedienaar eene groote terging voor den Heere, dat hij de magt, hem van God gegeven, tot opbouwing van zijn ligchaam, de Gemeente, misbruikt tot voldoening van zijne eigene driften en verdorvene bewegingen.

Ten achtsten. Zij moeten wel toezien, dat zij de censuren van de kerk niet gebruiken als eene ligchamelijke straf of boete, om voor de zonde te voldoen; maar als een geestelijk geneesmiddel, om de ziel te verootmoedigen en te winnen; aangezien alle kerkelijke censuren, zelfs de afsnijding, die de schrikkelijkste en in schijn de verdervende censure is, van God geordineerd zijn te dien einde, 1 Cor. V: 5', alwaar de Apostel gebiedt, den bloedschender aan den Satan over te geven, niet opdat hij voor zijne zonde zoude voldoen, maar opdat de Geest behouden mag worden in den dag des Heeren Jesu: Het woord voldoening kan in de kerkelijke censuren eenen verdragelijken zin toelaten, in opzigt van de wering van de ergernis voor de menschen; maar alzoo dit woord in de Paapsche kerk zoo zeer misbruikt is; en der menschen harten zoo genegen zijn, om Euangelische boetvaardigheid om te keeren in eene enkel wettische boete, en om te denken, dat de schuld hunner zonde voor God weggenomen wordt, door enkel uitwendige onderwerping en gehoorzaamheid aan de censuren; daarom dienden de Ouderlingen alles zorgvuldig te vermijden, hetwelk gelegenheid kan geven, om dit verderfelijk gevoelen te koesteren, en zij moesten arbeiden, om de misdadigen te onderwijzen

Digitized by Google

aangaande de ware natuur en einden van de censuren der Kerk.

Ten negenden. (v) Een groot deel van het werk der Ouderlingen is, te arbeiden en moeite te doen, omtrent ergerlijke menschen, die nu overtuigd zijn, om hen door tijdige en veelvuldige zamenspraak tot bekeering te brengen, hen onderrigtende, opwekkende en vermanende, tot dat zij in hen eenige mate van ware en ernstige verootmoediging over hunne zonde gewrocht zien, en dat zij hen bekwaam gemaakt vinden, om voor de Gemeente in het openbaar hetzelve te verklaren, opdat zoo de ergernis geweerd worde.

Ten tienden. De Ouderlingen moeten niemand verzoeken, of tijd stellen, om voor de Gemeente boetvaardigheid te toonen, voor dat de teekenen van berouw in hen blijken. De bloedschender was uitnemend bedroefd, eer de Apostel iets ordineerde, aangaande zijne wederaanneming. En de tucht van onze Kerk beveelt den Predikanten en Ouderlingen, diegenen scherpelijk te onderzoeken, die zich aanbieden, om boetvaardigheid te toonen, welke vrees en schrik zij voor Gods oordeelen hebben, welke haat van zonde, welke droefheid over dezelve bij hen is, en welk gevoelen en besef van Gods barmhartigheid en genade zij hebben? waarin zij, zoo zij onwetendezijn, vlijtig behooren onderwezen te worden: « want (zeggen onze » handelingen) het is maar een spotten, dezulken openlijk » boetvaardigheid af te nemen, die noch verstaan wat zonde » is, noch wat boetvaardigheid, noch wat genade is, noch » door wien Gods weldaden en gunstbewijzen verworven » zijn; » en dat zij, nadat zij onderwezen zijn in dezen, en gebragt zijn tot eenigen smaak van Gods oordeelen, en inzonderheid van zijne barmhartigheden in Christo Jesu, dan voor de publieke kerk mogen vertoond worden. Deze dingen staan zoo voorgesteld in den vorm en orde van publieke boetvaardigheid, welke de algemeene Synode heeft bevolen, in het jaar 1567.

Ten elfden en laatsten. Wanneer de teekenen en blijken van ware en ongeveinsde boetvaardigheid zich in diegenen opdoen, dewelke aanstoot gegeven hebben, zoo dienden zich de Ouderlingen vaardig en willig te toonen, om dezelve met alle teederheid en medelijden aan te nemen, en om hen te vergeven, te troosten, en hunne liefde omtrent hen te bevestigen. 2 Cor. II: 7 en 8.

(v) The form and order of publick repentance, prefixed to the old Psalms.

Digitized by Google

Het (x) getal der Ouderlingen in elke Gemeente kan niet wel bepaald worden, maar daar moeten er meer of minder zijn naar de grootheid van de Gemeente, en naar de nooden en den staat van het volk, en naar dat er mannen, die tot de bediening geschikt en bekwaam zijn, gevonden kunnen worden. Het is eene kwade gewoonte geweest in eenige Gemeenten, dat zij liever dan iemand van hun gewoon getal te missen, onbekwame mannen hebben willen verkiezen; en dat in verscheidene Gemeenten het ambt der Ouderlingen gegeven is geworden, aan lieden van den rijkeren of hoogeren stand, als de zulken meer toekomende (hoewel misschien van geene ervarenheid in de dingen Jesu Christi, en in vele dingen zijnde van eenen lossen en opsprakelijken wandel) wegens hunnen staat in de wereld; of dewijl men meende, dat hunne wereldlijke magt en aanzien de beste middelen waren, om het Koningrijk Jesu Christi voort te zetten; en men is mannen, die begaafd waren met kennis en ervarenheid in de dingen, die tot de zielen behooren, en die van eenen christelijken en godzaligen wandel waren, voorbij gegaan, wegens eenen geringen staat in de wereld. Beter is het, dat het getal der Ouderlingen klein zij, dan dat wij onwetende en ergerlijke zouden kiezen; beter dat zij zijn van eenen lagen trap, indien vroom, dan van eenen hoogen trap, indien anders.

Opdat de Ouderlingen te bekwamer hunnen pligt mogen verrigten, (y) is het gevoegelijk, dat de Gemeente verdeeld worde in zooveel deelen; en dat eenig gepast deel worde aangewezen aan de bijzondere zorg en opzigt van elken Ouderling, doch zoo, dat hij niet verzuime acht te nemen op de geheele kudde Gods, over welke hem de Heilige Geest Opziener heeft gemaakt. — Dus verre Guthry.

KAPITTEL VII.

De pligten der Ouderlingen aangewezen in de woorden van eenen voornamen, beproefden en wijzen Engelschen Leeraar.

In de derde plaats zal ik der Ouderlingen pligten, en de wijze van uitvoering hunner Regering der Kerke,

(x) 1. Book of Discipline chap. 6 sect. 4. (y) Acts of the Assembl. 1646.

Digitized by Google

kortelijk voordragen met de woorden van eenen zeer geleerden en uitnemend vromen, ouden Engelschen Leeraar, zijnde in Nederland meer bekend en vermaard, wegens zijne kostelijke Latijnsche en Engelsche Schriften, namelijk Dr. Joh. Owen, welke in een (a) geschrift, na zijnen dood uitgekomen, in het jaar 1689, aldus daarvan schrijft.

Drie dingen zal ik onderzoeken. 1. Welke kunst en beleid vereischt worden tot de uitvoering en bediening van de Regering der Kerke? 2. Welke de eenige wet en regel daarvan zij? 3. Welke derzelver daden en pligten zijn, bijzonder in de regeer-onderlingen.

Vooreerst. De kunst en de geleerdheid van de Kerkedienaren tot de Regering der Gemeente, is eene geestelijke wijsheid en verstand in de wet Christi ten dien einde, met eene bekwaamheid, om daar toepassing van te maken, in alle voorkomende gevallen, tot stichting van de geheele Kerk en van alle derzelver leden, door eene bedienende oefening van de autoriteit van Christus zelf, en eene behoorlijke vertooning van zijne heiligheid, liefde, zorg, medelijden en teederheid omtrent zijne Kerk. Ik zal die deelen een weinig uitbreiden en aantoonen.

1. Nademaal de eenige regel en maat van de Regering der Kerk is de wet Christi, dat is, de bekendmaking en verklaring van zijnen zin en wil, in zijne instellingen, geboden, verboden en beloften; zoo is (en moet zijn) het verstand derzelve, met wijsheid uit dat verstand, de geheele kunst in dezen. Die wijsheid wordt verleend als eene geestelijke gave, en wordt verkregen bij wege van pligt, door bidden, overdenken en bestuderen van het Woord; die wijsheid in de kennis van Christus wil, als in de Schrift geopenbaard, moet alleen gebruikt worden in de Regering der Kerke.

2. Een deel van deze wijsheid bestaat in eene bekwaamheid des gemoeds, om de wet Christi toe te passen in alle voorkomende gelegenheden, tot de stichting van de Gemeente in het gemeen, en van alle de leden derzelve in het bijzonder. Deze wijsheid is niet alleen een hersenbegrip, maar praktikaal; zij bestaat niet alleen in eene beschouwende bevatting van den zin van den regel, of van den zin Christi in deze; hoewel die ook in de eerste plaats vereischt wordt, maar in eene bekwaamheid des gemoeds, om daar toepassing van te maken, waartoe vereischt worden naarstigheid, zorg, wachthouding en

(a) The true nature of a Gospel church: chap 8.

Digitized by Google

geestelijke kloekmoedigheid; sommigen zijn te vermanen, sommigen zijn scherpelijk te bestraffen, sommigen zijn af te snijden, in welke en diergelijke gevallen van nooden is een Geest van Regering, zich oefenende in vlijt en kloekmoedigheid. En dit is eene reden, waarom de Heere Christus vele Ouderlingen in elke Gemeente, en die van verscheidene soorten, gesteld heeft: want het is zelden, dat eenig mensch tot het geheele werk der regering bekwaam is. Sommigen hebben een goed verstand in de wet van de Kerkelijke regering; doch door eene natuurlijke teerhartigheid, en eene oneverwinnelijke soort van zedigheid, zijn zij zoo gereed en vaardig niet tot dat deel der tucht, hetwelk bestaat in bestraffingen en gestrengheid van censuren. Sommigen hebben zulk eene groote bekwaamheid niet, om den zin der Wet na te speuren als anderen hebben, die evenwel op derzelver kennis, nadat zij aan hun ontdekt is, eene vaardigheid en kloekmoedigheid in Christus hebben, om die toe te passen, naar dat de gelegenheid vereischt. Alle Ouderlingen moeten dan in de verscheidenheid van gaven malkander behulpzaam zijn in het gemeene werk, waartoe zij geroepen zijn. Maar zulke die t' eenemaal van deze gaven ontbloot zijn, worden tot dit werk niet geroepen, noch tot eenig deel van hetzelve.

3. De magt die hierin te oefenen is, is de magt en het gezag Christi, aan den Ouderlingen toebetrouwd. *Onze magt* (zegt Paulus) *welke de Heere Christus ons gegeven heeft tot stichting, en niet tot nederwerping.* 2 Cor. X: 8. Zij is aan de regeerders van de Kerk gegeven, niet formeelijk om in hen te berusten, gelijk de magt van een' Koning is in zijn eigen persoon, maar bedienender en middelijker wijze. Want het moet het gezag van Christus zelf zijn, waardoor de conscientiën der menschen geestelijk aangedaan worden, met opzigt op geestelijke einden, waardoor zij of ontbonden of los gemaakt zijn in hemel en op aarde, en hunne zonden vergeven of gehouden worden.

4. Het voorname oogmerk van de Kerkelijke regering is, te vertoonen de heiligheid, de liefde, het medelijden, de zorg en het gezag van Christus omtrent zijne Gemeente. Dit is het groote einde van de regering in de Kerk, en van de geheele tucht, die uit kracht van dezelve moet geoefend worden; terwijl hier niet op gepast wordt, wanneer de

Digitized by Google

Kerke-dienaars en Regeerders niet trachten de deugden Christi te openbaren in het uitoefenen van hunne magt en ambt; als zij in hun voorbeeld niet uitdrukken, hetgeen hij vertoont in zijne wetten en regel, en in de goddelijke getuigenissen, die hij daar van geeft in zijn eigen persoon, zoo zwerven zij ten eenemaal af van het voorname einde van alle regering in de Kerk; zoo wanneer menschen in deze handelen bij wege van overheerschiug met eene zigtbare verheffing des gemoeds en des geestes boven hunne broederen, met toorn, gramschap en drift, door regelen, orders en wetten van hunne eigene uitvinding, zonder de minste opmerking op hetgeen de Heere Christus vereischt, en hetgeen de gestalte van zijn hart is tot alle zijne Discipelen, dan werpen zij de hoogste oneer die gedacht kan worden op Christus zelf. Wanneer eertijds eenigen misdaan hadden, zoo werd hunne censure door de Kerk genoemd een rouwe hebben over hen, 2 Cor. XII: 20 en 21, en dat van wegen de droefheid, de ontferming en het medelijden, waardoor zij in die censure blijk gaven van het medelijden van den Heere Christus omtrent de zielen der zondaren.

Ten tweeden. De regel en wet, waarnaar de magt van de Ouderlingen der Kerke moet geoefend worden, is alleen de Heilige Schrift. De Heere Christus is de eenige wetgever van de Kerk; alle zijne wetten zijn ten dien einde in de Schriftuur aangeteekend; geene andere wet is krachtdadig, of kan verbinden en werken op het voorwerp, of tot de einden van de Kerkelijke regering. Indien de Kerk duizend canons of regelen, of wetten van regering maakte, geene van die, noch alle die te gelijk hebben de minste kracht, om menschen tot gehoorzaamheid of voeging tot dezelve te verbinden, dan alleen zoo verre, als zij in kracht en stoffe bevatten hetgene van de wet Christi is, en van daar zijne kracht haalt. Gelijk de Regters in onze Hoven van Justitie, verbonden zijn te oordeelen en te vonnissen in alle gevallen uit en naar de wet des lands; en als zij dat niet doen, zoo is hun vonnis van geene kracht, maar mag en behoort geschrapt te worden; doch indien zij moedwillig of door verkiezing wetten of regelen zouden inbrengen, die in deze natie niet wettiglijk zijn bevestigd, en zij oordeelden naar dezelve, dat zoude in hen eene hooge en strafbare misdaad zijn. Niet anders is het in Christus Koningrijk, en de regering van hetzelve. Door zijne

Digitized by Google

wet alleen moet de regering geoefend worden; niets is aan den Ouderlingen van de Kerk overgelaten, dan de toepassing van zijne wetten, en van de algemeene regelen derzelve op de bijzondere gevallen en gelegenheden; te maken, te brengen en uit te voeren eenige andere regelen, wetten of canons in de regering van zijne Kerk, is overweldiging, en aanmatiging van de koninglijke heerschappij van Christus.

Ten derden. Aangaande de stoffe van deze regering, waaromtrent zij bezig is, de daden en pligten derzelve kunnen tot drie hoofden gebragt worden.

Voor eerst. Het aannemen en uitsluiten van ledematen. Deze beide zijn daden der kerkelijke magt en autoriteit, die te oefenen staan door de Ouderlingen, alleen in eene kerk die hare volkomen leden en kerkedienaars heeft; want daarin zijn de Ouderlingen of Regeerders gesteld naar Christi zin, en hun is eene bijzondere magt gegeven tot oefening dezer daden, van lidmaten toe te laten, en uit te sluiten; te dezen einde is de sleutel der regering den Ouderlingen der Kerke toevertrouwd, om toegepast te worden met toestemming van de Gemeente.

Ten anderen. De bestiering van de Kerk in alle derzelver leden, tot onderhouding van den regel en wet Christi in alle dingen tot zijner eere, en tot haar eigene stichting. En alle die dingen moeten tot deze vier hoofden gebragt worden. 1. Onderlinge, ingespannene, en bijzondere liefde onder malkander, en die liefde te oefenen in alle de pligten derzelve. 2. Personeele heiligheid en eene zedelijke gehoorzaamheid uit genade. 3. Nuttigheid omtrent de leden van dezelve Gemeente, en voor andere Gemeenten, ja absolutelijk voor alle menschen; naar dat de gelegenheid en bekwame tijd vereischen. 4. De behoorlijke verrigting van alle die pligten, die alle de leden der Kerke malkander onderling schuldig zijn, uit kracht van die plaats en orde, die zij in het ligchaam houden en bezitten.

Ten derden. Hiertoe behoort ook het beschikken over de uitwendige aanbelangen van de Kerk in hunne vergaderingen, en in het bestel van al wat daarin verrigt wordt, opdat alles mag betamelijk en met orde geschieden. Het bestemmen van tijden, saizoenen en plaatsen, ook de wijze voor het behandelen van alles in kerkelijke zamenkomsten, het regelen van de aanspraken en daden, de vaststelling van de bijzondere tijden voor buitenge-

Digitized by Google

wone pligten, naar de algemeene regelen van het Woord, en naar de reden van zaken uit tegenwoordige omstandigheden, zijn daden van regering, welker regt berust in de Ouderlingen van de Kerk.

Deze dingen vooruit gesteld zijnde, zoo mogen wij aanmerken, wat het werk en de pligt is van die soort van Ouderlingen, die wij getoond hebben, dat door Christus tot regering in de Kerk gesteld zijn. Nu het werk dezer Ouderlingen bestaat in de navolgende dingen.

Voor eerst, zij zijn den leerenden Ouderlingen toegevoegd, in alle de daden en betrachtingen van kerkelijke magt, tot regering van de Kerk, zoodanige als te voren verklaard zijn. Dit staat klaar in den tekst, 1 Tim. V: 17. Beide soorten van Ouderlingen worden te zamengevoegd, en handelen te zamen in dezelve regering, en alle de daden derzelve; doch eene soort derzelve arbeidt ook in het Woord en in de leere. Uit beide de soorten bestaat het Ouderlingschap, in hetwelke alle kerkelijke autoriteit berust. En in deze vereeniging zijn die van beide soorten allezins evengelijk, bepalende alle daden van regering door hunne gemeene stemming. Dit geeft orde aan de Kerk in derzelver regering, met eene noodzakelijke vertooning van autoriteit.

Ten anderen. De Ouderlingen moeten op eene bijzondere wijze acht nemen op alle dingen, welke de regering of tucht der Kerke belangen, met behoorlijk toevoorzigt, dat Christus bevelen door en onder alle de leden van de Kerk behoorlijk onderhouden worden. Dit is het wezen van de regering die Christus heeft ingesteld; Kerkregering is eene behoorlijke zorg en toezigt, dat Christus instellingen, wetten, bevelen en ordonnantien regt onderhouden worden, en anders niet. Bij voorbeeld, de pligt der Ouderlingen is:

Eerst, naarstig te waken over de wegen, den wandel en omgang van alle de leden der Kerke, toe te zien, dat zij onberispelijk, onergerlijk, nuttig en voorbeeldig zij, en in alles beantwoordende de heiligheid van de geboden Christi, de eere des Euangeliums, en de belijdenis die zij daar van doen in de wereld; en terwijl zij aldus acht nemen in die wacht, waarop zij gesteld zijn, moeten zij onderrigting doen, vermanen, belasten, opwekken, aanmoedigen, vertroosten, naar dat zij zien dat er vereischt wordt: en hier moeten zij zich op toeleggen met kloekmoedigheid en naarstigheid.

Digitized by Google

Ten tweeden, zij moeten waken tegen alle oprijzingen en schijn van zulken verschil en verdeeldheid, op grond van Kerkelijke of burgerlijke dingen, in opzigt van hunne namen, regten en eigendommen in de wereld, die tegen die liefde strijdig is, welke de Heere Christus wil, dat op eene bijzondere en uitmuntende wijze onder zijne Discipelen zal gevonden worden. Dit noemt Hij zijn nieuw gebod, in opzigt van zijne autoriteit, die het vereischt, en van zijn voorbeeld, vertoonende dat in de hoogste maat in de wereld, en van de bijzondere vruchten van hetzelve, die hij openbaarde en leerde. Derhalve is de behoorlijke achtgeving op deze wet der liefde in zich zelven, en in alle derzelver vruchten, met de voorkoming, wering en veroordeeling van al wat er tegen strijdt, het bijzonderste, waarin de regering der Kerke bestaat. En aanmerkende, dat er bij de menschen zijn zwakheden, driften, verzoekingen, en dat er welligt tergingen en verbitteringen zelfs onder de beste kunnen komen, en dat de aardsche gelegenheden veel invloed op hun gemoed hebben, en dat somtijds der menschen natuurlijk humeur zeer dwars en verkeerd is, zoo vereischt de betrachting van dezen pligt, of van dit deel der regering, de uiterste naarstigheid van degenen die daartoe geroepen zijn.

Ten derden. Der Ouderlingen pligt is, alle de leden der Kerke te waarschuwen van hunne bijzondere kerkpligten, dat zij daarin niet onachtzaam of tekortkomende mogen bevonden worden. Daar worden bijzondere pligten vereischt respectivelijk van alle de leden der Kerke, naar de verscheidene talenten, die zij ontvangen hebben, hetzij in het geestelijke, hetzij in het tijdelijke; sommige zijn rijk, sommige zijn arm, sommige zijn oud, en sommige zijn jong, sommige zijn in vrede, sommige in zwarigheden, sommige hebben meerdere geestelijke gaven ontvangen dan andere, en zij hebben meerder geschikte gelegenheid, om die te oefenen. Het behoort tot de kerkregering, dat allen vermaand, onderrigt en opgewekt worden, om hunne respective pligten waar te nemen, niet alleen openlijk, in de predikatie des Woords, maar persoonlijk, zoo als de gelegenheid vereischt, naar dat de Kerkregeerders bemerken hunne vaardigheid of traagheid daarin. Bij voorbeeld, de menschen moeten gewaarschuwd worden, dat zij toebrengen tot de nooden der armen, en andere gelegenheden van de Gemeente, naar die mate, waarmede God hen in zijne voorzienigheid

Digitized by Google

heeft voorzien; en zij moeten degenen, die daarin gebrekkig zijn vermanen, opdat zij dezen pligt beter mogen verrigten, en dat in zulke mate, dat er evengelijkheid in de kerk zij, 2 Cor. VIII: 14, en zoo moeten zij op alle andere pligten van dergelijke natuur acht nemen.

Ten vierden. Zij moeten waken tegen de beginselen van eenige kerkelijke ongeregeldheden, zoodanige als in de gemeente van Corinthen waren, of dergelijke; zij moeten toezien, dat men niet nalatig zij, in het waarnemen van de onderlinge vergaderingen en pligten, waartoe sommigen genegen zijn, gelijk de Apostel te kennen geeft, Hebr. X: 25. Van de gestadigheid en naarstigheid der Ouderlingen in dit deel van hun werk en pligt, hangt grootelijks het wezen en de orde van de Kerk af. Het gebrek in deze heeft eene deur geopend voor alle de moeijelijkheden, verdeeldheden en scheuringen, die in alle eeuwen de Gemeenten Christi van binnen zijn aangekomen en gekweld hebben; en daaruit heeft ook allengskens in vele 't verval in geloof, liefde en orde de overhand genomen, tot oneer van Christus en tot gevaar voor hunne zielen. Eerst wordt de een slap, in de vergaderingen van de Gemeente waar te nemen, daarna een ander, eerst tot eenen trap, en dan tot eenen anderen, tot dat het geheele deeg besmet is. Maar eene vlijtige wachthouding op deze dingen, in opzigt van de beginselen derzelve in alle de leden van de Kerk, zal of genezen en herstellen die in deze misdoen, of zij zal anderen waarschuwen en de Gemeente bewaren van verdorven of besmet te worden, Heb. III en XII.

Ten vijfden. Het komt den Ouderlingen ook toe, de zieken te bezoeken, inzonderheid dezulken, welker inwendige of uitwendige stand hen meer dan gemeene beproevingen onderworpen maken in hunne ziekte, namelijk de armen, de verdrukten, de aangevochtenen op eenigerlei wijze. Dit is in het algemeen een zedelijke pligt, een werk van barmhartigheid, maar het is daarenboven een bijzondere kerkelijke pligt, uit kracht van instelling. En een einde van de aanstelling der Gemeenten is dit, dat de Discipelen Christi alle de geestelijke en tijdelijke verkwikkingen mogen hebben, die hen noodig en nuttig zijn in hunne ellenden en verdrukkingen. En indien de Kerkedienaars dezen pligt vlijtig nakwamen, het zoude veel toebrengen tot de heerlijkheid en schoonheid van onze orde, en het zoude eene blijvende en verkwikkende troost

Digitized by Google

zijn in het gemoed der genen, die wegens den uiterlijken staat in zulken tijd aan vele engten en droefenissen onderworpen zijn. Hier voeg ik bij, als een pligt van dezelfde natuur, het bezoeken van degenen, die wegens hunne belijdenis, of de uitvoering van hun herders-ambt of pligten, lijden ondergaan, gevangen gezet worden, enz.

Ten zesden. Het behoort tot het ambt der Ouderlingen, raad te nemen met, en bestiering te geven aan de Diakenen van de Kerk, in opzigt van de liefdegaven der Gemeente te bezorgen, en uit te deelen tot verkwikking der armen; het ambt der Diakenen is voornamelijk maar uitvoerende; maar te onderzoeken naar den staat der armen, met alle deszelfs omstandigheden, met de waarschuwing van alle de leden der Kerke tot milddadigheid voor de armen, is de pligt der Ouderlingen.

Ten zevenden. Wanneer de staat der Kerke zoodanig is door lijden, vervolging en verdrukking, dat de armen in dezelve vermenigvuldigd worden, zoodat de Gemeente zelve niet bekwaam is, hen op eene behoorlijke wijze te helpen en te verzorgen, en indien dan door de liefde en weldadigheid van andere Gemeenten hun eenigen onderstand toegezonden wordt, zoo moet het in handen gebragt worden van de Ouderlingen, en naar hunnen raad, nevens die van de Leeraars der Gemeente, daar over beschikt worden, Hand. XI: 30.

Ten achtsten. Ook is het der Ouderlingen pligt, wegens de goede gelegenheid en bekwaamheid, die zij daartoe hebben, door hun bijzonder acht nemen op de wegen en den wandel van alle de Ledematen der Gemeente, dat zij den Herders of leerende Ouderlingen den staat der kudde bekend maken, hetwelk dezen bijzonder nuttig kan zijn tot hunne bestiering in het tegenwoordige werk van de predikdienst. Die er geen werk van maakt, om den staat van de Gemeente (welke hij in het Woord en de leeringe bedient) te kennen, in opzigt van hare kennis, oordeel en verstand, hare verzoekingen en gelegenheden, die zich niet schikt in zijne bediening, om na te speuren wat tot hare stichting noodig en nuttig is, die vecht op het onzeker in zijn geheele werk, als een mensch, die in de lucht slaat. Doch overmits de verbindtenis van de Leeraars om bezig te zijn in het Woord en in den gebede, hen zeer bepaalt, om het grootste deel van hunnen tijd eenzaam te zijn, zoo kunnen zij door zich zelven alleen de kennis van de geheele kudde

Digitized by Google

niet verkrijgen, maar anderen kunnen hen daarin grootelijks bijstaan, door hun dagelijksch opzigt, omgang en opmerking.

Ten negenden. Het is hunne pligt met de leerende Ouderlingen zamen te komen, en raad te plegen, over zulke zaken van gewigt, die in en aan de Kerk zijn voor te stellen, om hunne toestemming daarin te hebben.

Ten tienden. Zij moeten goede zorg dragen, dat de vrijheden van de Kerk die haar toekomen, niet door eenigen Diotrephes, die in een Kerkelijk ambt of daar buiten is, mogten benadeeld worden.

Ten elfden. Het legt op hen, dat zij in tijden van zwarigheden en vervolgingen, met de andere Ouderlingen raadplegen, aangaande alle die dingen, die de tegenwoordige pligt der Gemeente zijn, van tijd tot tijd, en die dienen tot bewaring voor geweld, naar den wille Christi.

Ten twaalfden. Dewijl er somtijds ja dikwijls maar één leerende Ouderling, Herder of Leeraar in eene Gemeente is, zoo is het werk en de pligt van deze Ouderlingen, wanneer die sterft of weggaat, de Kerk in vrede en eenigheid te houden, te bezorgen dat de vergaderingen der Gemeente steeds gehouden worden, de ongeregeldheden in personen of partijen onder haar voor te komen, de Gemeente voor te gaan, te bestieren en te leiden, in de roeping en verkiezing van eenig ander bekwaam persoon, in de plaats van den overledenen of vertrokken Leeraar.

Deze weinige bijzonderheden heb ik gemeld van het werk en de pligt der regeer-ouderlingen. Die alle verdienen breeder uitgebreid, verklaard en bevestigd te worden, nevens verscheidene dingen van diergelijke natuur, inzonderheid met opzigt op de gemeenschap met andere Gemeenten en Synoden. Deze navolgende aanmerkingen zal ik er bij doen.

Eerst. Alle deze dingen, waarvan gesproken is, behooren ongetwijfeld tot de regering en orde, die Christus in zijne Kerk gesteld heeft. Tegen geen van allen kan met regt iets ingebragt worden van degenen, die alle orde der Kerke niet versmaden.

Ten anderen. Het is eene ijdele bevatting, te stellen, dat een of twee leer-ouderlingen in eene Gemeente (die verbonden zijn, zich tot het Woord en tot het gebed te begeven, te werken met al hunne magt in het Woord

Digitized by Google

en in de leer, te prediken tijdig en ontijdig, dat is, te aller tijd, bij alle gelegenheden, nadat zij bekwaam zijn, de tegensprekers door woord en schrijven te overtuigen, voor de waarheid te pleiten, de conscientiën van allen onder hunne verzoekingen en verlatingen te helpen en te bestieren, met verscheidene andere pligten) bekwaam zouden zijn, om alle deze dingen te bezorgen, en met vlijt waar te nemen, die klaarblijkelijk tot de regering der Kerke behooren. En hier van daan is het, dat de Gemeenten te dezer dage alleen leven op de prediking van het Woord, het eigen werk van hunnen Herder, hetwelk zij hoog waarderen; en zij zijn weinig gevoelig voor de wijsheid, goedheid, liefde en genade Christi, in de instelling van deze regering der Ouderlingen in de Kerk; gelijk zij ook het goede van dezelve tot hare stichting niet deelachtig zijn.

Ten derden. Overmits verscheidene van de voornoemde pligten, in opzigt van haar wezen, vereischt worden van de Ledematen der Gemeente in hunne verscheidene standplaatsen, zonder eenige bijzondere verbindtenis, om zich met naarstigheid daar op toe te leggen, en die na te komen, en zonder magt, om eenig gezag te oefenen in de betrachting derzelve; indien men daarom dezelve wilde afnemen van het ambt en de bezorging van de Ouderlingen, hetzelve zoude wezen eene inlating van verwarring en ongeregeldheid in de Kerk, en bij trappen al het voordeel van de tucht Christi weg te doen, gelijk dat alreeds zoo gebeurd is in vele Kerken. Het blijkt dan, dat noch de zuiverheid, noch de orde, noch de schoonheid of heerlijkheid van Christi Gemeenten; noch de vertooning van zijne majesteit en gezag in de regering derzelve, lang kunnen bewaard worden, zonder eene veelheid van Ouderlingen in dezelve, naar evenredigheid hunner respective leden, tot hare regering en bestiering. En door gebrek derzelve zijn de Kerken van ouds en later, of ontaard in eene verwarring en ongeregeldheid, alzoo derzelver regering is toegegaan met ijdele disputen en knibbelingen, tot hare verdeeldheid en verwoesting, of zij zijn overgegeven aan de overheersching van eenige Bisschoppelijke Leeraars, om dezelve te regeren naar hun welgevallen, hetwelk de pest en het vergift van alle de eerste Kerken is geweest, en het zal en moet zoo ook gaan in het toekomende, als deze orde verzuimd wordt. — Dus verre Dr. Owen.

Digitized by Google

KAPITTEL VIII.

Aanwijzende, welke dingen nu verder te verhandelen staan, tot berigt der Ouderlingen, en in het bijzonder welke de Nederlandsche Kerkeördening zij.

Opdat nu een Ouderling meer en meer bekwaam worde, tot uitvoering van het ambt des Ouderlingschaps, dat hem opgelegd is, zoo moet hij zich veel oefenen tot godzaligheid, en tot het hebben en houden van eene goede en onergerlijke conscientie voor God en de menschen; en dan zich naarstig bezig houden in het lezen en onderzoeken van Gods H. Woord, met de Nederlandsche aanteekeningen over hetzelve; als mede van ettelijke boeken der godgeleerden, die hem zeer dienstig kunnen wezen tot zijne vordering in bekwaamheid, welke ik oordeel de navolgende te zijn. 1. *De Catechisatie van* de Witte. 2. *De Catechetische oefeningen van* Ridderus. 3. *De gevallen van Conscientie van* Perkins. 4. *De gevallen van Conscientie van* Amesius. 5. *Het noodwendig vertoog van* Willem Teellinck. 6. *De Handelingen der Synode van Dordrecht en de* Post-Acta, *of nahandelingen derzelve.* 7. *De Kerkelijke Historie van* Triglandius. 8. *Het Martelaarsboek.* 9. *De Christelijke Huishouding van* Wittewrongel. 10. *De noodige punten van Reformatie van* Christianus Parresius.

Doch ik zal hier tot behulp der Ouderlingen in hun ambt, tweederlei berigt doen. Eerst van eenige dingen, die zij moeten weten. Ten anderen van ettelijke of de voorname dingen, die zij moeten doen, om veel vrede uit hunne bediening te ontvangen.

In de eerste plaats; daar zijn ettelijke dingen, die zij moeten trachten te weten; en die zal ik brengen tot acht hoofdzaken, namelijk 1. Welke de Kerkeördening zij, dewelke de Kerkeraden, Classen en Synoden in hunnen handel en regering hebben te volgen. 2. Welke de oorsprong kracht en verbindtenis zijn, welke die gemaakte ordinantiën en Canones hebben, en hoe verscheiden van natuur dezelve zijn enz. 3. Welke de Formulieren van eenigheid zijn. 4. Van wie en op hoedanige

Digitized by Google

wijze die Formulieren moeten onderschreven en vastgehouden worden. 5. Welke de natuur van eenen Kerkeraad zij, en het goddelijk regt van deszelfs regering, wat hun werk moet zijn, en op welk eene wijze, en door wien alles moet uitgevoerd worden. 6. Wat eene Classis zij, en het goddelijk regt van hare regering, haar werk en wijze van doen, en de uitvoerders van hetzelve. 7. Wat eene Synode zij, en welk goddelijk regt zij hebbe, als mede haar werk en wijze van handelen. 8. Wat eene Nationale Synode zij, en haar werk en wijze, en in het bijzonder, hoedanig onze laatste Dordrechtsche Synode is geweest, hare handelingen, besluiten en nahandelingen enz. De beschouwende kennis van alle deze dingen zal zeer nuttig zijn, gelijk zij noodig is, om in alle gelegenheden het regeer-ouderlingschap verstandig en vaardig uit te voeren.

Ik begin van het eerste, en zoo zal ik hier nederstellen de Kerkeördening, of de Regelen en Canones in de Kerkregering waar te nemen, zoo als die van de Nationale Synode, gehouden binnen Dordrecht in het jaar 1619, zijn overzien, onderzocht en vastgesteld. De zelve Kerkeörder luidt van woord tot woord aldus.

1. Om goede orde in de Gemeente Christi te onderhouden, zijn daarin noodig de diensten, zamenkomsten, het opzigt der leere, Sacramenten en Ceremoniën, en de Christelijke straffe, waarvan hier na ordentlijk zal gehandeld worden.

Van de diensten.

2. De diensten zijn vierderlei: der Dienaren des Woords, der Doctoren, der Ouderlingen en der Diakenen.

3. Het zal niemand, alhoewel hij een Doctor, Ouderling of Diaken is, geoorloofd zijn, de dienst des Woords en der Sacramenten te betreden, zonder wettelijk daartoe beroepen te zijn. En wanneer iemand daartegen doet, en meermalen vermaand zijnde niet afstaat, zoo zal de Classis oordeelen, of men hem voor eenen scheurmaker verklaren, of op eenige andere wijze straffen zal.

4. De wettelijke beroeping dergenen, die te voren in de dienst niet geweest zijn, zoo wel in de steden als ten platten lande, bestaat, ten eersten in de Ver-

Digitized by Google

kiezing, dewelke na voorgaand vasten en bidden geschieden zal door den Kerkeraad en de Diakenen; en dat niet zonder goede correspondentie met de Christelijke Overheid der plaatse respectivelijk, en voorweten of advies van de Classis, waar hetzelve tot nog toe gebruikelijk is geweest. Ten anderen, in de Examinatie of onderzoeking beide der leere en des levens; dewelke staan zal bij de Classis, ten overstaan van de afgevaardigden der Synode, of eenige derzelve. Ten derden, in de Approbatie, en goedkenning van de Overheid, en daarna ook van de Lidmaten der Gereformeerde Gemeente van de plaats, wanneer de naam des Dienaars den tijd van veertien dagen in de Kerken verkondigd zijnde, geene hindernis daartegen komt. Ten laatsten, in de openlijke Bevestiging voor de Gemeente; dewelke met behoorlijke verbindtenis, en afvragingen, vermaningen, gebed en oplegging der handen van den Dienaar, die de bevestiging doet (of eenig ander, waar meerdere Dienaren zijn) toegaan zal, naar het Formulier daarvan zijnde. Wel verstaande dat de oplegging der handen zal mogen gedaan worden in de Classicale Vergadering aan den nieuwen gepromoveerden Dienaar, die gezonden wordt in de Kerken onder het kruis.

5. Nopende die Dienaars, die nu alreede in de Dienst des Woords zijnde, tot eene andere Gemeente beroepen worden, zal desgelijks zoodanige beroeping met correspondentie als voren, geschieden, zoowel in de steden, als ten platten lande, bij den Kerkeraad en de Diakenen, met advies of approbatie van de Classis: alwaar de voorz. beroepenen vertoonen zullen goede kerkelijke Attestatie van leere en leven. En alzoo bij den Magistraat van de plaats respectivelijk geapprobeerd, en de Gemeente den tijd van veertien dagen voorgesteld zijnde, als boven, zullen met voorgaande verbindtenissen en gebeden bevestigd worden. Onverkort in hetgene voren gezegd is, van iemands deugdelijk regt van presentatie, of eenig ander regt, voor zooveel hetzelve stichtelijk kan worden gebruikt, zonder nadeel van Gods Kerke, en de goede Kerkeörder; waarop de Hooge Overheden, en Synoden der respective Provinciën, wel gelieven te letten, en ten besten van de Kerken noodige order te stellen.

6. Zal ook geen Dienaar dienst mogen aannemen in eenige particuliere Heerlijkheden, Gasthuizen of ander-

Digitized by Google

zins; ten zij dat hij voorheen geadmitteerd en toegelaten zij, volgende de voorgaande Artikelen: en zal ook niet minder dan anderen der Kerkeördening onderworpen zijn.

7. Niemand zal tot de dienst des Woords beroepen worden, zonder hem in eene zekere plaats te stellen; ten ware dat hij gezonden wierde om hier of daar te prediken in de Gemeenten onder het kruis, of anderzins om Kerken te vergaderen.

8. Men zal geenen Schoolmeester, handwerkslieden of anderen, die niet gestudeerd hebben, tot het Predikambt toelaten, ten zij dat men verzekerd is, van hunne buitengewone gaven, godzaligheid, ootmoedigheid, zedigheid, goed verstand en bescheidenheid, mitsgaders gaven van welsprekendheid. Zoo wanneer dan zoodanige personen zich tot de dienst presenteeren, zal de Classis dezelve (indien de Synodus het goedvindt) eerst examineeren, en naar dat zij dezelve in het examen bevindt, hen eenen tijd lang laten in het privé proponeeren; en dan voorts met hen handelen, als zij oordeelen zal stichtelijk te wezen.

9. Nieuwelingen, Mispriesters, Mommiken, en die anderzins eenige secten verlaten, zullen niet toegelaten worden tot de Kerkedienst, dan met groote zorgvuldigheid en voorzigtigheid, nadat zij ook eenen zekeren tijd eerst wel beproefd zijn.

10. Een Dienaar, eens wettelijk beroepen zijnde mag die Gemeente, waar hij zonder conditie aangenomen is, niet verlaten, om elders eene beroeping aan te nemen, zonder bewilliging des Kerkeraads met de Diakenen, en degenen, die te voren in dienst van Ouderlingschap en Diakenschap geweest zijn, mitsgaders die van den Magistraat, en met voorweten van de Classis, gelijk ook geene andere Kerke hem zal mogen ontvangen, eer hij wettelijke getuigenis zijns afscheids van de Kerke en Classis, waar hij gediend heeft, vertoond hebbe.

11. Op de andere zijde zal de Kerkeraad, als vertegenwoordigende die Gemeente, ook gehouden zijn hare Dienaars van behoorlijk onderhoud te verzorgen; en zonder kennisse en oordeel der classis niet te verlaten; dewelke ook bij gebreke van onderhoud, zal oordeelen, of die voorz. Dienaars te verzetten zijn of niet.

12. Dewijl een Dienaar des Woords eens wettelijk, als boven, beroepen zijnde, zijn leven lang aan de

Digitized by Google

Kerke-dienst verbonden is, zoo zal het hem niet geoorloofd zijn, zich tot eenen anderen staat des levens te begeven: tenzij om groote en gewigtige oorzaken, waarvan de Classis kennis nemen en oordeelen zal.

13. Zoo het geschiedt, dat eenige Dienaars door ouderdom, ziekte of anderzins onbekwaam worden tot oefening hunner dienst, zoo zullen zij nogtans desniettemin de eere, en den naam eens Dienaars behouden; en van de Kerk, die zij gediend hebben, eerlijk in hunne nooddruft (gelijk ook de Weduwen en Weezen der Dienaren in 't gemeen) verzorgd worden.

14. Zoo eenige Dienaars, om die voorschrevene, of eenige andere oorzaken, hunne dienst voor eenen tijd nalaten moesten ('t welk zonder advies des Kerke-raads niet geschieden zal) zoo zullen zij nogtans tot allen tijde de beroeping der Gemeenten onderworpen zijn en blijven.

15. Het zal niemand geoorloofd zijn, de dienst zijner Kerke nalatende, of in geene zekere dienst zijnde, hier en daar te gaan prediken, buiten toestemming en autoriteit der Synode of Classis: gelijk ook niemand in eene andere Kerk eenige Predikatie zal mogen doen, of Sacramenten bedienen, zonder bewilliging des Kerkeraads.

16. Der Dienaren ambt is, in de gebeden en de bediening des Woords aan te houden; de Sacramenten uit te reiken; op hunne mede-broeders, Ouderlingen en Diakenen, mitsgaders de Gemeente, goede acht te nemen; en ten laatste met die Ouderlingen de kerkelijke tucht te oefenen; en te bezorgen dat alles eerlijk en met orde geschiede.

17. Onder de Dienaren des Woords zal gelijkheid gehouden worden, aangaande de lasten hunner dienst; mitsgaders ook in andere dingen, zoo veel mogelijk is, volgende het oordeel des Kerke-raads, en (dies van nooden zijnde) der Classis: hetwelk ook in de Ouderlingen en Diakenen te houden is.

18. Het Ambt der Doctoren, of Professoren in de Godgeleerdheid is, de Heilige Schrifture uit te leggen, en de zuivere Leere tegen de Ketterijen en dwalingen voor te staan (*a*).

(*a*) Deze zijn dus onderscheiden van de Predikanten en van de ouderlingen, die gewoonlijk zóó genoemd worden; zonder verdere roeping komt hun de prediking en de bediening der Sacramenten evenmin als de Regering der Kerke toe. Zij zijn eigenlijk gesproken alléén Leer-ouderlingen.
Aanm. van den Uitgever.

Digitized by Google

19. De Gemeenten zullen arbeiden dat er Studenten in de Godgeleerdheid zijn, die ex bonis publicis onderhouden worden.

20. In de Kerken waar meerdere bekwame Predikanten zijn, zal men het gebruik der Propositiën aanstellen; om door zulke oefeningen eenige tot de Dienst des Woords te bereiden, volgende in dezen de order daar van bij deze Synode specialijk gesteld.

21. De Kerkeraden zullen alom toezien, dat er goede Schoolmeesters zijn, die niet alleen de kinderen leeren lezen, schrijven, de talen en vrije kunsten; maar ook dezelve in de godzaligheid en in den Catechismus onderwijzen.

22. De Ouderlingen zullen door het oordeel des Kerkeraads en der Diakenen verkozen worden: zoo dat het naar de gelegenheid van iedere Kerk vrij zal zijn, zoo veel Ouderlingen als er van nooden zijn, de Gemeente voor te stellen, om van die zelve (ten ware dat er eenig beletsel voorviele) geapprobeerd en goed gekend zijnde, met openbare gebeden en de verbindtenissen bevestigd te worden: of een dubbel getal, om het halve deel door de Gemeente verkozen te worden, en op dezelve wijze in de dienst te bevestigen, volgende het formulier daarvan zijnde.

23. Der Ouderlingen Ambt is, behalve hetgene dat boven, Artikel zestien, gezegd is, hun met de Dienaren des Woords gemeen te zijn, hun opzigt te hebben, dat de Dienaren mitsgaders andere medehulpers, en Diakenen, hun Ambt getrouwelijk bedienen en de bezoeking te doen, naar dat de gelegenheid des tijds en der plaatse tot de stichting der Gemeente, zoo voor als na het Nachtmaal kan lijden; om bijzonder de Lidmaten der Gemeente te vertroosten en te onderwijzen, en ook anderen tot de Christelijke Religie te vermanen.

24. Dezelfde wijze die van Ouderlingen gezegd is, zal men ook onderhouden in de verkiezing, approbatie en bevesting der Diakenen.

25. Der Diakenen eigen Ambt is, de Aalmoesen en andere Armen-goederen naarstig te verzamelen; en dezelve getrouwelijk en vlijtiglijk naar den eisch der behoeftigen beide der ingezetenen en vreemden, met gemeen advies uit te deelen; de benaauwden te bezoeken en te vertroosten; en wel toe te zien, dat de Aalmoesen niet misbruikt worden; waarvan zij rekening zullen doen in

Digitized by Google

den Kerkeraad, en ook (zoo iemand daarbij wil zijn) voor de Gemeente, op zulk een tijd als het de Kerke-raad goed vinden zal.

26. De Diakenen zullen ter plaatse waar Huis-zittemeesters, of andere Aalmoeseniers zijn, op dezelve begeeren, goede Correspondentie met hen te willen houden; ten einde de Aalmoesen te beter uitgedeeld mogen worden onder degenen die meest gebrek hebben.

27. De Ouderlingen en Diakenen zullen twee jaren dienen; en elk jaar zal het halve deel veranderd, en anderen in de plaats gesteld worden; ten ware dat de gelegenheid en het profijt van eenige Kerken anders vereischten.

28. Gelijk het Ambt der Christelijke Overheden is, de H. Kerke-dienst in alle manieren te bevorderen; dezelve met hun voorbeeld den onderdanen aan te bevelen en den Predikanten, Ouderlingen en Diakenen, in allen voorvallende nood de hand te bieden, en bij hunne goede ordeningen te beschermen; Alzoo zijn alle Predikanten, Ouderlingen en Diakenen schuldig, de gansche Gemeente vlijtiglijk en opregtelijk in te scherpen de gehoorzaamheid, liefde en eerbied, die zij den Magistraten schuldig zijn. En zullen alle Kerkelijke personen met hun goed voorbeeld in deze de Gemeente voorgaan; en door behoorlijke eerbied en correspondentie, de gunst der Overheden tot de Kerken zoeken te verwekken en te behouden: ten einde een ieder het zijne in des Heeren vreeze, aan weder-zijden doende, alle achterdenken en wantrouwen mogen worden voorgekomen, en de goede eendragt tot der Kerken welstand onderhouden.

Van de Kerkelijke zamenkomsten.

29. Vierderlei Kerkelijke zamenkomsten zullen onderhouden worden, de Kerke-raad, de Classikale Vergadering, de particuliere Synode en de Algemeene of Nationale.

30. In deze zamenkomsten zullen geene andere dan Kerkelijke zaken, en op Kerkelijke wijze, behandeld worden. In meerder Vergadering zal men niet handelen, dan hetgeen dat in mindere niet is afgehandeld kunnen worden, of dat tot de Kerken der meerder Vergaderingen in het gemeen behoort.

31. Zoo iemand zich beklaagt door de uitspraak der

Digitized by Google

mindere Vergadering verongelijkt te zijn, die zelve zal zich tot eene meerdere Kerkelijke Vergadering beroepen mogen: en hetgene door de meeste stemmen goedgevonden is, zal voor vast en bondig gehouden worden. Tenzij dat het bewezen worde te strijden tegen het Woord Gods, of tegen de artikelen in deze algemeene Synode besloten, zoo lange als dezelve door geene andere algemeene Synode veranderd zijn.

32. De handelingen aller zamenkomsten zullen met aanroeping des Naams Gods aangevangen en met eene dankzegging besloten worden.

33. Die tot de zamenkomsten afgezonden worden, zullen hunne geloofsbrieven en instructiën, onderteekend zijnde van degenen die ze zenden, medebrengen; en deze zullen alleen keurstemmen hebben.

34. In alle zamenkomsten zal bij den Praeses een Scriba gevoegd worden, om naarstiglijk op te schrijven, hetgene waardig is opgeteekend te worden.

35. Het ambt van den Praeses is, voor te stellen en te verklaren hetgene te handelen is; toe te zien dat eeniegelijk zijne orde houde in het spreken; den knibbelachtigen, en die te heftig zijn in het spreken, te bevelen dat zij zwijgen; en over dezelve, geen gehoor gevende, de behoorlijke censure te laten gaan. Voorts zal zijn ambt ophouden, wanneer de zamenkomst scheidt.

36. Hetzelfde zeggen heeft de Classis over den Kerkeraad, hetwelk de particuliere Synode heeft over de Classis, en de algemeene Synode over de particuliere.

37. In alle Kerken zal een Kerke-raad zijn, bestaande uit Dienaren des Woords en Ouderlingen; dewelke ten minsten alle weken eens zamen komen zullen; alwaar de Dienaar des Woords (of dienaren, zoo daar meer zijn) bij beurten) voorzitten en die handeling regeren zal. En zal ook de Magistraat van de plaats respectivelijk, indien het denzelven gelieft, een of twee van de hunne, zijnde Lidmaten der Gemeente, bij den Kerke-raad mogen hebben, om aan te hooren, en mede van de voorvallende zaken te delibereeren.

38. Wel verstaande dat in de plaatsen waar de Kerkeraad van nieuws is op te regten, hetzelve niet geschiede dan met advies van de Classis. En daar waar het getal van de Ouderlingen zeer klein is, zullen de Diakenen mede tot den Kerke-raad mogen genomen worden.

39. In die plaatsen, waar nog geen Kerke-raad is,

Digitized by Google

zal middelertijd door de Classis gedaan worden, het gene anders den Kerke-raad naar uitwijzen dezer Kerkeördening opgelegd is te doen.

40. Insgelijks zullen de Diakenen alle weken zamen komen, om met aanroeping des Naams Gods van de zaken hun ambt betreffende te handelen; waartoe de Dienaren goed opzigt zullen nemen en des noods zijnde zich daarbij zullen laten vinden.

41. De Classikale Vergaderingen zullen bestaan uit naburige Kerken; dewelke elk eenen Dienaar, en eenen Ouderling, ter plaatse en tijde bij hen, in het scheiden van elke Vergadering goedgevonden, (zoo nogtans, dat men het boven de drie maanden niet uitstelle) daar henen met behoorlijke volmagt afvaardigen zullen: in welke zamenkomsten de Dienaars bij beurte, of anderzins die van dezelve Vergadering gekozen wordt, voorzitten zullen; zoo nogtans dat dezelfde tweemaal aan een niet zal mogen verkozen worden. Voorts zal de *Praeses* onder anderen een iegelijk afvragen, of zij in hunne Kerken, hunne Kerkeraads Vergaderingen houden: Of de Kerkelijke tucht geoefend wordt: Of de Armen en de Scholen bezorgd worden: ten laatsten of er iets is, waarin zij het oordeel en de hulpe der Classis, tot regte instelling hunner Kerke, behoeven? De Dienaar wien het in de voorgaande Classis opgelegd was, zal eene korte Predikatie uit Gods woord doen, van welke die anderen oordeelen, en zoo daar iets in ontbreekt, aanwijzen zullen. Ten laatsten, zullen in de laatste Vergadering vóór de particuliere Synode degenen verkozen worden, die op dezelve Synode gaan zullen.

42. Daar waar in eene plaats meer Predikanten zijn dan één, zullen die al te zamen in de Classis mogen verschijnen en keurstemmen hebben; ten ware in zaken, die hunne personen of Kerken, in het bijzonder aangaan.

43. In het einde van de Classikale en andere meerdere zamenkomsten, zal men censure houden over degenen die iets strafwaardigs in de Vergadering gedaan of de vermaningen der mindere zamen-komsten versmaad hebben.

44. Zal ook de Classis eenige harer Dienaren ten minsten twee van de oudste, ervarenste, en geschiktste autoriseeren, om in alle Kerken, van de steden zoo wel als van het platte land, alle jaren visitatie te doen; en toe te zien, of de Leeraars, Kerkeraden en Schoolmeesters,

Digitized by Google

hun ambt trouwelijk waarnemen, bij de zuiverheid der Leere blijven, de aangenomene order in alles onderhouden, en de stichting der Gemeente, mitsgaders der jonge jeugd, naar behooren, zoo veel hun mogelijk is, met woorden en werken bevorderen: ten einde zij degenen die nalatig in het een of ander bevonden worden, in tijds mogen broederlijk vermanen, en met raad en daad alles tot vrede, opbouwing, en het meeste profijt der Kerken en Scholen, helpen besturen. En zal iedere Classis deze Visitatoren mogen laten voortgaan in hunne bediening, zoo lang het hun zal goed dunken; ten ware dat de Visitatores zelve om reden, van dewelke de Classis oordeelen zal, verzochten ontslagen te worden.

45. De Kerken in dewelke de Classis, item de particuliere of Algemeene Synode zamen komt, zal zorg dragen, dat zij de Acten der voorgaande Vergadering op de naast komende bestelle.

46. De onderrigtingen in de dingen, die in de meerdere Vergaderingen te handelen zijn, zullen niet eerder geschreven worden, voor dat die besluiten der voorgaande Synoden gelezen zijn; op dat hetgene eens afgehandeld is, niet wederom voorgesteld worde, ten ware dat men iets achtte veranderd te moeten worden.

47. Alle jaren (ten ware dat de nood eenen korteren tijd vereischte) zullen vier of vijf, of meerdere naburige Classen, te zamen komen; tot welke particuliere Synode uit iedere Classis twee Dienaars, en twee Ouderlingen, afgevaardigd zullen worden. In het scheiden, zoo wel de particuliere als de algemeene Synode, zal eene Kerk verordend worden, die last hebben zal, om met advies der Classis den tijd en de plaats der naaste Synode te bepalen.

48. Het zal elke Synode vrij staan, correspondentie te zoeken en te houden met zijne naburige Synode of Synoden, in zulken vorm als zij meest voordeelig achten zullen, voor de gemeene stichting.

49. Iedere Synode zal ook eenige afvaardigen, om alles wat de Synode bevolen heeft, te verrigten, zoo wel bij de Hooge Overheid, als bij de respective Classen, onder haar sorteerende, mede om te zamen, of in minder getal, over alle examina der aankomende Predikanten te staan: en voorts in alle andere voorvallende zwarigheden den Classen de hand te bieden; op dat goede eenigheid, orde en zuiverheid der Leere be-

Digitized by Google

houden en bevestigd worden. En zullen deze van alle hunne handelingen, goede notitie houden, om de Synode rapport daar van te doen, en zoo het geëischt werd, redenen te geven. Ook zullen zij niet ontslagen wezen van hunne Dienst, voor en al eer de Synode zelve hen daar van ontslaat.

50. De *Nationale Synode* zal gewoonlijk alle drie jaren eens gehouden worden, ten ware dat er eenige dringende nood ware om den tijd korter te nemen. Tot deze zullen twee Dienaren, en twee Ouderlingen, uit elke particuliere Synode, beide der Nederduitsche en Waalsche talen afgezonden worden. Voorts zal de Kerke, die last heeft om den tijd en de plaats der Algemeene Synode te benoemen (zoo dezelve binnen de drie jaren te beroepen ware) hare particuliere Synode vergaderen, en hetzelve ook de naast-gelegene Kerke, die van eene andere taal is, laten weten; dewelke vier personen daarhenen zenden zal, om met gemeen advies van den tijd en de plaats te besluiten. Dezelve Kerke die verkozen is om de Algemeene Synode te zamen te beroepen, wanneer zij met de Classis van den tijd en de plaats beraadslagen zal, zal hetzelve de Hooge Overheid in tijds te kennen geven; opdat met haar weten, en (zoo het haar gelieft mede eenige te zenden tot de Classis) van de zaak in tegenwoordigheid, en met advies van hare afgevaardigden besloten worde.

51. Alzoo in de Nederlanden tweederlei sprake gesproken wordt, is voor goed gehouden, dat de Kerken der Nederduitsche en Waalsche talen op zichzelven hunne Kerke-raad, Classikale Vergaderingen, en particuliere Synode hebben zullen.

52. Is niettemin goed gevonden, dat in de steden waar de voorz. Waalsche Kerken zijn, alle maanden sommige Dienaren en Ouderlingen van beide zijden vergaderen zullen; om goede eendragt en correspondentie met malkander te houden, en zooveel mogelijk is, naar gelegenheid des noods, met rade malkander bij te staan.

Van de Leere, Sacramenten en andere Ceremoniën.

53. De Dienaars des Woords Gods, item de Professoren in de godgeleerdheid, (hetwelk ook den anderen Professoren wel betaamt) zullen de belijdenis des geloofs der Nederlandsche Kerken onderteekenen; en de Die-

Digitized by Google

naars die zulks zullen weigeren, zullen *de facto* van hunne Dienst door den Kerkeraad, of door de Classis geschorst worden, ter tijd toe zij zich daarin geheel verklaard zullen hebben: en indien zij hardnekkig in weigering blijven, zullen zij van hunne Dienst geheel afgezet worden.

54. Insgelijks zullen ook de Schoolmeesters gehouden zijn de artikelen als boven, of in de plaats derzelve den Christelijken *Cathechismus* te onderteekenen.

55. Niemand van de Gereformeerde Religie zal zich onderstaan eenig boek of geschrift van hem, of van een ander gemaakt of overgezet, handelende van de Religie, te laten drukken, of anderzins uit te geven, dan hetzelve eerst doorzien en goed gekend zijnde van de Dienaren des Woords zijner Classis, of particuliere Synode, of Professoren der godgeleerdheid van deze Provinciën, doch met voorweten zijner Classis.

56. Het Verbond Gods zal aan den Kinderen der Christenen met den Doop, zoo haast als men de bediening deszelven hebben kan, bezegeld worden; en dat in de openbare verzameling, wanneer Gods Woord gepredikt wordt. Doch ter plaatse waar niet zoovele predikatiën gedaan worden, zal men eenen zekeren dag in de week verordenen, om den Doop buitengewoon te bedienen; zoo nogtans dat hetzelve zonder Predikatie niet geschiede.

57. De Dienaars zullen hun best doen en daartoe arbeiden, dat de Vader zijn Kind ten Doop presenteert. En in de Gemeenten, waar men nevens den Vader ook Gevaders of Getuigen bij den Doop neemt, (welk gebruik, in zichzelven vrij zijnde, niet ligtelijk te veranderen is) betaamt het, dat men neme dezulken die de zuivere Leere toegedaan en vroom van wandel zijn.

58. De Dienaars zullen in 't doopen, zoo der jonge kinderen, als der bejaarde personen, de formulieren van de instelling en het gebruik des Doops, welke tot dien einde onderscheidelijk beschreven zijn, gebruiken.

59. De bejaarden worden door den Doop der Christelijke Gemeente ingelijfd, en voor Lidmaten der Gemeente aangenomen: en zijn daarom schuldig het Avondmaal des Heeren ook te gebruiken; hetwelk zij bij hunnen Doop zullen belooven te doen.

60. De namen der Gedoopten, mitsgaders der Ouders en Getuigen, item den tijd des Doops, zullen opgeteekend worden.

Digitized by Google

61. Men zal niemand ten Avondmaal des Heeren toelaten, dan die naar de gewoonte der Kerken, tot de welke hij zich voegt, belijdenis der Gereformeerde Religie gedaan heeft; mitsgaders hebbende getuigenis eens vromen wandels; zonder welke ook degenen die uit andere Kerken komen, niet zullen toegelaten worden.

62. Eene iedere Kerke zal zulke manier van bediening des Avondmaals houden, als zij oordeelt tot de meeste stichting te dienen. Wel verstaande nogtans, dat de uitwendige Ceremoniën in Gods Woord voorschreven, niet veranderd, en alle bijgeloovigheid vermijd worde; en dat na voleinding der Predikatie en der gemeene gebeden op den Predik-stoel, het formulier des Avondmaals, mitsgaders het gebed daartoe dienende, voor de tafel zal worden gelezen.

63. Het Avondmaal des Heeren zal alle twee maanden eens, zooveel het mogelijk is, gehouden worden: en zal stichtelijk zijn, waar het de gelegenheid der Kerken lijden kan, dat hetzelve op den Paasch-dag, Pinksterdag en Kers-dag geschiede. Doch ter plaatse waar nog geene Kerkelijke order is, zal men eerst Ouderlingen en Diakenen bij voorraad stellen.

64. Alzoo de Avond-gebeden in vele plaatsen vruchtbaar bevonden worden, zoo zal in 't gebruik derzelve elke Kerke volgen hetgene zij acht tot hare meeste stichting te dienen. Doch wanneer men begeeren zoude dezelve weg te nemen, zal hetzelve niet zonder het oordeel der Classis, mitsgaders der Overheid, de Gereformeerde Religie toegedaan, geschieden.

65. Waar de Lijk-Predikatiën niet zijn, zal men ze niet instellen: en waar ze nu alreede zijn aangenomen, zal naarstigheid gedaan worden om dezelve met de gevoegelijkste middelen af te schaffen.

66. In tijden van oorlog, pestilentie, duren tijd, zware vervolging der Kerken, en andere algemeene zwarigheden, zullen de Dienaars der Kerken de Overheid bidden, dat door haar gezag en bevel, openbare Vast- en biddagen aangesteld en geheiligd mogen worden.

67. De Gemeenten zullen onderhouden, benevens den Zondag, ook den Kersdag, Paasschen en Pinksteren, met den navolgenden dag: en dewijl in de meeste steden en provinciën van Nederland, daarenboven nog gehouden worden, den dag van de Besnijding en Hemel-

Digitized by Google

vaart Christi, zullen de Dienaars overal, waar dit nog niet in gebruik is, bij de Overheden arbeiden, dat zij zich met de anderen mogen conformeeren.

68. De Dienaars zullen alom des Zondags gewoonlijk in de namiddagsche Predikatie, het begrip der Christelijke Leere in den Catechismus, die tegenwoordig in de Nederlandsche Kerken aangenomen is, vervat, kortelijk uitleggen; alzoo dat dezelve jaarlijks mag geëindigd worden, volgende de afdeeling van den Catechismus zelf daar op gemaakt.

69. In de Kerken zullen alleen de 150 Psalmen Davids, de tien Geboden, het Vader Onze, de 12 Artikelen des geloofs, de Lofzang van *Maria*, *Zacharias* en *Simeon* gezongen worden. Het Gezang: *o God die onzen Vader zijt*, wordt in de vrijheid der Kerken gesteld, om hetzelve te gebruiken of na te laten. Alle andere Gezangen zal men uit de Kerken weren; en waar er eenige al bereids ingevoerd zijn, zal men dezelve met de gevoegelijkste middelen afschaffen.

70. Alzoo bevonden wordt dat tot nog toe verscheidene gebruiken in huwelijkszaken alom onderhouden zijn, en nogtans wel oorbaar is gelijkvormigheid daarin gepleegd te worden: zoo zullen de Kerken blijven bij het gebruik hetwelk zij overeenkomstig Gods Woord en de voorgaande Kerkelijke ordonnantien tot nog toe onderhouden hebben, tot dat door de Hooge Overheid (die men daartoe met den eersten zal verzoeken) eene algemeene ordonnantie, met advies der Kerke-dienaren, daarop gemaakt zal zijn; tot dewelke deze Kerke-ordening zich in dit stuk refereert.

Van de Censure en Kerkelijke vermaningen.

71. Gelijkerwijs de Christelijke straffe geestelijk is, en niemand van het burgerlijk geregt en de straffe der Overheid bevrijdt; alzoo worden ook benevens de burgerlijke straffen, de Kerkelijke censuren noodzakelijk vereischt; om den zondaar met de Kerke en zijnen naasten te verzoenen, en de ergernissen uit de Gemeente Christi weg te nemen.

72. Wanneer dan iemand tegen de zuiverheid der Leere, of vromigheid des wandels, zondigt; zoo verre als het heimelijk is, en geene openbare ergernis ge-

Digitized by Google

geven heeft, zoo zal de regel onderhouden worden, welke Christus duidelijk voorschrijft, Matth. XVIII.

73. De heimelijke zonden, waarvan de zondaar door een in het bijzonder, of door twee of drie getuigen vermaand zijnde, berouw heeft, zullen voor den Kerkeraad niet gebragt worden.

74. Zoo iemand van eene heimelijke zonde van twee of drie personen in der liefde vermaand zijnde, geen gehoor geeft, of anderzins eene openbare zonde bedreven heeft; zulks zal den Kerkeraad aangegeven worden.

75. Van alle zulke zonden die van haar natuur wegen openbaar, of door verachting der Kerkelijke vermaningen in het openbaar gekomen zijn, zal de verzoening (wanneer men zekere teekenen der boetvaardigheid ziet) openbaar geschieden, door het oordeel des Kerkeraads: En ten platten lande, of in mindere steden, waar maar een Dienaar is, met advies van twee naburige Kerken in zulken vorm en manier als tot stichting van iedere Kerke bekwaam zal geoordeeld worden.

76. Zoo wie hardnekkig de vermaningen des Kerkeraads verwerpt; item die eene openbare of anderzins eene grove zonde gedaan heeft, zal van het Avondmaal des Heeren afgehouden worden. En indien hij afgehouden zijnde, na verscheidene vermaningen geen teeken van boetvaardigheid bewijst, zoo zal men ten laatsten tot de uiterste remedie, namelijk de afsnijding, komen, volgende den vorm naar den Woorde Gods daartoe gesteld: Doch zal niemand afgesneden worden, dan met voorgaand advies der Classis.

77. Al eer men tot de afsnijding komt, zal men de hardnekkigheid des zondaars de Gemeente openlijk te kennen geven, de zonden verklarende, mitsgaders de naarstigheid aan hem bewezen in het bestraffen, afhouden van het Avondmaal, en menigvuldige vermaningen: En zal de Gemeente vermaand worden hem aan te spreken, en voor hem te bidden. Zoodanige vermaningen zullen er drie geschieden. In de eerste zal de zondaar niet genoemd worden, opdat hij eenigzins verschoond worde; In de tweede zal met advies der Classis zijnen naam uitgedrukt worden. In de derde, zal men de Gemeente te kennen geven, dat men hem, ten zij dat hij zich bekeere, van de gemeenschap der Kerke uitsluiten zal; op dat zijne afsnijding, zoo hij hardnekkig blijft, met stilzwijgende bewilliging der Kerke geschiede.

Digitized by Google

De tijd tusschen de vermaning zal in het oordeel des Kerkeraads staan.

78. Wanneer iemand, die afgesneden is, zich wederom wil verzoenen met de Gemeente, door boetvaardigheid: zoo zal hetzelve voor de handeling des Avondmaals, of anderzins naar gelegenheid, te voren de Gemeente aanzegd worden; ten einde hij ten naastkomende Avondmaal (zoo verre niemand iets weet voort te brengen ter contrarie) openlijk met belijdenis zijner bekeering weder opgenomen worde, volgende het formulier daarvan zijnde.

79. Wanneer de Dienaars des Goddelijken Woords, Ouderlingen of Diakenen, eene openbare grove zonde bedrijven, die de Kerke schandelijk, of ook bij de Overheid strafwaardig is, zullen wel de Ouderlingen en Diakenen terstond door voorgaand oordeel des Kerkeraads derzelve en der naastgelegene Gemeente van hunne Dienst afgezet, maar de Dienaars opgeschort worden. Maar of zij geheel van de Dienst af te zetten zijn, zal in het oordeel der Classis staan.

80. Voorts onder de grove zonden die waardig zijn met opschorting en afzetting van de Dienst gestraft te worden, zijn deze de voornaamste; Valsche Leere of Ketterij, Openbare scheurmaking, Openlijke Godslastering, Simonie, Trouwelooze verlating zijner Dienst, of indringing in eens anders Dienst, Meineedigheid, Echtbreuk, Hoererij, Dieverij, Geweld, gewoonlijke Dronkenschap, Vechterij, vuil Gewin, kortelijk alle de zonden en grove feiten, die den dader voor de wereld eerloos maken, en in een ander gemeen Lidmaat der Kerken, der afsnijding waardig zouden gerekend worden.

81. De Dienaren des Woords, Ouderlingen en Diakenen, zullen onder hen de Christelijke censure oefenen; en malkander van de bediening huns ambts vriendelijk vermanen.

82. Dengenen die uit de Gemeente vertrekken, zal eene attestatie of getuigenis huns wandels bij advies des Kerkeraads mede gegeven worden, onder het zegel der Kerke; of waar geen zegel is, van twee onderteekend.

83. Voorts zal den Armen, om genoegzame oorzaken vertrekkende, van den Diakenen bijstand gedaan worden, naar bescheidenheid; mits aanteekenende op den rug van hunne Attestatie, de plaats waar zij henen willen, en de hulp die men hun zal gedaan hebben.

84. Geene Kerke zal over andere Kerken, geen Die-

Digitized by Google

naar over andere Dienaren, geen Ouderling of Diaken over andere Ouderlingen of Diakenen, eenige heerschappij voeren.

85. In middelmatige dingen zal men de buitenlandsche Kerken niet verwerpen, die een ander gebruik hebben dan wij.

86. Deze artiken, de wettelijke Ordening der Kerken aangaande, zijn alzoo gesteld en aangenomen met gemeen accoord, dat zij (zoo het profijt der Kerken anders vereischte) veranderd, vermeerderd of verminderd, mogen en behooren te worden. Het zal nogtans geene bijzondere Gemeente, Classis of Synode vrij staan, zulks te doen; maar zullen naarstigheid doen om die te onderhouden, tot dat anders van de Algemeene of Nationale Synode verordend wordt.

Aldus gedaan en besloten in de Nationale Synode binnen Dordrecht, den 28 Mei 1619. In kennissè van ons onderschreven. En was onderteekend, Johannes Bogermannus, Synodi Praeses, Jacobus Rolandus, Assesor, Hermanus Faukelius, Praesides Assessor, Sebastianus Damman Synodi Scriba, Festus Hommius, Synodi Scriba.

KAPITTEL IX.

Beantwoording van ettelijke vragen omtrent de voorschrevene Kerkeördening; in het bijzonder, hoedanige orders der Kerke beraamd waren in zes Nationale Synoden van Nederland, die voor deze laatste Dordrechtsche Synode waren gehouden,, en welke veranderingen in de laatste Kerkeördening gemaakt zijn.

Nu staat in de tweede plaats wel op te merken en te onderzoeken, welke de gelegenheid, oorsprong en verbindtenis van deze Kerkeördening en van die Canones zijn, en dat in het gemeen, en in het bijzonder. Om dit onderscheidelijk voor te stellen, zal ik alles tot ettelijke vragen brengen, welke ik kort en duidelijk zal beantwoorden en bevestigen. Namelijk:

1. De vraag is. Van wien de Kerkeördening gemaakt zij,

Digitized by Google

van de Overheid, of van de Kerk? Wij antwoorden, (a) niet van de Overheden, maar van de afgezondenen van de Kerken, de Leeraars en Ouderlingen, in eene Nationale Synode vergaderd, eerst buiten ons Vaderland te Wezel, en te Embden, wanneer de Kerken onder het kruis waren, daarna in ons Vaderland in verscheidene jaren, en op verscheidene plaatsen, wanneer de Kerken de bescherming der Overheden genoten.

2. Vraag. Hoe menigmaal de Nederlandsche Kerkeördening door Nationale Synoden opgesteld, overgezien en met eenige veranderingen vastgesteld is? Ik antwoord. Tot zevenmaal toe; namelijk in de jaren 1568, 1571, 1574, 1578, 1581, 1586 en 1619. Van elk derzelve zal ik hier iets zeggen. De eerste Nationale Synode van onze Nederlandsche Kerken is gehouden te Wezel in den jare 1568, den 3 November, en heeft allereerst de Kerkeördening ontworpen en opgesteld, voor welke deze Voorreden staat: «de Apostel gebiedt, dat alles in de Kerke ordentelijk en eerbaarlijk moet toegaan, opdat eene eenparige toestemming in de Kerke blijke, en gevonden worde, niet alleen in de Leere, maar ook in derzelver order en regering. En om dusdanige eenparigheid ook in alle Nederlandsche Kerken te onderhouden, zoo heeft ons goed gedacht, deze volgende artikelen, (waarover geraadpleegd is bij de beste gereformeerde Kerken in andere plaatsen) ordentelijk hier voor te stellen, opdat die alle met gemeene toestemming van de Dienaren Gods in Nederland, tot eene zalige vrucht der Gemeente bezegeld en onderhouden mogen worden;» en was dezelve onderteekend van vele vermaarde, geleerde, godzalige en ijverige Predikanten en Ouderlingen, in de H. godgeleerdheid en Kerkelijke Historie, en anderzins zeer wel geoefende mannen, Petrus Dathenus, Hermannus Moded, Cornelius Walraven, enz. en onder de Ouderlingen staan daar ook bekend, Willem van Zuijlen van Nijevelt, en Philippus Marnixius, twee voortreffelijke Edellieden, door hunne diensten en schriften geroemd bij onzen Staat en Gods Kerk. In den jare 1617 zijn de meeste Nationale Kerke-ordeningen in druk uitgegeven; maar deze eerste en oudste van Wezel is daar niet bij; zij was in het Latijn ontworpen; en is eerst in den jare 1664 in het Nederduitsch vertaald en uitgegeven door Lodewijk van Renesse, Dienaar des Woords,

(a) Voetius in Polit. Eccles. part. 1 lib. 1 Tract. 2 cap. XI: 292.

Digitized by Google

en Professor der godgeleerdheid te Breda; en zij heeft dat bijzonder boven de andere Kerkeördeningen, dat daarin allerbreedst gesproken wordt van de pligten der Ouderlingen.

De tweede Nationale Synode, welke eene Kerkeördening heeft gemaakt, de vorige hier en daar veranderende, verbeterende en naar de gelegenheid der Kerken en voorvallen schikkende, is gehouden drie jaren daarna, in het jaar 1571 te Embden, den 13 October, en was onderteekend door Caspar van der Heijden, Præses Synodi, en Johannes Poliander, Scriba; en is daarin doorgaans te zien, dat toenmaals het licht des Euangeliums verspreid was door de zeventien Provinciën, gelijk zulks onder andere aanwijst de afdeeling van de Synoden en Classen, art. 8, 9, 10 en 11. Haar eerste artikel, gelijk (*b*) Voetius aanmerkt, bevat den eersten grond van de Presbyteriaansche Regering, luidende aldus, «geene Kerk zal over eene andere Kerk, geen » Dienaar des woords, geen Ouderling noch Diaken zal » de een over den anderen heerschappij voeren: maar een » iegelijk zal zich wachten voor alle vermoeden en aan» lokking, om heerschappij te voeren.»

De derde Nationale Synode is drie jaren daarna gehouden in den jare 1574 te Dordrecht. Ik noem die eene Nationale Synode van Nederland, dewijl dezelve eenigermate alle de Nederlandsche Kerken vertegenwoordigde. Festus Hommius, uitgevende Harmoniam Synodorum Belgicarum, stelde die mede onder de Nationale Synoden, gelijk ook Gisb. Voetius (*c*) en anderen; hoewel dezelve inderdaad maar was van de twee Provinciën, Holland en Zeeland, (*d*) waarom ook Voetius dezelve elders Provinciaal noemt. Welke hindering daar zij geweest, dat de afgevaardigden van de andere Provinciën, zoovele als tot onzen Staat behoorden, daar niet bij waren, weet ik niet; het is zeker, dat de ijver en ernst in die twee Provinciën de grootste waren. Nu deze Synode stelde tot verdere reformatie dit 53 artikel in hare Kerkeordening. «Aangaande de feestdagen nevens den Zondag, » op dewelke men zich van den arbeid plagt te onthou» den, en in den Tempel te vergaderen, is besloten, dat » men met den Zondag alleen te vreden zal zijn. Doch » zal men de gewoonlijke stoffen van de geboorte Christi

(*b*) Polit. Eccles. part. 1 lib. 1 tract. 3 cap. 8 pag. 221. (*c*) Polit. Eccles. part. 3 pag. 45. (*d*) Polit. Eccles. part. 1 lib. 1 pag. 278.

Digitized by Google

»Zondags voor den Kersdag in de Kerken behandelen, »en het volk van de afschaffing dezes feestdags verma»nen, en ook van dezelve stoffe op den Kersdag pre»diken, indien hij valt op eenen predikdag. Men zal »ook op Paasschen en Pinksteren, van de opstanding »en de zending des Heiligen Geests mogen prediken, »hetwelk in de vrijheid der Dienaars zal staan.»

De vierde Nationale Synode is gehouden te Dordrecht, omtrent vier jaren na de vorige, in den jare 1578, begonnen den 2 Junij, en voleind den 18 derzelve maand. In dezelve waren nu in groot aantal vergaderd de afgezondenen der Nederlandsche, Duitsche en Waalsche Kerken; en hier werden de beste en ijverigste Leeraren, zoo door de Overheden, als door de meerderheid van stemmen van de afgevaardigden der Kerken buiten Holland en Zeeland, overdwarst, of gedrongen, om het artikel tot wering der Feestdagen, in de vorige Synode gesteld, en even gemeld, te veranderen; en weder eenig feestdag-houden toe te laten; doch zij bragten zooveel te weeg, dat in het artikel zelve zooveel invloeide, als te kennen gaf, dat het tegen hun hart en zin was, zoo verre van de zuiverder Reformatie terug te keeren, want aldus drukte die Synode zich uit, Art. 75: «Het ware »wel te wenschen, dat de vrijheid van zes dagen te »arbeiden, van God toegelaten, in de Kerken gehouden »en de Zondag alleen gevierd mogt worden, nogtans »dewijl sommige andere Feestdagen (door gezag van de »Overheid) onderhouden worden, te weten de Kers»dag met den navolgenden, item den tweeden Paasch»dag, item de tweede Pinkster-dag, item in sommige »plaatsen nieuwejaarsdag, en Hemelvaarts-dag. Zoo zul»len de Dienaren naarstigheid doen, dat zij met Predi»katiën (in welke zij inzonderheid van de geboorte en »de opstanding Christi, de zending des Heiligen Geests »en diergelijke artikelen des Christelijken geloofs, »de Gemeente leeren zullen) den onnutten en schadelij»ken lediggang in eene heilige en profijtelijke oefening »veranderen. Hetzelfde zullen de Kerkedienaren in de »steden doen waar meerdere Feestdagen door gezag der »Overheden onderhouden worden. Intusschen zullen »alle Kerken arbeiden, dat het gewoon gebruik aller »Feestdagen, behalven den Kersdag (dewijl Paasschen »en Pinksteren op eenen Zondag komen) zooveel mogelijk »is, op het allergevoegelijkste afgeschaft worde.» Ook

Digitized by Google

is in deze Synode wederom de grond van de Presbyteriaansche regering vastgesteld in haar laatste of 101 Artikel, hetwelk in dat van Embden het eerste was, gelijk ik dat boven pag. 42 heb uitgedrukt. En was deze Synode, met die Kerkeördening, onderteekend door Petrus Dathenus, Electus Synodi Praeses, en Arnoldus Cornelii, Scriba.

De vijfde Nationale Synode in Nederland gehouden, drie jaren na de vorige, was die van Middelburg in Zeeland den 29 Mei in het jaar 1581; dewelke mede eene Kerkeördening stelde, doch de helft korter dan de vorige; en met expresse uitdrukking, dat die artikelen wel met der tijd zouden mogen, ja moeten veranderd en vermeerderd of verminderd worden, als het de Kerk nuttig zal zijn; want zoo luidt het laatste artikel, hetwelk ook van de twee volgende Nationale Synoden behouden, en achteraan gevoegd is: «Deze Artikelen, de wet» telijke ordening der Kerken aangaande, zijn alzoo ge» steld, en aangenomen met gemeen accoord, dat, zoo het » profijt der Kerken anders vereischte, dezelve veranderd » vermeerderd of verminderd mogen en behooren te wor» den. Het zal nogtans geene bijzondere Gemeente, Clas» sis of Synode vrijstaan zulks te doen; maar zullen » naarstigheid doen, om die te onderhouden, tot dat an» ders van de Algemeene of Nationale Synode verordend » worde;» en was deze Synode en Kerkeördening onderteekend door Arnoldus Cornelii, Praeses, Ysbrandus Balckius, Assessor, Michael Pannelius, Scriba. Aangaande deze Synode moet men dit opmerkelijke wel onthouden, dat dezelve is beroepen en gehouden enkel door de Kerkelijken en niet door de burgerlijken. (e) «Het is zeker» zegt Voetius aangaande de Nationale Synode te Middelburg gehouden in het jaar 1581, «dat dezelve is aangekondigd en be» roepen door de Kerken, of afgevaardigden der Kerken, » en dat het houden van dezelve Synode is aangevangen » zonder de tegenwoordigheid van de burgerlijke afge» vaardigden of Commissarissen, zoo men die noemt, en » dat dezelve is toegelaten geweest, en daarna goed» gekeurd van de H. Mog. Heeren Staten-Generaal, ge» lijk blijkt uit het antwoord, hetwelk uit naam van de » Haarlemsche Synode in het jaar 1582 is overgeleverd » aan de Heeren Staten van Holland, in het zelfde jaar te

(e) Polit. Eccles. part. 3 lib. 1 pag. 240.

Digitized by Google

» Delft gedrukt in 4o. » En (*f*) elders zegt hij, « Wan-
» neer de Nederlandsche Kerken in den jare 1581 de Natio-
» nale Synode te Middelburg zouden houden, hebben zij
» om redenen, (welke op dien tijd en toestand der zaken
» passen) verzocht van de Doorluchtige H. H. Staten van
» het vereenigde Nederland, dat zij uit het midden van
» hen eenigen zouden afvaardigen die aanschouwers en ge-
» tuigen zouden zijn van de Synodale daden; maar als
» die afvaardiging niet geschiedde, is de Synode even-
» wel wettiglijk gehouden geworden: want de Overheid
» maakt de Synode niet, gelijk de Canonisten van den Paus
» spreken Synodumque facit Generalem; zoo dat het veel
» ongerijmder zoude moeten schijnen, indien eene Synode,
» wettig vergaderd, wanneer een van de burgerlijke af-
» gevaardigden voor eenen tijd uitgaat, of uitgeroepen is,
» of later inkomt, wegens hindernissen, zoo langen tijd
» en dat van zelfs, zoude ophouden van alle Synodale
» daden. » Ook hebben de Heeren Staten Generaal den 14
Mei 1581 aldus aan de Kerken geschreven; « Dat zij
« verzocht hadden gelijk zij door deze tegenwoordige ver-
» zochten, dat zij de aanstaande Synode zouden vorderen,
» houden en voltrekken, op de genoemde plaats, zonder
» afgevaardigden van de Vergadering van de Staten Ge-
» neraal daartoe te verwachten; Alzoo de Heeren Staten
» niet anders van de verzoekers konden vermoeden of
» denken dan dat zij alle hunne daden, zoo in deze aan-
» staande Synode, als op andere tijden tot Gods eer en
» de stichting der Kerken Christi zouden aanstellen en be-
» stieren. » Zoo zijn ook de twee bovengenoemde Natio-
nale Synoden der Nederlandsche Kerken te Wezel en
Embden gehouden in den jare 1568 en 1571, zonder
zamenroeping door burgerlijken, en zonder derzelver te-
genwoordigheid, en zoo is nog te voren in Frankrijk, zon-
der des Konings last en aanzegging, de eerste Natio-
nale Synode der Gereformeerde Kerken te Parijs gehou-
den in het jaar 1559. Zoo dat dit klaar blijkt, dat de
afgezondenen van de Kerken wel eene Synode kunnen
maken, al is die niet van de hooge Overheid beroepen,
en al verschijnen hare afgevaardigden of Commissaris-
sen daar niet; gelijk het ook zoo was in de eerste Chris-
telijke Synode te Jerusalem, Hand. 15. Doch dit maar
in het voorbij gaan.

De zesde Nationale Synode is beroepen, en gehouden

(*f*) Polit. Eccles. part. 2 pag. 567. 568.

Digitized by Google

in 's Gravenhage, vijf jaren daar na, namelijk den 20 Junij 1586. Daar in werd ook eene Kerkeördening gemaakt, waarin dit bijzonder was, dat in eene van de artikelen toegelaten wordt, dat een of twee van de Magistraats personen telkens in den Kerkeraad zouden mogen komen zitten; het Artikel (het 34.) luidt aldus: « In » alle Kerken zal een Kerkeraad zijn, bestaande uit de » Dienaren des Woords en de Ouderlingen, dewelke » ten minste alle weken eens zamen komen zullen, al» waar de Dienaar des Woords (of Dienaren zoo daar » meer zijn), bij beurte voorzitten, en die handeling » regeren zal. En (dus volgt er) zal ook de Magistraat » van de plaats respectivelijk, indien het dezelve gelieft, » een of twee van de hunnen, lidmaten der Gemeente » zijnde, bij den Kerkeraad mogen hebben, om aan » te hooren, en mede van de voorvallende zaken te de» libereeren; » Hetzelfde artikel is ook zoo gelaten in de bovenstaande Kerkeördening van het jaar 1619. Art. 37. Hierover moeten wij hooren de woorden van den zeer beproefden godgeleerde en man Gods (*f*) Voetius, sprekende aldus daar van: « De Synode heeft die zaak niet » besloten, maar zij heeft willens onwillens zoo als toen » de tijden waren verdragen, dat op de begeerte der » Politieken dat aanhangsel of die overlast aan het Ker» kelijk Artikel of Ordonnantie toegedaan werd (want » te voren is dat daar niet gevonden in die te makene » en gemaakte ordinantien van het jaar 1578 en 1581, » in de Nationale Synoden van Dordrecht en Middelburg) » omdat er anders geene algemeene burgerlijke bevestiging » van de Canones van de H. H. Staten te hopen was; » En nogtans is haar evenwel die hoop gemist en ont» schoten; en de Kerken hebben te vergeefs dat voor» oordeel tegen hunne getrouwheid geleden; derhalven » de conditie niet gepresteerd zijnde, die zij voorname» lijk door deze toegeving meende te kunnen verkregen » worden, zoo is billijk de toegeving te niet; het is geen » besluit van die Synode. De Dordsche Synode van het » jaar 1619 overmits zij eene vaste hoop had, van te » zullen verkrijgen eene algemeene bevestiging van de » Kerkeördening, die in het jaar 1586 opgesteld was en wel» ke die Synode toen begeerd, maar nogtans niet verkre» gen had, heeft hier niets durven veranderen, opdat zij niet » zelfs door de minste occasie hare hoop bij de burgerlijke

(*f*) Polit. Eccles. part. 1. lib. 2 pag. 207.

Digitized by Google

» Overheden zoude beroeren, om dat deze de eerste Natio-
» nale Synode was na de Synode van het jaar 1586, welke
» het verzoek van derzelver bevestiging (die nu niet verwor-
» ven was) verder opvolgde. Ja wat meer is, diezelfde Synode
» van Dordrecht van het jaar 1619, heeft nog eene andere
» veel grootere last voor de Kerk, namelijk het *jus Pa-*
» *tronatus*, daar laten bijvoegen, hoewel ten hoogsten
» tegen haar dank; en nogtans heeft men ook toen nog
» niet kunnen verwerven eene algemeene bevestiging
» van geheel Nederland over de Kerkeördening.» Het was bij gelegenheid van de Politieke factie van den Graaf van Leicester, (in welke zich ook eenige Kerkelijken hadden gewikkeld) dat de Hooge Overheid in twee, drie steden zitting nam in den Kerkeraad door afgevaardigden, doch ook vele burgerlijke Regters, militaire Gouverneurs, en Magistraten van Steden, goede mannen, waren nevens ettelijke Leeraars door bedrog en veinzerij aan die factie vastgeraakt, zoodat de Kerkeraden daarom hunne vrijheden van Christus aan hun gegeven, niet moesten verliezen; doch daarvan hierna meer. Deze Synode en de Kerkeördening waren onderteekend door Jacobus Rimedontius, Dienaar der Gemeente van Middelburg, Praeses Synodi Electus, Arnoldus Cornelii, Assessor, Wernerus Helmichius, Scriba Synodi.

De zevende Nationale Synode der Nederlandsche Kerken was die zeer vermaarde en gezegende Synode van Dordrecht, gehouden in den jare 1618 en 1619, in dewelke nadat de verschillen met de Arminianen en eenige andere gemeene dingen waren verhandeld in het bijzijn van de buitenlandsche godgeleerden, gesproken is (even na het vertrek van dezelve) van te revideeren en na te zien de Kerkeördening welke opgesteld was in de laatste Synode in 's Gravenhage; want zoo staat er in de Post-Acta, dat is nahandelingen, in het begin. «(g) Is
» voorgesteld, dat dit het goedvinden was van de Heeren
» burgerlijke Commissarissen, dat de Canones, (artikelen)
» van de Kerkeördening, beraamd in de laatst gehoude-
» ne Nationale Synode, van deze Synodus zouden over-
» zien en onderzocht worden.»

3. Vraag is. Of deze Synode eenige merkelijke verandering gemaakt heeft in de artikelen, welke spreken van de order in het beroepen der Leeraren? Wij antwoorden, ja, eene merkelijke verandering, inschik-

(g) De 155 Sessie den 13 Mei des maandags voor den middag.

Digitized by Google

king en voeging naar de genegenheid der Overheden, namelijk dat men goede Correspondentie zoude moeten houden met de respective Overheden, wanneer de verkiezing van eenen Predikant zoude geschieden, en dat men het jus patronatus met eenige bepalingen zoude laten aan degenen wien dat regt deugdelijk toekwam; waarover vrij vele debatten zijn gevallen, eer men dit konde eens worden; want ten zelven dage als de Kerkeordening in handen genomen werd, begon men over het jus patronatus te handelen; gelijk daarvan aldus in de Acten staat. (*h*) « Is gehandeld van het jus patronatus, » gelijk men dat noemt, of niet hetzelve eenigzins of » ten eenemaal uit de Nederlandsche Kerken zoude kun- » nen geweerd, of ten minsten zoo bepaald worden, dat » de Kerke daar door geene schade kwame te lijden. De » Heeren Commissarissen hebben te kennen gegeven, » dat het geenszins zoude kunnen wezen, dit regt geheel » weg te nemen: want dat de Heeren Staten nimmermeer » zouden gedoogen, dat hun, die in wettelijke bezitting » van dit regt zijn, hetzelve door eenige Kerkelijke Wet » zoude worden benomen, en derhalven dat de Sijnodus » liever zoude middelen bedenken, om de misbruiken » zoo daar eenige zijn, te verbeteren, als om hetzelve » geheel te vernietigen. »

Daags daar aan is daar verder over gehandeld, en zijn ingebragt en vastgesteld ettelijke Artikelen, tot bepaling van dat regt van patronatus, waar van de Acten aldus luiden. (*i*) « Is beraadslaagd over de billijke bepa- » lingen, waardoor 't gebruik van 't jus patronatus alzoo » mogt worden omtuind, dat hetzelve den patronen vrij » gelaten zijnde, 't gebruik daarvan de Kerken minder » mogt schaden, en de misbruiken in 't toekomende, zoo » veel mogelijk, verhoed worden. Tot welk einde geordi- » neerd is, aan de Hoog-Mog. Heeren Staten Generaal » over te leveren deze volgende Artikelen, en te verzoe- » ken, dat zij dezelve den respective Provinciën gelie- » ven aan te bevelen.

1. « Dat het jus Patronatus niemand worde toegestaan, » dan die voor hunne Hoog-Mog. klaar kan doen blijken, » dat hij daar van in deugdelijke bezitting is, op dat de » Kerke niet te vergeefs met onnoodige lasten worde be- » zwaard.

(*h*) Post-Acta de 156. Sessie den 13. Mei, na den middag. (*i*) Post-Acta de 157. Sessie den 14. Mei, des Dingsdags voor den middag.

Digitized by Google

2. « Dat den Patronen geen ander regt gegeven worde, » dan om een bekwaam persoon te presenteren, alzoo zij » zelfs onder het Pausdom geen ander regt gehad hebben.

3. « Dat de Patronen de Dienaren der Kerke van » zulk onderhoud voorzien, als behoorlijk is, en van » gelijke Dienaren der Kerke genoten wordt; zonder ooit » toe te laten, dat zij met iemand over het traktement » zoo zouden handelen, als of zij hem huurden, of zulk » een presenteren, die minder traktement voor de » dienst zoude eischen.

4. « Dat de presentatie geschiede binnen twee, of ten » hoogsten drie maanden, nadat de dienst zal begonnen » zijn te vaceeren; en zoo niet, dat zij voor die reis, » wegens deze nalatigheid, van het regt van presentatie » zullen verstoken zijn.

5. « Dat de Patronen zulk een persoon presenteren, die » buiten alle verdenking is van ongezondheid in de Leere; » die ook van een goed leven is; en met zulke gaven » voorzien, dat hij de Gemeente aangenaam zij, en de- » zelve genoegen kan geven.

6. « Dat de Kerken het volle regt behouden, om den » gepresenteerden persoon te weigeren, zoo zijne gaven » of manieren, de Kerke niet wel bevallen, opdat hun » geen Predikant tegen hunnen dank opgedrongen worde.

7. » Dat de persoon, zijnde gepresenteerd, en van de » Kerk aangenomen, nadat de Classis daarvan zal zijn » verzekerd, voorts naar de (Canones) artikelen der Ker- » ke-ordening in de Classis zal worden onderzocht, de » Kerke voorgesteld, en in de dienst bevestigd.

8. « Dat de verschillen, zoo misschien eenige tusschen » de patronen, en de Kerken over deze presentatie mog- » ten ontstaan, bijgelegd of geslecht worden van de Clas- » sis, of van de particuliere Synoden.

9. « Dat de Patroon geen magt hebbe, om den Predi- » kant, van hem gepresenteerd, en wettelijk in de » dienst bevestigd, door zijn eigen gezag alleen, zonder » het oordeel der Classis of Synode, van zijne dienst » af te zetten. »

Daarna is beraadslaagd, en geadviseerd over het stellen van die artikelen van de Kerkeördening, welke zouden bevatten, wat den Overheden en Patronen omtrent het beroep van eenig Leeraar zoude vergund worden, en daar vinden wij vooreerst (*k*) deze Acte. « Is voorgelezen een

(*k*) Post-Acta de 160. Sessie den 15 Mei des Woensdags na den middag.

Digitized by Google

» Formulier uit de adviesen van alle de Collegiën, no-
» pens de orde in het beroepen der Kerkedienaren;
» waarover gedelibereerd zijnde, is hetzelve nog niet allen
» even wel bevallen; en zijn derhalven de Collegiën ver-
» maand, in bedenken te willen nemen, of men niet dat
» formulier zouden kunnen laten, met bijvoeging van deze
» bepaling: Dat het elke provincie zal vrijstaan, behou-
» dende al hetgeen tot het wezen van de beroeping be-
» hoort, in sommige omstandigheden te blijven bij die
» orde, die in hare provincie aangenomen en gebruike-
» lijk is. »

Daags daaraan werd deze zaak vervolgd en ten einde gebragt op deze wijze, gelijk in de Acten staat. « Is
» voorgelezen een ander Formulier van beroeping der
» Kerkedienaren, bij den Praeses geconcipieerd, het-
» welk in sommige dingen veranderd zijnde, aldus is
» goedgekeurd. » En daarop volgen de woorden van het 4 en 5 artikel, welke staan in de bovengestelde Kerkeordening; en waarin deze woorden bijzonder zijn op te merken: « De verkiezing zal geschieden na voorgaand
» vasten en bidden door den Kerkeraad en de Diakenen,
» en dat niet zonder goede correspondentie met de Chris-
» telijke Overheid der plaatse respectivelijk, en voor-
» weten of advies van de Classis. » Art. 4 en in het einde van het vijfde Art. staat « onverkort in hetgeen vo-
» ren gezegd is, iemands deugdelijk regt van presentatie
» of eenig ander regt, voor zooveel hetzelve stichtelijk
» kan worden gebruikt, zonder nadeel van Gods Kerk,
» en goede Kerkeörde, waarop de Hooge Overheden en
» de Synoden der respective Provinciën, wel gelieven te
» letten, en ten besten van de Kerke noodige order te
» stellen. »

Nog is ten zelven dage het navolgende vastgesteld, gelijk de Acte luidt. « Is ook goedgevonden, dat men de
» Examina van de bedienaren des Goddelijken Woords
» in de Classis niet zal doen, dan in het bijzijn van
» eenige van de afgevaardigden der Synode. En dat tot
» dien einde de dag van het examen hun van de Classis
» tijdig zal worden bekend gemaakt. » Dit vloeit ook in het vierde Artikel van de Kerkeördening.

Is ook aan te merken, dat in dit artikel is uitgelaten hetgeen in de Kerkeördening van 's Gravenhage, Art. 4 stond, tot uitlegging van de goedkeuring der Overheid van de plaats, namelijk: » dat de beroepene Leer-

Digitized by Google

» aars aan dezelve zouden aangegeven worden, om te » vernemen, dat zij huns levens of burgerlijken wandels » halven eenige wettelijke oorzaak heeft van wederspreken. »

En overmits daar toegestaan was eene goede correspondentie met de Overheid omtrent de verkiezing des Leeraars, zoo is daar verder over beraadslaagd, hoe die correspondentie wederzijden moest gehouden worden, en kwam daar over het navolgende besluit uit, volgens de Acte; (*m*) « is voorgelezen het artikel van minnelijke » correspondentie te houden tusschen de Christelijke Ma» gistraten, en de Kerkedienaren, hetwelk goedgevon» den is bij de rest van de (Canones) Artikelen der Kerke» ordening bij te voegen als volgt. » Namelijk zoo als uitgedrukt wordt Art. 28 van de Kerkeördening, boven gesteld.

4 Vraag. Of er geene andere bijvoegingen of veranderingen in de Kerkeördening geschied zijn, door deze laatste Synode? Wij antwoorden, nog deze tien, volgens beraad en besluit op de ingebragte bezwaren: want zoo leest men in de Acten: (*n*) Zijn voorgesteld eenige » bezwaren. 1. Aangaande de Visitatores der Kerken en » hun ambt. 2. De afgevaardigden der provinciale Syno» den. 3. De correspondentie tusschen de particuliere Sy» noden van iedere provincie. 4. De bevordering van on» geletterde tot de bediening des Woords. 5. De stemmen » der Predikanten in de Classen; namelijk of meer Pre» dikanten uit eene Kerke tot de Classis komende, ieder » in dezelve eene stem behoorde te hebben. » Over deze vijf bezwaren is in de naaste Sessie geadviseerd, volgens de Acten, luidende: (†) « De Collegien hebben » elk hunne adviesen over de voorgestelde bezwaren in» gebragt, en is daarover met de meeste stemmen gere» solveerd, als volgt. » Op het eerste bezwaar staat de Resolutie in de Kerkeördening, Art. 44, op het tweede staat zij Art. 49, op het derde staat zij Art. 48, op het vierde staat zij Art. 8. Op het vijfde staat zij Art. 42. Zoo dat ik de woorden hier niet behoef te herhalen.

Ten zelven dage en in dezelve Sessie zijn nog onder anderen deze bezwaren aan de Synode voorgesteld: 1. Van de eenparigheid te houden omtrent de feestdagen. 2. Omtrent de kerkelijke gezangen. 3 Omtrent de bediening des Doops aan de kinderen. 4 Omtrent de bediening des

(*m*) Ten zelven dage als boven. (*n*) Post-Acta sessie 158, den 15 Mei na den middag. (†) Post-Acta de 159 Sessie den 15 Mei voor den middag.

Digitized by Google

Doops aan de bejaarde personen. (o) En daags daaraan werd nog onder andere bezwaren dit voorgesteld: Van zekere proefjaren te stellen, voor degenen die uit het Pausdom tot ons overkomen, aleer zij tot de Kerkdienst toegelaten worden. Op hetzelve is geantwoord en geresolveerd, gelijk in de (p) Acten vervat is, te weten, even zoo als in de kerkeördening staat, namelijk op het eerste bezwaar, zoo als staat Art. 67, op het tweede zoo als men vindt Art. 69, op het derde zoo als staat Art. 58, op het vierde zoo als staat Art. 59, op het (q) laatste zoo als staat Art. 9. Van de andere bezwaren, die daar nog meer verhandeld zijn, zal ik hierna spreken, als ik van de Post-Acten handel.

5. Vraag. Of deze Kerke-ordening allezins Kerkelijk en Burgerlijk goedgekeurd is? En of de burgerlijke goedkeuring noodig is? Wij antwoorden. 1. De burgerlijke goedkeuring van de ordeningen der Kerke is (r) niet noodzakelijk, tot het wezen van de Kerkeördening; maar zij dient tot het welwezen. Ik zeg tot het wezen van de Canones is die bevestiging niet noodig; want zij is een toeval, hetwelk er bij en af kan zijn zonder ondergang van het onderwerp; het bleek in de best geordineerde Apostolische Kerk, welker orde en reglementen geene bevestiging hadden, gelijk mede niet de volgende Kerken tot op Constantijn de Groote. Evenwel helpt die goedkeurende bevestiging tot het welwezen van de Kerk; want zoo doende wordt te ligter de deur gesloten voor de ketters, scheurmakers, profane, vleeschelijke, valsche broeders, ongeregelde, en twistzoekers, welke gewoonlijk den wereldlijken arm verwekken en inroepen tegen de orde der Kerke, en tegen het gebruik der Sleutelen, en daarom is het goed, dat wij die bevestiging bij de burgerlijken verzoeken.

2. Alle de Kerkelijke Overheden in de Sijnode hebben deze Kerkeördening goedgekeurd, immers in substantie, te weten zoo als zij was gesteld in de Haagsche Synode en zij hebben besloten, de goedkeuring van de Heeren Staten Generaal daarover te verzoeken; want zoo staat er in de Acten. (s) « De Canones van de Kerkeördening » zijn in substantie van alle de afgevaardigden, Predi-

(o) Post-Acta 162 Sessie den 16 Mei na den middag. (p) Ibidem. (q) Ib. de 163 Sessie, den 18 Mei voor den middag. § 2. (r) Voetius in Polit. Eccles. part. 1, lib. 1, pag. 268. (s) Post-Acta de 156 Sessie, den 13 Mei na den middag.

Digitized by Google

» kanten en Ouderlingen van iedere Provincie goedge-
» keurd. Eenige verklaarden, dat zij in hunne Provinciën
» bijzondere Kerkeördeningen hadden, door het gezag
» van hunne Provinciën bekrachtigd, in substantie met
» deze overeenkomende. Is goedgevonden, de Heeren
» Staten Generaal te verzoeken, dat hun Ho. Mog. ge-
» lieven met hun gezag en goedkeuring deze (Canones)
» artikelen, te versterken, opdat dezelve doorgaans in de
» Nederlandsche Kerken kracht zouden mogen hebben van
» openbare wetten, en des te naauwer tot vrede en stich-
» ting der Kerken onderhouden worden; » en zoo heeft
deze Synode, (t) een weinig voor haar scheiden door een
rekwest onder andere deze goedkeuring verzocht, van
welk rekwest hier na zal gesproken worden.

3. Daar is geene algemeene goedkeuring van de Staten
van den Lande verkregen over de Kerkeördening hoe zeer
men het ook gehoopt en verwacht had, en hoeveel men
zich ook gebogen, en lastige ordinantiën had laten bij-
voegen, om dezelve te hebben; en dat wonderlijk is;
de magtigste Provincie, namelijk Holland, en twee an-
dere, om welke de Synodale Broeders zich meest gebukt
hadden, om die lastige bijvoegsels zich te laten opleg-
gen, hebben tot op dezen dag, die Kerkeördening niet
bevestigd. In de provinciën van Gelderland, Utrecht
en Overyssel heeft dezelve hare bevestiging gekregen.
In de provincie van Utrecht was in den Arminiaanschen
tijd eene Kerkeördening, die in het jaar 1612, door
het gezag van de H. H. Staten dier Provincie be-
schreven was, tot welke onderschrijving alle de Predi-
kanten, of zij wilden of niet, zoo Remonstranten als
Contraremonstranten, gehouden waren, en zich slaaf-
achtig bogen; en voor het jaar 1609, wanneer de Armini-
anerij daar inkwam, was er geene algemeene Kerkeörde in
die Provincie, ook was er geene vereeniging van die
Kerk met de andere geweest al twintig jaren te voren: (v)
« Want de Kerk van Utrecht, » zegt Voetius, « was wegens
» de neutrale Jacobiten al van het jaar 1588, met eene
» gemeene stemgeving als uitgeworpen uit den staat van
» Kerkelijke welgeregeldheid, en haar was alle corres-
» pondentie met de Gereformeerde Kerken van het Ver-
» eenigd Nederland afgesneden, » hetwelk waarschijnlijk
eene van de redenen is, dat er vóór het jaar 1618 geen

(v) Post-Acta de 177 Sessie den 27, Mei na den middag (v) Polit. Eccles part. 3 pag. 43.

Digitized by Google

Acte-boek gevonden wordt. Doch na het houden van deze Dordrechtsche Synode is aldaar deze Kerkeördening door de H. H. Staten bevestigd geworden.

De Heeren Staten van het Vorstendom Gelre, en van het Graafschap Zutphen hebben, mits eenige kleine verandering makende, die Kerkeördening in deze formeele woorden geapprobeerd. « Wij met rijpe overlezing en » onderzoeking derzelver Kerkeördening gedaan door » Cantzler en Raden, met toedoen van onze speciale daar- » toe gecommitteerden uit de respective kwartieren, en » op alles gelet hebbende, en vindende, dat dezelve » Kerkeördening niet langer uitstel kan verdragen, heb- » ben goedgevonden tot rust en eenigheid der Kerken » in dit Vorstendom en Graafschap, dezelve Kerkeörde- » ning goed te keuren en te bekrachtigen gelijk wij de- » zelve goedkeuren en bekrachtigen bij dezen, uitgenomen » de kleine verandering en duidelijke verklaring; zoo als wij » naar de constitutiën van particuliere Kerken, Classen, » Synoden, mede acht genomen hebbende op de Consti- » tutie en regering van dit Vorstendom en Graafschap, » bevonden hebben het stichtelijkst en oorbaarlijkst te zijn. » Ordonneeren daarom en bevelen hier mede den Dienaren » des Goddelijken Woords, Kerkeraden, Classicale en » Synodale vergaderingen, en voorts alle anderen, van » welke kwaliteit en conditie die zijn, en deze eenigzins » aangaan mag, zich in dezen na de voorz. Kerkeörde- » ning, in hunne respective Kerkebediening te regu- » leeren, alles bij voorraad ter tijd, en tot dat anders » over de zelve Kerkeördening, bij de gezamenlijke » Vereenigde Provinciën, of bij ons, nader en speciaal- » der geordonneerd zijn zal, ook mede ongekrenkt dezer » Landschaps resolutie voor dezen op het stuk en het » beleid der Kerken genomen. » Aldus gedaan te Arnhem den 21 Julij 1620. Onder stond, ter ordinantie als boven, en was onderteekend J. Dibbets.

De Artikelen nu, waarin de verandering en verklaring gedaan is, waarop deze Kerkeördening is gearresteerd, zijn deze. « Art. 11. Op de andere zijde zal de Kerke- » raad, als vertegenwoordigende de Gemeente, ook ge- » houden zijn te bevorderen, dat hare Dienaars van be- » hoorlijk onderhoud mogen voorzien worden; zal ook de » Kerkeraad dezelve hare Dienaars niet verlaten, zonder » kennis en oordeel der Classis, de welke ook bij ge- » brek van onderhoud zal oordeelen of voorschreven Die-

Digitized by Google

» naars te verzetten zijn of niet. Art. 13. Zoo het geschiedt, » dat eenige Dienaars door ouderdom, ziekte of ander- » zins, onbekwaam worden tot oefening hunner dienst, » zoo zullen zij nogtans des niet te min de eere en den » naam eens Dienaars behouden, en van de Kerke, die » zij gediend hebben, eerlijk in hunne nooddruft ver- » zorgd worden. Art. 41. De Classen zullen met toe- » stemming van de Overigheid en respective kwartieren » op derzelver goedvinden tweemaal des jaars mogen ver- » gaderen, en niet tot meerderen tijd, ten ware de nood » van de Kerke in de respective kwartieren zulks kwam te » vereischen, en de voorschreven Overigheid en de Afge- » vaardigden van de kwartieren voorgedragen zijnde, hunne » toestemming daar toe verkregen wordt. En zullen dezelve » Classikale Vergaderingen bestaan uit naburige kerken, » dewelke elk eenen Dienaar, en eenen Ouderling ter » plaatse en tijde bij hen, in het scheiden van elke » vergadering goedgevonden, daar henen met behoorlijke » volmagt afvaardigen zullen, in welke zamenkomst de » Dienaars bij beurten of anderzins die van dezelve » vergadering verkozen wordt, voorzitten zullen, zoo » nogtans dat dezelfde tweemaal aan een niet zal mogen » verkozen worden. Voorts zal de Praeses onder anderen » een iegelijk afvragen, of zij in hunne Kerken hunne » Kerkeraads vergaderingen houden, of de Kerkelijke » tucht gooefend wordt, of de armen en scholen bezorgd » worden. Ten laatsten of er iets is, waar in zij het » oordeel en de hulp der Classis tot regte instelling hun- » ner Kerke behoeven. De Dienaar welken het in de » voorgaande Classis opgelegd was, zal eene korte pre- » dikatie uit Gods Woord doen, van welke de anderen » oordeelen, en zoo daar iets in ontbreekt, aanwijzen » zullen. Ten laatsten zullen in de laatste vergadering » vóór de particuliere Synode degenen verkozen wor- » den, die op dezelve Synode gaan zullen. Was gete- » kend J. Dibbets. »

4. Al is tot nog toe maar van eenige, en niet van alle de Staten eene formeele en plegtige goedkeuring en bevestiging aan deze Kerkeördening gegeven, zoo mag men toch zeggen, dat dezelve van alle de Staten der Provinciën met der daad daaraan gegeven is. 1. Reden. Om dat zij allen den Catechismus met de Liturgie en de Nederlandsche Geloofsbelijdenis in de Synode van Dordrecht in het jaar 1619, weder voorgelezen, goedgekeurd

Digitized by Google

hebben, zoo door hunne afgezondenen, in die Synode tegenwoordig, als een weinig daarna, elk in hunne Provinciën; nu die Schriften bevatten de wezenlijke en algemeene dingen, die tot de regering en tucht der Kerke behooren. 2. Reden. Om dat de Kerken met hunnen wil en goedkeuring naar die Canones geregeerd, de tucht geoefend, de Classicale, Synodale en Kerkeraads zamenkomsten gehouden hebben, en de verkiezingen en aanstellingen van Predikanten en Ouderlingen naar derzelver order verrigt worden. 3. Reden. Om dat de handelingen der Provinciale Synoden, door de afgezondenen, die in den naam van de Ed. Mog H. H. Staten plagten in de Synoden tegenwoordig te zijn, altijd tot hen gebragt worden. 4 Om dat de Gereformeerde Religie alleen goedgekeurd en bevestigd is geworden in de plegtige vernieuwing des Verbonds, en der Vereeniging van de zeven Provinciën, dewelke geschiedde in den Haag, in den jare 1651, zoo als dezelve Religie verklaard is in de Geloofsbelijdenis, Catechismus, en Canones van de Dordrechtsche Synode van het jaar 1619.

KAPITTEL X.

Bijzondere oplossing van de vraag, wat te oordeelen zij van vier Canones, welke de Nationale Synode tegen haar hart, en op de aandringing der Overheden in hare Kerkeördening heeft gesteld, te weten: 1. *Van de correspondentie met de Overheden omtrent het verkiezen van eenen Leeraar.* 2. *Van het regt van Patronatus.* 3. *Van het zitten der Overheden in den Kerkeraad.* 4. *Van de onderhouding der Feestdagen.*

6. Vraag. Welke de Canones zijn in de Kerkeördening, die de Kerk opgedrongen zijn, waartoe de Kerkelijken tegen hun hart en wil gekomen zijn; en wat men van dezelve moet oordeelen? Ik antwoord, daar zijn vier bijzondere Canones, of bijvoegsels en aanhangsels van Canones, dewelke blijkelijk als met geweld en bedreiging den Kerkelijken zijn opgedrongen, en die zij als lasten tegen hun hart hebben aangenomen en ingevoegd, om iets goeds, dat zij hoopten, te verkrijgen,

Digitized by Google

of om grooter kwaad zoo doende voor te komen; en die zijn het vierde, vijfde, zeven-en-dertigste en zeven-en-zestigste canon of artikel, waar gesteld wordt, 1. Dat men de verkiezing niet zal doen zonder goede correspondentie met de christelijke Overheid der plaatse respectivelijk. 2. Dat omtrent de beroeping van eenen Leeraar een iegelijks deugdelijk regt van presentatie onverkort zal moeten blijven. 3. Dat de magistraat, als het denzelven gelieven zal, een of twee van de hunne bij den Kerkeraad zal mogen hebben, om alles aan te hooren, en dan nog mede van de voorvallende zaken te delibereeren. 4. Dat vijf of zes jaarlijksche feestdagen zullen gehouden worden, en dat waar zulks niet in gebruik is, de Leeraars bij de Overheden zullen moeten arbeiden, opdat zij zich met de anderen mogen conformeeren, om even zooveel feestdagen te houden, als de andere. Hoe kwaad en schadelijk deze regelen zijn voor de Kerk, zal ik kortelijk ten berigt der Ouderlingen aanwijzen.

Vooreerst, aangaande die vereischte correspondentie, die de Kerkeraad moet houden met de Overheid, wanneer zij de verkiezing zal doen van eenen Leeraar; dezelve is ten hoogsten nadeelig, en ten uitersten gevaarlijk, als zijnde de naaste weg, om verhinderd te worden in het doen van eene keuze, zoo als de Heere in zijn Woord gebiedt, en in het bekomen van het effect van die keuze: want door die onderhandeling (welke men noemt eene goede en minnelijke correspondentie) verstaan de Overheden, dat de Leeraars en Kerkeraden vooraf zullen moeten te kennen geven, tot wien zij neigen, en wie zij in het oog hebben om te verkiezen, en dat zij hunne Overheden wat naar de oogen zullen moeten zien, en hen zoeken te behagen, mits niet verkiezende, dezulken welke zij niet zouden begeeren, hoewel zij geene wettige noch wezenlijke reden kunnen geven, waarom men die zoude voorbijgaan, ja al heeft die Leeraar, welke men in het oog heeft, blijkelijk de beste gaven, de meeste genade, ijver, getrouwheid, kloekmoedigheid en ernst; en integendeel, mits verkiezende zulk slag van Leeraars, of wel dien bijzonderen Leeraar, die met hunnen zin best overeenkomt, welke zin gewoonlijk de beste niet is. De ondervinding leert ons die uitlegging, en nog slimmer; wie zal de Overheden bepalen, hoeverre zij dat algemeene woord van correspondentie (hetwelk zij hun eigen-

Digitized by Google

dom en regt, en een aanmerkelijk gedeelte van hunne waardigheid rekenen) zullen nemen, en hoeverre zij den tijd, wijze, maat en orde derzelve zullen uitstrekken of niet. Indien er maar de een of anderen Leeraar aan de Overheden vermaagschapt, of sterk aanbevolen, of uit inzigten van de wereld aangenaam is, het is te vreezen, dat zij weinig het oor zullen leenen aan de voorstelling van eenen anderen Leeraar, maar dat zij zoo lang zullen willen gecorrespondeerd hebben, tot dat de Kerkeraad op dien eenen, of zijns gelijken valt, of zoo niet, men zal de goedkeuring weigeren, of dagen en maanden uitstellen; het gaat kwanswijs op den naam, dat het tot de Magistraat, als zoodanig behoort, wie burger is in hunne stad of grondgebied, en wie daar een openbaar ambt bedient; en dat hunne toestemming bijzonder vereischt wordt, dewijl zij ook geloovigen zijn, en voedsterheeren van de Kerk, ja zoo als het sommigen gaarne hadden, de voornaamste en eerste leden van de Kerk zijn. Maar dewijl geen Leeraar heimelijk in de Gemeente gebragt wordt, maar eerst drie openlijke aankondigingen daarvan in de Gemeente geschieden, zoo hadden de Overheden toch altijd gelegenheid, om eene wettige reden, zoo zij die hadden, bij de Kerkregeerders in te brengen, opdat in de vreeze des Heeren overwogen worde, of de Koning Jezus, de eenige Heer in zijne Kerk, zoodanig geroepen Leeraar daarom wil gelaten en verworpen hebben, na dat zijne dienstknechten denzelven naar zijn voorschrift verkozen en beroepen hadden. De Professor (*a*) Essenius beschreef die correspondentie aldus: «In deze provincie (van Utrecht) bestaat die correspondentie in drie leden. Vooreerst, wordt van den Kerkeraad aan den Magistraat bekend gemaakt, dat er eene plaats open is, die vervuld moet worden, opdat men met zijn medeweten en toestemming naar een bekwaam persoon moge omzien, en die verkiezen. Ten anderen, nadat de persoon van den Kerkeraad is verkozen, zoo wordt de verkiezing tot de Magistraat gebragt, of er eenige regtvaardige oorzaak zij, die verhindert, dat die persoon zoude geroepen worden, of indien dezelve persoon en zijne gaven nog niet genoeg bekend zijn, of het den Magistraat gelieft, ook uit hun collegie eenige af te zenden, die zamen met de afgezondenen des Kerkeraads den verkozen persoon mogen

(*a*) System. Theol. part. 3, Tit. 20, § 24, pag. 555.

Digitized by Google

» hooren, en naar zijne gaven vernemen. Ten derden en » eindelijk, ten zij er eenige regtvaardige oorzaak ver- » hindert, nadat de verkiezing en beroeping van den » Kerkeraad op dien persoon is gevallen, en dezelve in » geschrift is opgesteld, wordt van de Magistraat de goed- » keuring verzocht. » Nu al wie oogen in het hoofd heeft, en die de verdorvenheid der menschen kent, kan ligt met een half oog zien, welk eene gevaarlijke correspondentie dit is. Wij weten, en het is alom bekend, dat er te Utrecht een tijd geweest is, ook eer Essenius dit schreef, dat die correspondentie aldaar, met eene vrij grootere toegevendheid met de Overheden moest gepleegd worden, zouden zij eenen Leeraar krijgen. Ik zal de geschiedenissen niet ophalen; wij zien nog dagelijks hoe verderfelijk deze correspondentie tusschen de Magistraat en den Kerkeraad geoefend wordt; wij zullen hier Voetius over hooren spreken, die ons de opkomst en inbrenging van dit kwaad in de Kerk verhaalt. (*b*) « Het bijvoegsel van de correspondentie met de Magistraat » van de plaats, te houden in de Kerkelijke verkiezing en » beroeping der Leeraren, van buiten aangevoerd en in- » gebragt (niet uit het eigen harte der Kerke) heeft ook » geene kleine zwarigheid. Eenige afgezondenen van de » Nationale Synode in het jaar 1619, hebben eindelijk » toegelaten, dat dit algemeene bijvoegsel bij de Kerke- » orde zoude gevoegd worden, (want in de orde ont- » worpen in het jaar 1586, welker burgerlijke bevestiging » verzocht werd staat niets diergelijks) eensdeels omdat » zij niet anders konden, anderdeels om dat die groote » beloften, van dat er nu zekerlijk en buiten allen twijfel » eene algemeene burgerlijke bevestiging der Kerkeör- » dening van de opperste magten te verwachten stond, » tot die voorzigtige oogluiking rieden. Maar wat is er ge- » beurd? De magtigste provincie, zamen met twee andere, » om welke meest die lastige bijvoegsels moesten geschie- » den, hebben tot op dezen dag die Kerkeördening niet be- » vestigd; ondertusschen roemt men doorgaans van die lasti- » ge dingen als van Synodale ordinantiën, uit het harte der » Kerke, en uit de fontein van de Gereformeerde god- » geleerdheid opgesteld, goedgekeurd en aan de conscien- » tiën der Gemeenten aanbevolen; en de menschen gebrui- » ken dezelve bij alle gelegenheid, als stormpalen, arm- » borsten, dommekrachten en allerlei oorlogsinstrumen-

(*b*) Polit. Eccles. part. 1 lib. 1 pag. 273.

Digitized by Google

» ten, om daarmede de vrijheid der Kerken en der
» verkiezingen te bestrijden. En waarlijk het kan niet
» wel anders geschieden, of zij, die de hunne, hoe-
» wel min bekwame, en min der Gemeenten aange-
» name, indien ook niet ten eenemaal onaangename,
» door eene groote zucht naar het ambt, zoeken in te drin-
» gen, zullen die correspondentie uitstrekken, inspan-
« nen en den eenen tijd meer, den anderen tijd minder de
« opperste, middelste en laagste overheden toepassen en
» toeschrijven; en de middelste zullen somtijds met de
» laagste, en die van dezelfde magt en rang zijn, met
» hunne medebroeders in strijd en twist komen over de
» voorregten van de eerste, of tweede, of derde in tijd
» en orde, of om dezelve te hebben in den vierden of
» zesden graad. Intusschen terwijl Classen en Synoden
» arbeiden, om die twisten te smoren, en terwijl de
» zaak hangt voor de hooge magten, welker hulp men
» moet verzoeken, staan die arme Gemeenten ledig,
» niet alleen ettelijke maanden, maar ook jaren, terwijl
» de Satan, de Antichrist, de atheisten, de libertijnen
» en andere vijanden van de Kerk niet traag die gele-
» genheid waarnemen, tot bevordering van hun belang,
» volgens Spreuk. XXIX: 18. *Als er geen profetie is,*
» *wordt het volk ontbloot.*» Maar wat zoude Voetius van deze correspondentie gezegd hebben, indien hij gezien had, (hetgeen tien jaren na zijnen dood gebeurd is) dat er eene Staats-Resolutie bij die van Holland gemaakt werd, waarin verklaard werd, dat de Overheden de beroepingen aan hen voorgesteld zijnde, mogen afkeuren, zonder gehouden te zijn, eenige reden aan de Kerkelijke Vergaderingen of Collegiën te geven, hetwelk is de hoogste overweldiging en onderdrukking van de vrijheid der Kerke, die er zijn kan, en de naaste trap, om alle de beroepen aan zich te trekken; ik laat na, hier voorbeelden van bij te brengen; maar zal hier alleen invoegen het Extract van die Resolutie van de Heeren Staten van Holland en West-Vriesland, luidende aldus: « Woensdag den 17 September 1687. De Raad-
» pensionaris heeft ter vergadering gerapporteerd de Con-
» sideratiën, en het advies van de Heeren, hun Ed.
» Gr. Mo. Gecommitteerden, hebbende in gevolge, en
» tot voldoening van derzelver Resolutie Commissoriaal
» van den elfden dezer loopende maand, onderzocht het
» rekwest van François Doublet, Drossaard van Go-

Digitized by Google

„rinchem en het land van Arkel, houdende, dat aan
„hun Ed. Gr. Mo. als Heeren van het land van Arkel,
„toekwam het regt van goed- en afkeuring over het
„beroep van Predikanten, die tot de Kerkdienst bin-
„nen het district van het voorz. land werden beroepen,
„en dat het regt bij den Drossaard van het voorz. land
„in den name en van wege hun Ed. Gr. Mo. werd uit-
„geoefend, dat onlangs bij den Kerkeraad tot Hoornaar,
„zijnde gedaan zeker beroep van eenen Predikant, de Ac-
„te van beroep aan den suppliant als Drossaard was
„voorgesteld, en hij niet hebbende kunnen goedvinden
„de voorz. acte van beroep te approbeeren, de voorz.
„Kerkeraad zich geadresseerd had aan den Hoogen Raad
„in Holland, en van den welgemelden Raad verzocht
„en verkregen had een bevel van handhaving; en alzoo
„de suppliant geen ander oogmerk had, als volgens
„zijnen eed, op den aanvang van zijne commissie gedaan,
„te handhaven het regt en de waardigheid van hun Ed.
„Gr. Mog. waarvan het voorschreven regt van goedkeu-
„ring zekerlijk een aanmerkelijk gedeelte uitmaakt; dat
„hij suppliant derhalven niet had kunnen afwijzen, daar-
„van aan hun Ed. Gr. Mog. kennis te geven, om met
„alle onderdanigheid af te wachten de orders waarnaar
„hun Ed. Gr. Mo. zullen goedvinden, dat de suppliant
„zich zal hebben te gedragen, als geen voornemen hebben-
„de, daarin iets anders te doen of te procedeeren, als
„dezelve zouden gelieven te bevelen. Mitsgaders de
„klagten bij de Heeren afgevaardigden der Stad Gorin-
„chem, in den naam en van wegen de Heeren hunne
„principalen mede gedaan over de voorz. proceduren,
„van den gemelden Hoogen Raad, met verzoek dat de
„voorz. Drossaard zoude mogen worden gehandhaafd bij
„het regt, dat de vorige Drossaarden in den naam van
„hun Ed. Gr. Mo. altoos hadden uitgeoefend. Waarop
„gedelibereerd zijnde, hebben hun Ed. Gr. Mo. verstaan
„en verklaard, verstaan en verklaren bij dezen, dat die-
„genen, aan welken toekomt het regt van approbatie
„der beroepen op eenige Predikanten gedaan, het regt
„en de magt hebben, om die gedane beroepen te mogen
„goedkeuren of ook wel te verwerpen en af te keuren,
„zulks zij in goeden gemoede oordeelen te behooren,
„en dat zij niet gehouden zijn, van de voorschrevene
„goedkeuring of ook het weigeren derzelve, of omdat
„zij de voorz. beroeping hebben verworpen of afgekeurd,

Digitized by Google

»eenige reden te geven aan eenige Kerkeraden, Clas-
»sen, of andere Kerkelijke Vergaderingen of Collegien,
»of over de voorz. gedane goedkeuring of het verwerpen
»of afkeuren van het voorz. gedane verzoek, zich voor
»eenige van de Hoven van Justitie of Regtbanken in
»te laten, veel min in eenig proces te treden. En is ver-
»volgens goedgevonden en verstaan, dat de gemelde
»Hooge Raad het voorz. bevel van handhaving zal hou-
»den buiten uitvoering, en verzorgen, dat daarop geen
»verder vervolg en ook geene andere proceduren aange-
»vangen mogen worden; en dat extract van deze hun
»Ed. Gr. Mo. Resolutie gezonden zal worden aan de
»Presidenten en Raden van beide de Hoven, om zich
»daarnaar te gedragen en te doen gedragen dien het behoort.

Ten anderen, wat aangaat het Jus Patronatus of regt van Patroonschap of van presentatie, het zelve is eene gruwelijke en verfoeijelijke overweldiging, onregtvaardig in den hoogsten trap onder Gereformeerden, en het kan niet anders dan zeer schadelijk en nadeelig zijn aan de Kerk. Het is een Paapsch regt, hetwelk bij hen tweederlei is, een dat eenigen, geestelijken genaamd, onder zich hebben (Jus Patronatus Clericale); een ander hetwelk eenige Leeken (zoo als zij die noemen) hebben (Jus Patronatus Laicale). Over het eerste is bij ons geen verschil, want dewijl die genoemde Geestelijken bij ons met de Reformatie verdreven en uitgeworpen zijn, zoo hebben zij geen regt van presentatie; maar over het laatste. Men beschrijft dat regt aldus: «Dat het is »een regt en eene magt om te mogen benoemen en voor »te stellen een persoon om Predikant te wezen in eene »vacerende Kerk, wegens dat zijne voorouders of de-»genen van wien dit regt afgekomen, en daarna of »overgeërfd, of verwisseld, of verkocht is, eene uitne-»mende weldaad aan de Kerk hebben toegebragt, waar-»op hun dan tot vergelding dat regt als een loon en »weldaad geschonken was.» Doch dat dit voorgewend regt gansch kwaad, onregtvaardig, de Kerk schadelijk en daarom allezins te verwerpen is, blijkt 1. Dewijl het geheel buiten de Schrift is, en door geene reden kan bewezen worden te zijn van goddelijk regt, dat Kerkelijke verkiezingen op een lidmaat van de Kerk overgebragt zouden worden, op grond van het stichten en begiftigen van den uiterlijken tempel; veel min kan het van goddelijk regt zijn, dat die verkiezingen

Digitized by Google

zouden overgaan en nederkomen op de erfgenamen of koopers van den grond en hoeve, aan welke dat regt van patroonschap verbonden is, zoodat dezelve gedurig van de Kerk vervreemd zouden blijven. Nu in heilige dingen, en die van zulk een groot gewigt zijn, dat daarvan de welstand en het verderf van Christus Kerk zonderling afhangen, mag men niets doen zonder goddelijk regt, zonder toestemming van den oppersten meester der Kerke, Christus, en buiten de Schrift. 2. Dewijl volgens de Schrift en het goddelijk regt, aan den Kerkeraad en aan de Kerke toekomt het regt om te benoemen en voor te stellen, dat is, om uit te zien naar en te verkiezen bekwame Leeraars; derhalven komt het geene Overheid, geenen Vorsten, geenen Patronen toe. 3. Dewijl dit regt Simonie, Kerkroof en Antichristische tirannij in zich bevat: want hier heeft men eene geestelijke zaak, het regt der Kerke, verkregen, en gekocht door geld en gaven; men ontvreemdt eene heilige zaak, men ontneemt dezelve de Kerk, en men houdt iets staande dat van den Antichrist bedacht, en door deszelfs Canonieke regt bepaald is, tot onderdrukking van de vrijheid der Kerke, door Christus verworven. 4. Dewijl daar door de verkiezingen van Leeraars overgebragt worden tot onwetenden, tot kinderen, tot vrouwen, tot atheisten, ketters en afgoden dienaars, en allerlei gezworen vijanden van de Religie en Kerk; want die kunnen alle in bezit komen van die heerlijkheden, waaraan het regt van Patroonschap verbonden is; nu dat strijdt klaar tegen het goddelijk regt, tegen de reden en tegen de Reformatie, dat eene vrouw eene openlijke magt in de Kerk oefent, als aan de welke zelfs geene stem gelaten wordt in het behandelen van het Kerkelijke, 1 Tim. II: 12. 1 Cor. XIV: 34. Zoo kan men ook zeggen van kinderen, van ketters en andere vijanden der Kerk, die wegens onwetendheid of vijandschap geene trouwe herders kunnen geven aan de schapen, zijnde zelve wolven. Zoo iemand meerdere redenen begeert te zien, kan hij dezelve lezen in eene zekere remonstrantie aangaande het jus patronatus, bij de afgevaardigden der Synode van Zuid Holland, en der Classis van Leijden, aan de respective Vroedschappen van Holland en West-Vriesland, welke (c) Voetius in zijne Kerkelijke Regering,

(c) Polit Eccles part. 2 lib. 3 cap. X pag. 683 vide cap. 3 & 4 pag. 597 &c.

Digitized by Google

waar hij over dit regt breedvoerig handelt, in het Nederduitsch ingevoegd heeft.

Hoe de Dordrechtsche Synode daartoe gekomen is, dat zij dit aan hare Kerkeördening heeft aangevoegd of laten toedoen, daarvan verhaalt ons Gisb. Voetius de geschiedenis, die als tegenwoordig geweest zijnde, en als een lid daaromtrent gestemd hebbende, ons dat naar waarheid konde verhalen. (*d*) « Aangaande de Synode van » Dordrecht, » zegt hij, « staat de zaak alzoo; zij approbeerde de Kerkeördening, beschreven in de Haagsche » Synode in het jaar 1586, en zij besloot, dat men de » burgerlijke bevestiging derzelve zoude verzoeken van de » Hoog Mog. Heeren Staten-Generaal; maar de Heeren » afgevaardigden van de Staten spraken daarin, en waar- » schuwden, dat hunne zaken en de tijden toen geenszins » zouden lijden, dat dit regt ten eenemaal zoude weggeno- » men worden, inzonderheid dewijl ergens in ettelijke » Provinciën het gebruik van dit regt nog in zwang ging, » ja dewijl de Edelen van eene zekere Provincie geenszins » zoodanige algemeene Kerkeördening zouden goedkeuren, » als dewelke niet hadden toegestemd tot het zamenroepen » van de Nationale Synode, dan onder dit beding, dat » aldaar niets zoude gedaan worden tot nadeel van dit regt; » dat dan de Synode liever hare gedachten mogt laten gaan » over de hervorming en bepaling van hetzelve. Wat zou » de Synode doen, of zij wilde of niet, zij heeft na alle » vermaningen en smeekingen eindelijk verdragen, dat die » bepaling aan het artikel van de verkiezingen zoude aan- » geschreven worden, onverkort iemands deugdelijk regt » van presentatie, enz.; omdat zij niet anders konde, en » omdat zij nu eene zekere en vaste hoop had van de zoo » noodige bevestiging van de Kerkeördening door de H. H. » Staten van gansch Nederland te zullen verkrijgen; ook » omdat zij geloofde, dat maar weinige Provinciën ergens » aan dat ongemak zouden vast zijn; zij meende dan, dat » het beter was, dat alle de Provinciën dezelfde orde van ver- » kiezingen hadden, die door het openbaar gezag van alle » de Provinciën bevestigd was, dan dat om weinige Ker- » ken, welke eenen Patroon hadden, de anderen die geenen » Patroon hadden, voor altijd zouden missen, met degenen » die eenen Patroon hadden, eene plegtig geautoriseerde » Kerkeörde, die gemeen zoude zijn aan geheel Nederland; » ook heeft de Synode die voorwaarde zoo blootelijk daar

(*d*) Polit. Eccles. part. 2 lib. 3. pag. 629.

Digitized by Google

»niet laten indringen, maar met die bepalingen, welke »zij niet twijfelde, of aangenomen zouden worden.»

Ook is dit hier opmerkelijk ('t geen (†) Voetius meermalen aanteekent) dat de godgeleerden, Classen en Synoden doorgaans na het houden van de Nationale Synode, niet hebben gezwegen, maar door hun oordeel dat Jus Patronatus afgekeurd, en deszelfs afschaffing en wegneming, en der Kerke verlossing van hetzelve bij de Hooge Magten verzocht hebben. Dus heeft de Zuid-Hollandsche Synode, welke terstond, of weinige weken na de Nationale te Dordrecht in het jaar 1619 te Leyden gehouden is, en waarin Festus Hommius, Præses, en Balthazar Lydius, Scriba, verkozen waren, (*e*) eene voortreffelijke remonstrantie en verzoekschrift opgesteld, gelezen, verbeterd, goedgekeurd, en daarna overgegeven aan de H. H. Staten van Holland, tot wering en hindering van dat voorgewend regt. Ook besloot daarna de Woerdensche Synode in het jaar 1625, (*f*) dat hetzelfde verzoek tegen het Jus Patronatus, te voren van de Leydsche Synode in het jaar 1619 ingesteld, wederom door afgevaardigden der Synode aan de H. H. Staten zoude overgeleverd worden. Voorts hebben de Synoden, gehouden tot Gorinchem in het jaar 1631, art. 44, tot Woerden in het jaar 1635, art. 35, in 's Gravenhage in het jaar 1644, art. 43, daartegen gehandeld en gearbeid, zoo dikwijls als er zich eenige betere of zachtere gelegenheid scheen op te doen; ook hebben de Kerkeraden, Classen en Synoden niet opgehouden, den Patronen te verzoeken, dat zij dit regt niet zouden gebruiken; of immers niet dan tot stichting; zoo verhaalt Essenius (*g*) dat in de Synode van de Provincie Utrecht, in hetzelfde jaar 1619 gehouden, het regt gebruik van dat regt aldus verklaard is: «Dat het »mogt gebruikt worden tot stichting, dat is: 1. Dat een »bekwaam persoon worde voorgesteld, het oordeel daar»van aan de Classis gelaten zijnde. 2. Dat de Kerke »behoude het regt van de verkiezing, en van regtvaar»dige verwerping, ook naar het oordeel van de Classis. »3. Dat die voorstelling geschiede binnen zes weken, »van den tijd dat de plaats vaceerde; dat voorts anderzins »die Kerke de magt hebbe, om naar een bekwaam per»soon om te zien. 4. Dat de Patroon den Herder verzorge

(†) Polit. Eccles. part. 2, lib. 3, pag. 649, 654, 655, part. 1, lib. 1, pag. 279. (*e*) Zie art. 5 en 29 van die Synode. (*f*) Zie art. 56 van die Synode. (*g*) System. Theol. part. 3, tit. 20, art. 25, pag. 557.

Digitized by Google

» van een eerlijk traktement, en dat de andere dingen » geschieden naar de Kerkeördeningen.» Gelukkiger en meer door de Overheden geholpen, waren de Schotsche Kerken, die in hunne Nationale Synode van het jaar 1649 de vernietiging van dat regt verzochten, en van het Parlement van dat Koningrijk verwierven, in de maand Maart 1649, art. 39, alwaar het besluit aldus luidt: » Tot bewaring van de Leere, en tot bescherming en hand- » having van de vrijheid der Schotsche Kerk, en tot vor- » dering in dezen van het werk der Reformatie, ten uiter- » sten van haar vermogen, en gemerkt dat de Patronaat- » schappen en presentatiën der Kerken, een kwaad en » slavernij zijn, waaronder Gods volk en de Leeraars dezes » Lands lang gezucht hebben, en dat dit regt geen gezag » in het Woord Gods heeft, maar alleen op eene gemeene » wet gegrond is, en hetzelve eene Paapsche gewoonte is, » en ingevoerd in de tijden van onwetendheid en bijgeloof, » en dat het strijdt tegen het tweede boek der Tucht, » waarin het niet zonder vaste en goede redenen, onder » de misbruiken geteld wordt, welker verbetering begeerd » wordt, en dat het strijdt tegen verscheidene Acten der » Algemeene Synoden, en dat het nadeelig is aan de vrij- » heid des volks, aan de voortplanting der Kerken, en aan » de vrije roeping der Leeraars en het aanvaarden van hun » ambt.» Dit waren de redenen van dit Parlement, waarom hetzelve de vernietiging van dat regt toestond en besloot. De Zeeuwsche godgeleerden en Kerken (*h*) gelijk Voetius aanteekent, waren zoo afkeerig, van aan de Magistraat toe te staan het regt van correspondentie en goedkeuring, en aan den Patronen het regt van presentatie, dat zij in den jare 1591, art. 24, liever in eene Provinciale Synode te Middelburg besloten, dat er op de dorpen twee, en in de steden drie of vier, of ten minsten vijf burgerlijken, (nadat de stad groot was) zouden komen als afgevaardigden in den Kerkeraad, om dan in dat Collegie (hetwelk zij gequalificeerd noemen) te verkiezen Ouderlingen, Diakenen en Predikanten, en werd de Kerkeördening, die toen gemaakt werd, door de H. H. Staten van Zeeland bevestigd, welke tot op dezen dag duurt en gevolgd wordt. En wanneer de ambtman van den Heer van Cloetingen in den jare 1648 dat gesmoorde Jus Patronatus, zocht levendig te maken, hebben zich de Kerken van Zeeland door derzelver Leeraars kloekmoedig daar tegen

(*h*) Polit. Eccles. part. 2, lib. 3, pag. 570.

Digitized by Google

gesteld, en gebruikende de voorspraak en aanbeveling van den Prins van Oranje, Willem de Tweede, toen in Zeeland bij de H.H. Staten tegenwoordig, dat wederinstortend kwaad van Patroonschap, als zeer schadelijk zijnde vernietigd. Dit is zeker en buiten alle verschil, dat de getrouwe en regtzinnige Leeraars dit zoogenaamd regt altijd als een jok en slavernij van de Kerk hebben aangezien en nog aanzien, zoodat geen ware Gereformeerde een woord daar voor spreken zoude, (*h*) « Immers, » zegt Voetius, « geene » Leeraars, geene Ouderlingen, geene Kerkeraden, geene » Classen of Synoden moeten de verantwoording voor dit » regt opnemen, of voor deszelfs gebruik ijveren. »

Maar dit mogt wel eene vraag en geval van conscientie zijn, of de Synode van Dordrecht wel gedaan heeft, als zij uit inzigt, om eene algemeene burgerlijke bevestiging van hare Kerkeördening te verkrijgen, heeft ingewilligd en toegestaan, dat dit aanhangsel van dit onregtmatig regt in hare Kerkeördening zoude gesteld worden? Voetius zegt ergens. « (*i*) Ik zegge, dat het Jus Patro» natus en deszelfs gebruik voor de vierschaar Gods en » der conscientie onregtvaardig en ongeoorloofd is, maar » dat de verdraging van hetzelve als van een noodzake» lijk kwaad, waar het niet weggenomen kan worden, » zonder omverwerping van de Republiek of Kerk, of » zonder de zwaarste opschudding, regtvaardig en geoor» loofd is voor Gods vierschaar en in de conscientie, » en nog eens elders, « (*k*) het is er zooverre vandaan, dat » ik ergens in mijne schriften zoude gezegd hebben, dat » het Jus Patronatus geenszins van de Kerk, Classis, » Synode of Magistraat verdragen mag worden, dat ik » wel uitdrukkelijk het tegendeel heb geoordeeld en ge» raden, als die nevens anderen in de Nationale Synode » van Dordrecht heb geleden, dat er bij het vijfde artikel » onzer Kerkeördening toegevoegd werd; *behoudens een » iegelijks deugdelijk regt van presentatie* enz. Maar mij dunkt, dat onze oogen nu wel dienden klaarder geopend te zijn, nadat de ondervinding ons zoo veel geleerd heeft, dat het toegeven en buigen in de zaken Gods, om de verdorvenheden der dreigende Overheden kwanswijs voor te komen, en voor Gods zaak en Kerk te zorgen, den Heere zeer mishaagt. Ik oordeel dan, naar de mate van het licht mij van den Heere medegedeeld, dat de Synode

(*h*) Polit. Eccles part. 1, lib. 1, pag. 294. (*i*) Polit. Eccles. part. 2, lib. 3, pag. 650. (*k*) Ibid. pag. 647.

Digitized by Google

zulk een bijvoegsel in hare Kerkeördening niet had moeten stellen; niet dat men niet verdragen moet, hetgeen men niet verbeteren kan, dewijl wij tegen geweld niet kunnen opstaan, dan met tranen en gebeden: maar dat men geenszins iets kwaads doen moet, opdat het goede er uit voortkome; want ik merk hier deze dingen aan. 1. In het Canon staat, « onverkort iemands deugdelijk regt van presentatie, of eenig ander regt, voor zooveel het stichtelijk kan worden gebruikt, zonder nadeel van Gods Kerk en goede Kerkeördening; » men erkent dan eenig deugdelijk regt van presentatie, en dat het misschien stichtelijk zoude kunnen worden gebruikt, maar dat regt is geheel antichristisch, tiranniek, monstreus, onregtvaardig en bevattende Simonie; daar is niets in, dan hetgeen verfoeijelijk is, en regelregt tegen Gods woord strijdende; (*l*) Voetius stelde zich deze tegenwerping: dit regt kan zoo bepaald en getemperd worden, dat het de Kerk niet schaadt, en hij antwoordde aldus: « dat is nooit geschied en het zal nooit geschieden; ook kan het niet geschieden, omdat het tegenspraak insluit, indien men zegt, dat slavernij en overweldiging aan de zuchtende Kerk tegen haar wil opgelegd, zonder eenige noodzakelijkheid van Gods gebod, of meerdere stichting, niet beschadigt; eindelijk, wat er ook bepaald wordt, aan de Gemeente wordt die vrijheid niet hersteld, waardoor zij zich van den bekwaamsten en aangenaamsten Leeraar zoude zoeken te voorzien: want wie zij ook mogt verwerpen, die van den patroon was voorgesteld, zij zoude nogtans nooit hem hebben, dien zij eeniglijk wilde, ten ware hij misschien verwaardigde dengenen voor te stellen, die van de Kerk is begeerd en aanbevolen. » 2. Dat bijvoegsel is een steen des aanstoots voor velen, zoo die dat regt gaarne oefenen, als die het voor enkele goddeloosheid aanzien; want men roept, dat er beloofd is in de Kerkeördening, dat men het regt van presentatie onverkort zal houden, als men het tot stichting schikt. 3. De burgerlijke bevestiging van de Kerkeördening van de Staten van geheel Nederland was niet zoo noodig; wij konden dezelve missen, gelijk de Kerk die in de eerste drie honderd jaren gemist heeft. 4. De Heere heeft al dat toegeven, buigen en neerleggen onder de opgelegde lasten geenszins gezegend; de H. H. Staten hebben geene algemeene bevestiging gegeven. 5. Ik vrees dat het is on-

(*l*) Polit. Eccles. part. 2, lib. 3, pag. 622.

Digitized by Google

geloof en vleeschelijke voorzigtigheid, die toen (gelijk nu) de Kerkelijken met Issaschar onder de lasten deden nederbukken, als willende dienen, daar men tot vrijheid geroepen is, en moest staan in de vrijheid. Och hadden wij meer geloof, meer gezigt van den onzienlijken, meerdere opgeklaardheid, dat Jezus Koning is in zijne Kerk, en dat hij niet een klaauw van zijn regt wil toegegeven hebben, en was er meerdere kloekmoedigheid uit verzekering, dat Christus zijne zaken tegen zijne vijanden wel redden en staande zal houden!

Ten derden. Wat aangaat de vrijheid die Art. 37, aan de Overheden gelaten werd, dat zij met hunne afgevaardigden mogen komen zitten, en tegenwoordig zijn in de zamenkomsten der Kerkeraden, en aldaar alles hooren en mede delibereren over alle voorvallende zaken; het is eene onbetamelijke zaak, zoo de Overheden die vrijheid vorderen en aannemen, gelijk zij zulks in ettelijke steden van ons land gedaan hebben en nog doen; en het is mijns oordeels niet goed te keuren, dat de Nationale Synode zich zoo laffelijk boog, en op den wil en en drang der Overheden zulks in hare artikelen van Kerkeördening liet invoegen, en zelve invoegde gelijk geschied is in het jaar 1586. Maar nog minder is het te verschoonen dat de Synode van het jaar 1619, zonder eenige tegenspraak en tegenworsteling zulk een schandelijk bijvoegsel in hare Kerkeördening heeft verdragen, en dat ten einde zij de burgerlijke goedkeuring der Staten Generaal over hare Kerkeördening mogt verwerven; het ware geheel wat anders, zoo de Overheid geweld gebruikende, gedurig in den Kerkeraad kwam zitten door afgevaardigden; maar hier is het vrij gelaten, en vrij verklaard, hoewel ongetwijfeld tegen haar hart en zin. (*m*) Gisb. Voetius heeft met vele redenen deze overweldiging en onderdrukking der Overheden bestreden in zijne schriften; hoewel hij de Synoden geene schuld geeft, wegens dat zij iets in hare Canones hebben gesteld, hetwelk zoo lastig en onteerend voor de Kerk is. Doch ik kan niet anders zien, of de Heere Jesus noemt dat kwalijk van zijne dienstknechten; niet dat zij lijden van de Overheden, maar dat zij op derzelver aandringen en bedreiging, en om hunne gunst te genieten, zelfs die orde stellen en invoegen, dat de Overigheid zulks zal mogen doen, als het haar gelieft; hetwelk nog-

(*m*) Polit. Eccles. part. 1, lib. 1, pag. 199, etc.

Digitized by Google

tans vele zonden en ergernissen in zich bevat, veel smaad legt op de Kerk en Kerkelijken, en zeer nadeelig is aan de vrije Regering der Kerke; want wanneer Overheden door hunne afgevaardigden in die Kerkeraden tegenwoordig zijn, en genoegzaam voorzitten, zoo kunnen vele dingen niet verhandeld worden, welke de geheimen der conscientiën en der huisgezinnen belangen; en de stemmen over de censure van ergernissen van allerlei slag van belijders, en over verscheidene andere voorvallen, kunnen zoo vrijmoedig niet gegeven worden; ook toonen die Overheden, met zoo te doen, dat zij de Gereformeerde Kerkeraden weinig vertrouwen, ja dat zij vrome Leraren en beproefde Ouderlingen verdacht houden, en hen teekenen en brandmerken, als genegen tot opstand, zamenzwering en factie, waardoor dezelve dan bedroefd worden, en de leden der Kerke met hen. En daar die Regenten genoemd worden (en gaarne den naam willen dragen van voedsterheeren van de Gereformeerde Kerk, zijnde ook de meeste van hen ledematen en zonen van die Kerk), daar bevlekken zij de Religie, verdrukken de voorgangers en verblijden de secten, en vijanden van de Kerk, door den Kerkeraden te ontnemen hetgeen zij allen Sectarissen, Ketters, Dwaalgeesten, Wederdoopers, Remonstranten, ja Joden zelfs laten behouden; want die mogen zonder de tegenwoordigheid van Overheden vrij beraadslagen over de zaken hunner Religie in hunne gewone en buitengewone bijeenkomsten; ja ook laten zij de vrijheid aan alle burgerlijke Collegiën, Gilden, Broederschappen van Ambachtslieden, Schippers, Waagdragers enz. om hunne gewone zamenkomsten te houden, zonder dat een Magistraatspersoon daar komt acht geven, op al wat zij spreken en beraadslagen; ja zij schijnen de Leeraars en Ouderlingen in hunne zamenkomsten minder te vertrouwen, dan Koningen, Vorsten en Magistraten, die vreemd van onze Religie zijn, dewelke men bevonden heeft, dat geenszins dringen, dat hunne afgevaardigden in de Kerkeraden der Gereformeerden mogen zitten, hoewel zij dat anderzins onder eenen grooteren schijn van regtvaardig wantrouwen zouden kunnen doen, gelijk weleer gebleken is in Frankrijk, in Savoijen, en in eenige Keizerlijke steden, Hamburg, Neurenburg, enz. De tegenredenen zijn ligt op te lossen; doch ik mag er niet langer op staan.

Ten vierden. Belangende het artikel van de Feestda-

Digitized by Google

gen, dit is ook een van de opgedrongene Canones, en is slechts verdragende en bepalende, en niet stellig en voorschrijvende, gelijk Voetius zich daarover verklaart (die in de Synode tegenwoordig is geweest) (n) « Daar zijn, » zegt hij, « eenige Canones, die niet vrijwillig en van » eigene beweging, noch uit het hart van de Kerk voort» gekomen zijn, maar bij gelegenheid, van buiten en van » elders ingebragt en opgelegd, voor de Kerken lastig » en in zich zelve volstrekt onaangenaam, om welke op te » stellen en in te voegen, de Synoden tegen haren dank » gedwongen zijn, gelijk van het Jus Patronatus, van » het zitten van de Magistraat in den Kerkeraad, van de » correspondentie met de plaatselijke Overheid te houden » in de kerkelijke verkiezing en roeping van eenen Pre» dikant. Van dit geslacht is het Canon van de onder» houding van die dagen, welker onderhouding onze » Synoden van zelfs niet hebben gezocht noch ingesteld, » omdat zij daarin eenen beteren weg en grootere stich» ting zagen, of daarvan verwachtten, maar wegens » de noodzakelijkheid, van de Magistraat en van het » volk opgelegd, als zij alles beproefd, en de onderhou» ding al nagelaten, en het Synodaal besluit in het jaar » 1574 gemaakt hebbende, die toen ter tijd niet konden » afschaffen, zoo hebben zij die in het jaar 1578 weder » toegelaten en ingebonden zoo verre als zij konden; niet» temin drukten zij aldaar haren wensch en gevoelen uit, » aangaande den beteren en veiligeren weg in de niet onder» houding derzelve. » Wederom elders zegt hij: (o) « Die » Nederlandsche Canones van de jaarlijksche feestdagen » zijn alleen verdragende en bepalende, niet stellig en » voorschrijvende; zoo moeten zij dan niet als zoodanig » (als stellig en voorschrijvende) gedrongen worden tegen » de Kerken en de Leeraars, die derzelver afschaffing met » orde en stichting kunnen bezorgen. » Nog eens op eene andere plaats: (p) « De Nederlandsche Kerken hebben » wegens de kwelling van het volk, en de onredelijke » aankleving van de gewoonte, en wegens het gezag van » de Magistraten, die deze verandering niet toestonden, » besloten, dat men predikatiën zoude doen op de gewoonlijk » genoemde Kersdagen, en Nieuwejaars- of Besnijdenis» en andere dagen. » Dus blijkt het, dat Voetius geene

(n) Disp. Select. part. 3, pag. 1344. Vide idem fere Polit. Eccles. part. 3, pag. 217. (o) Polit. Eccles. part. 1, lib. 1, pag. 294. (p) Polit Eccles. part. 3, pag. 217.

Digitized by Google

font erkende in dit Canon, hetwelk de Nationale Synode van Dordrecht in het jaar 1619 over de feestdagen stelde. Doch ik durf niet nalaten openlijk te betuigen, dat waarlijk die Synode merkelijk den Heere vertoornd heeft, met dat Canon te maken; want 1. die Synode is nadat het licht zoo lang op den kandelaar was gezet, (q) in de Synode van het jaar 1574 art. 53, en het volk en de Overheden nu vijftig jaren lang onderwezen waren, dat men met des Heeren dag moest te vreden zijn, en geene feestdagen houden) meer achterwaarts gegaan in het artikel van de feestdagen te stellen; want niet alleen lieten zij na te stellen die opmerkelijke woorden, welke de Nationale Synode van het jaar 1578, art. 75, gebruikt had, die (r) boven te lezen zijn, maar ook zelfs heeft zij uitgelaten, hetgene de Nationale Synode van Middelburg des jaars 1581 art. 50 stelde. « De Gemeenten » zullen bij hunne Overheden aanhouden dat de feestdagen, » uitgenomen de Zondagen, Kersdagen en Hemelvaarts- » dag, afgedaan worden; » en zij heeft ook slimmer bevolen, dan de voorgaande Nationale Synode van 's Gravenhage in het jaar 1586, welke aldus sprak art. 60: » Maar ter plaatse waar meerdere feestdagen door bevel » der Overheden gehouden worden, als der besnijdenis » Christi en den Hemelvaartsdag, zullen de Dienaars ar- » beiden, dat zij met prediken den lediggang des volks » in eene heilige en nutte oefening veranderen; » maar deze Dordrechtsche Synode van het jaar 1619 wil, dat de Predikanten bij de Overheden zullen verzoeken (namelijk waar men den dag der Besnijdenis en Hemelvaartsdag niet houdt, bij voorbeeld in Zeeland) dat zij mede die twee feestdagen mogen houden; want zoo staat er art. 67: » dewijl in de meeste steden en provinciën van Nederland » daarenboven nog gehouden worden den dag van de be- » snijdenis en hemelvaart Christi, zullen de Dienaars » overal NB. waar dit nog niet in het gebruik is, bij » de Overheden arbeiden, dat zij zich met de andere » mogen conformeeren. » Daarenboven, daar de Nationale Synoden van het jaar 1578 en 1581 niets hadden gezegd, van op de feestdagen het H. Avondmaal uit te deelen, heeft deze Synode en die van het jaar 1586 aldus bevolen, art. 63: « het zal stichtelijk zijn, waar het » de gelegenheid der Kerke lijden kan, dat op den Paasch- » dag, Pinksterdag en Kersdag het houden van het Avond-

(q) Zie boven pag. 107. (r) pag. 108.

Digitized by Google

»maal geschiede;» zoodat het wel te merken is, dat allen die toen in de Synode hunne stemmen gaven tot die Acte, het houden van die dagen, en het stellen van dat Canon geenen last rekenden; hetwelk te meer blijkt, dewijl (s) Festus Hommius, de Scriba dier Synode, en de vier Professoren der godgeleerdheid van Leyden, en in het bijzonder Rivetus zich verklaard hebben over de nuttigheid van de feestdagen; gelijk mede daarna gedaan hebben onze Overzetters in hunne kantteekeningen over Col. II: 16, 17. 2. Deze Synode heeft het houden van die jaarlijksche dagen geoorloofd, nuttig en stichtelijk gesteld; daar men nogtans klaar kan toonen, en reeds onwedersprekelijk getoond heeft, dat het onderhouden en opleggen van de onderhouding van die dagen den Heere zeer mishaagt, 1. overmits God niemand zulk eene magt gegeven heeft, om jaarlijksche feestdagen te stellen, 1 Kon. XII: 31, 32. 2. Omdat hierdoor bij Gods inzettingen omtrent de Godsdienst iets bijgedaan wordt, hetwelk de Heere duidelijk en streng verbiedt, Deut. XII: 32. Deut. IV: 2. 3. Dewijl het regelregt gaat tegen het tweede gebod, dat alle eigenwillige diensten verwerpt, gelijk die ook elders verworpen en verdoemd worden, als menschengeboden, Math. XV: 9 en 13, Marc. VII: 7, 8 en 9, Col. II: 21, 22 en 23. 4. Dewijl daar door de vrijheid en toelating, van God in het vierde gebod gegeven, van zes dagen van de zeven te werken, verminderd en weggenomen wordt, zoo dat het strijdt tegen het vierde gebod, dat die dagen gehouden worden; gelijk dit erkende de Dordrechtsche Synode van het jaar 1578, zeggende art. 75. «Het ware wel te wenschen »dat de vrijheid van zes dagen te arbeiden, van God »toegelaten, in de Kerken gehouden en den zondag alleen »gevierd mogt worden; nogtans dewijl sommige andere »feestdagen onderhouden worden door gezag van de Over»heden» (men mag er bijvoegen, ook door gezag van de Nationale Synode van het jaar 1619.) 5. Dewijl het strijdt tegen de Christelijke vrijheid, in welke wij moeten staan. Gal. IV: 10 en 11. Gal. V: 1. 1 Cor. VII: 23. 1 Cor. VI: 12. 6. Dewijl Christus, de Middelaar, de eenige Heer van zijn huis, die getrouw was hem, die hem gesteld had dezelve niet gesteld heeft; maar in tegendeel door

(s) Vide verba eorum excerpta in Disp. mea de diebus Festis, in Ecclesiis Reformatis celebrari solitis, impressa Ultreject. anno præcedent. pag. 45.

Digitized by Google

zijne Apostelen, het tegendeel bevolen heeft, verbiedende eenige feestdagen te houden. Rom. XIV: 5 en 6. Gal. IV: 11. Col. II: 16. 7. Dewijl men daar door zich aan de Joden, Papisten en Heidenen gelijkvormig maakt, hetwelk de Heere zijn Christen volk verboden heeft, Gal. IV: 10. Col. II: 16 en 17. Deut. XII: 30. 2 Kon. XVI: 10 en 11. 8. Dewijl niet alleen de Antichristische Kerk die tot Afgoderij misbruikt heeft, en nog misbruikt, maar ook vele onder de Gereformeerden die op eene bijgeloovige wijze houden; doch de H. Schrift zegt, dat men zulke misbruikte zaken, (die niet noodig zijn) moet verwerpen. Jud. 23. Num. XXXIII: 52. Deut. XII: 2. 2 Kon. XXIII: 4, 6, 11, 14 en 19. 2 Kon. X: 22, 28. 9. Om dat de onderhouding derzelve als noodzakelijk wordt aangedrongen van Kerkelijken en Burgerlijken, en degenen, die dezelve conscienties halven weigeren te onderhouden, verdrukt en vervolgd worden; hetgene tegen Gods Woord is. Gal. II: 3 en 4. Openb. II: 24. Hand. XV: 28. 10. Dewijl de onderhouding der zelve veel ergernis geeft aan zwakke Gereformeerden, en aan allen die uit den Woorde Gods verzekerd zijn, dat zulk feesthouden Gode zeer mishaagt. Math. XVIII: 6, 7 en 8. Deut. XXVII: 18. Rom. XIV; 13, 15, 16, 21, 22 en 23. 1 Cor. X: 28, 29, en 32. 1 Cor. VIII: 9 en 10. Zoo breedvoerig heb ik tot berigt der Ouderlingen van deze vier artikelen van de Kerkeördening moeten spreken (*a*).

(*) Ter eere van de Dordsche Synode of van onze Kantteekenaars of van meest alle onze Voorvaders? neen! maar ter eere der waarheid moet ik hier aanmerken, dat Koelman met betrekking tot de onderhouding der feestdagen, mijns inziens, even verkeerd handelt wanneer hij de feestdagen wil verboden hebben, als anderen die dezelve willen geboden hebben. Zoo wel tegen dezen als genen geldt de vermaning van den Apostel; *staat dan in de vrijheid met welke ons Christus vrij gemaakt heeft*, Gal. V: 1; en, *niemand oordeele u in het stuk der feestdagen*, Col. II: 16. Wanneer de feestdagen, die reeds van de vroegste tijden in de kerke Christi gevierd zijn, niet als heilige dagen worden aangemerkt, en dus ook niet met den dag des Heeren worden gelijk gesteld, wanneer zij niet zoodanig worden vermenigvuldigd dat daardoor de dagelijksche bezigheden worden verhinderd, wanneer zij zonder inmengselen van Phariseïsmus en niet tot bijgeloovigheden gelijk de Roomschen, maar tot eere Gods en Jesu Christi en tot gedachtenis der groote daden des Heeren besteed worden, wáár in Gods Woord wordt dan verboden dat de gemeente ook op eenen gewonen dag der week te zamen kome om de geboorte, de opstanding of hemelvaart Christi en de uitstorting des Heiligen Geests te gedenken? Waar is het ooit verboden dat de geloovigen over de geheele aarde ook aldus de gemeenschap der heiligen uitoefenen? Wie nu alzoo de feestdagen beschouwt, die, meen ik, zal ook in de teksten, welke Koelman aanhaalt, dezelve niet verboden vinden. En hoewel dan hetgene hij daarvan zegt een iegelijk tot waarschuwing moge zijn om dezelve niet als heilige dagen, en derzelver onderhouding

Digitized by Google

KAPITTEL XI.

Beantwoording van eenige vragen over de voorschrevene Kerkeördening, en over de Canones, derzelver gezag, nuttigheid, noodzakelijkheid, onderhouding, veranderlijkheid en tijd van verandering, enz.

1e Vraag, of de Kerkeördening van velen dient onderzocht, gelezen en gekend te worden, en bijzonder ook van Ouderlingen? Wij antwoorden, de gemeene Ledematen der Kerke, alzoo zij hunnen voorgangeren moeten gehoorzaam en onderdanig zijn (Heb. XIII: 16.) en erkennen degenen, die onder hen arbeiden (1 Thess. V: 12.) dienen wel eenige kennis van vele regelen van de Kerkeördening te hebben. Maar naast de Leeraars behooren de Ouderlingen zonderling de kennis derzelve te zoeken. Voetius stelt deze vraag voor, (*a*) of de Canones en Kerkelijke ordinantiën openlijk in de Kerk aan het volk moeten voorgelezen, en van huis tot huis aan elk bekend gemaakt worden? En hij antwoordt, «zoodanige bekendmaking schijnt niet noodig te zijn; hoewel het niet onnut zoude zijn, indien het lezen van de voornaamste Canones, inzonderheid welker onderhouding het volk meest raakt, ieder jaar in elke Kerk herhaald werd; maar het schijnt bijna noodzakelijk, dat de Kerkeördening in iedere Kerkeraad, en in de vergadering der Diakenen, eens en andermaal 's jaarlijks gelezen en herlezen worde; want men moet die kennis en dat onderzoek van de Canones niet geheel en al laten en toebetrouwen aan ieders bijzondere naarstigheid en voorzigtigheid.» En een weinig te voren zegt hij: «(*b*) het is geoorloofd, ja het is prijselijk, dat elk geloovige die Canones onmiddelijk onderzoeke, en zoo uitdrukkelijk aanneme.» Elders wil hij, dat beide Leeraars en Ouderlingen in Nederland zouden nazien de handelingen van de Nationale Synode van den jare 1618 en 1619, en de handelingen der Provinciale Synoden, of immers de Repertoria (registers om ras eenige bijzon-

als eene verbindende wet te beschouwen, niemand evenwel oordeele daarom eenen anderen, maar een iegelijk zij in zijn eigen gemoed ten vollen verzekerd. En allen te zamen laat ons malkanders stichting bedoelen!

Aanm. van den Uitgever.

(*a*) Polit. Eccles. part. 1, lib. 1, pag. 268, 267. (*b*) Polit. Eccles. part. 3, pag. 236.

Digitized by Google

derheden uit te vinden) van de handelingen dier Synoden, welke men kan hebben met de hand geschreven, gelijk mede de exemplaren van de Zuid-Hollandsche Synoden, in elke Zuid-Hollandsche Classis, en exemplaren van het Repertorium tot de Synodale handelingen van Zuid-Holland, zijnde in verscheidene Zuid-Hollandsche consistoriën, en in handen van vele Predikanten. « Het » ware te raden (zegt hij verder) dat elk Leeraar en » Ouderling de Kerkeördening van den jare 1618 en 1619, » en het Synodale Repertorium in de Kerkekamer of » plaats der Consistoriale zamenkomst, openleggende voor » de oogen van allen, doorbladerde, en dezelve bij alle » voorkomende gelegenheid nazag, en zich daar henen » begaf, als zijnde de particuliere bestuurschriften, en » narigten omtrent de Kerkelijke regering. »

2e Vraag, of de Canones, dat is, Kerkelijke regelen en orders, alle van even groot gezag, gewigt, nuttigheid en noodzakelijkheid zijn? Wij antwoorden, geenszins, want sommige Canones zijn substantieel, dat is, bevattende de wezenlijke dingen van de Regering, anderen zijn circumstantioneel, omstandig, bepalende den tijd, de plaats, orde, wijze; sommige Canones zijn noodzakelijk, en onveranderlijk van goddelijk regt, die altijd duren moeten, in het Woord Gods bepaald zijn, of uit het natuurlijk regt vloeijende; zoodanig als is de orde der Ouderlingen, de regering door Ouderlingschappen; het Kerkelijk beroep der Leeraars, de Kerkelijke tucht, enz.; andere zijn toevallig, veranderlijk, over middelmatige dingen. Sommige Canones zijn gebiedende, andere zijn maar radende en aanbevelende, gelijk ergens de Dordrechtsche Synode, van de Proponenten sprekende, en van hun werk en voorbereiding, deze woorden gebruikt. « c) Is ook goedgevonden, dat men deze dingen » allen Kerken niet zonde scherpelijk belasten, maar » dat het genoeg zonde zijn, dat hetzelve maar ernstig » aan de Kerken wierde aanbevolen. » Wederom sommige Canones zijn uit het hart van de Kerk, en van zelfs door haar opgesteld en geordineerd; andere zijn van buiten opgedrongen, en tegen der Kerkelijken wil en dank als lasten opgenomen, om een groot kwaad voor te komen, dat men vreest, en om wat goeds van de Overheden te krijgen, dat men hoopt, zoodanig als zijn

(c) In de Handelingen der Nationale Synode in de twintigste Sessie.

Digitized by Google

die vier artikelen, waarvan in het voorgaande kapittel gesproken is.

3 Vraag. Of niet verscheidene regelen van deze Kerkeordening merkelijk buiten onderhouding zijn bij de Kerken en Kerkelijken, zonder dat daar eenige klagte of straffe over komt? Ik antwoord, ja gewis, vele; (*d*) Voetius heeft er verscheidene in zijn boek aangeteekend uit zijne ondervinding, en anderen kunnen het ook weten, die er op letten. Ik zal er hier eenige ophalen, waar de praktijk veel tegen strijdt. Art. 4 wordt de verkiezing geboden te doen, na voorgaand vasten en bidden, doch dit wordt nagelaten. Art. 10 staat, dat geen Predikant elders beroepen, ontslagen zal mogen worden, dan met bewilliging des Kerkeraads, Diakenen, en degenen die te voren in dienst van het Ouderlingschap en Diakenschap zijn geweest; maar dit laatste is buiten gebruik. Art. 15 staat, niemand zal in eene andere Kerk eenige predikatiën mogen doen, zonder bewilliging des Kerkeraads; het wordt niet onderhouden. Art. 33 staat. Die tot de zamenkomsten (te weten van Synoden en Classen) afgezonden worden, zullen hunne geloofsbrieven en onderrigtingen medebrengen. Doch dit geschiedt niet in de Classen. Art. 37. In alle Kerken zal een Kerkeraad zijn, dewelke ten minsten alle weken eens zamen zal komen; ook dit wordt veel nagelaten. Art. 44. De Classis zal ten minsten twee van hare dienaren, de oudste, ervarenste en geschiktste autoriseeren, om in alle Kerken ieder jaar bezoeken te doen, enz. Dit geschiedt in vele Classen niet. Art. 47. Tot de jaarlijksche particuliere Synoden zullen twee Predikanten en twee Ouderlingen uit iedere Classis afgevaardigd worden; dit is niet in praktijk. Art. 50. De Nationale Synode zal alle drie jaren gewoonlijk eens gehouden worden. Niets minder geschiedt er dan dat. Art. 56. Ter plaatse waar zoo vele predikatiën niet gedaan worden, zal men eenen zekeren dag in de week bestemmen, om den Doop buitengewoon te bedienen, doch niet zonder predikatie; dit is ook nagelaten. Art. 75. Dat de verzoening dergenen, die in eene openlijk bekende zonde gevallen zijn, openlijk geschiede; dit geschiedt zelden of nooit in sommige Kerken. Dit zijn tien staaltjes, en ik zoude er nog andere tien en meerdere bij kunnen doen, waarin de praktijk

(*d*) Disp. Select. part. 3 pag. 1342. en Res ludicata van de Canonicken 2 Deel. pag. 137, 138. Polit. Eccles. part. 3. pag. 223.

Digitized by Google

met de Kerkeördening niet overeenkomt, zonder dat er iemand over bestraft wordt, namelijk Art. 6, 11, 13, 20, 25, 27, 34, 41, 45, 52, 62, 63, 67, 80 en 82. Zoo dat het vierde deel van de Kerkeördening, bestaande in 86 artikelen, niet onderhouden wordt.

4e Vraag. Of een Leeraar of Kerkeraad iets meer mag doen, dan de artikelen van de Kerkeördening voorschrijven? Ik antwoord, gewis ja, dewijl al wat hier en nu, in deze en die omstandigheden, in deze of die Kerk zeer nuttig ja noodig is, niet kan in die 86 Canones begrepen worden. (e) Voetius vraagt ook, of eenig Leeraar, Kerkeraad of Classis, tot betere stichting omtrent de regering, tucht, leere, in die openlijk en in het bijzonder bekend te maken, voort te zetten en tegen de partijen te beschermen, iets anders en nog meerdere dingen mag doen, dan de Canones in het bijzonder voorschrijven? En hij antwoordt, « waarom niet? want een goed » tot een goed gedaan, maakt een grooter goed; het is altijd » geoorloofd, bij hetgene wel gevonden en gesteld is an- » dere dingen te doen, zoo zij maar tegen de Formulie- » ren van eenigheid en substantieele Canones niet strij- » den.... Zoo zijn eerst van eenige Classen ingebragt, » en daarna van eenige particuliere Synoden goedgekeurd » de voorbereidende examens van degenen die naar het Pre- » dikambt staan, voor dat zij toegelaten worden, om proe- » ven van predikatiën voor de Gemeenten te geven; daar- » enboven is bevolen, dat tot de bestierders van de » Classis en Synode, te weten den Praeses en Scriba » der handelingen, een Assessor (een bijzittend raadgever) « toegevoegd worde; dat de Predikanten, Proponenten, » Ouderlingen en Diakenen niet alleen onderschrijven de » geloofsbelijdenis en Catechismus, maar ook de Canones » der Leere van de Synode van Dordrecht, van het jaar » 1619. Daarenboven de aanstelling van ziekentroosters, » die de Predikanten te hulp mogen komen, in zieken » en gevangenen te bezoeken, alsmede van voorzangers » en voorlezers; eindelijk ook eenige andere dingen, » die in eenige particuliere Synoden, Classen of Kerken » naauwere vereeniging van de Kerken in geloof en re- » gering en tot meerdere stichting der toehoorders onder- » houden worden, hoewel de algemeene Canones daar » niet van gewagen, als daar zijn verscheidene zoo open- » lijke en halfopenlijke Catechisatien, repetitiën of her-

(e) Polit. Eccles. part. 1, lib. 1, pag. 284, 285.

Digitized by Google

» handingen van predikatien, voorbereidende onderwij-
» zingen van degenen, die gaarne lidmaten zouden wor-
» den met openlijke belijdenis, afzendingen van Predi-
» kanten en Voorlezers naar Heidensche landen, naar
» Kerken onder het kruis, naar het leger, naar de vloot;
« en de bediening der Diakonessen, in de grootste Ge-
» meente van Nederland, welke van den eersten tijd der
» Reformatie aldaar tot op dezen dag toe geduurd heeft. »

5° Vraag. Of de Canones veranderlijk zijn, en somtijds mogen en moeten veranderd worden? Ik antwoord. 1. Sommige zijn niet veranderlijk; namelijk, eerst; De Canones, die de leer of een deel van de leer bevatten, mogen niet veranderd worden; maar indien men bevindt of oordeelt, dat zij tegen de Schrift strijden, zoo moet men wel verandering zoeken, maar dan moet een Leeraar die order volgen, welke aangewezen wordt in het gemeene formulier van onderschrijving van Leeraars, Onderlingen en Professoren der godgeloerdheid: en waaraan alle Leeraars zich verbonden hebben; hetwelk in de (*f*) nahandelingen van de Synode van Dordrecht staat; dat is, men moet de dwaling, die men in de leer meent te zien, eerst den broederen bekend maken, en met hen daar over handelen; maar niet eerst het tegendeel openlijk belijden, en met woord of geschrift leeren. Ten anderen; de Canones aangaande de wezenlijke dingen van onze Kerkelijke Regering, door het Woord Gods voorgeschreven, mag men ook niet veranderen, bij voorbeeld de Canones van de orde der Ouderlingen, van de Presbyteriaansche Regering, van de Kerkelijke beproeving van Leeraars, van de Kerkelijke Tucht en derzelver daden en trappen, de afhouding van het Avondmaal en de afsnijding. Men mag op zijn Erastiaansch die Canones niet veranderen, noch nalaten, of men loopt aan tegen den Catechismus en Liturgie. Maar indien men meent verzekerd te zijn, dat zij tegen de Schrift strijden, zoo moet men derzelver verandering zoeken op eene wettige en geregelde wijze, gelijk gezegd is. Maar 2. De Canones omtrent de bijkomstige en veranderlijke dingen van de Regering der Kerke, of omtrent middelmatige dingen, zijn veranderlijk; zoo erkent (*g*) de Nationale Synode, dat « die ar-
» tikelen alzoo zijn gesteld en aangenomen, dat zij (zoo
» het nut der Kerke anders vereischte) veranderd, ver-
» meerderd of verminderd mogen en behooren te worden. »

(*f*) In de 164 en 175 Sessie. (*g*) Kerkeordening art. 86.

Digitized by Google

Ik zal de woorden van Voetius hier bijbrengen; « (*h*) Geene » Canones » zegt hij, « aangaande middelmatige dingen, of » de uiterlijke orde, of van de omstandigheden, of par- » ticuliere ceremoniën en gewoonten, moeten onveranderlijk, en dienvolgens algemeen, van allen overal, en » altijd te onderhouden zijn of geacht worden; ja het » is nuttig dat zij somtijds veranderd worden, en in verscheidene Gemeenten verschillen en waar meerdere » stichting of eenige andere gelegenheid dat mogt raden, » of immers niet ontraden, op dat niet de al te strenge » en geduurzame onderhouding in een noodzakelijk algemeen gebod overga. (*i*) De onderhouding der Canones, » die omtrent de wezenlijke en algemeene dingen van » de Kerkelijke Regering iets bevatten, dat tegen de » Schrift strijdt, of welker onderhouding voor de Kerk » meer tot schade dan tot stichting is, moet van eene » Kerk of van particuliere Kerken, welke dat kunnen, » en zoo ras zij kunnen nagelaten worden; en die vrijheid en voortgang tot beter moet van andere Kerken en » Leeraars van dezelfde correspondentie, die zoo gelukkig niet kunnen zijn, noch direct noch indirect » verhinderd worden; gelijk men in goede dingen geene » voorbeelden moet wachten, maar geven, zoo moet men » ook in de gebreken niet blijven, tot dat alle anderen » zich ook van die kwaden ontwikkelen. « Wederom. (*k*) » De meeste Canones zijn veranderlijk, en die ze maken, » behouden zich altijd de vrijheid, van daar bij of af » te doen, dezelve te veranderen, zoo dikwijls als de » staat en stichting der Kerken dat vereischen zullen; » ziet de laatste of 86 Canon van onze Kerkeördening; » hetwelk van alle Canones is te verstaan, uitgenomen » dezulken welke bevatten de wezenlijke en duurzame » dingen van de Kerkelijke Regering, die door Gods » Woord zijn bepaald, en die door stellig goddelijk regt » ons direct en onmiddelijk verbinden tot aanneming en » onderhouding; hoedanige ook zelfs in de Nederlandsche » Geloofsbelijdenis Art. 30, 31, 32, en ten deele ook » in den Catechismus Vr. 83, 84, 85, 103, verklaard worden. Nog eens, onze Canones zijn gemaakt » met die bedoeling en dat uitdrukkelijk beding, hetwelk » aan het einde is aangevoegd, op dat zij niet behouden » of gedrongen zouden worden als altijddurende en onver-

(*h*) Polit. Eccles. part. 1 lib. 1 pag 269. (*i*) Ibidem. pag. 278. (*k*) Ibid. pg. 287. (*l*) Ibid. pag. 293.

Digitized by Google

» anderlijk, waar de reden van eenig Canon, of Canonnes op komt te houden, of de meerdere stichting, of » eene noodzakelijkheid de verandering aanraden.»

6. Vraag. Of men zoolang moet wachten, met eenen Canon te veranderen, tot dat een diergelijke algemeene Synode, als degene welke dezelve bevolen heeft, denzelven verandert. Ik antwoord, het mogt schijnen, dat het (*m*) laatste artikel van de Kerkeördening dat te kennen geeft, dewijl er staat, « deze artikelen mogen en behooren verandered, vermeerderd of verminderd te worden, zoo het » profijt der Kerken anders vereischte; het zal nogtans » geene bijzondere Gemeente, Classis of Synode toestaan, » zulks te doen, maar zullen naarstigheid doen om die te » onderhouden, tot dat anders van de Algemeene of Nationale Synode verordend worde.» Maar men moet dit zoo verstaan, als elke drie jaren, of binnen korter tijd eene nieuwe Nationale of Algemeene Synode gehouden wordt; gelijk het 50 artikel van de Kerkeördening zulks uitdrukkelijk medebrengt; maar indien men in eene halve of geheele eeuw geene Nationale Synode heeft (gelijk wij nu wegens den onwil der Overheden in meer dan 70 jaren niet gehad hebben) zoo behoeft men zoo lang niet te wachten, maar maken de verandering zoo als de stichting vereischt, het zij door eene Provinciale Synode of Classis, of Gemeente, of Leeraar. Wij hebben daarvan een naamkundig voorbeeld in de Apostolische en volgende Kerken, in hun gedrag omtrent dien Apostolischen Canon van het onthouden van bloed en het verstikte, Hand. 15. Zij hebben dit zoo lang niet onderhouden, tot dat het door eene Apostolische of Oecumenische algemeene Synode veranderd was (want dat is nooit geschied; in zestien honderd jaren is er niet eene Nationale of Algemeene Synode geweest, die dezen canon veranderd heeft; (*n*) integendeel vindt men dat in 't jaar 324 en 540 die onthouding van het verstikte door eenen canon vastgesteld is); maar wanneer de oorzaak van dien Apostolischen canon en besluit ophield (namelijk de ergernis van die nieuwelijks uit het Jodendom bekeerd werden) hebben de particuliere Kerken, door ontwenning deszelfs onderhouding afgeschaft, niet afwachtende eene verklaring van algemeene toestemming of eene Synodale afschaffing. Zoo zouden ook nu de Leeraars en Kerken mogen doen, als eenige lastige canon, die veel ongemak, schade en

(*m*) Art. 86. (*n*) Vide Voetii Polit. Eccles. part. 1 lib. 1 pag. 276.

Digitized by Google

onstichting aanbrengt, hen eenen tijd lang heeft gedrukt; zij mogen denzelven als zij kunnen weg doen, zonder naar de Nationale Synode te wachten; ook mogen zij iets middelmatigs (dat in de Canones opgelegd of geraden was) nalaten of anders doen dan te voren, tot meerdere stichting, of om aanstoot en twist voor te komen, of om in dezen hunne vrijheid te toonen, en met der daad te bevestigen; hoewel die verandering door eenen Predikant alleen niet zoo ordentlijk en veilig kan geschieden, zonder dat hij heeft de toestemming van de Classis of Synode van zijn district, of immers de uitdrukkelijke of stilzwijgende toestemming van zijnen Kerkeraad. Van dit gevoelen is ook Voetius, die zich aldus uitdrukt: » (o) Elke bijzondere Kerk, of elke Classis, of elke Synode kan bij elke eerste gelegenheid nalaten en afbreken de onderhouding van de Canones, of liever bijvoegsels, dewelke geene vonden zijn van de Kerk noch uit haar hart voortgekomen zijn, maar van elders als lasten opgelegd, en tegen den wil der Kerk zijn ingelaten, opdat zij de zoo lang verzochte en gehoopte goedkeuring en bevestiging van de geheele Kerkeordening niet zoude komen te missen; zij mogen door wettige aanhoudingen en smeekingen de hulp der Hooge Magten verzoeken, en de conscientiën dergenen die tegenstaan, onderrigten, zonder een uur lang te wachten naar een besluit of canon van eene Nationale Synode, welker beroeping bij ons bijna is, gelijk de komst van den Elias der Joden, welke zij in twijfelachtige en donkere gevallen te vergeefs te gemoet zien, met dat gemeene spreekwoord, Elias zal komen. Aldus heeft de Zeeuwsche Synode vlijtig aangedrongen op de niet onderhouding van dat bijvoegsel, van het zitten van burgerlijke afgevaardigden in de bijeenkomsten des Kerkeraads, en zij heeft het van de H. H. Staten verworven, door tusschenkomst van zijne Excellentie den Prins van Oranje, Willem de tweede. Zoo heeft de Noord-Hollandsche Synode te Enkhuizen vergaderd in het jaar 1632, de uitvoering van hetzelfde lastig en onaangenaam bijvoegsel, van de Kerk van Amsterdam willen afweren maar zij heeft het niet verworven. Wat over dat zelfde hatelijk bijvoegsel tot Utrecht geschied is van het jaar 1660, en met welk eene voorzigtigheid de Kerkeraad de onderhouding van die wet (indien het eene wet is), na 70 jaren onbruik we-

(o) Polit. Eccles. part. 1 lib. 1 pag. 279.

Digitized by Google

» der opgegraven, getracht heeft te ontwijken, daar spreekt » de geschiedenis van. De oefening van het Jus Patronatus » heeft de eerste Zuid-Hollandsche Sijnode, weinige we» ken na de Nationale van Dordrecht in het jaar 1619 te » Leyden gehouden, getracht te verhinderen; enz. » (p)

7. Vraag. Of een particulier Leeraar eenigen omstandigen canon of canones mag en moet nalaten te onderhouden, als hij in zijn gemoed verzekerd is, of meent te zijn, dat hetgeen daarin geboden of voorgeschreven wordt; tegen Gods Woord en wil is? Ik antwoord; gewisselijk ja: want hij mag niets doen, dan in geloove, en hij mag geene menschelijke wet of instelling opvolgen, terwijl hij oordeelt, dat Gods woord daartegen is; bij voorbeeld, daar is die wet van de feestdagen, art. 67, welker strijdigheid met Gods Woord ik in het vorige kapittel toonde. Doet daar bij die twee andere canones art. 58. « De Dienaars zullen in het Doopen gebruiken die » Formulieren van de instelling en het gebruik des Doops, » welke tot dien einde onderscheidelijk beschreven zijn. » En art. 62. Na voleinding der predikatiën en der gemeene

(p) Een iegelijk merke wel op, dat Voetius en Koelman niet zeggen, dat het aan eenig Leeraar, Kerkeraad, Classis of Provinciale Synode onbepaald vrijstaat de Canones of regels der Kerkeördening van eene Nationale Synode te veranderen of te overtreden. Maar dit mag dan alleen geschieden. 1. Wanneer er geene Nationale Synode kan gehouden worden, waartoe evenwel de opzieners der Gemeente gehouden zijn alle pogingen aan te wenden. 2. Wanneer door de Burgerlijke Overheid iets aan de Kerk ware opgedrongen, waaronder de Gemeenten gebukt gaan, dan behoort zulk een dwang of last, die inbreuk maakt op de verordeningen des Heeren, aangaande tijne Gemeente ten spoedigste te worden verworpen. 3. Terwijl ook in middelmatige dingen die slechts de uitwendige orde of omstandigheden of bijzondere ceremoniën en gewoonten betreffen de verandering geoorloofd is.

Doch wanneer de Nationale Synode verordeningen gemaakt heeft, in de vreeze des Heeren, tot welzijn der Kerk, dan mag geen Leeraar, Kerkeraad, Classis of Provinciale Synode, bijaldien er eenige mogelijkheid is om eene Nationale Synode te hebben, veranderingen maken in die dingen welke het wezen der zaak, bij voorbeeld de regering der Kerk of kerkelijke diensten of dergelijken betreffen. Veel minder mogen de genoemde Vergaderingen de geheele Kerkeördening verwerpen, of in plaats derzelve eene nieuwe invoeren. Niemand werpe mij hier tegen dat de Provinciale Kerkvergadering binnen Dordrecht gehouden, anno 1574, dit gedaan heeft. Want die zóó spreekt toont weinig ervarenheid in de kerkelijke geschiedenis. Te dier tijd werden nog vele Provinciën van ons land door de Spanjaarden bezet, terwijl ook niet overal gemeenten waren gesticht. Zoo velen evenwel als dit konden doen, zonden hunne afgevaardigden naar Dordrecht, zoodat aldaar niet slechts uit Holland en Zeeland, maar ook uit vele andere Provinciën opzieners der Gemeenten bijeen waren. En hierom is ook de gemelde Vergadering te regt door velen eene Nationale Synode genoemd. Wie hierover begeert te lezen, zie Trigland, kerkelijke geschiedenissen, pag. 163 enz. — *Aanm. van den Uitgever.*

Digitized by Google

» gebeden op den predikstoel, zal voor de tafel gelezen » worden het Formulier des Avondmaals, mitsgaders het » gebed daartoe dienende. » Ik oordeel, dat die canones, van de feestdagen te houden, en de Formulieren te lezen, Gode mishagen, en tegen zijn Woord aanloopen, gelijk ik dat (q) elders breed, en met vaste redenen getoond heb, wanneer daarover in de Classis met mij gehandeld werd; nu konde ik niet anders, als die nalaten; en de Classis heeft geoordeeld, dat die artikelen iets middelmatigs geboden, en dat het in mij een misslag was, te oordeelen, dat zij tegen Gods Woord aanliepen; (wat van de waarheid in dezen zij, wil ik nu niet betwisten) maar immers de Classis heeft het in mij verdragen, dat ik die canones niet zoude onderhouden; maar de H. H. Staten Generaal en de Staten van Zeeland alsof zij het beter dan de Kerkelijken verstonden, en alsof zij de Meesters en Heeren in de Kerk waren, hebben mij met geweld daarom van mijne dienst en plaats verstooten, tegen wil van de Classis en den Kerkeraad; en de Synoden van de andere Provinciën hebben zonder mijne zaak te willen oordeelen, mijne onderdrukking verzwaard, met mij het openbaar prediken te verhinderen. Hoe de een en de ander dat voor den Heere zullen verantwoorden, laat ik elk verstandige oordeelen, die weet, welke kracht en verbindtenis zulke canones hebben, die tegen den wil der Kerk op den drang der Overheden, of omtrent iets middelmatigs en bijkomstigs (zoo als men het ten hoogsten kan nemen) iets voorschrijven of aanraden. Ik draag het met lijdzaamheid; doch de nakomelingen zullen over deze onderdrukking, die nu achttien jaren en meer geduurd heeft, en dat wegens het nalaten van zulke canones, verwonderd staan, en veroordeelen (dat weet ik) het tegenwoordig geslacht der Kerkelijken, die zulks niet zoeken te herstellen. Ja die nog verder gaan besluiten, gelijk de Synode van Utrecht gedaan heeft in het jaar 1676 resolveerende, art. 42. « Den afgevaardigden der Synode te gelasten, inde respective Classen ernstiglijk te recommandeeren, om stipt te blijven bij de » Formulieren van Doop en Avondmaal, enz. zoo dat men » die altoos uit een boek zal lezen, en hetgeen men uit die » Formulieren leest, zoo zal lezen, als in de Formulieren

(q) In de Noodige reformatie omtrent de formulieren. En in de Weegschaal des Heiligdoms tegen Franc. Ridderus. En in de Reformatie omtrent Feestdagen.

Digitized by Google

» staat, zonder eenige verandering, en dat de afgevaardig-
» den zouden in de Classen vernemen, of hierin ook eenige
» inbreuk geschiedt.» En art. 44 «En vindt deze Christelijke
» Synodus goed, den respective Classen te belasten,
» bijaldien D. Koelman mogt herwaarts komen, men hem
» van den predikstoel zal houden.» Ziet daar een teeken
van den ijver van die Christelijke Synode. Ik zal hier maar
bijvoegen de woorden van Voetius, die in hetzelfde jaar
stierf, wanneer dit besloten werd. (r) «Men wendt voor
» den ijver voor de gezegde feestdagen (ik doe er bij,
» Formulieren) die door deze verandering, als eenige
» verkleining en verlaging schijnen geleden te hebben.
» O ijver der ijveraars! Indien wij allen zoo zeer ijverden
» voor de zuiverheid der leere, voor de kracht der god-
» zaligheid, voor de eenvoudigheid en opregtheid der
» zeden, en voor de kracht der tucht, de zaken van de
» Kerk zouden veel beter staan.»

8. Vraag. Of het billijk is, dat men een canon over
iets middelmatigs of lastigs (canon peristaticus, circum-
stantionalis et onerosus) hard aandringe, en veel geraas
daar over make tegen eenen Leeraar of Kerkeraad, die tot
betere stichting denzelven niet onderhoudt? Ik antwoord;
uit het gezegde blijkt genoeg, dat het gansch onbetame-
lijk en onredelijk is, dat men over de niet onderhouding
van zulke canones veel geraas maakt: want daar is niet
een Leeraar, die niet schuldig is aan het nalaten van
eenige van die canones der Kerkeordening, gelijk ik
boven getoond heb; het ware wat anders indien er een
canon van de Leer, of van de wezenlijke dingen van
de Kerkregering, werd nagelaten of bestreden; zoo
schreef de oude en welbeproefde godgeleerde, Voetius;
(s) «De vraag is,» zegt hij, «of de canones, die enkel
» middelmatige of bijkomstige dingen bepalen, en van de
» Nationale Synode beschreven zijn, alle zoo streng moe-
» ten gedrongen of uit te voeren gelast worden, in elke
» particuliere Kerk, ook onder straffe van openbare schor-
» sing of afsnijding? Antw. 1. Men moet de ongeregeld-
» heid en ongeregelden tegenstaan. «2. Alle nalating of
» nietonderhouding van eenen bijkomstigen canon, en die
» voorwaardelijk, en bij eene dringende gelegenheid eer-
» tijds gemaakt is, is geene ongeregeldheid, maar wel-
» geregeldheid in zoodanige Kerken, waar hetzelve tot

(r) Polit. Eccles. part. 1, lib 1, pag. 802. (s) Polit. Eccles. part. 1, lib. 1, pag. 272, 274, 276, 178.

Digitized by Google

» meerdere stichting, en bewaring van vrede nagelaten
» wordt. 3. Inzonderheid geldt dat in die omstandige of
» lastige canones, die van elders in de Kerk ingebragt zijn
» tegen haar dank, en welke zij gedrongen wordt te dragen,
» of zij wil of niet, om dat zij die wegens de hardnekkigheid
» der menschen niet kan veranderen. 4. Die dan hen, welke
» eenen omstandigen canon door eene tegengestelde ge-
» woonte tot noodige of immers meerdere stichting in eenige
» Kerk niet onderhouden, lastig aandringen willen, en dat
» niet zonder groote beroerte, en opschudding der Gemeente,
» met meerdere schade daaruit opkomende, dan gehoopte
» winst, dezelve zoeken eene verandering of omkeering
» der zaken, of zij toonen, dat zij niet kennen het on-
» derscheid tusschen de leerpunten, en de particuliere
» toepassing en wijze van de Kerkelijke Regering; tus-
» schen eenen algemeenen en duurzamen canon, en eenen
» bijzonderen, omstandigen en veranderlijken canon... Ik zal
» bijbrengen de voorbeelden van de Apostolische en navol-
» gende, alsmede van alle Gereformeerde, en met name,
» de Nederlandsche Kerke, en de eigene voorbeelden van
» die ijveraars, die onder voorwendsel dat eene ceremonie
» of middelmatige order niet onderhouden is, gelegen-
» heid zoeken, om met hunne broeders en naburige Ker-
» ken te twisten, terwijl zij kemelen doorzwelgen, en
» den balk in hun eigen oog niet zien, dat is, de nala-
» ting van die canones, welker onderhouding het meeste
» gewigt tot stichting der zielen, en voortzetting der
» Kerken konde toebrengen. Welaan laat ons hen be-
» schamen door een gemeen voorbeeld van elke Nederland-
» sche Kerk, en door hun eigen voorbeeld, als door een
» argument naar den mensch, en dat voor allerlei, ook
» de onervarendste snateraars, tastelijk is. Daar is niet
» eene bijzondere Kerk in Nederland, geene Classis, geen
» Predikant, geen ijverende Canonist, of aandrijver van
» het Canonike regt, die onze Kerkelijke canones tot
» alle de omstandige en conditioneele enz. in de regering
» der Kerk onderhoudt; laat hen nu henengaan en het
» ambt aannemen van eenen Procureur Fiscaal, of van eenen
» Bischoppelijken beambte, en met dit zelfde stroojen gevolg
» de misdaad opleggen van ongeregeldheid, scheuring, nieu-
» wigheid, trouweloosheid en meineedigheid (indien men
» de canones heeft onderteekend) aan alle Kerken, Classen,
» Leeraars en bijzonder zichzelven. Ik beroep mij op het
» lezen en herlezen der canones, op dat een ieder het

Digitized by Google

» verschil der wetten van zijne zeden mag aanteekenen, en » elke Kerk, elke Classis, elk Predikant aan zijn afschrift » van de canones, zoo dikwijls als het voorkomt, het ge- » woone merk van de Parijsche School teekenen: hier houdt » men het met den Meester niet (te weten met Lombardus).

9 Vraag. Of onze Kerkeördening in geene van hare canones en bijvoegsels tegen het Woord Gods strijdt? Ik antwoord, uit hetgeen ik aangemerkt heb, op het 4de artikel van de Correspondentie met de Magistraat, op het 5 artikel van het Jus Patronatus, op het 37 art. van het zitten der burgerlijke afgevaardigden in den Kerkeraad, op het 63 en 67 artikel van het houden der feestdagen, en het houden van 's Heeren Avondmaal op die dagen, en op het 58 en 62 artikel van het lezen der formulieren bij Doop en Avondmaal, blijkt, dat ik niet durf zeggen, of de menschelijke zwakheid heeft die mannen een weinig ter zijde van des Heeren weg afgeleid; doch ik laat een ieder als voor den Heere daarvan oordeelen. Voetius, een lid van de Nationale Synode, erkent geene fout in de geheele Kerkeördening; want zoo schrijft hij: (t) « De » vraag is, of die canones met Gods Woord overeenko- » men, en regt gevoegelijk naar den staat der Nederland- » sche Kerken gemaakt zijn? Ik antwoord: 1. De canones, » over de algemeene en wezenlijke dingen van de Regering, » zijn uit Gods Woord getrokken, en bij gevolg komen » zij daarmede overeen; nu die zijn, nopens de verschei- » dene trappen of orden van Kerkedienaars, van de Pres- » byteriaansche Regering, van de Kerkelijke verkiezing » en roeping, van de censuren en afsnijding, van de » ceremoniën in Doop en Avondmaal, enz. 2. De canones » van de particuliere en omstandige dingen van de Rege- » ring en Kerkgewoonten, kunnen tot het Woord Gods » gebragt worden, omdat zij niet strijden tegen het god- » delijk en natuurlijk regt, hetzij zij iets stelligs hebben » bepaald dat onderhouden moet worden aangaande de » omstandigheden tot meerdere stichting en welgeregeld- » heid, hetzij zij hebben geoordeeld, dat iets verdragender » wijze wegens den tegenwoordigen nood, om grooter kwaad » te vermijden, moest ingelaten worden, hetzij zij bera- » denderwijze iets geraden hebben te onderhouden of niet » te onderhouden. 3. Bij gevolg zijn de Canones regt, en » zoo veel mogelijk was, op de gevoegelijkste wijze naar » den staat onzer Kerken gemaakt. »

(t) Polit. Eccles. part. 1, lib. 1, pag. 293.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google